

SSR 02A 164

~~1265~~

~~894 8137~~

3

H:- 8-0

SSRMA 164

W:- 5-3

యథార్థరామాయణము

శ్రీమదజ్ఞానాదిభట్ట నారాయణదాస

విరచితము

ప్రతిష్ఠాపన

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణబుక్ డిపో

రాజమండ్రి

[రిజిస్టర్డ్]

[వెల రు 4-0-0]

11

1

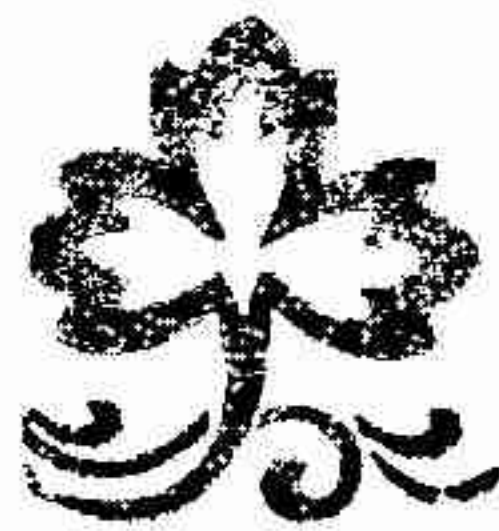
యథార్థ రామాయణము

A FRANKLIN LIBRARY
(హరికథ)

శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ట నారాయణదాస

విరచితము

అమృతార్థ హరికథ : భారత
స్ఫూర్తి : డా॥ వేణుకాచలయ్య
ఆలమూరి విక్రమ్, పరిశీలన : డా॥ వేణుకాచలయ్య
లేపాలె. Co-1 : 0-1-1956

వల్లభ వల్లభ :

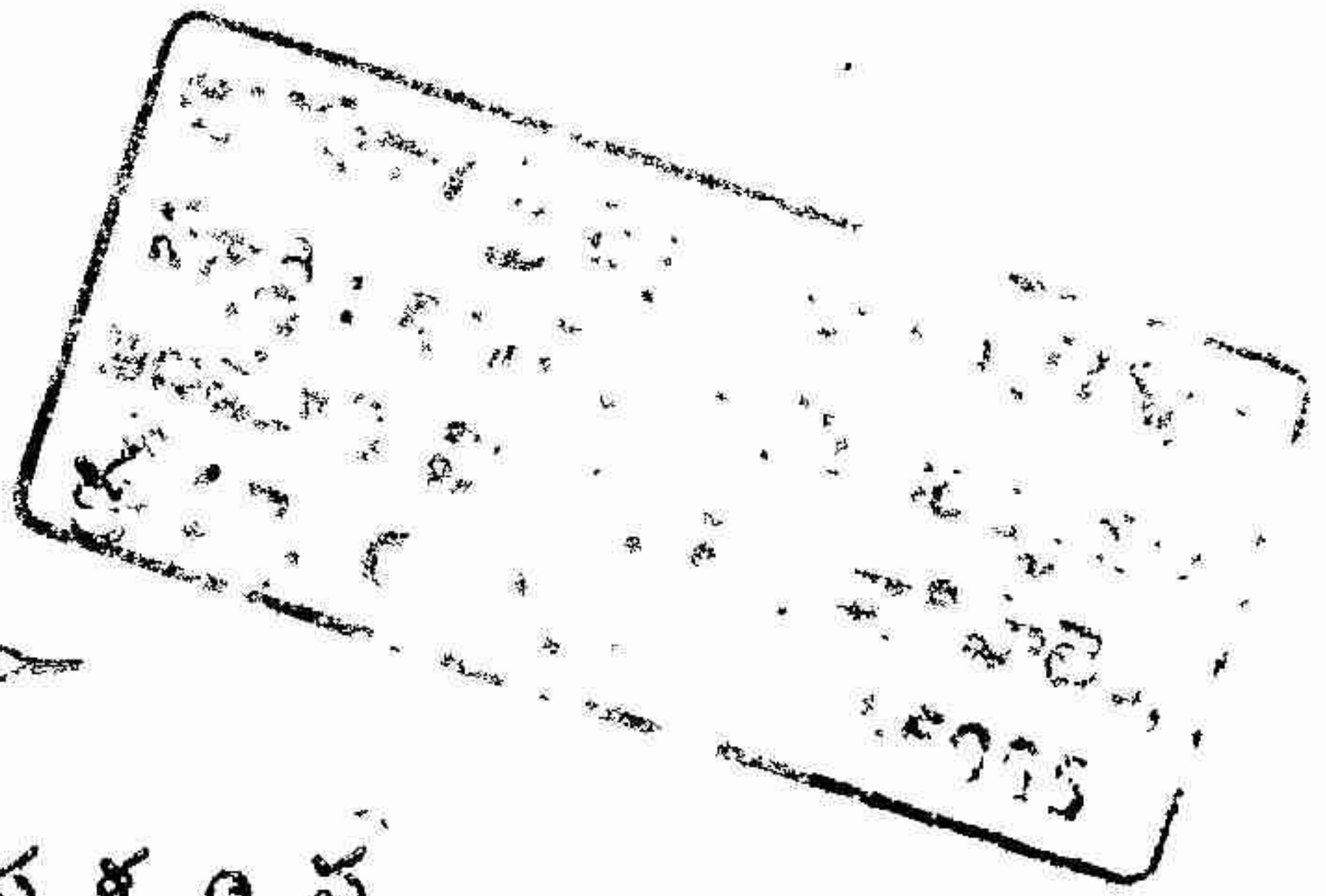
కొండపల్లి వీరవేంకయ్య అండ్ సన్స్

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

1956

రాజమహేంద్రవరమున
 శ్రీ కొండపల్లి ముద్రాశాలయందు
 ముద్రింపబడియె

శ్రీ రామ ప్రశంస

గుణవంతుడు, వీర్యవంతుడు-ధర్మజ్ఞుడు-సత్యవాక్యుడు-దృఢప్రతుడు-చారిత్రముతోఁ గూడుకొన్నవాడు - సర్వభూతములందు నిష్కలప్రియదర్శనము-అత్యవంతుడు-జితక్రోధుడు-ద్యుతిమంతము-అనసూయకు-అజాతశత్రు యెవనికి దేవతలుకూడ భయపడెదరో యట్టివాడు-ఇత్స్వీకువంశ ప్రభవు-రామనామముకలవాడు-నియతాత్ముడు - మహావీర్యుడు-వశి-బుద్ధిమంతుడు-నీతిమంతుడు-వాఙ్మ-శ్రీమంతుడు-శత్రునిబర్హణుడు-విపులాంసుడు-మహాబాహుడు-కంబుగ్రీవుడు-మహాహనుడు-మహారస్కుడు-మహామౌనుడు-గూఢజత్రుడు-ఆరిందముడు-ఆజానుబాహుడు-సుశిరుడు-సులలాంగుడు-సువిక్రముడు-సముడు - సమవిభక్రాంగుడు-స్నిగ్ధవర్ణుడు-ప్రతాపవంతుడు-పీనవత్సుడు-విశాలాత్ముడు-లక్ష్మీవంతుడు-శంభలక్షుడు-సోమసంధుడు - ప్రజలకు హితముచేయుట యందురతుడు-యశస్వి-జ్ఞానసంపన్నుడు-శుచి - పశ్యుడు-సమాధిమంతుడు-ప్రజాపతిసముడు-దా-రిపునిషూదనుడు-జీసలోకమునక్షీంచుచుండువాడు - ధర్మమును బరిరక్షించుచుండువాడు-స్వజనరక్షకుడు వేదవేదాంగతత్వజ్ఞుడు-ధనుర్వేదమునందు నిష్ఠితుడు-సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞుడు-స్మృతిమంతుడు-ప్రతిభావంతుడు-సర్వలోకప్రియుడు-నదులతో సముద్రమువలె విద్వాంసులతో సర్వదాభిగతుడు-లోక్తుడు-సర్వసముడు-సర్వగుణోభేదము-కొనల్పానంద వచితుడు

గాంధీర్యమునకు సముద్రమువంటివాఁడు - ధైర్యమున హిమవంతుని
 పోల్చివాఁడు వీర్యమున విష్ణునితో సదృశుఁడు-సోమునిరీతికాబ్రయద
 ర్శనుఁడు-క్రోధమునఁ గాలాగ్ని సదృశుఁడు-క్షమచేతఁబృథ్వీసముఁడు-
 త్యాగమున ధనదునితోఁదుల్యుఁడు-గుణసంపన్నుఁడు - సత్యపరాక్ర
 ముఁడు-నీతిశాస్త్రోక్తమౌఁడు యుక్తుఁడు. దశరథజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు-
 బాహువీర్యమున రామచంద్రుని సదృశుఁడు పృథివీయందేకాక ముజ్జ
 గములందున్నాడతేఁడు-సింహాశ్రయుఁడు-సింహసంహననుఁడు-నీవాడ
 నని యొక్కసారియైన. యాచించిన ప్రపన్నుని కెల్ల భూతముల
 నుండి యభయమిచ్చుట నా వ్రతమని రాముఁడు విభీషణున్గూర్చి పలి
 కెను-సౌందర్యమందు న్సామర్థ్యమందు న్దాక్షిణ్యమునందుకొ జ్ఞాన
 మందు న్బుద్ధి నిశ్చయమునందును రామునకు సముఁడుతేఁడు-సచరా
 చర సహితములగు సమస్తలోకములను సంహరించి తిరిగి యథాప్ర
 కారముగా మహాయశుఁడగు రాముఁడు సృజింపఁగలడు - రాముఁడు
 వధింప నిశ్చయించినవానిని స్వయంభువగు చక్షరాననుఁడుగాని. త్రిపు
 రాంతకుఁడు వ్రినేత్రుఁడగు దుద్రుఁడుని కావజేరడు - గంధర్వరాజ
 ప్రతిముఁడు-లోకమందువిఖ్యాతపౌరుషుఁడు - దీర్ఘ బాహుఁడు మహాస
 త్యుఁడు-మత్తమాతంగగామి-చంద్రకాంతాననుఁడు-మిక్కిలి యోర్మి
 గలవాఁడు - రూపాదార్యగుణములచేఁ బురుషుల చిత్తాపహరణము
 కావించువాఁడు-నారాయణోపాసకుఁడు-శూరులు-కృతసేన్యుడు-క్షమా
 పరుఁడు-కమలపత్రాక్షుఁడు- మహాబలుడు - అభిరాముడు-విమల కర్క
 టలగ్నమునందు గురుచంద్రులు-తులయందు శని-మకరమందు కుజుడు
 మీనమున శుక్రుడు-మేషమందుసూర్యబుధులు-మిథునమందు రాహు
 వు-ధనుస్సునందు కేతువు నుండగా బునర్వసూనక్షత్ర చతుర్థపాద
 మందు చైత్రశుద్ధ నవమిమధ్యాహ్నమున నభిజన్మహూర్తమున
 వన్యాంశమున శ్యామవర్ణుడై జన్మించినవాడు. రామునెవగడ్డు

చూడఁచో రాముఁ డెవ్వని న్చూడఁచో యట్టివాఁడు లోకములో
 నిందుఁడు-పితృభక్తుఁడు - పితృవాక్పరిపాలకుఁడు-ఐన్మశంస్య, మను
 శ్రోశము, శ్రుతము, శీలము, దమము, పురుషోత్తముడైన
 రాఘవుని శోభింపఁ జేయుచున్న, వీయాఱుగుణములు సంపూర్ణముగా
 రామునే స్వయముగా వరించినవి - రాముఁడున్నచోటఁ బరాభవము
 గాని భయముగాని కలుగదు - పూర్ణాచంద్రాసనుఁడు - శ్యాముఁడు -
 పద్మాక్షుఁడు - లక్ష్మణపూర్వజుఁడు-పూర్వాభిభాషి - మధురుఁడు -
 సత్యవాది - సౌమ్యుఁడు - పురుషశార్దూలుఁడు - మత్తమాతంగ
 విక్రముఁడు - దేవతల కాలయము లనేకములు నిర్మించినవాఁడు -
 విదితాత్మ ఖ్యాతుఁడు - వృషస్కంధుఁడు - వృత్తాయత మహా
 భుజుఁడు - ప్రాజ్ఞుఁడు-సానుక్రోశుఁడు-సద్వృత్తుఁడు-అక్షిప్త కర్ముఁడు -
 విశేషజ్ఞుఁడు - రాముడు - పరపురంజయుఁడు - సర్వసత్వమనో
 హరుఁడు-యాపదాక్షిణ్యసంపన్నుఁడుశ్రుతవంతుఁడు - శీలసంపన్నుఁడు-
 వినీతుఁడు - పరంతపుఁడు - యజుర్వేదవినీతుఁడు - వేదవిత్తులచే
 బూజింపఁ బడువాఁడు - ధనుర్వేదమునందును వేదములందును
 వేదాంగములందును నిష్ఠితుఁడు-శుభాననుఁడు - సుతామ్రాక్షుఁడు-
 దుందుభిస్వననిర్ఘోషుఁడు - ప్రతాపవంతుఁడు - త్రిస్థిరుఁడు - త్రిప్రలం
 బుఁడు - త్రిసముఁడు - త్రిస్నిగ్ధుఁడు - త్రిగంధీరుఁడుత్రివలీవంతుఁడు -
 త్ర్యవనతుఁడు-చతుర్వ్యంగ్యుఁడు - త్రిశీర్ష వంతుఁడు-చతుష్కలుఁడు-
 చతుర్థేఘుఁడు - చతుఃకిష్కాఁడు - చతుస్సముఁడు-చతుర్దశసమద్వం
 ద్యుఁడు-చతుర్దంష్ట్రుఁడు - చతుర్గతి - మహోష్ఠహనునాసుఁడు-పంచ
 స్నిగ్ధుఁడు-అష్టవంశవంతుఁడు-దశపద్ముఁడు - దశబృహత్తుఁడు-త్రివ్యా
 ప్తుఁడు-ద్విశుక్ల వంతుఁడు-షడున్నతుఁడు-నవతనుఁడు- త్రికాలములను
 ధర్మార్థకామములకొ వ్యాపకుఁడు-సత్యధర్మపరుఁడు - శ్రీమంతుఁడు-
 గర్భగహనుగ్గహగతు॥ను - దేశకాలవిభాగజ్ఞుఁడు- సర్వలోకప్రియు

వదుఁడు - మహాత్ముఁడు - ఉత్సాహము, పౌరుషము, సత్వము.
 అన్యశంస్యము. కృతజ్ఞత, విక్రమము, ప్రభావము రాఘవునియందున్నవి.
 ఈవలయున్నాని ప్రతిగ్రహించఁగూడదు. సత్యము పలుకవలయున్నాని
 యన్యతమాడరా దిది రామునివ్రతము - రాముఁడు రూపోన్నతుఁడు -
 భూమియం దనుపమానుఁడు - ప్రశాంతాత్ముఁడు మృదుపూర్వభాషి -
 పరుషముగాఁ బల్కబడినప్పటికినూఁమూటాడనివాఁడు, ఏలాగునైన
 నేయఁబడు నుపకారముచేతమాత్రమే సంతోషించువాఁడు. ఆత్మవ్రత
 చేత నపకారశతమైన స్మరింపనివాఁడు - పరీక్ష్యకారి - సుహృత్తులన్ని
 నృప్తాత్ముడు. మధురభాషి - ప్రియంవదుడు - తనవీర్యము గొప్ప
 దైనప్పటికిని గర్వింపనివాఁడు. అన్యతకథనము లేనివాఁడు. వృద్ధులం
 బూజించువాఁడు. ప్రజలం బ్రేమించి ప్రజలచేఁ బ్రేమింపఁబడినవాఁడు.
 సానుక్రోశుఁడు, బ్రాహ్మణప్రతిపూజకుడు. దీనానుకంపి, ధర్మజ్ఞుఁడు.
 నిత్యానుగ్రహపంతుఁడు - కుఱోచితమతి - తన క్షాత్రమును జహు
 మానించువాఁడు. పరమగు కీర్తిచే స్వర్గఫలము న్గోరువాఁడు, అశ్రే
 యమం దాసక్తుఁడు కానివాఁడు. విరుద్ధకథల న్రుచితేనివాడు,
 ఉత్తనోత్తర యుక్తికలవాఁడు, బృహస్పతివంటి వక్త. నోగములేని
 వాఁడు. విత్యతరుణుఁడు వపుష్మంశుఁడు దేశకాలవిదుడు. పురుష
 సారజ్ఞు డాసాధునొక్కడే లోకమండు నిర్మింపబడినవాడు. కల్యా
 ణాభిజనుడు. ఇష్టప్రముల వృండ్రియగు దశరథునికన్న శ్రేష్ఠుఁడు,
 భరతాగ్రజుడు. అదీనుడు. సత్యవాక్కు. ఋజువుడు. ధర్మార్థ
 దర్శులగు వృక్షద్విజులతో నభివినీతుడు, శత్రువులయెడ స్థూఢరాముడు
 వాత్సల్యముఙ్ఘాపువాడు. సముద్రము నింకింప, జేసెదను, బలవంగములు
 పాదములతో వెల్లెదరుగాక, ధనువు నాశీవిషోపములగు శరముల
 న్లక్ష్యణా తెమ్మన్ని శపధము రాముడమోఘసంకల్పుడుగు దేవుడు
 కానిచో నెట్లు పలుకఁగలిగెను. సముద్రకుక్షి న్మరు భూమికావింధి

నూఱు యోజనముల మేర నేతువునంతత్వం లోఁగట్టించగలడా-అయుధ్య
 మానుని, బ్రచ్చన్నుని, బ్రాంజలిని, శరణాగతుని బాటిపోవుచున్న
 వానిని, బ్రమత్తుని నీవు చంపఁదగదని లక్ష్మణునితోఁబల్కిన రాముని
 పంటి ధర్మపీరుఁడు “సభూతో సభవిష్యతి” యని మానవులందఱు
 నెలిసికొనవలయును. ధర్మాత్ముఁడు, సత్యసంధుఁడు న్రాముడో నేనియీ
 యెంద్రాస్త్ర మింద్రజిత్తుని తలన్దునుముఁగాక యనిలక్ష్మణుఁడు శపథము
 వల్కఁగల్గునంతటిమహిమకల వాఁడురాముఁడు, రాముఁడనామయుని
 డగు నారాయణుఁడని రావణుఁడు రూఢిగాఁ నెలిసికొనెను. రావణుని
 విరఘ్నావించి కిరీటమున్దుల్చి విరఘుఁడవై నిరాయఘుఁడవై న నిష్కంప
 నోడెదను, లంక కేగి యలసట తీర్చుకొని సాయఘుఁడవై సరఘుఁడవై
 మఱియున్నాతో యుద్ధమునకురమ్మని కరుణించి విడిచిపెట్టిన రాముని
 పంటి యార్తరక్షామణి దేవతలలోఁగూడ నెన్నఁడు నేడు, పృథివి
 యందలి యెల్లపిశాచములను, దానవులను, యక్షులను, రాక్షసులను,
 నేనిచ్చయించిన నాయంగుశ్యగ్రమునఁ జంపెదననివాకొన్న రాముడు
 సాక్షాన్నా రాయణుఁడే. శరణాగతరక్షణదీక్ష రాఘవుని కేఁచెల్లును, ఒక్క-
 మారైన నేను నీవాడనని పల్కి శరణుఁజొచ్చినవాని కన్ని భూతముల
 నుండియు సభయమిచ్చుట సావతమని ప్రతిజ్ఞ చేయు వీరుఁడు రాముఁ
 డుగాక ముల్లోకములలో మతెవ్వఁడు నేడు, విభీషణుడుకానీ స్వయం
 ముగా రావణుడుకానీ నన్ను శరణువేడినచో రక్షింపకమాన నను
 శపథము రాముఁడుతప్ప నెకెవ్వఁడు నల్ప గలఁడు, రాముఁడు రాజ్య
 ముచేయుచుండఁగా లోకులు నీర్దుష్టులు, పుష్టులు, నిరామయు, లరో
 గులు, దుర్భిక్ష భయవర్జితులైరి, పుత్రమరణము పురుషులెవ్వనాం
 చరు, సారులు విధవలుకాదు, మఱినిత్యము నృతివ్రతలే, యగ్ని భయ
 ములేదు, జంతువులు నీటన్మున్దిపోవు. వాతభయములేదు, జ్వరకృత
 భయములేదు, క్షుద్భయముగాని తస్కరభయముగాని లేదు, సగర

ములు రాష్ట్రములు ధనధాన్యసమృద్ధములు. కృతయుగము నందువలె
 నందఱున్నిత్యముం బ్రముదులే. అశ్వమేధశతముల నిష్ఠలుకొవించి,
 బహుసువర్ణకములయిన గోవులుకోట్లయుతములిచ్చి బ్రహ్మలోకము
 నకు రాముడేగెను. మహాయశుడగు రాముడు బ్రాహ్మణుల కసం
 ఖ్యేయముగ ధనముద్ధాన్యమిచ్చి శతగుణములుగా రాజవంశములను
 స్థాపనముకొవించి యారాఘవుడు చాతుర్వర్ణ్యము నీలోకమున స్వధ
 ర్మముల నియోగించెను. దశవర్ష సహస్రములు దశవర్షశతములు
 రాముడు రాజ్యముపాలించి బ్రహ్మలోకము నొప్పించెను. పవిత్రము,
 పాపఘ్నము, పుణ్యము వేదసమ్మతము, నగు రామచరిత్రము నెవడు
 పఠించునో పాడు సర్వపాపములనుండియు నిర్విముక్తుడగును.

సీతా ప్ర శం స

నాభర్తయగు రాముని యాడిపుడిరువదై దేండ్లు, నావయసు
 పదునెనిమిదేండ్లనియు, నీయవలయున్నాని ప్రతిగ్రహింపగూడదా. సత్య
 మాడవలయున్నాని యన్యతము పల్కరాదని రాముని వ్రతమనియును,
 బ్రాహ్మణవేషముతో నున్న రావణునితో సీత నుడివెను. సీతను రావ
 ణుడాపెకేళోరూజాను చ్ఛాయాగ్రహణములంబట్టి కొంపోయెను. ఏక
 నాడీదోషముచేత సీతారాములకు వియోగము సంభవించెను. సీతకు
 ద్వాదశచంద్రుడున్న సమయమున వివాహమయ్యెను. క్షేత్రమునహ
 లముఖశతముచే భూమిని భేదించుకొని క్షేత్రపాంశువుల నాకీర్ణయై
 యయోనిజయగు సీత యుద్భవించెను. రామాష్ట తేకుండుటచేతను నా
 తపోభంగమగుట కొప్పకుండుటచేతను నాపాతివ్రత్య మహిమముననో
 రావణానిన్ను భస్మముకొవింపకున్నదాన ననుటవలన ద్రిలోకై కపతి
 వ్రతసీత. దీనుడై నను రాజ్యహీనుడైనను నాభర్తయే నాగురువు,
 సూర్యుని సువర్చలవలె నాపెనిమిటియగు రామునకు నిత్యమనుక కన్
 యున్నదానను, ఇంద్రునిశచివలె, వశిష్ఠునరుంధతికరణి శశినిరోహిణి

పోల్కి, సగస్యూని లోపాముద్రతీరునఁ, జ్యవనునిసుకన్యలా గున, సత్య వం
తునిసావిత్రిచందమునఁ, గపిలునిశ్రీమతి విధమున, సోదాసుని దమయం
తితీర్చున, సగరున్దేశినిచెలుపున, నైషధుని భైమియగు దమయంతి
చెన్నున నిక్ష్వాకువరుడగు నాపతి రామునకు నేననువ్రతనైతిని రావ
ణునితో సీత వాక్రుచ్చెను. సీత మహాప్రళయకర్త్రయగు శివుని భక్తి
గాని ప్రాకృతస్త్రీమాత్రురాలు కాదని హనుమంతుడు రావణునకుఁ
దెలియఁజెప్పెను. పతి శుశ్రూషయును దపశ్చరితము న్భాతివ్రత్యమును
నాకున్నయెడలనో యగ్ని దేవుఁడా హనుమంతునకుఁ జల్లగానుండుమని
సీత తనశపథము న్నెగ్గించుకొనెను. సూక్ష్మపత్మాక్షి, మృదుభాషిణి
యగు సీతయయోనిజ, తపస్విని, యార్య, స్వతేజమునగుప్త, మైథిలి
మనస్సుచేతనైన రావణునకుఁ బ్రదీప్తాగ్ని శిఖినలె నప్రధర్షణీయ
యనియు, భాస్కరునిం బ్రభలాగు నన్నెడఁబాయకుండు ననియును
రాముడు సీత స్వర్ణించెను. సుమధ్యమ. శ్యామ. సమవిభక్తాంగి,
సీతవంటి చక్కనిస్త్రీ దేవతలలోఁగాని, దానవులలోఁగాని, గంధర్వు
లలోఁగాని, యచ్చరలలోఁగాని లేదన్నచో మనుష్యుల నెట్లుండును?
విశాలాక్షి. పూర్ణేందు సదృశానన. సుకేశి. సునాస. సురూప. .యశ
స్విని. అపరశ్రీవలెఁ బ్రకాశించునది. తప్తకాంచనవర్ణాభ. రక్తతుంగ
నఖ. శుభ. పారాకోహ. వైదేహి, తనుమధ్యమ సీతవంటి పాగనైన
దేవిగాని, గంధర్విగాని, యక్షిగాని, కిన్నరిగాని యిట్టిరూపమయనారి
యిదివఱకుఁ జూడఁబడలేదు. విస్తీర్ణ జఘన. సుశీల. వీనశ్రోణిపయోధర
వరానన. శుభలోచన. మదిరేక్షణ, శుచిస్మిత. పీతకాశీయవాసిని,
అనిందిత సీత.

భ ర తుఁ డు

భరతుడు రామునికన్న ధర్మిష్ఠుడు. నూతేంద్రకేశ సన్బ్రతీక
నరున కానందము కలుగుచున్నదను కల్యాణమైన లౌకికగాఢ.

యకారం నాకు స్ఫురించుచున్న దనిసీతాలక్ష్మణులతో హాయిగా రాముఁ
డయోధ్య కేతెంచు శుభవార్త తెల్పిన హనుమంతునితో భరతుఁ
డానంద పరవశుడై పల్కెను. తండ్రి స్వర్గమునకుఁ జనఁగా రాముఁ
డరణ్యము నాశ్రయింపఁగా నాకు జీవితసామర్థ్య మింకెందు కన్నీళ్లతో
బ్రవేశించెదను. నాయన్న గారితో నాతండ్రితోడ విరహితమగునిత్యైకు
పాలితమైన యయోధ్యన్మోరఁబోవను. దపోవనము న్జొచ్చెదననియు,
మంథరన్జంపెదనని శత్రుఘ్నుడనఁగా నెల్ల భూతములందు స్త్రీ లవధ్య
లని పల్కుటచేతను, జటావల్కలధారియై యప్రయత్నముగా వచ్చిన
రాజ్యమొల్లక, బ్రహ్మచర్యవ్రతంబూని యయోధ్యన్విడిచినందిగ్రామ
మున రాముని పాదుకుల నింహాసనమందుంచి పట్టాభిషేకము న్నావించి
తదాజ్ఞ న్బదునాలుగేండ్లు సీతారామలక్ష్మణులు వనవాసము న్గడపి
వచ్చువరకుం బ్రజాపాలనమొనర్చి పట్టాభిషేక్తుడగు రామునిసేవింపఁ
దొడరిన భరతుఁడు రామునికన్న సత్వగుణప్రభానుడని యెన్నక
తీరదు.

అ క్ష్మ ణ శ త్రు ఘ్ను లు

వీభీషణున కడ్డపడి రావణునిశక్తికి తొమ్మిచ్చినలక్ష్మణునివంటి
శరణాగతత్రాణ పరాయణుఁడు సాక్షాత్సా రాయణుడగు రాముఁ
డున్నాడేమో! సీతకుండలములు నాకు దెలియదు, కంకణము న్దెలియదు,
నిరంతరము న్బాదములకే సేమొక్కుచుంటచేత యా దేవి యందెలను
మాత్రమే గుఱుతింప గలనని లక్ష్మణుడు పల్కెను. రామానుజుడగు
లక్ష్మణుడు ద్వైమాత్రు. డపరాజితు ; డనురాగముచేగుణములచే
తన్నూడ రామునివంటివాడే. శత్రుఘ్నుడు లక్ష్మణునిసదృశుడే.

అంజనేయుఁడు

తేజస్వి, చక్కని హనువులవాడు గాన హనుమంతుడు స్వభావ
తేజోవంతుడగు హనుమానుడు రావణుడేసిన శస్త్రాస్త్రములనునింధ

వములు తన కాహుతిగా నగ్నివలె మఱిత ప్రజ్వలించెను - వృషభ
 పర్వతము నృకలించి యెన్నో వేలయోజనముల మేర నాకాశ
 మార్గమున క్షణములో రామ సాన్నిధ్యమునకు హనుమం
 తుఁడు తెచ్చి తిరిగి యాకొండ నెప్పటి చోట నుంచి వచ్చెను.
 మహానుభావుఁడు మారుతి, విద్యుత్స్పంఘాత పింగళుఁడు - తప్త
 చామిక రేక్షుఁడు - బుద్ధిమంతులలో వరిష్ఠుఁడు - రావణసహితము
 గా లంకను గూడ సులభముగా మోయఁగలఁడు హనుమఁడు - ఆనం
 తము, అవ్యక్తము. అచింత్యము. ఏకము స్వమాయచే సాంప్రతమైన
 వైష్ణవ పరమతేజ మిట్లు కపిరూపమున నాగతమైన దని దేవతలచేత
 బొగడఁబడుట వలన హనుమంతుఁడు సాక్షాత్తుగా మహాదేవుఁ డగు
 పరమశివుఁడే - నాప్రభావము తెలియక రావణుఁడు నన్దంప నెంచినాఁ
 డని పల్కుటచే హనుమంతుఁడు కేవలము దుఁదుఁడే - విపులవిక్ర
 ములయిన వాలిసుగ్రీవులు గాని మహాబలుఁడైన జాంబవంతుఁడు
 గాని ద్వివిదాదులగు తక్కిన వానరులు గాని నేఁ జూచిన కపులలో
 నీ హనుమంతునివలె భీమమగు గతి, తేజము, పరాక్రమము, మతి,
 బలము, ఉత్సాహము, రూపపరికల్పనము కలవాడు లేదు - నిజముగా
 నీ హనుమంతుఁడు కపిరూపముననున్న మహత్త్వమే యని తెలిసి
 కొనఁదగునని రాముఁడు హనుమని న్గొనియాడెను. హనుమంతుఁ
 డవధ్యుఁడు - బ్రహ్మస్త్రబద్ధుఁడు తాను గాకున్నను రావణునకు
 బుద్ధి జెప్పఁగోరి బ్రహ్మస్త్రబద్ధునివలె మాటటిరుద్రుఁ డగుహను
 మంతుఁడు నశించెను. రామాజ్ఞ తేదని యూరకున్నాఁడన్నాని లంక
 నంతయు నే నొక్కఁడనే నశింపఁ జేయఁగలను జుమి యని రావణు
 నితో హనుమంతుఁడు పల్కెను. సముద్రమును దాటి సీత న్గాంచి
 న యసాధ్యకార్యము హనుమంతుఁడు తప్ప నింకెవ్వఁడు నెఱవేర్చు
 గలఁడని రాముఁ డాశ్చర్యపడెను. కామరూపి, హరిశ్ఠుఁడు, భగ్ని

రూపసమన్వితుఁడు, సతతగునివలె ననివార్యగతి. ప్రభువు, ఉదయించు
 చున్న భాస్కరునిఁ జూచి పిపాసితుఁ డైన బాలుఁడు మూఁడువేల
 యోజనములత్రోవస్థడచి యాదిత్యు నాహరించినఁ గాని నా త్సుత్తు
 శాంతింపదని తలంచిన యాంజనేయుని బలముగాని, రూపముగాని,
 ప్రభావముగాని వర్ణింప నెన్నరికి న్దరము కాదు, వేషాంతరధారణ
 సమరుఁ డగుహనుమంతుఁడు కపు లందఱిలో మొట్టమొదట రాము
 నీతో సంస్కృతమున సంభాషించి రామునిచేత నిరుపమాన నవవ్యా
 కరణపండితుఁ డని మెప్పందినాఁడు. బుద్ధిచే నీతను జూడఁగలుగుమను
 వాయువుతో సమానమగు వేగము, గరుడునితోఁ దుల్య మగు
 నోజము నాకుఁ గలదు. పదివేలయోజనములు ఊణములో నెగురఁ
 గలను. సవజ్రుఁడైన వాసవుని గాని స్వయంభువుఁ డైన బ్రహ్మను
 గాని యడ్డగించి వారిచేతులలోని యమృతమును బలిమిఁ లాగుకొని
 ఆప్తపాటున నిచ్చటికిఁ దేగలిగెదను. లంక నొక్కుప్పొడి న్రావణ
 సహిలముగఁ బెకలించి యిక్కడ నుంచెద నని రామునితో నుడివిన
 యాంజనేయుఁడు నిక్కముగా మాటటిరుద్రుడే - స్వయముగా
 ధర్మావతార మగు రాముని భక్తపరాధీనుఁడు కనుక శివుఁడే హను
 మద్రూపమున బంటువలె నేవింపఁ జొచ్చెనని ప్రాజ్ఞ లూహింపఁ
 దగును. మింట నెగురుచున్న హనుమంతునిపై దేవగంధర్వదాన
 వులు పుష్పవృష్టి న్దురియించిరి. ఋషులు, దేవతలు, గంధర్వులు.
 నాగులు, రక్షస్సులు, విబుధులు, ఖగులుక స్తోత్రము కావించిరి. నిజ
 భక్తుఁడైన రాముని కార్యార్థమై యుత్సహింపుచు నీత వృత్తాం
 తము రామునకుఁ జెప్పి రామకార్యమగు ధర్మమాచరించిన పిమ్మట
 నీయాకలి దీక్షనీక నాయొడ లర్పించెద నని సురసతో నను మహా
 త్ముఁడు హనుమఁడు నిజముగా మహాదేవుఁడుగాక మతెవఁడు ?
 గాత్రాయణి యగుసురస కోరినపై నామహాశక్తి నోటఁ జొచ్చి వెలు

పడుట శివునకుదక్క నింకెవ్వనితరము? జ్ఞానశక్తిచే నీత న్జూచెద నని
 పల్కుటచే హనుమ సాక్షాద్వామదేవుడే-హనుమంతుడు రావణుని
 సైన్యములో నాలవపాలు సశింపజేసి చూడామణిని రామునకిచ్చెను.
 వాయువునుండి యగ్ని పుట్టెను గనుక వాయుజుడగు నాంజనేయుడగ్ని
 దేవుడే-దేవత లగ్నిముఖులు గావున సకల దేవతలకు హనుమడే
 ముఖముగా నొప్పురు కారణముచేత హనుమంతుడే చూదిదేవుడని
 నిర్దేశింపవలయును. అకంపనుని దెగటార్చిన హనుమంతుని దేవగణ
 ములు, స్వయముగా రాము డతిబలుడైన లక్ష్మణుడు సుగ్రీవప్రముఖు
 లయిన ప్లవంగముఖ్యులు, మహాబలుడైన విభీషణుడు న్యూజించిరి,
 పౌరుషము. విక్రమమున్నుద్ధియు నెల్లవిధముల నెవ్వనియెడల బెంపాడు
 చున్నవో యట్టి మహాత్ముని నేను నీ కిచ్చిన ముక్తాహారముతో నలం
 కరింపు మని పల్కిన రాముని యభిప్రాయానుసారముగా నీత యం
 జనేయుని కంఠమున దివ్యముక్తాహారము సమర్పించుటచేత హనుమడు
 త్రిపురసుందరియగు నయోనిజచేత స్తూడ బూజింప బడుటవలన
 సాక్షాన్మహాదేవుడే-చాంబవంతునిచే స్తుతింపబడి తెప్పపాలున సంజీవ
 కరణి, సంధానకరణి, విశల్యకరణి, సౌవర్ణ్యకరణు లను నాలుగొష
 ధములను పొల్కడలినడుమ నున్న ద్రోణగిరి సహితముగా దెచ్చి
 సుషేణున కిచ్చి, యుద్ధనిహతులయిన వానరులనెల్ల బునర్జీవితుల
 గ్నావించి యెప్పటిచోట నా మందులకొండ నుంచి యే తెంచిన హను
 మడు దేవుడుగా కింకెవ్వడు? కంభకర్ణుడు సుగ్రీవునిపై వేసిన సహస్ర
 భ్రాతకాలాయసశూలము నవలీల నేల నందుకొని మోకాలితో
 ముక్కలుముక్కలుగా విడిచిన హనుమంతుని కున్న లాఘవభుజబల
 ములు ముగ్ధోకములం దింకెవ్వనికి గలవు? శస్త్రాస్త్రములనుండి యవ
 ధ్యత స్వచ్ఛందమరణమును హనుమ కీగడిన వగములు-గడుడుడు

వాయువు హనుమ డీమువ్వుడు తప్ప సముద్రము న్నాటగలవారు మాత్రే
వ్వురు న్నారు.

సు గ్రీ వుఁ డు

సుగ్రీవునకు రావణుడు సీతతో లంకలోనున్న సంగతి తెలిసి
నప్పటికి రావణుని న్బంధించిన పిమ్మట సీతను రామునకు సమర్పించెద
నని ప్రతిజ్ఞ నెఱవేర్చుకొనుటకై హనుమంతుని లంకలో సీతను వెద
కుటకై పంపించెను. మిత్రుడగు రాముని గుఱించి దేహమునుగూడ
ద్యజింప సుగ్రీవుడు ప్రతిజ్ఞ పట్టెను-సుగ్రీవుని రాముడు గొగిలించుకొని
నీవు సతతము బ్రయవాది వని నే నెఱుంగుదును, నీసాయముచేతనే
సకలశత్రువులను నేను జయింపగలను. నీవే నాకు సాహాయ్యము
చేరుదగిన ముఖ్యమిత్రుడ వని పొగడెను - యుద్ధమునకు ముందే
యొక్కగంతున రావణునిపై బడి కిరీటుము న్దన్ని మల్లయుద్ధమున
రావణు నోడించి రామునియొద్ద కేతెంచిన సుగ్రీవుని పరాక్రమ
మత్యద్భుతము-సంభకర్ణునిచేత లంకకు మూర్ఛితౌడై కొంపోవబడుచు
నగరపీఠిక శీతలవాయుస్పర్శమున సేదదేటి కుంభకర్ణుని ముక్కుచెవు
లూడబెఱికి యొక్కగంతున సుగ్రీవుడు రామునియొద్దకు వచ్చెను-విక్ర
మముచేత న్బలముచేత న్రామునకు సుగ్రీవుడు గద్యశుడు-

అం గ దుఁ డు

తన హండ్రి యగు వాలితో సమానమైన పరాక్రమశాలి
యంగడు. రావణునకు కిరీటుపూజ చేసి, రామసందేశముచెప్పి
నల్వూర రక్కసుల హతముకొనించి ప్రాసాదశిఖరముల న్మాలద్రోసి
రాముని యొద్దకు క్షణములో వచ్చెను.

జటాయు పు

జటాయు వను గృధ్రరాట్టు సీతను గొంపోవుచున్న రావణుని
విరధు న్నావించి, యెంతయో పోరాడి తెక్కలు తునుమబడి రాము
నకు సీతను రావణుడు గొంపోవుచున్నాడనియు దాను దశరథుని
సఖుడ ననియు నెప్పి విగతజీవుడై రామునిచే దశరథునివలె సంత్య
సంస్కారము కావింపబడిన మిత్రవత్సలుడు.

గు హుఁ డు

సీతారామలక్ష్మణుల న్గంగానది న్గడిపిన రామభ క్తుడు-

శ బి రి

రామునకు ఫలములర్పించి కై వల్యమందిన మహాభ క్తురాలు

స్వయంప్రభ

హనుమదాది వానదళకు లంకామార్గము చూపిన రామ
భ క్తురా లగు నచ్చర

స ఁ పా తి

సీత లంకలో నశోకవనమున నున్నదని తెలిపిన జటాయువుని
జ్యేష్ఠభ్రాత.

సరమావిభీషణులు

సీతారామభ క్తులగు రాక్షసదంపతులు - రావణుని పిన్న
తమ్ముడు స్వరమభాగవతోత్తముడు విభీషణుడు - సీత కశోక
వనమున నోదార్చుచు బరిచర్యచేయు విభీషణపత్ని సరమ -

జాంబవత్సుషేణ నలనీలులు

హనుమంతుని సాక్షాత్తుగా దుద్రునిగా భోల్చి స్తోత్రము
చేసిన జాంబవంతుడు త్రివిక్రముని పాదముల కేడుసారు లొక

ముహూర్తమాత్రమున బ్రదక్షిణము సల్పినాడు - యుద్ధమున బరా
జయ మెఱుగనివాడు - మఱి యేయస్త్రశస్త్రములకైన న్నసుకం
దని సర్వజ్ఞుఁ డందఱికిన్న నెల్లజగమున నతివృద్ధుడు - సుషేణుడు
వానరపైశ్యమున రాక్షసనిహతులంబునర్జీవితుల నొనర్చినదేవవైద్య
సముడు-నలనీలులు సేతువు స్థితిరి-అంగదద్వివిదమైందజాంబవత్పనస
నలసేనాపతి నీలు లేక్ష్యుడు న్నముద్రము న్దాటి లంక న్పైకలించి నీ
యొద్దకుదేగల వీరులని హనుమంతుడు రామునితో బల్కెను-

రాముని శస్త్రాస్త్రమంత్రములు

దండచక్రము, ధర్మచక్రము, కాలచక్రము, విష్ణుచక్రము, ఐంద్ర
ము, వజ్రము, శైవశూలము, బ్రహ్మశిరము, ఇషీకము, బ్రాహ్మము,
మోదకి శిఖరి యనంబడు రెండు గదలు. ధర్మపాశము, కాలపాశము,
వారుణపాశాస్త్రములు. శుష్కార్ద్రము లనంబడు రెండశినులు.
పై నాకము, నారాయణము, ఆగ్నేయము. వాయవ్యము, హయ
శిరము, క్రౌంచము, శక్తిద్వయము. అసురులు ధరించు కంకాళ
ముసలకంకణములు. వైద్యాధరము, నందక మను నసిరత్నము.
గాంధర్వము, దర్పణము, తోషణము, సంతాపనము, మదనము,
పైశాచము, దయితము, మోహనము, తామసము, సౌమనము,
సంవర్ధనము. మానము, సత్యము, మాయాధరము, తేజఃప్రభము,
సౌమ్యము. సుదామనము, దారుణము, మానసము, బ్రహ్మదండము.
కౌద్రము, పాశుపతము. స్వాపనము, జ్వంభణము, మాదనము,
విలాపనము, దండము, మధనము, కాపాలము. అగస్త్యమునిదత్త
మగు నమోఘధను వక్షయతూణీర, మభేద్యకవచము, ఆదిత్యహృద
యము, గారుడము, —

రాముడు రావణ కుంభకర్ణ మకరాక్షులను మఱియు నేడు
 కోట్ల యిరువది తొమ్మిది లక్షల రథములు. పదమూకోట్లపన్నెండు
 లక్షల యిరువది వేలకుండరములు. పదికోట్ల యిరువది యొక్క లక్షల
 యిరువది వేల కాతుల తోడి తురంగములు, నూటయిరువది నాలుగు
 కోట్ల యెనుబది లక్షల పదాక్షులు స్థలరావణమూలబలములను లక్ష్మణు
 డలికా యేంద్రజిత్తులను-హనుమంతు డకంపన ధూమాక్ష దేవాంతక
 త్రిశిర నికుంభులను - సుగ్రీవుడు కుంభుని - అంగదుడు వజ్రదంష్ట్ర
 నరాంతక కంపన ప్రజంఘులను-నీలుడు ప్రహస్త మహావచులను -
 ఋషభుడు మహాపార్శ్వుని - ద్వివిదుడు శోణితాక్షుని - స్టాండుడు
 విరూపాక్షుని సంహరించిరి-కే. బవల్లెడతెగపి లేక ప్లమనెనిమిది
 దినములు రాముడు సూర్య దేవతారాధనమహిచేత రావణునితో
 యుద్ధము చేసి నూటయెనిమిది సార్లు రావణశిరముల న్దునిమి శుదకు
 మాతలి యుపదేశము విని బ్రహ్మాస్త్రమున రావణుం బరమార్చెను.

ధర్మాత్ములకు దేవతలు న్మునులు తోడ్పడెదరు

రామున కతిబల మహాబల విద్య లుపదేశించియు సిఘ్నా
 స్త్రము లిచ్చియు విశ్వామిత్రుఁడును- అభేద్యకవచ, మమోఘాధను,
 వక్షయతూణీర మొసంగి యుద్ధరంగమున నాదిత్యహృదయ ముపదే
 శించి యగస్త్యుడును - ఆంజనేయరూపమున దుద్రుడును - నాగపాశ
 విమోచనముచేసి గరుడుడును - మాతలి సహితముగా దన రథము
 పంపి యింద్రుడును లక్ష్మణున కతికాయు న్జంపుటకై బ్రహ్మాస్త్ర
 ముపయోగించుమని చెప్పి వాయుదేవుడును-సీత కాకలి దప్పికలబాధ
 లేకుండు చందమున దిలక మిడి పరు డంటరాని వెరవున జీర
 గట్టించి యత్రమహామునిపత్ని యగు ననసూయయును - సూర్యాది
 దేవతాంశ సంభూతులగు సుగ్రీవాది వానరముఖులును సాయపడిరి.

రామాయణకావ్యము బోధించునీతులు

నూతండకై న నృసింహాయున్న నడున కానందము కలుగుచున్న
 దను కల్యాణమైన తాకికగాథ మూరా నాకు స్ఫురించుచున్నదని
 సీతాలక్ష్మణులన్నాడి హాయిగా రాము డయోధ్య కేతెంచుచున్న
 శుభవార్త తెల్పిన హనుమంతునితో భరతుడు పల్కుటచేత జరం
 జీవిత్య మందఱికి నవశ్యకాంక్షణీయము. దైవము మనుష్యులచేత
 నతిక్రమింప శక్యముకాదు - కామదూపులు వానరులు కాబట్టి సుగ్రీ
 పాదికపుల నిప్పటి కోతులతో జోల్చదగదు - ఏపాపమునకై న
 నిష్కృతికలదు గాని కృతఘ్నతకు లేదు - కాలము నిశ్చయముగా
 దురతిక్రమము- నియతి తప్పదు- ఆభాస్కర మమర్యాద మగు ప్రదే
 శము గమ్యమునలదు. సార్వత్రికము మార్గము, క్వాచిత్కముదేశీయు
 నాబడు రెండువిధములయిన సంగీతవిద్య కేవలేశ్వర ప్రసాదలభ్యమే
 గాని వంశపరంపరాగతముగాని నేర్పబడ శక్యమైనది గాని యెన్నటికి
 న్నాదు-కాబట్టి సంగీతము చెప్పకొన్నామని గాని శ్రుతిలయలు మప్ప
 గలమని గాని చెప్పకొను పాటకులు సర్తుకులు వాదకులందరు నైవల
 కుక్షింధరులెల్ల వెంబడులేకాక తీరదు. ధర్మము సురలకు - నధర్మ
 మసుడులకు నిబితామహాడు సృజించెను. ధర్మమధర్మము న్నబళించు
 నపుడు కృతయుగము, అధర్మము ధర్మమున్గ్రసించు కాలము కలియుగ
 మగును-గిరివరము సంతట నుట్టుచు హయమునలె శీఘ్రమండలము
 చేయు నెవడో యట్టిదేవుడగు దివసకరుని శరణు పొందు మాదైవమే
 ప్రజలకెల్ల బ్రభువని సీతయుపదేశింపబడుటచేతను రామున కగస్త్య
 మహారి రావణపథోపాయముగా రణరంగమున నాదిత్యహృదయ
 ముపదేశించుటచేతను బ్రత్యక్ష దేవుడగు సూర్యునికంటె నుపాస్యదేవత
 ముల్లోకముల నొందుమఱిలేదు-సహజమైనదోషముమానుకొనశక్యము
 కాదు-స్వభావము మార్చదరముకాదు. సూర్యమండలమం దేర్పడిన

చలుపులోనుండి నక్షత్రములు కాన్పించుటస్పష్ట వక్షత్రమండలము నడుమసూర్యమండలముంటవాస్తవము-ఇలాశయములవిషముకల్పుట, విషవాయుప్రయోగముచేయుట, దొంగయుద్ధము సల్పుట, విమానములనుండి యస్త్రములు వేయుటయును శూద్రరాక్షసకృత్యములు - సర్వనిచయములు త్తయాంతములు - సముచ్చయములు పతనాంతములు - సంయోగములు విప్రయోగాంతములు - జీవితము మరణాంతము - పరేతకల్పులు గతాయువు లగునరులు సుహృత్తులచే జెప్పబడు హితమును గ్రహింపరు కదా - అర్థము ధర్మోపదేశమును వేదశాస్త్రావిరోధముగా నెవడు తర్కముతో ననుసంధించునో,వాడే ధర్మమొలుగు చున్నా డితరుడు కాడు-ఏకనాశీనోషముచేత సీతారాములకు వియోగము కలిగెను, సీతకు ద్వాదశ చంద్రుడు పున్న సమయమున వివాహముగుట యచుచితము-అత్మసాక్షాత్కార మంతము “నమోస్తు రామాయ సలక్ష్మికాయ దేవ్యైచ పుత్ర్యై డనకాత్మజాయై । నమోస్తు సుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమోస్తు చంద్రార్కహరుద్గణేభ్యః” త్రైపురసుందరీ ధ్యానము “శదున్నతం పాండురదంత మువ్రణం. శుచిస్మితం పద్మపలాశశోచనమ్ । ద్రక్ష్యే తదార్యావధనం కదాన్వహం. ప్రసన్నతారాధి పతుల్యదర్శనమ్” మునులకు “బ్రీచాప్రియములు రెండునులేవు. హోషవివశుడైనవాని శాస్త్రవిషశ్చితత్వము వ్యర్థము, వేతాయుగమున మనుష్యులలో గొందఱికి దోకలు వలవు.

రామాయణమున కంతరార్థము, కావ్యప్రశంసయును.

ధన్వంతరీతంత్రీ మధురము, హిక్కాతా సమన్వితము, మంద్రస్తవిత సంగీతము, న్గలదై యుద్ధగాంధర్వము మిక్కిలి శోభిల్లెను - కదకోణప్రవాదితము, జ్యోతిబతుములఘోరము, అర్థభీతమహాస్వన

ము, నారాచతలసన్నాదము నగు నాచాపమయవీణను మ్రోగిం
 చెదను - అద్భుత తరంగ మృచంగ రవమహర్ణవాఖండరంగ సమీక్ష
 గము - కుశలపులచే రామాయణము తంత్రీలయసమన్వితముగాగానము
 చేయబడెను. “అయాంతర ప్రయోగముచే రాగములచే వివేచిత
 మయి నానారస సునిర్వాహ మగు హరికథ కావ్య మనబడుటచేత
 నాదికావ్య మగు రామాయణము నిశ్చయముగా నొకహరికథాగేయ
 పాదము “సర్వక్షీతిభృన్నాధుడ, నీచే విరహిత యగు సర్వాంగ
 సుందరి. రామః రమ్య వనోద్దేశమందు నాచేత దృష్ట” అని విక్రమో
 శ్వశీలనాటకమాన గాళిదాసుని శ్లోకము కన్పట్టుటచేతను, శ్రీరంగ
 సామసి రాముడు నేవించె ననుటచేతను, శివప్రాశస్త్య మగ్గిపకుంట
 చేతను నిర్వివాదముగా నారదుడు వాల్మీకి కవదేశించిన మూలరా
 మాచణమున్నట్టి సంగీత సాహిత్యోభయ ప్రతిభావంతు డెవనో
 శ్రీవైష్ణవుడు తా నాశ్రయించుకొన్న శ్రీవైష్ణవ మతాభిమానులగు
 పాండ్వ కేరళ మహారాజుల స్పృహతోపపెట్టుటకై వాల్మీకి పేరుపెట్టి
 శ్రీరామాయణము రచించెను-సహజ సంగీత సాహిత్యోభయ ప్రతి
 భావంతోడై సర్వలోకరంజనముగా నష్టాదశ విద్యాప్రజ్ఞాధురీషుడై
 కొండలు మాటు మ్రోగ ఘన గంభీర మధురస్నిగ్ధ త్రిస్థాయిగమక
 పూర్వ రాగరూప కాలాపసుందరముగా బాడుచు భువన మోహం
 నుగ్గొ నాడుచు వేలకొలది బిన్న పెద్దల నిక్కిరిసిన మహారాజ
 సభల నెల్ల దేశముల న్దినదిన ప్రవర్ధమాన సంపూర్ణా
 యురారోగ్య లబ్ధ సకల భోక్తానుభవ విశేష ప్రదర్శన విఘ్న యశ
 శ్చంద్రికా ధవళిత దశ దిశానకాశ ప్రకాశు డగు ప్రవయస్కు
 భాసురాగ్రగణ్యుడు మాత్రమే కావ్యరచన కర్తుడు కాని సంగీత
 గొడ్డళ్ళు సాహిత్యశుభంజ లేరువుటెక్క లంటించుకొన్న మాల
 క్షణలవలె నాలుగెగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని వెట్టి మొట్టి యలి

బిల్లి మాట లలువా రెల్లడునొప్పట్ట కకుం రిన్బొప్పొండ లెప్పించుచు
 సొరకాయలు నలుకు కన్ననాకొడ్కులు వ్రాసిన చెత్త పుస్తక
 ములు పఠనీయము లెంతమాత్రము న్నావు - సహజ సంగీతసాహిత్య
 పాండిత్య వైభవహీనున కెద్దన కటుకులచవి వలె కావ్యరస మొకిం
 తయు న్దెలియబడదు - సంగీత సాహిత్యములకు వేల్పులున్ననులే
 తగుగురు కాని యస్థిరబుద్ధులగు మానిసు లొకింతయు న్బనికి రాదు -
 రఘునాథునిచరితము శతకోటిప్రవిస్తరమందు వాల్మీకిమునిప్రోక్తమగు
 ప్రత్యక్షరమును మహాపాతక నాశనమే - భగవత్కవులును బాకృత
 కవులు స్తోత్ర వివిధనామము లిడి శ్రీరామచరిత్రము నిర్వచించిరి -
 స్వాత్మరాముడు విద్యాసీత నెడసి తుభిత నిజమనుస్కుడై -
 మోహశోకాధి పన్నుడై, చేతస్సామితి మిత్రుడై, భవగహనగ
 తుడై. శాస్త్రసుగ్రీవసఖ్యుడై, దైన్యవాలి న్నొట్టి. మదనజలనిధి
 యందు ధైర్యసేతువు న్నట్టి ప్రధ్వస్తాబోధరక్షఃపతియై యధిక్యతచి
 జ్ఞానకియై యొప్పుచున్నాడు - రామాయణకథ కిది గూఢార్థము -
 యథామతి నారచించిన శ్రీరామచరిత్రమునకు బ్రస్తుత మర్థ మెట్లు
 లభించునో నా మనస్సునకు యాధార్థ్య మెట్లు తోచెనో యాతీత
 న్బట్టి చెల్లుబడికై యధార్థరామాయణ మను వింతపే రిడినాడను -
 వాల్మీకిప్రోక్త మగుమూలరామాయణము నిత్యవైదిక శాస్త్రము గాని
 వాస్తవముగా లౌకిక గావ్యముగాదు - కావ్యాలాపముల స్తోత్రవిడువ
 వలయునను వేదవైదిక శాసనమున్నది కావున విద్యాస్థానములగావ్యము
 పేర్కొన బడలేదు - శాస్త్రము వివక్షామూలము కనుక నేమూల
 రామాయణము నానావిధా నేకవ్యాఖ్యానముల కాలవాల మైనది -
 వ్యక్తావ్యక్తాత్మక నాదబ్రహ్మ మొక్కటియే నిత్యసత్యనిర్గుణాద్వితీయ
 తత్వ మయ్యును దగద్రూపమున వివర్తమై తనకు దా వేళయి
 సగుణములవలె గ్రీడించు చున్నది. నుజీయు న్గదలుచున్నట్లు నిశ్చల

మొన ట్లున్నది - బ్రహ్మ మద్వితీయ మొక్కటియే-బ్రహ్మమే సంస-
 రించుచున్న-దద్దియే ఏము క్తమగుచున్న-దద్దాని సంసరణము దావా-
 రిక మాచున్నది - చిద్వపుసుం బట్టి దానికి బంధము స్వాజ్ఞానము
 నుండియు స్వమహిమప్రతిబోధవలన నద్దానికి దిరిగి ముక్తియు
 స్థలుగుచున్నది-యీశ్వరమంతయు న్మాయామాత్రమే-యద్వైతమే
 పరమార్థము - బ్రహ్మము సత్యము - జగత్తు మిథ్య - జీవుడు
 కేవలము వ్రహ్మమే - కేవలుడు సాక్షి చేతస్సు నిర్గుణ డాత్ముడు
 నిబోధము గాని యత్పత్తిగాని బంధము గాని సాధకుడు గాని
 సాధనమా గాని హుళిక్కి-యనియోయిపరమ యగుమతి - యేది
 దృశ్యమోయది నశ్యమే-హరియో జగము జగమే హరి; హరికి జగము
 నకు నిశ్చిన్నతనువు లేదని యెస్వనిమతి పరమార్థగతియో యానరుడు
 భవసాగరము నుత్తరించుచున్నాడు - సర్వమును వాసుదేవుడే యను-
 నమ్మహాత్ముడు సుదర్లభుడు - తనవలె నెల్లభూతముల న్ననునతడు
 చూచుచున్నాడు - శనకము నెడల న్యపాకునిపట్ల న్నూడ బండితులు
 ససుదయ్యలు-కడచినది కానున్న వంతయున్పురుషుడే - విశ్వాభూతములు
 వీనికి బాహము-శక్తి-నమూడు పాదములితనికి దివియందలి యమృతము;
 యజ్ఞముచే స్వర్గము జేసికొన్నాడు-యజ్ఞములలో జపయజ్ఞమునేను-
 సత్తును లేదసత్తును లేదు. తమస్సే కలదు, ధర్మ మెఱుగుదున్నానినాకు
 బ్రవృత్తి లేదు; అధర్మ మెఱుగుదు న్నాని నాకు నిరృత్తి లేదు,
 హదయమందు స్థితుడగునే దేవునిచేత నెట్లు నియుక్తుడ నగుచు
 న్నానో యట్లు చేయుచున్నాను-శర్మముచేతన్నాడు, ప్రజచేతన్నాడు,
 ధనముచేతన్నా. దొక్కత్యాగముచేత మాత్రమే యమృతత్వము
 న్గుడిచిరి-కర్తయు న్నోక్తయు జ్ఞనార్దనుడే - వేదములు శ్రోగుణ్యాని
 మయములునిశ్రోగుణ్యాడ పగుము - నేనేబ్రహ్మమగుచున్నాను-ప్రకృతి
 శక్తి, పురుషుడు పద్మప్రతాంబువలె నిర్లిప్తుడే పురుషుడే

గంగుడే-కడచినది కానున్నది వరుగుచున్న దదంతయు స్వరుషుడే-
 గుణకర్మపభాగముల బ్రకృతియే చేయుచుండగా నహంకారవిము-
 ధాత్ముడు తానే కర్త యనుకొనుచున్నాడు - స్వభావమే ప్రవర్తిలు-
 చున్నది-సుఖ ప్రియందు జివుడు బ్రహ్మసంపన్నుడగుచున్నాడు -
 రెండుపక్షులం దొకటి స్వాదుపిష్టలము న్నినుచున్నది-తక్కిన దేదియు
 న్దుమవ కత్యంతము స్పృశించు చున్నది-యద్ది నీ వగుచున్నాడపు-
 సమర్థులకు భార మేది, వ్యవసాయపరులకు దూర మేది. విద్వాంసు-
 లకు విదేశ మేది, ప్రియవాదులకు శత్రు వేనడు-సర్వమిది యాత్మయే
 కదా యెవ డెవని న్నూడవలయును - బ్రహ్మవేత్త శుకుణో వామ-
 నేపుణో-యశరీర మమృత మభయ మాత్మ-నేను మనువై నాడను-
 షరమార్గదశయందు వేదములు లేవు-కర్మముల ద్వైతవంతునకు విధిప-
 బడవు-నిష్ఠాగ్రుణ్యపథమున విచరించువారికి విధి యేది నిషేధ మేనె -
 ముచుఘ్యులను మనస్సే బంధ మోక్షములకు గారణము - విషయాసక్తి
 బంధముకొఱకు, నిర్విషయమనస్సు ముక్తికొఱకును - ఈశ్వరానుగ-
 హము వలననే పురుషుల కద్వైతవాసన యబ్బుచున్నది - భక్తియే
 జ్ఞానముకొఱకగుచున్నది-నిరలిశ మూనంద ప్రియానన్యప్రయోజన సక-
 లేతర వైతప్రవృత్తి వజ్రానవి శేషము భక్తి-అన్యుల జ్ఞింతింప కెనరు నాకు
 బ్రసన్ను లగుచున్నారో నిత్యాభియుక్తు లగువారియొగక్షేమము
 పహించుచున్నాడను-సర్వధర్మముల నివ్విడిచి నన్నే శరణు పొందుము
 నీ న్నన్ని బంధముల నుండి విడిపించెదను - కృతయుగమున దపస్సు,
 త్రేతయుందు జ్ఞానము, ద్వాపరమున యజ్ఞము, కలిలో గేశవకీర్తనమే
 యుత్తమఫలమని చెప్పిరట. తనవర్ణధర్మములనుండి నలింపక, ఈ
 సుహృద్విపక్షపక్షములపట్ల సమమతియై, యేదియును హరింప కెద్దాని
 న్నూడ హింసింప కుచ్చేఃసితహానసు డైనవానినే విష్ణుభక్తునిగా దెలిసి
 కొనుము. మహాజనులు వెళ్ళినదే త్రోవ-"ఒరు లేయని యెనరింపింప,

ఎరవరయప్రియము తనమనంబున కగుదా, నొడులకు నవి చేయకునిక,
 పరాయణము పరమధర్మ పథముల కెల్లకా'' సరిగా నొక శబ్దమైన
 దెలియబడి సుష్టుగా సంప్రయుక్త మగునేని స్వర్గలోకమున గామధు
 క్క-గుచున్న-దతీంద్రియములు నసంవేద్యములగు భావము లార్చ చక్షు
 పుచే నెవరు చూచుచున్నాలో యట్టివారివచనమనుమానబాధితము
 కాగు-కవిత గాని ననితగాని తనంత వలచి వచ్చినదే వర, బలిమి నా
 కృష్యమాణ యానేని సరస విరస యగును. సర్వము నైలిసికొనువాని
 నోరి యెవడు తెలిసికొనగలడు-రావణసివలె చన్యాయముగా బ్రవర్తిం
 పకుము చేటుకొనెదవు. రాముని మాడ్కి ధర్మముగా నడుచుకొనుము
 శ్రేయస్సు పొందెద పనునీతి స్మృత్యముగా రామాయణము తెల్పు
 చున్నది-జగ చుంతయును శివుని వాచి కాంగ కాహార్యస్వాతికాభినయ
 స్వరూపమే-నేదశాస్త్రాదివాచికము, భువనత్రయ మాంగికము. చంద్ర
 తారాదియాహార్యము, సాత్వికము కేదలశివస్వరూపము-గానరసమును
 శిశివుకుమారన్వామి, పశువు నంది కేశ్వరుడు, ఘణి యనంతుడు నైలి
 యుచున్నాడు గాని కవితాతత్త్వము నెవడు తెలియచున్నాడు శివు
 డెఱుగునో లేదో-సృష్టి యెల్లగుచున్నదో సృష్టిలో జేరినదేవతలు
 మనుష్యులు నెఱుగకుంట యొకబృహరము కాదు కాని యద్దాని కధ్య
 త్నుడై పరమవ్యోమమున నున్నయాతడు గూడ జెల్లరే యెఱు
 గునో లేదో-సృష్టోదరాదులు యథోపదిష్టములు, కావున నేకుశలపులచే
 దంత్రీలయసమన్వితము గా గానముచేయబడిన రామాయణ మాది
 కావ్యసంజ్ఞ స్మరగెను - విద్వాంసులు ప్రకర్షముగా మాట్లాడవల
 యును. విశేషముగా నృత్యము చేయవలయు, నతనికి బ్రజలు
 దానకాము లగుచున్నాడు, మఱియు శిష్యులు షోడశోపచారములు
 కావింపుచున్నాడు. వీణాగాధులయిన యిద్దరు బ్రాహ్మణులు పాడు
 చుండగా బ్రాహ్మణు డిన్యుడు పాడివలయును-స్వరచితపూర్వరాజర్షి

చరిత్రము తౌర్యత్రైకసహితముగా హరికథాగానము వీనిపించి యడ
మానుని రాతిరెల్ల జాగరము చేయించవలయును - శ్రీరూపము వీణ
కనుక శ్రీకాము డగు రాజన్యనికొఱకు వీణ వాయింప బడుచున్నది-
గీతనృత్యవాద్యాత్మకసంగీతమే ధర్మార్థకామమోక్షైకసాధనము-నర్త
నము భనకర్తనము - నాట్యవేదము మాత్రమే యుపాధ్యాయులకు
వేతనము నిఘ్యుల కన్నవస్త్రము లిడి రాజు నేర్పించవలయును-సంగీత
సాహిత్య రసానభిజ్ఞుడు సాక్షాత్తుగా దోకయు న్నొమ్ములు లేనిపశువు-
వీణవాదనతత్వజ్ఞుడు, శ్రుతిజాతి విశారదుడు, తాళజ్ఞుడు ప్రయోగ
మున మోక్షమార్గమున కేగుచున్నాడు - గాన సరస్వతి కైలాస
నగమునకు నడుపునట్లు గంగ గాని సరస్వతీనదిగాని నశుపనేరవు -
స్వరబ్రహ్మవిభూషితము దేవదత్తము నయిన యీవీణను మూర్ఛింప
జేయుచు హరికథాగాన మొనర్చుచు జరించుచున్నాడను - బ్రాహ్మ
ణుని వాచకునిగా నెన్నవలయును గాని యాదరముతో సన్యవర్ణజుని
గ్నూడదు. అన్యవర్ణజుడైన పురాణకథకుని వలన విని నరకమునకు
బోవవలయును -సర్వస్థలముల నెవరుదాంతులో, శ్రుతపూర్ణకర్తులో,
జితేంద్రియులో, ప్రాణివధయెడ నివృత్తులో, పరిగ్రహముపట్ల సంకుచితా
గ్రహస్తులో వారే తరింపజేయగల బ్రాహ్మణులు - చేయబడిన
శుభాశుభకర్మ మవశ్య మనుభోక్తవ్యము - కల్పకోటిశతములకై నప్ప
టికి న్భుక్తము కాని కర్మము క్షీణింపకు-దైవపౌరుషములు రెండును
బండియుండలే చక్రములేకున్న బ్రతుకుబండి మఱినడువనేరదు-వేద
వేదాంగవేత్త యైనప్పటికి నిష్టాచారము నుల్లంఘింప గూడదు -
లోకవిద్విష్ట మస్వర్గము ధర్మమైనప్పటికి గ్నూడ నాచరింప దగదు -
బ్రాహ్మణునియొద్దకు విద్య వచ్చి నాస్తికునకు గాని శకునకు గాని
స్త్రీలకుగాని శూద్రులకుగాని నన్ను పదేశింపకు మనెను - జన్మముచేత
బ్రాహ్మణుడు, సంస్కారమువలన ద్వీజుడు, విద్యశ్శబ్దే విప్రు డీ
మూడింటివలన శ్రోత్రీయు డగునని చెప్పబడు చున్నాడు - విష్ణు

భక్తులు కానివారందరును నిక్కముగా రాక్షసులనబడు శూద్రులే.
 కలియుగమున నైదువేలయేండ్లు గడచినపిమ్మట వర్ణసంకదులు పుట్టు
 చున్నారు - దోషాధ్యక్షున కలియుగమున న్నూడవిషయాన క్తమాన
 సుదై సకలమయిన పాపము జేసినప్పటికి న్నోపిందుని సంస్కరించి శుచి
 యగుచున్నాడు - ఉపజ్జాలబ్ధ చతుర్విధాభినయ ప్రతిభా వైభవముచే
 రాజసభల నంజింప జేయజాలనివా డెట్టికావ్యరచనము న్నలుప
 వగదు. మఱియు నట్టి సంగీతగొడ్డలి పాత్యగ్రంథముల న్నలాశాలలకు
 నియమించు నధికారిగా నుండదగదు - సంగీతజ్ఞానశూన్యునకు నిక్క-
 ముగా సాహిత్యజ్ఞాన మొకింతయు న్నలుగ నేరదు-అవురా. యపస్వరపు
 కొయ్యద్రిప్పుడు వేదపాఠము న్పఠింపగలడా - సమూలముగా వేదార్థ
 మెఱుంగ గలడా - చెల్లిపోయినవారిని రీవమూక పుస్తకములు
 కుక్షింభదులు పాఠముచెప్ప సాహసింప గూడదు - శ్రుతితల్లి, లయ
 తండ్రి, మాతాపితృశుద్ధి లేనివానికి సందర్శశుద్ధి మృదుమధురపదవి
 న్యాసకౌశలము వాతకుగాని వ్రాతకుగాని రాబోదు - సహజసంగీత
 సాహిత్య ప్రతిభాలంకృతు డయి శ్రోత్రియకుటుంబములో జన్మించి,
 యైదేండ్లవయసులోపు నుండియు నాడినడాట పాడినదిపాటగానేక సంత
 గ్రాహియై జగదేకసహస్రవధాన ప్రజ్ఞాధురంధరుడై, యశేషదేవ
 దేశ్యభాషావిశేష పాండిత్యవైభవోపేత చతుర్విధానవద్య గద్య
 వద్యగేయ ప్రబంధ రాజముల స్వంతంత్రముగా శరవేగమున
 గ్రొంగ్రొత్తకల్పనములం బన్ని, యపూర్వచతుర్విధాభినయచాతుర
 య నగంభీరమధుర త్రిస్థాయిగనుక రాగరూపకాలాప నైపుణి న్నొండల
 న్నాటుమోగించుచు సుస్నిగ్ధ దేవదత్తశంఖారావ రమ్యకంఠస్వర
 మూర్తీ భూత నవనవరసస్ఫూరియై, సమవిభక్తసుదృఢాఠాణ సుందరా
 కారుడై, దినదినప్రవర్ధమాన యశస్సంపూర్ణదశ దిగంతరుడై, సర్వ
 విద్యాపారంగతుడై, తృణీకృత పురందరుడై, దీర్ఘాయురారోగ్య
 భోగభాగ్య ప్రాభవాచితుడై, “న భూతోనభవిష్యతి” యను
 గొప్ప మెప్పుంది కేవలస్వతంత్రవేదిక జీవనవృత్తి స్ఫురగుచు వాదరించి

పగుల దరింపజేయు విష్ణుభాగవతోత్తముం డీజగమున నలరారుట
 మిక్కిలి యరుదు, మహాదు లిహాపరముల స్థరించువిధమున నేర్పర్చిన
 ధంజోవ్యాకరణాలంకారాది నియమముల ద్విప్ప కచ్చముగా సంస్కృత
 మున గాని దేశ్యమున గాని ప్రత్యేకము స్వతంత్రకల్పనముల వెలయు
 నపూర్వాద్భుత కావ్యముల నిర్వచించి, చతుర్విధాభినయప్రయోగ
 చాతురి నృండితపామర భయలోకరంజనము కావింపజాలక యప
 భంశముగా బొట్టకక్కుర్తి న్దొంగయెంగిలిముక్కల న్నేనలసీరసాధమ,
 మిశ్రభాషాదూషితాసత్తావ్యముల మాత్ర మల్లుచు బండితమ్మన్మలై
 నేవానాంప్రియ లగు నిరక్షరక్షతులకడ డాబుచేయు నపస్వరపు
 కొయ్యత్రిప్పడుతిప్పకాయలేయెన్నడైన నెచట నేని యే వాల్మీకియో,
 యే వ్యాసునో, యే గీతగోవిందునో, మఱి సహజపాండిత్యునో
 తప్ప - ఋషులచేత నుపదిష్టము లగు శృంగిస్త్రోపురాణేత హాసాది
 కావ్యములందు జనుల కచ్యోన్యకలహము న్నుట్టించి సప్తవ్యసనముల
 న్పురికొల్పు గ్రంథ మింతయు నిస్సందేహముగా బ్రక్షిప్తమే,
 తోపుడే. మఱియు స్వార్థపరధూర్తకు కవికల్పితమే - తిభువనైక
 వీరుడు సకలధర్మస్వరూపు డగు శ్రీరామచంద్రుడు వారి న్బొంచుండీ
 దొంగదెబ్బ న్దొట్టె ననునా - పరమభాగవతోత్తముడు విభీషణుడు
 రామచంద్రునితో స్వాగ్రజవినాశకోపాయ మెఱిగించె ననునా -
 యచింత్యమహిమ లప్రమేయు లగు రామలక్ష్మణులు సర్పాస్త్రపాశ
 బద్ధులెరనునా - సర్వజ్ఞుడగునానాసము ము డగు శ్రీరామచంద్రుడు
 నాధ్యమలల్లి యయోనిజ యగు పీత కగ్నిశోధ కావించె ననునా -
 మఱియు నెన్నో యసందర్భము లనుచితములు మనోధకములు
 జుగుప్సితములు మిక్కిలి యశ్లేలములు వెల్లడించునా - "మానిషాన
 ప్రతిష్ఠాం త్వ మగమః శాశ్వతః సమాః యశ్కౌంఛ మిథునా
 దో, నువధీః కామమోహితాః" అని మిశ్రగతి త్ర్యసజాతి త్రిపుట
 తాళమునకు సరిపోవునట్లు నలువదిశొమ్మిది మాత్రలు గలిగి యో
 నిషాదుడా కౌంచమిథునములో గామమోహిత మైన యొకదాని

స్వధించినాడవు కనుక బహువత్సరములు ప్రతిష్ఠ పొందకు మను నర్థ
 మిచ్చెడుశ్లోకము చెరిసగము క్రమముగా దీప్రకోమలస్వర గమకముల
 బ్రహ్మ యగు వాల్మీకినోట నశరీరవాణివలె నవశముగా వెలువడెను-
 మునిప్రోక్త మెపుడైన బరమార్థమునే బోధించు న్నాని మిథ్యాభూతైహ
 లోకకవ్యవహారము న్గూర్చి యొక్కింత యు స్ప్రవర్తింపదు - కొంతవర
 క్షీణోకము నాధారముచేసికొనిలోకులభీష్టరుచికొలంది నన్నీతి స్ప్రహించి
 తరించువిధమున న్రామాయణకథ సంతయు న్పురాణమత మవలంబించి
 దేవభాషాతత్వకోవిదులగు ప్రాకృతకవు లిహలోకధర్మబోధక గ్రంథము
 గాబన్నిరి - యష్టాదశవిద్యాత్మకముగానుభయలోకసంతారకముగా
 ఛందోభాషాస్వరూప కాభీష్టనానార్థావబోధకముగా సంస్కృతభాష
 యనాదిఋషిసంప్రదాయ కవిత్వము గాని యాంధ్రాది దేశభాషలవలె
 సహజసామాన్య లోకవ్యవహారసిద్ధ మెన్నడు న్నాదు - ఛందో
 వ్యాకరణాలంకారాది కావ్యనియమము లొక్క దేవభాషకే గాని
 దేశ్యభాష కెద్దానికైన స్పరిపడవు కాని యిటీవల గడుపుకక్కూర్తిచే
 గాని పామరుల స్పంకోషపెట్టి యెల్లెడ స్పండితఖ్యాతి సంపాదించు
 కొను భ్రాంతిచే గాని నాస్తికునకు యజ్ఞోపవీతమువలె దేశ్య
 భాషకు స్పృశ లేనిపోనికావ్యనియమము నివ్వన్వన్యములు తగిల్చిరి-
 స్వభావరమ్య దేశ్యభాషా కోమలప్రకృతి కణినశాస్త్ర నియమములచే
 సర్వజనసామాన్యరంజకము కానేరక మీదుమిక్కిలి యయ్యవారి
 నేయబోవ గోతి యయ్యె ననుసామెతకు దార్కాణము కాక
 మానదు కావున బ్రకృతిరమ్యమగు దేశ్యభాషకు సాహిత్యపద్ధతుల
 వైదికులకు శ్రౌతస్మార్త కర్మములవలె వృథా వ్యయప్రమాస
 పాతువులు కాని మానిసుల కందఱ కెల్లెడ నన్యోన్యప్రేమానురాగ
 సుఖదీపనమూలము లేమాత్రము న్నాజాలవు - గ్రంథకోట్లచే నేది
 చెప్పబడెనో యాద్దాని న్నోకార్థమున బల్కుచున్నాడ స్వకోప
 కారము పుణ్యముకొఱకు స్మరపీడనము పాపముకొఱకు న్నప్ప కగు
 నను శిష్యవాక్యమునే ప్రమాణముగా నమ్మకొని స్వధర్మము నేను

రక, పెంచలకడ సంసారసాగరము న్దరింపజేయు మని భక్తవత్సలుడు
 కృపాసముద్రుడు సర్వలోకశరణ్యుడు సర్వజ్ఞుడు సర్వశక్తియు నగు
 పరమేశ్వరు నత్యంతరహస్యముగా మానవులెల్లరు న్నిజాంతరంగము
 లందు మాత్రమే నిరంతరము న్బార్ధిండుట యవశ్యకర్తవ్య ధర్మ
 మనియే సమస్త శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాస కావ్యకలాప సమ
 న్వయ ముఖ్యతాత్పర్యము - రామాయకావ్యము కేవలకరుణ
 రసప్రధాన మద్దానికి సీతయే ముఖ్యనాయిక బ్రతుకుతుద మొదళ్ళు
 కరుణరసమయము లగునెడ జనన మరణాత్మక కాలమధ్యము
 కూడ నిక్కముగా గరుణరసభూయిష్ట మేల కాకుండును-నాయథార్ధ
 రామాయణమునందు మఱెవ్వరైన న్దెప్పెన్న దరముకానితీరున
 సహజ సంగీతసాహిత్య ప్రతిభావిశేషముతో బ్రాచీనకవి మతానుస
 రముగా గ్రంథరచనము న్దావింప గల్గినాడ ననుకొను నాదురహం
 కారనోషము న్నా యిలువేల్పు జగముకన్న మన్నించుగాక—

శ్రీరామాయణమునందలి ప్రక్షిప్తములు

దైవము మనుష్యులచేత నతిక్రమింప శక్యముకాదు, మీచేత
 నైనకొల దిన్నాకు మీ దుపచరించినారు, కాని లక్ష్మణుడు
 గతజీవుడైనవాడు కనుక సీతతోగాని, యుద్ధముతోగాని మఱి
 నాకవసరము లేదు, మీరు మీయిచ్చానుసారముగా బొండు. వానర
 పుంగవులారా యిక్కడనే నేను దేహము న్విడిచెద నిక బ్రతుకునొ
 ల్లను, దుష్కృతకర్ముడ ననాద్యుడ న్నే నిస్సీ విభీషణుని రాజు
 న్దావించెదను నామిథ్యాప్రలాపనము న ద్దహింప గలదని యమో
 ఘసంకల్పుడు దృఢవ్రతుడు ధైర్యమందరుడు సర్వజ్ఞుడు నగు
 రాముడు దీనాలాపములాడునా- అయోనిజ తపస్విని యార్యయునగు
 సీత ధర్మమూర్తి యా రామునకు దక్క నితరున కెట్లయిన
 జిక్కునా - పరమభాగవతోత్తముడు బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నుడు. జీవ

స్మృతుడు నగు విభీషణుండు పాముగుని వలె గూటయుద్ధమున నింద్ర
 జిత్తుచేత జీకబిచే నాదిత్యుల వలె రామలక్ష్మణులు విహతులైరి -
 మఱి నాకు రాజ్య మెట్లు దొరకు నని వగచునా - ఇంద్రజిత్తు సీతను
 వధించెనని సర్వజ్ఞు డగు హనుమ రామునితో చెప్పనా - అయోని
 జను మృతి లేదని తెలిసియు సాక్షాన్నారాయణావతార మూర్తియగు
 రాముడు చుఱించునా - పరమభాగతోత్తముడు విభీషణుడు నవ
 విధభక్తి మార్గములచే బరమపురుషు నారాధించుటతప్ప నింద్రజిత్తు
 న్రావణుని నశింపజేయుటకై రణరంగమున గదతో వారి యిరువుర
 రధ్యముల నృడగూల్చునా - ఇంద్రజిద్వధానంతరమున రావణుడు
 తనంప వచ్చుచున్నాడని తెలిసికొని హనుమని యుపదేశము
 విని యతనిమూడెక్కి రామునియొద్ద కేల పోనెతి నని యయోనిజ
 యగు సీత నొచ్చుకొనునా - లక్ష్మణుడు పునర్జీవిత్తుడై యుద్ధవిము
 ఖుడై రాము నున్నట్లు తెలిసికొని రామునితో నీ ప్రతిజ్ఞ న్నాను
 కొనుట నీకు వగవని యానడించి పల్కినా డనుట యుచితమా-అంత
 ర్గతక్రోధాగ్ని వైకి ప్రజ్వలించజేసి సర్వజ్ఞుడు సర్వమూర్తియు నైన
 రాము డయోనిజ యగు నై దేహిపాతి వ్రత్యము న్సంకించి యున్న
 త్తుని వలె విభీషణునితో గాని సుగ్రీవునితో గాని లక్ష్మణునితో
 గాని భరతునితో గాని పొందు నల్పు మిక రావణునిచే జెటువ
 బడిన నీవు నాకు బనికిరావని కారులాడునా, యగ్ని సంపూత యగు
 సీతతో లోక ప్రవాదము మాన్పుట కీయెత్తు పన్నినాడ నని సత్యసం
 ధు డగు రాముడు కపటనాటకము ప్రదర్శించునా - రావణ వధా
 నంతరమున సీతకు రామవిజయ మెఱిగింప నేగిన హనుమడు సీతన్దాచు
 రాక్షసస్త్రీల న్రాక్కింపుని వలె జంప నుంకించునా - రాముడు
 సీత న్నెండ్లాడినపుడు ద్వాదశవర్ష వయస్కు డనియు సూనరూడత
 పర వయస్కు డనియు న్ముని తబ్బిబ్బాడునా - సీత లక్ష్మణునితో

రాముడు నశింపగా సన్గవయ గోరితవా యని సిద్ధరములాడునా -
 లక్ష్మణుడు సాధ్వీమతల్లి యగు సీతను విముక్తధర్మ, చపల, క్షీణ
 భేదకర యని సంబోధించునా, నన్యంకించుచున్నావు కనుక మమ్మర
 లవు నశించుమని శపించునా, జటావల్కలధారియై పదునాలుగేండ్ల
 వనవాస మొనరించునపుడు మాంసము న్దిననని ప్రతిన పూనిన రా
 మునిచే మాంసభోజనము చేయించునా - లక్ష్మణు స్తవగూడ నని దు
 ర్మార్గముగా సీత కడుపు బాదుకొను చేడ్చునా - రావణునిచేత
 సీతగుప్తావయవ వర్ణనము చేయించునా - లక్ష్మణుడూ విభ్రాంతు
 డై పామరునివలె భరతశత్రుఘ్నుల కై కేయి స్తూడ నపరివారము
 గా వధించెదనని రామునితో బల్కునా - విరాధుడు సీత న్నొడవై
 గూర్చుండఁబెట్టుకొన్నాఁడని రాముడు వగచుచు లక్ష్మణునితో
 బల్కునా - రామలక్ష్మణులు విరాధునిచే గొంపోబడుటచూచిసీత
 నేడ్వఁ దొడఁగునా-లిదశు లిరువదై దేండ్లవయసు గలవారని నిరే
 శించునా-శూర్పణఖతో రాముడు పరిహాసోక్తులు ఇలాోక్తులుంబల్కు
 నా - విశాలాక్షి మెఱపులాగున బ్రకాశింపుచున్నావని యెకసక్కె
 మొనరించునా-లక్ష్మణుడు శూర్పణఖ స్పరిహాసించునా-గుప్తసాకను
 ఏమాప న్నావింపుమని రాముడు లక్ష్మణున కాడ్డ యిడునా-పరిష్క
 డగు హనుమంతుడు రావణు న్నోగిలించుకొని నిదురించుచున్న మం
 త్రోదరిం జూచి సీత యని భ్రమించునా-హనుమంతుడు సీత స్తూడ
 జాలనైతి నను దిగులున నాత్మహత్య చేసికొన నెంచునా-సర్వజ్ఞుడగు
 హనుమంతుడు తా గాల్చినలంకలో, సీత కూడ దహింపబడనని
 యనుకొనునా-తనవలె భార్య నెడసిబ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠుడై నలక్ష్మణ
 నితో దృఢవ్రతు డగు రాముడు సీతనిగూఢావయవవర్ణనముసల్పుచు
 గామోద్దీపకముగా దవమస్మధోన్మాదమును వెల్లడించునా-వినాధను
 వివశ, ననీశను గనుక బలాత్కారముగా రావణగోత్రస్పర్శము శాశ్వ

గలిగె నని రామునితో లోకమాతయగు సీత యనునా - రావణుడు
 రాముని శిరము నటికి తెచ్చితి స్మాడు మన నమ్మాయాశిరస్సు
 న్దాంచి ప్రాకృత స్త్రీవలె నయోనిజయగు సీత విలపించునా-రాక్షసుల
 జ్ఞంపుటకు సాహాయ్యమును లంకాప్రధర్ణ ణముజ్జేయుటకు బ్రాణమున్న
 వఱకు బ్రయత్నించెద నని రామునితో విష్ణుభాగవతు డగువిభీషణుడు
 పల్కి రావణుని న్యము న్నుఱుమాడునా-మాటటిరుద్రుడగుహనుమం
 తుడు రాక్షసాధముడగు రావణప్రాభవమున కద్భుతవడునాసత్యపరా
 క్రముడగు రాముడు నటునివలె వేషమువేసి తా నపరాజితుడు పరా
 భవమెఱు గనివా డయ్య నింద్రజిత్తుని శరపాతమున క్షతగాత్తుడై
 నేలకొరగి ప్రాణమాత్రావశిష్ట డైన ట్లుండునా- శరతల్పగతులైన
 రామలక్ష్మణుల న్రావణునిమాట నమ్ముకొని విచూనమెక్కి రణరంగ
 మునకు వచ్చి పరికించి వైదేహి యేడ్చియేడ్చి తిరిగి లంకకు మళ్లునా-
 మునికాంతయగు నహల్య యింద్రునితో వ్యభిచరించి యీ సంగతి
 నెల్లడింపకుమా యని యింద్రుని బతిమాలుకొనునా-సత్యపరాక్రముం
 డగు రాముడు పొంచుండి వారికి దొంగదెబ్బ కొట్టునా - శివభాగవ
 తోత్తముడు బ్రహ్మణ్య డగు రావణు డయోనిజయగు వైదేహి
 న్ద్రామ్యధర్మమున గవయ నెంచునా—

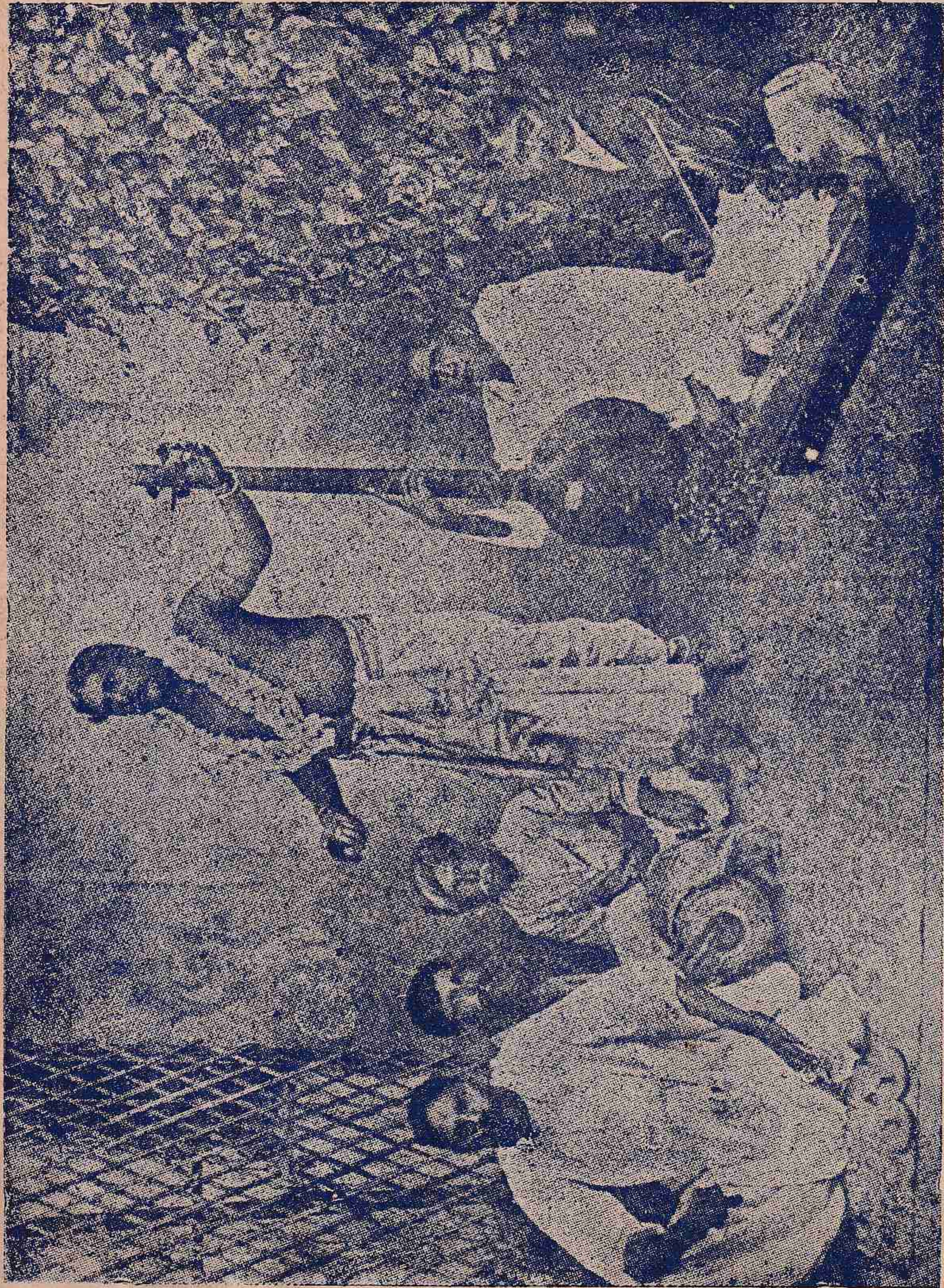
ఇంతకును నీరు పల్లమెఱుగును, నిజము గేవు డెఱుగును -
 వేదములందు మంత్రమేదో బ్రాహ్మణ మేదోయో నిర్దేశింప వీలుపడ
 నట్లు శ్రుతి స్మృతిపురాణేతి హాసహాసరామాయణాది శాస్త్రములందు
 మునిప్రోక్తము లెవ్వయో ప్రక్షిప్తము లెవ్వయో మాదృశాల్పజ్ఞులు
 నిరూపింప దగునా

అజ్ఞా డాదిభట్ట సారాయణదాసుడు

33

అపూర్వ విస్తృత సేవ
స్థానం : డా॥ వెంకటేశ్వర్లు
అలమూరి ఏకాదశి, సజ్జావారిపాలెం,
రేపల్లె. Cell : 9392055065

33A

అజ్ఞానాదిభట్ట నారాయణదాసుగారి జననము రక్తాక్షి సంవత్సర శ్రావణ కృష్ణ చతుర్థి బుధవారం రాత్రి 10 ఘడియలకు
(91 ఆగష్టు 1884 సంగరం)

శ్రీ

యథార్థ రామాయణము

శ్రీ రామ జ న న ము

శ్లో ఉన్మిషత్కదలీపత్ర ధవళాంగా మృగేక్షణా!
చాంపేయనాసికాసుభూః పియా మే కృతినాయుకా!
క. పావనము రామ దరితము

కేవలముక బుణ్యకాంత • కృతనాయకయుక
శ్రీవిష్ణుభాగవతులు స
భావర్తులు నాకషిత్వ • భాగ్యముపండెక.

భైరవీరాగము—ఖండజాత్యైకతాళము

ప॥ ఆనంద మానంద - మాళింగినకబాల ।
అ॥ జానకీరాఘవుల - సచ్చరిత్రముచాల ॥ఆ॥
౧ రాజన్యవరుడు దళ - రఘుడయోధ్యకుటేడు ।
సౌజన్యనిధివాని - సరియింద్రుడున్దా

॥డా॥

గీ. ఆమహారాజునకు మువ్వు , రాండుకొని
యొకతె యందైన సంతాన , మొదపకుండె
నెట్టివారలకె న నే , నేనికొటాత
తప్పకుండకతీగగీ , ధరణిలోన.

మంజరి—చతురస్రగతి—నాదనామక్రియ

౧ దళరథుడొకనాడు వేటకై - తటలినట్టడవిలోన ।

నిశీధమునమృగమనుకొని యొక్కము - నిన్నులైదనశరాన ।

౨ ఓతండ్రిచచ్చితినను మొరపిని - యల్కి తేడున్బితాన ।

నాతపసిచెంతకేగి నొచ్చుకొన - నతడనియెగనికరాన॥

తరువోజ

దప్పిగొంటిమి నీరు ♦ ద్రావంగ దెమ్ము

తనయుడాయనిముది ♦ తలిదండ్రులనగ

జప్పుననీర్మంచు ♦ సడిచేయునన్ను

శ్వాపదంబనుకొని ♦ చాగొట్టితీపు

ఇప్పొల్కిపొరపాటు ♦ లిమ్మాడ్కిచావు

లిటుకలెడుకొదుర ♦ దృష్టవంతులకు

దప్పకయీవార్త ♦ దాచిననన్న

తాపసులకువేగ ♦ దగదీర్చిపొమ్ము

క. అనియొల్లిన తపసింగను

గొనియాతడు చెప్పినట్లు ♦ గొబ్బునజనియా

జనపతి నీర్ద్రావుడనన్

మునిదంపతులనిరిమాట ♦ పోల్చియతనికిన్.

ఖరహరప్రియ—చతురశ్రజాతి రూపకము

ప॥ ఏవడవురా మాకొమరుం - జేడి నీర్ద్రావుమనెద

॥ ప॥

అ॥ మిపులన్ జాగయ్యె పాడెట - మెలగు నీవురాగతమే

॥ మె॥

౧ గొబ్బుననీరైచ్చెదనని - కొడుకేల తడసెనో

యబ్బాయేమయ్యె దనయు - డాసంగతి ముందుచెప్పు

॥ మె॥

మ. అనుచుం బల్కెడు మానిదంపతులతో ♦ నారాజు నిట్టూర్పువు

చ్చినుడుల్ దోట్రోచుండ తొరియడుగుల్ ♦ చేదోయిగీలించి త

ప్పును మన్నింపుడు నేనభాగ్యుడజమీ , పుత్రున్ మృగభ్రాంతి
నే । మనెదన్ శబ్దవిభేది బాణమున నా , హానాకునోరాడదో
ఘనులారాయన నావధూవదుల శో , కంబందిరిల్లెంతయున్ ,

శుభపంథవరాళి—త్ర్యశ్రజాత్యేకతాళము

ప॥ ఏమందుమయ్యో - యెట్లుందుమయ్యో- యెందేగినావోకొడుకా,
హా ॥ యే॥

అ॥ మామూలధనమా-మఱినిన్ను గనమా-మా కేమిదావో కొడుకా,
హా ॥ యే॥

౧ వీనియిల్లాల-వెంబరమాల-విధిని నేనె వేదకెనాకొడుకా, హా ॥ యే॥

వీనులజాల బెకలింపగోల-వెత జెందినావో కొడుకా, హా ॥ యే॥

నీ. ఎట్లుంటివమ్మ నీ , కేమి కావలెనయ్య

యనియింక మమ్మెవ్వ , రడుగువారు

ముసలిముద్రలము మ , మ్మందానమాడించి

బువ్వదిన్నించు వా , రెవ్వరింక

వానకెండకు గొడ్డు , వలె మమ్ములోబడ

నీక కాపాడువా , రెవ్వరింక

వేదవేదాంగము , ల్వినిచి మావీనుల

కింపుఁగావించువా , రెవ్వరింక

వీఁడురా నేల నిటవీని , వేఁటగుల

నెఱుగ లేమైతి మింతలో , నిటులగునని

యేమిసేయుదుమింక మా , కేదిదారి

యకటవిధిచేత నెవరైన , నడ్డదరమె.

గీ. బ్రతుక లేమోరి కేమింక , బ్రహ్మహుండ

మూయటలసేవు గూడలు , త్రాయటంచు

విష్ణువు ప్రాణంబులంచు నా • వృద్ధులుతమ
యోగమహిమన్దొంగిరి • యొడఱులపుడు.

మంజరి—కాఫీ—చతురస్రగతి

- ౧ పుడమిఁజేడు స్వచ్ఛందమరణమునఁ - బోవుమునిదంపతులకుఁ ।
గడునద్యుతమున్వారిశాపమునఁ - గల్గుతనదు కొడుకులకు॥
- ౨ మోదముంబొంది తనకారణమునఁ - బొలిసినట్టి యాల్మగలన్ ।
భేదిల్లుచు వారసులతుతో న - గ్గినుంచి మించినవగలన్॥
- ౩ సంతాసములేక చింతగుందు ద - శరధుచే నతని గురుఁడు ।
పంతముతోడన్ బుత్రకామేష్టి - విశిష్టముని ప్రవరుఁడు ।
- ౪ సలిపింపనూడు నంతదేవతా - సమితిరావణాసురుని ।
చలము నై పలేక చనిరి చప్పన - శరణు పొంద శ్రీధరుని ।

సీ. క్షీరవార్షిధిమధ్య • శేషశయ్యన్నిద్దు

రఘ్వదేలేచిన • యబ్ధవరు

నంకంబునఁ జేర్చి • యబ్జనిషణ్ణహా

రమపట్టుపాద ప • న్మమాలవిభుని

శ్రీవత్సలాంభను • శ్రీవిలాసాదర్శ

కొస్తుభశోభితా • ఖండవత్సు

నఖిలదివ్యాభర • ణాంచితహస్త శా

భోపేతపారిజా • తోపమాను

కనిరిబాలానానిభాంశు • కము ప్రబుద్ధ

సరసిజాక్షము చెంద్రికా • దరహాపిలము

నవ్వుపారంభసుఖదర్శ • నంబునై న

శారదదినంబువలెనున్న • నారసింహా

సీ, ఆసురీగండలే • ఖాంచితమదరాగ

ముఖమాసి చేశో • బ్ధులములగుచు

జయశబ్దముల్వల్క • శస్త్రము ల్లలవీరు +
ముక్తశేషవిరోధ • మున నెసంగి

వజ్రవణాంకుడై • ప్రాంజలియైయడ
కువజూపు గరుడుచే • గొల్వబడు న

రాయణు + సౌఖశా • యనికులై నట్టి భృ
గ్వాదులనోగ ని • ద్రావసాన

విశదములుపావనంబులౌ • వీక్షణములఁ

గరుణఁజూచెడి స్వామిని + • సురలు + సురవి

మతవినాశు + స్తుత్యుని + నవా • జ్ఞనసగోచ

రుని + బ్రణతులౌ - నొనర్చిరి • వినుతినిట్లు.

కేదారగౌళ - ఖండజాత్యేక తాళము

ప। మ్రొక్కెదము విశ్వజననస్థితి వినాశముల - ముమ్మార్తులనాల్చి
చేయునీకు న్నేము || మ్రొ।

౧ వాననీర్పలుచవులమట్టిఁ బట్టికనుచు - పరగె ద విక్రియఁడవ-వస్థల
గుణములఁగొని || మ్రొ।

౨ అమేయమితలోక-యనర్థి ప్రార్థనావహ-యజితజిహ్వాసమత్యంత -
వ్యక్త్యైవ్యక్తయోని || మ్రొ।

సీ. హృదయస్థితఁడవయ్యు • నీవనాసన్నుడ

వౌదు + వకాముండ • వయ్యుఁదపసి

వగుదు + దయాళుండ • వై యనఘస్పృహఁ

డౌదు + పురాణుండ • వయ్యనజరుఁ

డవుదు + సర్వజ్ఞుడ • వయ్య నవిజ్ఞాతుఁ

డై సర్వయోనివై • యాత్మభువుడ

వౌదు + సర్వప్రభుఁ డయ్యననీశుడ

వౌదు + వీరొక్కఁడ • వయ్య సర్వ

రూపభాక్కువు + సప్తసా ♦ మోపగీత
 సప్తవార్ధిజలేశయ + ♦ సప్తవాయు
 సఖిముఖా + సప్తలోకై క ♦ సంశ్రయుండ
 భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

వసంత—త్ర్యసజాతితిపుట

- ప॥ చతుర్ముఖుడవైన నిన్నుండి - చతుర్వర్గఫలజ్ఞానమున్ ।
 ఆ॥ జతుర్ద్యగకాలావస్థలున్ - జతుర్వర్ణమయలోకమగును ॥జ॥
 ౧ హృదయాశ్రయునినునభ్యాసని-గృహీత మానసమునయోగులు ।
 వెదకుచుండ్రు జ్యోతిర్మయునిన్ - విముక్తికొఱకు సంతతంబు॥చ॥
 ౨ నీవుజన్మమెత్తియునజుడవు - నిరీహుడవయ్యుహతరిపుడవు ।
 దేవయెవఁడెఱుగునీతత్వము - తెలిసియుందువునిమరించియున్ ॥జ॥

సీ. శబ్దానివిషయము ♦ ల్పవిచూచుటకుదుస్త
 రంబగుతపమోన ♦ ర్పంగ + బ్రజలఁ
 బాలించుటకునీవు ♦ పర్యాప్తుఁడౌదు + వౌ
 దాసీన్యముమెయి వ ♦ ర్తనముసల్పఁ
 బెక్కుగనాగమ ♦ భిన్నములై సిద్ధి
 హేతువుతాత్పర్య ♦ లెల్లఁజేడు
 సంభోదిజాహ్నవీ ♦ గూఢములట్లు ని
 న్నే + త్వదావిష్టసు ♦ హృదయులుమఱి
 వీతరాగులు త్వత్సమ ♦ ర్పితసమస్త
 కర్మతావారలకునెల్ల ♦ గతివినీవె
 యెల్లపుడునభూయస్సంన్ని ♦ వృత్తికొఱకు
 భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

కల్యాణి—ఖండగతి

ప. అలరుసేమహ్యది మహిమయ పరిచ్ఛేద్య - మగుచుబ్రత్యక్షమ
య్యునోదేవ॥య॥

అ. బళిరయ్యయాప్తవా గనుమానములచేతఁ - బరఁగసాధ్యుడవు
నిన్నూర్చియేమనవలయు ॥న॥

౧ నినుస్మరించినమాత్ర - నరుఁబవిత్రు నొనరుతు - నివేదిత ఫల
ములు తక్కువృత్తులునీయెడ ॥న॥

సీ. వార్ధిరత్నముల ♦ వలె వివస్వంతుని

యంశువులటుదప్పు ♦ లైన నీదు

చరితంబులందవు ♦ సంస్తుతులకు, మఱి

యనవాప్తమాప్తవ్య ♦ మనునదేదియు

నీకుసుంతయులేదు ♦ లోకసంరక్షయే

కతమగునీజన్మ ♦ కర్మములకు

నీదగుమహిమము ♦ స్థిర్నించివాక్కున

సంహృతమాటయ ♦ శక్తిచేత

నైనఁగాని శ్రమంబునఁ ♦ గానియగును

నీదుగుణములమేరచేఁ ♦ గాదుచుమ్ము

భక్తమందారసంశ్రిత ♦ భయవిహార

పద్మనాభదయానిధి ♦ పరమపురుష,

కాఫీ—మంజరి—చతురగ్రతి

౧ అనీయిటుప్రసన్నుఁజేసిరథోక్షజు - నాసురలుకొంతదరికిఁ

గననయ్యదిభూతార్థవ్యాహృతి - గానిస్తుతికాదుహరికి॥

౨ కుశలప్రశ్నవ్యంజితప్రీతున - కుఁదెలిపిరతనికివాడు !

విశదముగవైరృతాభ్యుప్రలయో - ద్వేలనగుభయములేదు॥

- 3 పిదప వేలాసమాసన్నశైల - బిలానునాదరవమున ।
పదిలుడుపరిభూతార్ణవధ్వనుడు - భగవానుడనెరయమున ।
- ౪ భారతిపురాణకవియగునాతని - వర్ణసానేరితయై
తారాజిలేజరితార్థయేయగుచు - దత్క్షణంబెసంస్కృతయై ।
- గీ. పదమునుండియయ్యది యూర్ధ్వ ♦ వర్తినియగు
జాహ్నువివలెనిర్యాత శే ♦ పయయి + విభువి
యాస్యపంకేరుహోద్ధత ♦ యై + పదపడి
శోభిలెన్దడుసదశన ♦ జ్యోతన్నయగుచు

కన్నడా—త్రిపుట

- ప॥ తద్వనుభావపరాక్రమంబులు-వనుజాక్రాంతములయ్యెడెలీసె ।
అ॥ బొదనఁబడునటుతమస్సునజే-పులప్రథమమధ్యమగుణంబులు ॥త్వ॥
- ౧ వానిచేభువనత్రయంబుకొ - బదంబడిదప్యమానమగుట ।
నేనెఱుంగుదునకామోపహా-తైసస్సునగాధుహృదయమటు ॥త్వ॥
- ౨ ఇంద్రుచేనభ్యర్థుడఁగా-నేకకార్యత్వమునఁగార్యము ।
లందుఁ + దనంతటనేవాయు + వగ్నికి - సారథ్యముపొందఁడ ॥త్వ॥

సీ. ఆరక్కసుని చేత ♦ స్వాసిధారాపరి
హృతదశమశిరస్సు ♦ నిచ్చుకొలఁద
స్థాపితంబయ్యెన ♦ స్మచక్రమునకు ల
భ్యాంశమువలె + రిపుఁ ♦ డైనయద్దు
రాత్మునత్యారూఢ ♦ మబ్జయోనివరాతి
సర్గమూలంబున ♦ సైఁపబడఁగ
జుసెనాచేతఁజి ♦ ల్పలదిచందనముచే
రీతిఁ + దపస్సుచేఁ ♦ బ్రీతుఁడైన

ధాశనుందొల్లియాచించె ♦ దద్దయును వ
 రంబుమర్త్యులనాస్థావ ♦ రాజ్ముఖుడయి
 నైవసంస్పృష్టి నుండియు ♦ దానవృండు
 తవిలి తనకెప్పుడునవధ్య ♦ తావిభవము

పూర్వకళ్యాణి—చతురస్రజాతిరూపకము

ప. ప్రతినసేతు నేను దాశ - రథినై సల్పెదను రణ ।

అ. శ్రీతికబలిక్షమముగద - చ్చిరఃకమలచయమమ్ముల

||బ||

౧ త్వరయజ్వలచేవిధివ - త్కల్పితమైనమాయావ్య ।

సురానాలీఢభాగము - తిరిగి విదాగ్రహించెదరు

||బ||

౨ అంబుదావరణతత్పరు - లైసుకృతులు నై మానికు ।

లంబరతలంబునం బుష్ప - కాలోకక్షోభగౌనరు

||ప్ర||

౩ శాపనియంత్రితపౌల - స్త్యబలాత్కరకచగ్రహా ।

ప్రాపితజటాబంధముల - స్వర్బంధులకు విప్పెదరు

||ప్ర||

గీ. రావణావగ్రహక్లాంత ♦ దేవసస్య

మంతయుం దిర్గితలయైతి ♦ యేప్రమీల

నిట్టులీంపుగ వాక్సుధా ♦ వృష్టిగురిసి

యయ్యెనంతర్వి తంబు కృ ♦ స్థాంబునంబు

చు. సురకార్యోద్యతు నంతస్వాంశముల వి ♦ ఘ్నక్ + గాలిసూనంబు

లక్ । దరువుల్వోలి + మహేంద్రముఖ్యదివిజు ♦ ల్వాఁర్వెంబడినో

యి + రా! సరపాలుండు వశిష్ఠతోఁ గరములక్ : ♦ ఘాలంబుననో

చ్చి ప । ల్కెరఘుగ్రామణి సంశయించుచు సుతా ♦ శేషాత్సవో

త్సాహియై.

నీలాంబర—చతురశ్రగతి

ప. కాలముమల్చిన యాలుమగలేము - కలిగెదఁచుమాకు । సుతే

లిపుడు

.. ||కౌ||

ఆ॥ ఏలయింపిచ్చి యానలో గురుడ - ఋతువిరుద్ధమగు ఫలమెట్లు
లబ్బెడు || కా॥

౧ పండుగాని బీజక్షేత్రంబులు - బొగుగజతపడిన - బంట ।
మండువేసవికా - మంచుగురియు తెలు - మానివర్య నాకోర్కె-
దీరునా || కా॥

సీ. ఎండమావులసీటి ♦ నుండి యెట్టుల జల్వ
తెమ్మెరయేతెంచి ♦ తీర్చుడప్పి
కుందేలేదిరితన ♦ కొనవాడి కొమ్ముల
గ్రుచ్చిపులిన్నేల ♦ గూల్చుటెట్లు
పుట్టుగొడ్రాలి ఈ ♦ ములు చేపునకువచ్చి
పసిబిడ్డయాకలిం ♦ బొప్పుటెట్లు
మఱివిత్తున్నాట ♦ మఱిదాని వలన నె
ప్పుడయిన మామిడి ♦ మొలచుటెట్లు
గాడినిప్పునదామర ♦ కలుగుటెట్లు
లెండమావుండుటెట్లు లే ♦ దీనుటెట్లు
ముసలివారికిబిల్లులు ♦ పుట్టుటెట్లు
లాఱుసూతైన సాజంబు ♦ మాఱుటెట్లు.
గీ. వేదశాస్త్రంబులమతంబు ♦ విశ్వసించి
మఱియుమీవంటిపెద్దల ♦ మాటనమ్మి
పుత్రకామేష్టినల్పగ ♦ బూనుకొంటి
నైన శంకింతు ననుతేని శ క నె గురుండు.

మోహన—ఖండగతి

బి॥ సంశయాత్మావిన ♦ శ్యేతీయ నెడుసుడినిజము । సందియంబును
రాజా । నీనమ్మిక చెడగొట్టుకొనకు || నం॥

శ్రీరామ జననము

అ॥ వంశాభివృద్ధి దే - వతాప్రసాదముననౌ - వాస్తవంబుగ స్వభా -
వము మాటునొక వేళ ॥సం॥

క॥ కలలోన నీవు దుః - ఖముపొంది మేలుకొని ।
కంటిసీర్చుదుచుకొన వా - కలకలనగి వట్టి భ్రమయనుచు ॥గంటి॥
తలఁపుమీ ప్రకృతికొక - స్థైర్యంబులేదనుచు - దైవవశమునమా
టు - దలకల్గు దీనికి ॥సం॥

సీ. త్రిగుణాత్మకమగు బ్ర ♦ కృతి సుఖ ప్రిస్వప్న
జాగ్రదవస్థల ♦ జరుగుచుండు

మనసె స్వభావంబు ♦ మఱియెద్దియేమాయ
యద్దాని కాత్మ ని ♦ యామకంబు

విధివశంబున నది ♦ వింతరూపులమాటు

మిన్ను నగాలిచే ♦ మేఘమట్టు

జగమిదికాదు వా ♦ స్తవము కలంబోలి

చిత్తభ్రమమున నీ ♦ చిన్నెలోదవు

ఆత్మనందువిశ్వ ♦ మధ్య స్తమఖిలంబు

నింగిదోచునల్ల ♦ రంగువలెను

విద్యయబ్బువలకు ♦ వినుచిదాభాసుడౌ

జీవుడుభవమందు ♦ జిక్కుపడును.

చ॥ నిగమమపౌరుషేయమది ♦ విశ్వసితంబగునాత్మ + కద్దిప

ల్కుగరిమనమ్మికన్నడిచి ♦ గొబ్బున దీర్ఘఋణత్రయంబు పొం

దుగగృహిచూఢసాధనచ ♦ తుష్టయసంపదదాల్చిపిమ్మట

న్మిగిలెడుదానైబ్రహ్మమయి ♦ నేరుపునల్గుద్విజన్ముడెంతయున్.

గీ॥ పరగుముఖ్యప్రమాణ మా ♦ స్తవచనంబె

యీపునమ్ముమాప త్కే మ ♦ ధీతసకల

వేదవేదాంగులము కాల ♦ వేత్తలమును
నీగు గురువుల మింక సం ♦ దేహపడకు.

తోడ్డి—ఆదితాళము

ప. వినుమా నీనెంతయున్ ధన్యుడవు - వివరించెద నీకొక్క రహ
స్యము ||వి||

అ. వనజాక్షునిఁ దొల్లినొకభవమునన్ - బ్రార్థించితివిసీకుఁ గొడు
కగుటకు ||వి||

౧ ఈపుట్టువునందునీదుకోరిక - యీడేఱుటకుఁగారణంబుకల్గె |
శ్రీపతిసీకొమారుడై రావణు-శిరములందునిమి తాపాడుజగము. ||వి||

చ. సనకసనందులన్ దపసి ♦ చందురుకొక్కపుడ్జనాభునిన్
గనుఁగొనఁగోరియోగగతిఁ ♦ గ్రక్కునఁదామువికుంఠమందిరం
బునకుఁజనంగలోపలికిఁ ♦ బోవలదిందిరఁగూడి వెన్నుడుం
డెననుచుఁదమ్ముద్వారికులు ♦ నెట్లఁగనిట్టని రమ్ము నీశ్వరలో

అథా—రూపకము

ప. శౌరా జయవిజయులార - యడైదరామమ్మేమీ |శౌ|

అ. నారాయణదాసులయ్య - జ్ఞాన మొకింతయులే ||శౌ|

౧ కట్టడితనమునమీరలు - కన్నుగానకిట్టులమము |

నెట్టెనరా మాతీరు గ - ణింపకసంపదంధులయి ||శౌ||

గీ. విశ్వరూపుడైన ♦ విష్ణునకున్ జాట

యెట్లఁదోక్షజంఘ ♦ నెనయుమాయ

కన్నుగానకిట్లు ♦ గదిమెదరామమ్ము

ములుచలంర రాక్ష ♦ సులయిపొందు.

క. అప్పుడుహరి చప్పునఁజని

గొప్పరమమునులనునైఁపుఁ ♦ డని తనయాజ్ఞన్

ముప్పనఁబడు జయవిజయుల

నిప్పగిదిన్మందలించె ♦ ఋషులలరారక.

మలయమారుతము — ఖండగతి

ప॥ ఎంతపనిచేసినా - రీఋషులనడ్డితిర - యీరుజయవిజయులారా ।

సుంతయు యుక్తాయుక్తమూహింప ॥ కెం॥

అ॥ అంతిపురమునకెవరి - నై నరానీకుఁడీ - యనఁగఁ దద్భర్తనే -

యవలఁద్రోసినయట్లు ॥ తెం॥

౧ అయిదేండ్ల బాలురు ది - గంబరులు జ్ఞానఘను - లాస్త కాములీ

మునులు - నిఖిలభువనవందితు ॥ తెం॥

దయమాలివీరలక - ద్వారమవలికి నెట్టి - తగునట్లు కుడిచితిరి -

తప్పదర మేవిధి ॥ నెం॥

మంజరి — కాశీ

౧ అప్పుడొసనకసనండులునారా - యణుశ్రుతులనభినుతించి ।

చప్పునఁదమపాదంబులపైఁబడు - జయవిజయులఁగరుణించి ।

౨ ఏడుజన్మములవిష్ణుమిత్రులై - యీరువచ్చెదరయిటకు ।

మూఁడుపుట్టుపులహరికడులై యీ - పురినుందురకడపటకు ।

౩ కోరుకొండనఁగహరిద్వారపాల - కులుశీఘ్రమెరానెంచి ।

వైరమెమేలిటవత్తుమేని శా - పంబుబితానఁదరించి ।

౪ అనఁగనట్లుతొననచునమ్మునులు - హరియాజ్ఞ నందిచనిరి ।

కనకకళిపుకనకాక్షరాక్షసా - ఖ్యలజయవిజయులుగొనిరి ।

ద్విపద. ఉర్విఁజాపగజుట్టు - చున్నస్వర్ణాక్షు

గర్వమూఁడ్చెహరి సూ - కరరూపమంది ।

తనభక్తుడై నయా - త్మజునొంచుచున్న ।

కనకకళిపుఁజంపె - గంజనాభుండు ।

మనుజసింహంబయి, - మఱియిప్పునీకుఁ ।
 దనయుడైఁరావణు - దర్పంబుమాన్చు ।
 దైవశక్తికినసా - ధ్యంబెందుఁగలుగు ।
 నోవసుధేశనీ - పుడుగుసందేహం ।
 మనఁగవశిష్ఠుతో - ననెదశరథుఁడు ।
 మనుజుడై మాయలో - మగ్నతఁజెంద ।
 నేలశ్రీహరియిది - యేర్పడఁజెప్ప ।
 మా లక్ష్మీయేమగు - ననవశిష్ఠుండు ।
 పలికెనోదశరథా - వనిపాలవినుము ।
 తొలినారదుఁడుచేసె - దుస్తరతపము ।

మంజరి—బేహార్

- ౧ అత్తపమునకున్వడకియింద్రుఁడును - మాస్త్రినిసహాయమిచ్చి ।
పుత్తెంచెనంభన్నారమనికొ - మోహపెట్టుమని మెచ్చి ।
- ౨ యిపురువిలుకాఁడురంభయుయత్నము - తెన్నో చేసిరికాని ।
యపురసుంతయైనఁజలింపడయ్యె - నత్తపసిద్ధైర్యమూని
- ౩ కడకునిరాశఁజెందిరంభయునుం - గాముఁడుతమనేరంబు ।
గడింపకనినారమవేడిచనిరి - కడువడిదమలోకంబు ।
- ౪ నారదుఁడున్దనకామవిజయముకొ - బ్రహ్మశివులకున్జెప్పి ।
నారాయణుతోఁగూడననెనహం - కారంబున మతిదప్పి ।
- గీ. అపుడునారదు దుర్గర్వ • మడఁపఁదలఁచి
సూటిగఁగపటనాటక • సూత్రధారుఁ
డనియె “నారదశంభుని • కన్నధైర్య
శాలివీవని” పొంగియా • సంయమించనె.

- ఉ. నారదుఁడగుచొప్పునఁగ • నంబడెనొక్కపురంబు విష్ణుమా
యూరచితంబు, దానివిభుఁ • డాసమయంబుననాత్మకన్యకా

చారుతరస్వయంవరము ♦ చాటగ వచ్చినరాజలోకమిం
సారంగజూచుచాన్యపతి ♦ నారయ నమ్మునికోట కేగినన్.
గీ. ఏగుదెంచిన మునికాశ్య ♦ కెరగిస్యపతి
చూసనంబిచ్చి తనకన్య ♦ నటకుఁదెచ్చి
యీపెపతి యెవ్వఁ డగునన ♦ ఋషియునామె
సాగసుఁ దనలోన నిట్టులఁ ♦ బొగడఁజొచ్చె.

యమునాక శ్యాణి—త్ర్యస

ప॥ కొమ్మా, గాకిదిమేలిబంగారు - బొమ్మా, మహారాయాముద్దు
గుమ్మ, సాగసువర్ణింపనాత - రమ్మా, హా॥ కొ॥
౧ చూపా, పువ్విలుకానిక్రొవ్వాఁడి - తూపా, తమిఁద్రుల్లెడుబేడిస
చేప, దీనిఁజూచి శక్యమధైర్య - మాఁప, హా॥ కొ॥
౨ కుదులా, మానిమాననంబులకై న - నుదులా, తమ్మిముసురుకొ
న్న భ్రమదులా, కారావేల్పులై నఁ గిం - కరులాహా॥ కొ॥
సీ మానికెయద్దము ♦ న్మఱపించుకుండ్రని

చెక్కిలిపైఁ జిలు, నొక్కుసాగసు

ముదురుకెంపులజతం ♦ బొదవుముత్తెములటు

పెదవులంబల్చాలు ♦ కదియురీవి

మరిపోల్కితోఁచద ♦ ద్దిరదిద్దిసట్లున్న

యాసోగము క్కొర ♦ యాకనుబామ

లహాహా + యానుదురు + బ ♦ శాకొప్ప + సేబాసు

మెడ + బుజములు + చను ♦ మెట్టదోయి

నడుము + పిఱుఁదులు + తొడ + పిక్క + ♦ లడు గిదేమి

మిత + చూచినకొలఁదిఁద ♦ నిమ్మదిపొంద

దీపెయాపునఁ జెక్కెనా ♦ చూపిఁకొల్ల

బాడు దబమును గిబముని ♦ ప్పడఁతిదప్ప

చ. అని తలపోసి దేవముని ♦ యంత నొకంతటఁ దెల్విదెచ్చుకొం
 చనియెధరాధనాధ భవ ♦ దాత్మజ నేలెడువాఁడ విష్ణుఁ, దే
 జనియెదనంచుఁ, గృష్ణువలె ♦ జక్కదనంబు వహించఁగోరి, దా
 నిని, హరి వేడి తెచ్చుకొని ♦ నిల్చె స్వయంవరిమం దిటుంచుచున్.
 ఖమాచ్ — రూపకము

ప॥ నావంటిసొగసుకాఁడేడి - వలవదాముద్దులాఁడి నా |వంటి|
 అ॥ తుంటవిల్తుఁడిదానాకుఁ - దొయ్యలినాపైఁ బడదా |నావంటి|
 ౧ అదిగో గన్నువైచి నాపయి - హంసనడకలన్వచ్చెడు |
 ముదితనన్ను గనుగొని తన-మోముద్రిప్పె, సిగ్గుకదా ||నావంటి||
 ౨ ఆవైపుగల నృపులగని - యీవరుసకు మళ్ళెనహహా |
 యీవంక నొకడుతప్ప - నేనేతుదనుంట్ల నిహిహి |నావంటి|
 సీ. సొగసైన పురుషుని ♦ మగువచేరుచునుండు

బల్లంబువంక సీ ♦ ర్వాణునట్లు
 కానిచో నెట్లు లి ♦ క్కల్కినాచెంతకు

వచ్చెడు నెవ్వని ♦ న్నెచ్చబోక
 మేబరాసిమొగంబు ♦ నెందు కాలోకించు

నావంటి కూపసి ♦ స్తన్నపిదప
 నెక్కించుకోందు నీ ♦ యింతి నానెత్తికి

గాసంతయు స్తసి ♦ కందసీను
 తనువు దాల్చినంగుళు మణి ♦ తపముచేసి

నందుకిటువంటి సుందరి ♦ నంటుకొంటు

ఫలముగాని, కడుస్థమ్మ ♦ పోటుచెంది

పనికిమాలిన మోక్షముం ♦ బడయనేల.

క. సాయందము గనినంతనె

యీయెలనాగింతవలచెనిక నే వీణ

వాయించి పాడ నేమగు

నోయుబలాటమున, వచ్చె ♦ నుగ్మలి యదిగో

చ. అనితలపోయుచాపెదెన ♦ నమ్మునియెంతయు దేటిచూచు. మీ
సనెగయదువ్వు, చిలునగవు ♦ సౌరగపర్చెడు, బోరవిచ్చుకొం
చునిగిడి ప్రక్కవారిగను ♦ జల్కదనంబుగ, నీలబాడు, మం
తునసకిలించు, నిల్వబడు ♦ దొట్రెలుమాటికి గూరుచుండెడుకొ.

మంజరి—కాఫీ—చతురశ్రగతి

౧ రాజరూపమునగట్టకడకు దను - రాచుకొనుమాలుకటికి !

నాజవ్వనిపూదండవేయగని - యమరముని పండ్లుకొటికి॥

౨ పోలతి చెక్కుటద్దముల దనకోతి - మొగముందాబరికించి ।

వెల వెలబడియెంతయు నదియెంతయు - విష్ణుమాయగానెంచి॥

౩ హరియుసిరియుదప్ప నచ్చటమతెవ - రై నలేకుంట గాంచి !

కరకరి సిగ్గునవ్వెంతయు ముప్పిరి - గననిట్ల నె ముదలించి।

సారంగ—ఖండగతి

ప॥ ఎంతచేసితివి నీ - న్నేమందునోమాయి

అ॥ కాంతుతోసేవునుం - గలిసికో యమ్మాయి

॥యెం॥

౧ కోరినానా నాకు - గోతి మొగముంచుమని ।

నేర కేగడ్డితిని - నీమాటనమ్మితిని

॥ఎం॥

౨ మొగమాటమెక్కడిది - మోసకాడా నీకు ।

నగుబాటుదెచ్చితివ - నలుగురిలోనాకు

॥ఎంత॥

సీ. ఇదిగో నీరంగె నీ - హృదయమాలిన్యంబు

తేట తెల్లముసేయు ♦ దేరకాడ

యసురుల మోహిని ♦ వై మోసపుచ్చి శ్రీ

గైకొనివిసము శం ♦ కరునకిచ్చి

కన్మోఱంగిన మాయ ♦ కాడవు నీస్వార్థ
పరతయింతంతని ♦ పలుక దరమ

నీవు సృజించిన ♦ జీవులనే కడు
జాలిపెట్టెదవు నీ ♦ లీలగూల

నోరు దెఱపించి యుమి నెద ♦ వోరినీవు
వెన్నుడా నిక్కముగ మేక ♦ వన్నెపులివి
నిన్నుదూషింపజాల వి ♦ పున్నతిట్లు
కొనకు నమ్మించి గొంతుక ♦ కోసినావ.

క. ఈరాజ రూపమున నీ
వీరమణిన్బాసి మిగుల ♦ నిడుమల బడి బల్
కారడవి గోతినాయము

గోరి చరించెదవుగాక ♦ కోల్పడి ప్రజ్ఞా.

చ, అనవిని వెన్నుడిట్లనియె ♦ నట్లెవహించెద నీదుశాపమో
యనఘ, వినిరి తాసమ శ ♦ రా సురమాని, పరాకుచెందితే
మునుపువచించుబీరములు, పోయెద నీదయయుంచు మన్న వి
ష్ణునిటులవేడె దెల్విగొను ♦ చున్నుని తా ననుతాపమందుచున్,
భూపాల—ఖండగతి

ప॥ అపరాధి నపరాధి నోదేవ ।

అ॥ కృపజూడుమానన్ను - గృష్టా దయాస్వభావ. ॥అ॥

౧ నాకుబుద్ధింజెప్పి - నావిట్టులో తాత ।

లోకోపకారమున - కేకడా నీచేత ॥అ॥

౨ తనయుండు కఱవడా - తల్లపాల్కుడుచుచున్ ।

నినుదిట్టినానట్లు - నీదుమేల్విడుచుచున్ ॥అ॥

నీ. తను దీయబోవు న ♦ తని గఱచెడునట్టి

నూతగులిన కుక్క ♦ రీతినకట

నన్నన్నివిధముల శ్రీ స్ర క్షించు నిన్ను నేఁ
 దిట్టినా నానాదు శ్రీ తెల్విగూల
 కామజేతనటంచు శ్రీ గర్వంబు నజ్జడి
 పోవునాకిటు చెప్పి శ్రీ నాపుబుద్ధి
 యుపకారపరుఁడు నీ శ్రీ వొక్కఁడుతప్ప నీ
 రేడులొకంబుల శ్రీ లేడుచూడ
 నందఱు బ్రోచుచుందు పు శ్రీ పాయమలర
 బెల్లమగపర్చి మందిచ్చు శ్రీ తల్లిమాడ్కి
 దీనబంధు దయాసింధు శ్రీ దేవదేవ
 భక్తమందార భవదూర. పరమపురుష,

చ. అటు తన పాదపద్మముల శ్రీ నాని వగంబడు దేవమానితో
 నిటులనుఁ బద్మనాభుఁడు, ము శ్రీ నీశ నరుండగు మంచు నన్నుఁది
 ట్టుట భువనోపకారమగు శ్రీ డుల్చెదఁ బంక్తిరథాత్మజుండనై
 తటుకునరావణోగ్రభుజ శ్రీ దర్ప మన న్మునియేగెఁ బొంగుచున్.

మంజరి—కాఫీ—చతురస్రగతి

- ౧ అనివశిష్టుడున్ దశరథుతో శ్రీ - హరినరుఁ డౌటకుఁ గతము ।
- వినిచిమాధవుఁడు నీకొడుకగు నే - మనియెద నీదుసుకృతము ।
- ౨ క్షితీశ నీకుం బుత్రకామేష్టిఁ - జేయఁదగువాఁడు వినుమ ।
- యతుల తపోనిధి ఋష్యశృంగముని - యాతనింబిల్వఁజనుమ
- ౩ అనవిని చేతులు మొగిడ్చి దశరథుఁ - డనియె వశిష్టునితోడ ।
- నెనకలదే నీకన్న గొప్పవా - డెవ్వడో తపసిజేడ ।
- ౪ కొండతలక్రింద బెట్టుకొని రాల - కొఱకు వెదకునట్లేను ।
- తండ్రినీకంటె వేఱొక్కనిన్ - దగినవాడనంబోను ।
- గీ. అనుచు దనపాదములబట్టు శ్రీ నవనినాథు
- జేతులన్ గ్రుచ్చియెత్తి వ శ్రీ శిష్యు డనియె

నొక్కొకని కొక్కయోగ్యత శ యుండు బూర్ణ
డీశుడా ఋష్యశృంగు మ శ హిమము వినుము.

జంజోటి—రూపకము

ప॥ అంగదేశమున నొకప్పు - డవనినాథ కటవుపుట్టె॥

అ॥ నింగిబొల్లిమేఘమొకటి - నిల్చె లోభిమొగ మట్టె

॥యం॥

౧ కాకులటచెరాత్రి వేస - చూకులందు గుంపుగట్టి

పోకిరివలె ముగ్గుటెండ-పొలన నొడల్లుడుకబెట్టి

॥యం॥

౨ శ్వానకోదనంబు వేగు - జామువలకు మించుచుండె ।

బ్రాణికోట్లదుష్టరాజు - పగిదిమారినొంచుచుండె

॥న॥

సీ. చీటులంటించి పో శ మిప జాలక పసు

లేచ్చటికై న బో శ నిచ్చువారు

వర్తకుల్ నెత్తినో శ రాబదుకొనుచునుండ

దొమ్మిథాన్యపుకొట్లు శ దోచువారు

నీరయినను గడ్పు శ నిండ ద్రావుటకు లే

కెండివర్గయిపడి శ యుండువారు

ఇదిగొ వీసెడిపైడి శ యిండుచేరెడుజొన్న

లై ననంచింటింట శ నడుగువారు

అన్నపానములకు నేడ్పు శ నర్భకులను

గాంచియెంతయు గన్నీరు శ గార్చువారు

మీకుబానిస లాదుము శ మాకుగంజి

పోయుడని వీధులందు వా శ పోవువారు

చ. తలుపులుమూసిలేవెచట శ దాళముపెట్టెకు వేసిలేదు, కు

క్కలయిన బంటులైన మఱి శ కావలియుండుట కానరాదు, పీ

ధులబడియుండిన స్థనము శ దొంగిలబోరెవరైన సుంతయు

బళిబళిరాజెవండు పరి శ పాలనమునలవట్లు చేసెడున్.

మంజరి—కాఫీ—చతురశ్రగతి

- ౧ అటుఘోర టామము పీడించుట - యంగవిభుడు పొడగాంచి!
కటకటపడనతని గురుడనియె నా - ట్నొపతికిటులూహించి!
- ౨ జనపాలా యాయనావృష్టిదో - షము పొగొట్టక జాలు!
ముని ఋష్యశృంగుడత డీదేశం - బున నడుగిడ నగుమేలు!
- ౩ ఇదివఱకాతడు స్త్రీలెట్టివాఁ - యెఱుగడు కావున వాని!
గదపి యిచ్చటికి దోడ్కొనిరాగల - కాంతనంపు భూజాని!
- ౪ అనగనతడు నెఱజాణలై నతో - య్యలుల బంపినన్వారు!
చని ఋష్యశృంగుచెంత గొంతవడి - సల్పిరి తాము పచారు॥
- గీ. వారల యపూర్వమోహనా ♦ కారములను
వంతవడి కొంత వడిజూచి ♦ వేగలేచి
ఋష్యశృంగుండు కేలుదో ♦ యన్నొగిడ్చి
వినయమొప్పగ నిట్లు వా ♦ కొనదొడంగె.

శ్రీరాగము—రూపకము

- ప॥ ధన్యుడనై తి స్మీసం - దర్శనమున దపసులార!
- అ॥ మాన్యులు మీరెంతయు మీ - మాడ్కిమశానులున్నార ॥ధ॥
- ౧ పాద్యమిదిగో నర్ఘ్యమిదే - బళియిదెట్టి పుణ్యదినమొ!
హృద్యముమీవేషము మీ - రీతిమునుల నెందు గనము ॥ధ॥
- ౨ దయచేయుడు కూర్చుండుడు - తగనాతిధ్యముగొనుడీ!
యయో నిలబడెదరేమిటు - లనఘులు నామనవి వినుడీ ॥ధ॥
- సీ. ఈతీగెలస్మిటు ♦ చీర్పరించెడు శ్రుతుల్
మావేదములకన్న ♦ మధురములగు
నీవెల్లమైపూత ♦ యేముపూసినభూతి
కన్నగమ్మనితావి ♦ గ్రమ్ముచుండు

కొసమూడుపచ్చని ♦ కుచ్చులతోడగొ
 పెల్లమికొకజడ ♦ యల్లెనెల్లు
 మీకుగడ్డంబులు ♦ మీసముల్లేవ, మీ
 తొమ్ముల కెటుపెట్టె ♦ గొమ్ముదోయి
 దివ్యతాపసులార మీ , తెఱగునాకు
 గూడమప్పుడు నేనుమీ ♦ తోడనుందు
 ననుచు దండప్రణామంబు ♦ లాచరించు
 మునిని సందిశ్యనైతి య ♦ మ్ముదితలనిరి।

శహనా—రూపకము

ప॥ మాదొకదేశము నీపై - మక్కువగొనివచ్చితిమిటు।

అ॥ వేదవేద్యమా వెంటక - విచ్చేయుమిప్పుడు తడయక

॥మా॥

౧ మగువలముకాని నీవలె - మగవారము కాముమేమ।

యగపర్తుమునీకెన్నో - యద్భుతముల మాతావున

॥మా॥

౨ పుట్టిననాటినుండియుక - బురమెట్టిదియో యెఱుగవు।

నట్టడవి నివాసమేల - నాగరకులజూడరమ్ము

॥మా॥

నీ, ఋష్యశృంగునకు నా ♦ యింతులు పన్నీట

జలకంబులాడించి ♦ జడలచిక్కు

విప్పి కొమ్ముడివైచి, ♦ వింతచవుల్లిని

పించి, యద్దంబు కా ♦ న్పించి, యతడు

నివ్వెఱజెందగ ♦ నవ్వుచత్తరపు వా

సనచూపి మేనజం ♦ దనమలంది

కమ్మకస్తురి తిల , కముదిద్ది కై చేసి

గిలిగింతవెట్టి న ♦ గించిమిగుల

మంచిదుస్తులు గట్టించి ♦ మడుపులిచ్చి

పాటలాటలు వాద్యము ♦ ల్పరిధవిల్ల

స్థితిని మఱపించి యతని మ • చ్చిక నొనర్చి
తెచ్చిరి మెలపునన్దమ • దేశమునకు.

ద్వి॥ అమ్మహాత్ముఁడు తన • యడుగిడినంత
సమ్మదముగ వాన • చప్పునఁ గురిసె
నేళ్ళు చెద్దులు నిండె • నెల్ల ప్రాణులకు
మళ్ళిరా మొదలిడె • బ్రతుకు పైనాస
యంగ దేశాధీశుఁ • డాఱుషి నెచ్చి
మంగళ వాద్యముల్ • మాటికి మ్రోయఁ
దనకూతునిచ్చి యు • ద్వహముఁ గావించె
గనుకనో రాజ శీ • ఘ్రముగ నమ్మాని
నీవేగితోడైమ్ము • నీ మనోరథము
గావించు సఫల మా • ఘనమునీంద్రుండు.

మంజరి—కాఫీ—చతురస్రగతి

- ౧ అనవిని దశరథుఁడంగ రాజ్యమున - కంతఁబయనంబుచేసి ।
చనిచని యచ్చటరోమ పాదుఁడ౯ - జనపాలుని దరిడాసి ।
- ౨ పూజించియతని సతనిచేఁబునః - పూజితుఁడై వినయమున ।
రాజానీయల్లుని మావెంబడి - రాఁ బంపుమా రయమున ।
- ౩ నావుఁడుసరేయన ఋష్యశృంగు - న్నాంతానాధుంజూచి ।
వేవిధంబుల నయోధ్యావిభుండు - వేడెనిటులఁ గేల్పించి ।

ధన్యాసీ—రూపకము

- ట॥ వేంచేయుమానా - వెంబడి నోసంయమింద్ర ।
- అ॥ మంచిముహూర్తంబిదియే - మానీతతపోనిస్తంద్ర ॥ వేం॥
- ౧ నీవంటి తపసిలేడని - నిర్వచించె వశీష్ఠముని ।
- నీవుండుము నాయుంట౯ - నీభార్య౯ వెంబడిఁగొని ॥ వేం॥

౨ నాకుఁ బుత్రకామేష్టి - నలువారన్గావించు ।

నీకు జోహానార్చెదన్ - నీవు నాకులముద్ధరించు || వే ||

చ. మరిమరి యిట్లు తన్నుబతి • మా లెడు నజ్జనపాలువెంటఁ దా

నరిగెను ఋష్యశృంగుఁడు ద • యాన్వితుఁడై తనభార్యతోడఁబ •

క్షిరధుఁ డయోధ్యకున్ ద్వరగఁ, దెచ్చెను సంతసమొప్పనవ్వధూ

వరుల మహోత్సవంబున ని • వాళులఁ బట్టఁగఁ బౌరకామినుల్.

నవరోజు—ఖండగతి

ప॥ ఆయయోధ్యావిభవ - మత్తఁజూచుటకు ।

వేయికన్నులుచాలవు - కవులైన న్వర్ణింప నేరరా || యయో ||

అ॥ ఏయెడన్ గాంచిన - స్మరింకృత్యోరణము

లేగుమ్మములఁగన్న - ముత్యాలముగ్గులే || యా ||

౧ వాడవాడల నన్న-దానసత్రంబులే - ప్రతిగృహంబున నాట-పాట

లుత్సవములే || యా ||

౨ రెట్టింప గాజుకు - ప్పెల మెఱపుదీపములు - రేబవళ్ళకు దారత

మ్యమే కన్నట్ట || దాయ ||

౩ ఎల్లెడలఁ దీయనీర్ - జల్లుజలయంత్రంబు ।

లిదికొఱతయనుమాట - యేలేదు వెయ్యెల || నాయ ||

నీ. పట్టణంబునకు న • వ్వల మూలకొల్తయో

జనముగల్గిన యజ్ఞ • శాలవేసి

దశలక్షభూసురో • త్తములను రప్పించి

వివిధదేశాధిపు • లేవొక్కజూడ

బ్రజల కేలోపంబు • రానీక సకల సౌ

ఖ్యంబుల కేర్పాటు • ఒమరజేసి

తౌర్యత్రికంబున • దైవసంకీర్తన

మొదలే కహోరాత్ర • మేపుమిఱి

నలది సత్తవశాత్తుర. ♦ ముల సమస్త

గూజక శేష్టలాసాతు ♦ లాచరింప

బ్రహ్మగాగ వశిష్ట డ ♦ వ్యర్థ్యడగుచు

ఋష్యశృంగుడు పుత్రకా ♦ మేష్టి నడిపె.

నుంజరి—కాఫీ

౧ సకలద్రవ్యసారపాక విశే - ప సముద్భూతౌషధము

ప్రకటాగమవేది ఋష్యశృంగుడు - పంచముగయనవబృధము.

౨. కాసల్యకుసగముక సుమిత్రకు - స్థయికకన్న నినుమడిగ.

వాసిగనామువ్వురు సతులున్ - ర్భములధరించిరి వడిగ.

బిలహారి—దూపకము

ప॥ ఇంతంతా లేతచూ - లించల పొగను, సెబా

అ॥ అంతకంతకున్నొగంబు - లతీవలకు న్వెల్లబాటు

౧ నీరువట్టి తక్కుమీఱు - నెమ్మేను, లేదుగుజాట్టులు.

నారెకు కేవిళ్ళిమించు - జన్మక్కులు నల్లుగుంచు

౨ బలియున్దోనులు, మృత్తిక. - భ క్షించుట. కాసవోడము

నిలుకడకల్లుక జూపులు - నిద్రహొచ్చు నష్టతగ్గి

శా. చూలాండ్రౌ తనభార్యల న్ముగురనా. ♦ ధోణిశు, డెంతో పేయి

నాలించుం బలుమాఱుముద్దులిడెడు. ♦ న్వాకొండు మోకోక్కెలకొ

వై శంబిచ్చెదనంచు బల్కు భగవ ♦ న్మాహాత్మ్యమున్నెచ్చు మీ

సాలన్దువ్వుచుబొంగుచుండుబసబే ♦ ల్పకొఱుష్యశృంగాంఘ్రులకొ

గీ. రామున శాసల్య, కైక భ ♦ ర్భకు, సుమిత్ర

కనియె లక్ష్మణశత్రుఘ్ను ♦ ల నొకదినము

హారగా జైత్రశుద్ధ న ♦ వమి మొదలుగ

వశరఘ్నుడు కొంగ శుభముహూ ♦ ర్భములవడున.

నాయకి—రూపకము

ప॥ పుత్రోత్సవమున దశరథ - భూపతిచేసె ముదమున ।

అ॥ పత్రికలన్నభవార్తల - బ్రచురించి సకల దేశముల

॥బు॥

౧ ఎత్తెడేసిపంచదార - యింటింటికి బంచిపెట్టి ।

యత్తటి జెఱలోనుండిన - యపరాధులవిడిచిపెట్టి

॥పు॥

౨ ప్రతిబాహ్మణునకొక్క - వరహ సంభావననిడి

యతిదీనులకెల్ల దృష్టిగ - నన్నవత్త్రములనొసంగి

॥పు॥

నీ, స్నానంబులాడి కై ♦ సల్పించుకొని తన

కడమవైపున దమ ♦ కొడుకుల నొడి

నిడుకొని తనముప్పు ♦ రిల్లొండ్రుకూర్చుండ

వద్దయున్నెడుక ♦ దశరథుండు

భద్రపీఠంబున ♦ వసియుంప, ఋషులతో

మతగూడుకొని వశి ♦ ఘండు నామ

కరణమహోత్సవ ♦ కార్యంబు నడిపింప

జిఱునప్పున కొఱుప్పూ ♦ శృంగు కలర

అద్భుతామోదముల, పొదు ♦ లావులుగన

సారెసారెకు బుష్పవ ♦ ర్ణంబుగురియ

జారసాలసంబ్రము కడ ♦ పటనివాళి

పట్టుకొని పుణ్యకాంతలు ♦ పాడిరిల్లు

సురట—మిత్రగతి

ప॥ రాజవాక్య దశ - రథపుత్ర శ్రీరామ - మంగళంబు, నీకు మర

ళంబు

॥రా॥

భౌజితమాంత్రి - రఘుకులవర్తన - మంగళంబు నీకు మంగ

ళంబు॥

గా

౧ పర్వరీణేందు ని - భముఖా భరతా-మంగళంబు, నీకు మంగళంబు
సర్వాంగలలిత ల-క్షణశత్రుఘ్న -మంగళంబు, నీకుమంగళంబు॥

ఇది భారద్వాజుని శోత్ర లక్ష్మీనరసాంబా వేంకటేశయన కనిష్ఠ
పుత్ర సహజపాండిత్యవిలాస బ్రహ్మశ్రీ మదజ్ఞా డాది
భట్ట నారాయణదాస విరచిత యథార్థ
రామాయణమునందలి శ్రీరామజననము
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

యథార్థ రామాయణము

సీ తా క ల్యా ణ ము

శ్లో. ఉద్వోఘమభిలషంతం మాంద్రప్టుం ప్రేషితాంబ చూ తరుణమ్ |

అవిదితలజ్ఞాఽగ్రేమే భూత్వాత్వంకోహిన్ ప్రయోఽతిష్ఠః |

శ్లో. జలపూర్ణ కసకకుంభ వినిశ్చిస్త త్సుద్రముద్రికాహరణే |

బాలే పరిణయకాలే స్త్రీపుంసోఽదీవృశోఽతి నిపుణేణి |

శ్లో. భాగ్యవతీ త్వంబాలే పుష్కలతలమ ఏషతపపతిః పశ్య |

ఇతిబాంధవైర్నిశమ్యా ద్రాక్ష్యస్తవద్వివాహాసమయే మాన్, |

కల్యాణి—మిత్రగతి

ప. సీతాకల్యాణ వి - శేషవిరోధము - చెవులవిందుగ విన్నిం - చెద
నాలింపవలయు ||సీ||

అ|| భ్యాతిమీఱమంచి - కావ్యము నిర్వచించి - కవితరించి లో - క
ముందరింపించు ||సీ||

౧ నవగౌరవనమ్మున - న్రామలక్ష్మణుల - న్యోన్యప్రేమతోడ - న్న
గలు చుండ్రు ||సీ||

కనగావారల సోయ - గముబలమునెల్లి - గలుతింపగశ - క్యం
శాశేషునకై న ||సీ||

సీ. సూనూగు పాయము ♦ లో నెల్లవిద్యల

గారి తేటిన తన ♦ యాత్మజులను

కనుగొనునపుడెల్ల ♦ జనక మోదముతోడు
 త నీసములు మవ్వు ♦ దశరథుండు
 అతని కతనిసుతు ♦ లందఱి యందు లో
 కై కవీరాగ్రణి ♦ యఖిలసుగుణ
 నిధియు సౌందర్య వి ♦ విరితనవమన్న
 ధుడగు రామునిమీద ♦ దొడ్డప్రేమ

జౌర, వార్ధకమునజేతి శ కందినట్టి
 కొడుకుల బ్రయోజకుల శ జూచు కొన్నకొలది
 దండ్రి నూనందమింతన శ దరమె యమ్మ
 హిశుకొలువున కొకనాడు శ కౌశికముని.

సీ. ముడినడి గడ్డము శ మోకాళ్ళనొరయగ
 మ.శమలకుం బల్ల శ జడలుతగుల
 మొలచుట్టుపులిశోలు శ ముంజేత జపమాల
 యడుగులం బావకో శ శృమరుచుండ
 నిగుణుగమ్ముచునున్న శ నిష్కలాగున భూతి
 పూసిన బంగరు శ బొంది మెఱయ
 చెడద నొసటిమీద శ నిమదచంద్రము బొట్టు
 చెవులరుద్రాక్షముల్ శ చెలువుమీఱు
 బ్రహ్మతేజంబు దిక్కుల శ బ్రజ్వరిల్ల
 చూపఱకు భయము న్భక్తి శ యేపుమిగుల
 వచ్చి రాజసత్కృతుడయి శ పలికె నిట్లు
 మధురమేఘగంభీర సం శ భాషణముల.

కన్నడా—కతురశ్రగతి

ప. నీసాయము గోచుటకిటు వచ్చితి. — నే యజ్ఞ మొకటి తలపోసి
 అ॥ ఖానవుండె న నీకు సహానమ. — బళిర నీవు పుట్టినరాసి ॥శ్లో॥

౧ మహారథుల నల్వర గొడుగులకొ - బడుగుమునలివై కన్నావు।
 అహహ ముజ్జగంబుల సాటిలేని-యదృష్టమునమనుచున్నావు ॥సీ॥
 గీ. అనుచు బ్రహ్మగుమారుగ ర నఖిలభువన
 జాలముకొ నృప్తియొనరింప ర బాలినట్టి
 చండికొళికుళోడ ద ర శ రథనృపతి
 ఫాలమున గేలుగవమోడ్చి ర పల్కె-నిట్లు

కురంజి—చతురశ్రగతి

ప॥ తపసిమిన్న నీరాకచే - ధన్యుడనైతి దరించె నా కులము ॥త॥
 అ॥ ఇపుడునన్ను నీ - యిచ్చవచ్చినా - లేలుకొమ్ము నేనీదాసుడనో।
 ౧ నీమడిగిననీ - కిచ్చెననే యును - తేని నీకప్పగించెదనే।
 సామి వెయ్యోల నాజన్మమిపాడు-నఫలమయ్యె నీసందర్శనమున॥త॥

మంజరి—ధన్యాసి

౧ జగముల సృజింప బెంపగా మ్రుంప - జాలెను మహానుభావ।
 నగవుల కిట్లంకివి కాని నీకు - నాసాయమెంతదేవ।
 ౨ ఐననేమి కావలసిన నిచ్చెద - నని విశ్వామిత్రుండు।
 త్మోనాథా నాయజ్ఞ విఘ్నముకొ - నల్పుకొ రక్కసిపిండు।
 ౩ తపోభంగమున కోడిరాక్షసుల శపింపకుండుకొ జుమ్మా।
 యిపుడునావెంట నీ రాముని జగ - దేకవీరు రానిమ్మా।
 ౪ అనవినిభయపడి యాపత్తిరక్షుం - డసురబాధనేబాప।
 జనెదగాని నాపెద్దకొడుకు నొక - త్మణమైన విడువనోప।
 ౫. అనిపల్కు దశరథునితో

ఘనకాలాగ్నివలె మండి ర కొళికముని యి
 ట్లనియె సభాసదులెల్లరు
 నెనువేఱుపుంజెంది మిగుల ర బెండువడంగకొ.

అథానా—యాపకము

ప। ఏరయింత నక్క-వినయ - మేలచూపినాపుతోడ ।

అ॥ కోరినదొసగెదనని వా - కొనలేచా నాతోడ

॥ నే॥

౧ కల్లలాడువాడు ని - క్కముగ నొక్కముగవాడా ।

చెల్ల గేసంపదంధుల కి - నీమాటపరువేడ

॥ యే॥

౨ ఏలభయము నీసుతుపై - నీగవాలనిచ్చెదనే ।

చాలదెలిసె నీయోగ్యత - చాలుపోయివచ్చెదనే

॥ నేగ॥

సీ. ముందునెన్నుచూడ ర బోక కీడొసరించి

పిమ్మటం జేతులు ర పిసుకుకొంట

డంబముగోరి యో ర డక కొంచెమే చాగ

మీచ్చియు లోలోన ర నొచ్చుకొంట

తనచేతకాని ప ర దునబడి సరివారి

పడ్డ సిగ్గున దల ర పంచుకొంట

సాయము తప్పక ర సల్పెదనని యాస

చూపి తుదకు గాళ్ళు ర చాపుకొంట

కొప్పురుషగుణము లివి యై ర త్వోకపులకు

నట్టి యవలక్షణము లెన్న ర డేనిగలవె

బళీర యింతవాడవయిన ర భయమువంత

పెనయ దశరథు డనె వసి ర ఘవకు నిట్లు

అసావేరి—మిత్రగతి

కీ॥ ఏమిచేయుదు దపసిమాయ - యె - ట్టెడయుదునాగుండెకాయ॥

అ॥ రాముని దనయజ్ఞ రక్షకై తోడ్కొన - నీమాని శేఖరుడిట్లు

పట్టుపట్టు

॥ నేమి॥

౧ ఆకలి నిదురల కోపడు పది - యాతండ్రిన రానిపాపడు ।

రాకాసిమూకతో - రణమొనరించునా - యాకాశివన కెంత -
కృపలేకపోయెనో || యేమ ||

గీ. ముసలితనమున నపురూప శ మున బడసిన
బుడుతలం బెంచుచుం బ్రొద్దు శ పుచ్చుచుండు
తల్లిదండ్రులతోడనుండి శ పిల్లలనెడి
బాపనెంచుట ధర్మమా శ తాపసులకు.

సీ. నాసుతుగొప్ప నే శ నే సెప్పకొనరాదు
గాని నిక్కముగ లో శ కంబునందా
రామునియట్టి స శ ర్వగుణసంపూర్ణుడె
దేనియగలెనే శ యెన్నడె న
నిఖిలజడవు దేవ శ నీయెఱుంగనిదెడ్డి
నేనెంతవాడను శ నీకు దెల్పు
బరులైన మావాని శ బరికింతు తెప్ప హ
ల్చక తమకార్యము శ ల్మఱపుచెంది
యాగుతీఱక యటునంటి శ యంశమందు
దల్లిదండ్రులమేము వ శ దలుటయెల్లు
మరియు నూగుమీసంబైన శ సరిగరాని
మఱునినక్క-సుల కుసి శ కొల్పదగునె.

మంజరి—ధన్యాసి

౧ అనివగచెడు దశరథుతో వసిష్ఠు - డనియె జిఱునవ్వునవ్వీ ।

జనసాధారాముడు జగమైనకో - జయించు మీసముదువ్వీ॥

౨ ఎనరెఱుంగుదురు రామునిసంగతి - నేను గొళికుడుదప్ప॥ ।

నవనిన్విశ్వామిత్రు షొక్క-డె న - ముద్దుడు కప్పావిప్ప॥

౩ కనుక మేలగున్న యగ్రసుతుని - గొళికుతోడన్బంపు ।

భువనత్యక్తాకృతపరిపాలక గనుమా పేరున్బంపు॥

ర అంత దశరథుడు రామలక్ష్మణుల - నతోరయమునఁ గిలిపించి ।

సంతయెంతయున్లోన నడంచుచు - బల్కెనిట్లు ధృతిపించి ।

దేవగాంధారి—చతురశ్రగణి

ప॥ అన్నలార ముని - యష్టరక్షకై - యరిగిరండు జయ - ముగి
ముదంబున

॥న॥

అ॥ ఎన్ని యోమార్లు న-న్నీ ఋషీశ్వరుండు మీ - మ్మెనాడుమిమ్మునె-
నిపుడు రయంబున

॥న॥

త రు నో జ

అని చెప్పిదశరథు - డామునీశ్వరున-కప్పగించెనన- గూర్తజాతు
లను । ఘనమోదమున గౌళి - క మహర్షి యేగె-గడువేగరామ
ల-క్ష్మణులఁదోడ్కొనుచు ।

చనిచని యంత వి - శ్వామిత్రుఁ డనియె - సరయువుకడ రామ-
చంద్రునితోడ ।

గనుగొను నిద్రయా - కలి దేహపడ - గనకుండు విధమున -
గఱపెదనీకు ।

వచనము:—ఈ సదిక్ సన్నసము చేసెరమ్మని, కృతస్నానుండగు
శ్రీరామచంద్రుని కలిబల మహాబలలను విద్యల చుప దేశించె.నంత,
రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రునితో సరయూచనిన్దాటి హేమ నెత్తి
యల సేనానులు సైనికులకునలె-దమ పిల్లలకు వేట మప్పుచూ
జెరలాటమాడు బెబ్బులులక రాచప్రాపున విజ్ఞప్తిగుచు ఆద్యలనిర
సించు నల్పులవలె మెట్టకొనలం గంతులిడు చినడించు కొండ
మేకలక. గొండమేకలుండు గుట్టల కెక్కజాలక వానింగని
యూటలూరుచు నందరాని పొందున కాసించు గుడ్డ జారులనలె
లోరావులించుకొని చూచు నక్కలక, నక్కపై చ్యంబులం గొంగ
వసంబులక పిరిగలవారి సంచలం బట్టి వ్రేలాడు మాచకులవలె

మట్టియూడల నూగులాడు మర్కటంబులకొ, మర్కట కిశోర
 న్యాయంబుగ వెలగూండ ప్రాపునం బను వృద్ధవిటులరీతి దీముల
 కడ నిలువంబడు మృగంబులకొ, మృగంబులవలె దిన మొలతో
 సంచరించు నడవిమనుష్యులకొ, మనుష్యులవలె నవ్వు దుమ్ముల
 గొండుల యొడలి మరదలు వాయ వేడి నీళ్ళం జిమ్ము గంధకపు
 తావులకొ, దావులలరం బుప్పించిన క్రొమ్మావి కొమ్మల జెరకు
 గడవలె సులభంబుగ పిఱచి తిను నేనుంగుల, నేనుంగు కమపుం
 జూచి గర్జిలు సింగంబులకొ, సింగంబులు నోర్చాప బల్లుట్టు పుడు
 కలవలె ముక్కుల కొవిసి కోటల జిక్కునడి నలుపు మాంసపు
 ముక్క చూడబెఱువ లావుకలం బొంచివట్టు పాముల ఖండించు
 ముంగుల నెగరదన్న నాచువంబుల దబ్బునబట్టు కఱివూతి చిఱు
 జాగిలముల నుసికొల్పు వేటకాండ జప్పరింప నుంకించు నెలు
 గుబంటుల దెగగాల్చు మంటలం బఱపు కార్చిచ్చుల జల్లాద్దు
 కొండ కాలువల సేరసవడసీక కారాకులరాల్చు కదంబ వృక్షం
 బుల నిండి, కొండొకచో గోటికాళ్ళ మండపముంబోలి సూర్య
 రశ్మి నెఱుంగని చిఱుతుప్పయైన గలుగక గాలిచీపుదుచే
 నున్నగ మడువబడియు గొండొకచో రాజసౌధంబుల నెక
 సక్కెము లాడుచు బలువిధ పక్షిసూతి మూర్ఖధ్వనులనిండి
 పెక్కంతెస్తులుగనున్న లతావంజంబులక్రింద నున్నని యిసుక
 పఱపుల గ్రీడించు కింపురుష మిధునంబుల నొప్పొరియు,
 గొండొకచో తూరనైన్యంబునూడ్కి గంటకభూయిష్మంబైన
 కోరింద గచ్చ వెదురు మొదలగు పొదలకొ గ్రీక్కిటి
 సీయు, గొండొకచో బరోపకార పారీణ సాధు సంఘం
 బులరీతి గుంపుల్కుట్టిన ఫలవృక్షంబుల నిండియు గొం
 డొకచో గండకమృగంబులు కొమ్ముపందులు దొట్టి కొంపిం జెర

లాదు జంతుల నొకవిధమైన యార్తధ్వని న్మ్రుపించి యొడ్డునుండి
 లోని కీడ్చుకొనిపోవు మొసళ్ళనిండుకొని - ధూర్త బకావృతం
 బులై - యోగి హృదయంబుల కభీరంబులయియుక్ బ్ర
 సన్నంబులై రాజసమక్షంబుల లాగున రమణీయంబులై యుక్ భీక
 రంబులై - గానసభలపోల్కి మధురకవి గాయకస్వర మనోహరం
 బులైన సరోవరంబుల విరాజిల్లియుఁ, గొండొకచోఁ దారికిరు
 ప్రక్కలం గ్రిందుమీఁదుల యోజనంబులమేర వానకు మేటిగండి
 కలువడి పేర్కొనరాని జంగమస్థావర ప్రాణివిశేషంబుల మెండు
 కొన్న పర్వతపార్శ్వంబుల నలరారెయుఁ, గొండొకచోఁ బుబ్ధిని
 ధనంబువలె నిష్ప్రయోజనంబులగు సూసరక్షేత్రంబుల మోడు
 కొనియుఁ, గొండొకచోఁ వ్రశభ్రష్టమొగముకరణివెల్లివడియు
 గొండొకచో మాఱుమనువు తెన్నున సందడితగ్గెయుఁ, గొం
 డొకచోఁ బ్రహ్లాదమాజంబు జూడ ద్విజకుల బాహ్యంబయి
 కొండొకచోఁ పాశ్చాత్య విధ్యాపాఠశాలలం చోలి ద్రవ్యమూ
 లైకగమ్యంబై, కొండొకచోఁ గ్రామ్యభాషా కావ్యంబుకై వడి
 నీచ జనప్రియంబై, కొండొకచోఁ గ్రూరభూపతి క్రతువుల గరిమ
 బ్రభూతబలి ప్రియంబై, కొండొకచోఁ కురుష్కపురంబు చొప్పున
 మద్యగంధబహుళంబై, కొండొకచో నాధునిక చాతుర్వర్ణ్యంబు
 పొలుపున సంకీర్ణంబై పరవశంబై దుర్విసేతంబై కొండొకచోఁ
 కవనారిక జీననంబు సొబగునఁ గాంచన ప్రధానైక గౌరవంబై
 నిరర్థకంబై ముష్పథంబై, కొండొకచో బాలికకా జెట్టువట్టిన
 ముసలిచాయ నిరజంబై, కర్కశంబై. కొండొకచోఁ గన్యావరసు
 ల్కము మాదిరి విప్రకృతంబై, కొండొకచోఁ గాపురుషగణంబు
 భాతి ననుదాదవై, కొండొకచో బాల్యవివాహము విధమున
 చున్నధదూరంబై ప్రియానభిజ్ఞంబై, కొండొకచో బాషండసంగ

క్షణంబునం బెరిగిన యార్జకుమాగుని గమనిక గులధర్మశూన్యం
బై వెలయు ఘోరాటవిం జనుచుండ.

సీ. పదఘట్టకునకు • బెదరిజంతులు పాలు

బెనుపాకృతికి దెస • ల్బీటదేలు

వ్రేలాఁసుకొప్పన • వెమరుకొంకలు చిక్కు

పడి నేలనూడ్చు చు • ప్పూసు నొనర్చు

గార్జకుదగులు చు • క్షంబులన్నియు గడ్డి

కావలవలె జాప • కట్టుకొనగ

అడుగడ్డునకుమధ్య • నాపాటియీపాటి

యోశులుం గుట్టలు • నిముడుచూపి

లోసికిం బైటికూర్చు పు • ల్లులను లాగ

నరకపాల ముక్తాభర • ణంబు లెసగ

శిగ్నిమండమూలట్లు ర • క్తాక్షులలర

పచ్చి తాటక పిడుగులు • వడిగబల్కె .

మంజరి—చతురగ్రతి

ప। ఏమో నరివాసన గూహళి - యెంలేకమ్మన ।

అ। గుర్రామనుజుల వరుగొనర్చు - నిల్లు ఘమ్మన ॥ నేమీ॥

౧. ఒట్ట యమృతమైన వీండ - యుడుకునల్లకు ।

పుట్టెలాణిము తైములకు - ముక్కుపుల్లకు ॥ నేమీ॥

౨. కుంభద్రావునవ్వు దూరు - గాయ పాశము ।

కొల్లకొల్లగ నంచుకొనెద - గొంతకాలము । నేమీ॥

మంజరి—చతురశ్రగతి

౧. అనుచుం దముబట్టుట కుంకించెడు • నారాకాసింగాంచి

గునివరుండు రామునకాతాటక - ముచ్చట దానినిసింధి ।

- ౨ దాని వబ్బునం దునుమాడునునఁగ - దాశరథిబాణమేసి ।
 వానవిన్వేయిమూరలవఱకుం - దలఁగింప మరలడాసి॥
- ౩ మాయఁగావించి తోచితోచక - మ్మానుషాశనిచరింప ।
 ప్రీయని శంకించియు మునియాజ్ఞ - ద్రెంచె వేల్పులగ్గింప॥
- ౪ అపుడు కౌశికుఁడు రాఘవులకు నఱ - లాస్త్రము లుపదేశించి ।
 యపరిమితానందమున వారితో - స్వాశ్రమమున కేతెంచి॥

సీ. మఖదీక్షఁగావింప శ మారీచుఁ డను రాక్ష

సుండు తాటకకుఁ బు శ త్రుండు తనదు
 నమ్మను జంపిన శ యట్టిరామునిపయిఁ
 బగఁబట్టి రక్కసి శ బలముఁగూర్చు
 కొనివచ్చి యజ్ఞశౌ శ లను నిరోధింపఁ
 రాముఁడు వానితో శ రణమాచేసి
 రాకాసిపూకలం శ బోకార్చి మారీచు
 నంబుధిం గడునట్టు శ లస్త్రమేసి
 జన్నమున్దాచినకొ గడు శ సంతసిల్లి
 రామునకుఁ గౌశికుం వస్త్ర శ రాజమొగఁగి
 పలికె రాఘవ జనకుని శ పట్టణమున
 విట్లుకటియున్న దది యెక్కు శ పెట్టఁగలవ.

చ. జనకుఁడు విల్లునెక్కి-డు మి శ వన్నిలిపించుచు టేండ్ల నిచ్చ వ
 చ్చునతని నెంచుకొంటకయిశ-మాపుచునుండఁ గొహూర్తికా శ్రరా
 సనముఁ గసంతయు న్గదపఁ శ జూఁడెవండయిన, నృపాలనం
 దన యది నీవు త్రుంచెదవు శ తప్పక. నీబల మే నెఱుంగుదుకొ,

గీ. అనుచుఁ బల్కు-చుండు శ సంతలో నొక రాయి
 గాముపదముఁ దాకి శ భౌమినియయి

నొసట గేల్కొగిడ్చి శ నుతియించె నిట్లు
చద్భుతమున వార శ లాలకింప.

కేదార గౌళ—రూపకము

ప॥ నీపదంబు దాకినంత - నేబవిత్రనైతి రామ

॥నీ॥

అ॥ శ్రీపతి నీమహిమమౌగడ - శివునితరము పూలనామ

॥నీ॥

౧ నీయనుగ్రహంబు తప్ప - నిన్దన మతిరెరవులేదు ।

వేయేలా నీవుదక్క - వేఱెద్దియు గానరాదు

॥నీ॥

౨ సగుణుడవు నిర్గుణుడవు - సజ్జనరక్షకుండవుకా ।

జగము నీకు నేఱుకాదు - స్వర్ణమునకుఁ జాయనలెను

॥నీ॥

౩ ఒకవేళ నీవె యీ శ సకలజగంబయి

కలగను మదివలె శ జలగుచుండు

మౌళతఱి నెదియుగా శ నక సమాధింబొందు

యోగీశ్వరునిరీతి శ సారకుండు

దేవ్య మిదియని శ నిశ్చయింపగలేక

పలువిధంబుల శ్రుతాల్ శ పలుకఁచుచు

అఘటనాఘటనా స శ సర్దుడవీవు నీ

యిచ్చకు నెద్దియు శ నెరుచుచేకు

పోందనెంచునె యెహిక శ భోగములను

చుండుడైనను నీభక్తి శ మరగెనేని

యగపడితి విన్నినాకృతా శ హామహాత్మ్య

భక్తమందార భవదూర శ పరమపురుష.

న. అనియిటుసగ స్తవింపకట శ కాపె విభుండగు శౌతముండు గొ

బ్బున జనుడెంచి కౌశికుని శ పూజలుగాంచి నుతించి రామునికా

జనియె సతీమణిం గొనుచు శ సంతస మొప్పుగ నంత రామల

క్ష్మణులకు నిట్లులారమణి శ సంగతి గాధిసుతుండు వాకొనెక.

అధ్యాయము—పాపకము

ప. అన్నలార మీకీ ర - హస్తమెల్ల వినిపింతు ।

అ. అన్నలమిన్న యహల్య - యాగౌతమముసి భార్య ॥అ॥

౧ గౌతముండు ఘోరతపము - గావింప నోర్వ - కింద్రుం ।

డాతపసివేసమున జని - యహల్య కిట్లనియె నొక రాత్రి ॥అ॥

మ. వనితా నేడదియేమొకాని వ్రతమున్ ♦ బాటింపని ఉంగజం

జెనయనమ్ము ప్రభాతవేళయని యె ♦ తే సందియం బందకే

నునున్నానార్థము పోవుచున్ మఱలిత ♦ న్నమ్మంబు బంధించినా

వను. నిస్థికటి వెల్లడించునని తో ♦ వ్రస్తపమున్నొత్తినన్.

మంజరి—కౌఠ

౧ కయింద్రుడు తన్నంటకముందె య - హల్యయనియె శంకించి ।

నాయిలు శొచ్చితె వెవడవుర నీవు - నాపతిరూపుధరించి॥

౨ అనుచు దివ్యవెలిగించి పోల్చెనా - యక్షపాదునిల్లాలు ।

వెనువెంట నె యింద్రుడని గుర్తించి - వేకనుల యానవాలు॥

౩ గంతమద్బుద్ధి యేలపుట్టె నీ - కిప్పునో వేల్పుతోడ ।

సూతయైన నొప్పుకొందువా నీ - సువతిం బడుండు గూడ॥

౪ స్వర్గంబేదెడు వాడవునీకున్ - జనదీ పోగాలంబు ।

చూర్లంబుదప్పి మర్యాద దొలగి - మరగెదొ తుచ్చసుఖంబు॥

సీ. స్వార్థపదులు రాజు ♦ లక్కట తమకార్య

సిద్ధికై యితరుల ♦ జేఱుచుచుండు

రక్షపాదున కెట్లు ♦ లైన గోపంబు దె

ప్పించి యాతం డొన ♦ రించు తపము

పాదుచేయుట కెట్లు ♦ పన్నతివా వట్టి

రట్లు నాపై నిక ♦ బుట్టుగనుక

స్వయముగా ధర్మదే ♦ పతేవచ్చి నన్నయ
 వఱకు బాపాణ రూ ♦ పముననుండు
 ననుచు దనసతీత్వమహిమ ♦ మున నహల్య
 రాయి యశాటకు మిగుల న ♦ బ్రంబుసంది
 యేగుచుండిన యింద్రున ♦ కెదురువచ్చి
 గౌతముడు పల్కె నిట్లుల ♦ గత మెఱింగి

నాట—రూపకము

ప॥ నాకులసతి జేటుప నేగి - నాడవ బడవా ।

అ॥ కాకృత్యము చేసినావు - కనులగపడవా

॥నా॥

౧ ఇరువుర ముమ్మెడబాపితి - వేల పోకిరి ।

పరమపాపి వీవని యీ - బండ సాకిరి

॥నా॥

౨ ఇంతఘోర మాచరించి - తేమిరదుష్ట ।

యెంతయును విఫలుడవు క - మ్మింక భ్రష్ట

॥నా॥

తరువోజ

అనుచుదన్ను శపించు - నక్షపాదులకు-నంజలిమోక్షియూ- యము

రేకుడనియె । మునివర్య ఏకల్క - బుట్టించి నీత - పోభంగమొన

రింప - బూనుకొన్నాడె - గనుక నే నెల్లెన - గానిమ్ముదేవ -

గణము నెమ్మదినుండ - గల్గినంజాలు - ననవారి కల్లహి - తంబ

గునట్లు - తాపరియించుట - ధర్మముకాదె

గీ. అనుచు నింద్రుడేగ ♦ నక్షపాదుడు కొంత

వఱకు భార్యకొఱకు ♦ వగచి ముందు

తలచి తిరిగి తపము ♦ నలుపుచున్నా సింహ

దనుక నంగ రాము ♦ డనియె నిట్లు

నవరోజు—ఖండగతి

ప॥ సహజపద్ధతికి వై - మమ్య మిటు తోచుటెటు ।

అ॥ అసహజ మాసేంద్ర యా - యగనుట నీర్దుమా

॥నా॥

౧ రాయి నాతాకునక - రమణిగా మాతెనిటు ।

మాయయో కలయో యిది - మఱి నమ్మగాజాల్లు ।

౨ దేవుడని నిన్ను విను - తిందిరా దంపతులు ।

ఈవిత కే మందు - నే మానవుడగదా

క. మామామానుష విగ్రహు

డై యజ్ఞనిమాడ్కి బ్రశ్న ♦ మడిగెడు నా నా
రాయున కిట్టులనె గా

ధేయుం డెలనవ్వెసంగ, ♦ డెలియుమ రానా.

చ. పరగుగలట్టు లీప్రకృతి ♦ పద్ధతి, యిద్దటురానటంచు నె

వ్వరయిన నిర్ణయంపగ వ్య ♦ వస్థయు దీనికిలేదు, లెక్కలే

ని రకములం గనంబడెడు, ♦ నేటివిధంబున రేపుతోచదా

పురుషసకాశమందు భ్రమ ♦ పొందెడు గాంతముచెంతనిన్నటుల్.

గీ. లేనిదున్నయట్లు ♦ లీలకై తలపోసి

పురుషుడందు బంధ ♦ మోక్షములను

బిల్లకాయమాడ్కి. ♦ నెల్లజగంబిది

వచ్చుబోవు నతని, యిచ్చకొలది

గీ. ఎటులభావింప నటుతోచు ♦ విజగంబు

యాత్మతప్ప మఱేపస్తు ♦ వైసలేదు

కలుగు దనయంత జ్ఞాన మ ♦ జ్ఞానమట్లు

శాశ్వతంబగు నాత్మకు ♦ సహజమిది.

కేదార—రూపకము

ప. జగమంతయు నట్లనికె - సత్యముగాదోచు ।

అ. పగలంతయు గ్రుడ్లగు - బకు జీకటికాలేదా

||జ||

౧ పలుకు హుళిక్కియని జగము - ప్రాజ్ఞుండగువాడు !

బళిర మేలుకొన్నయతడు - స్వప్న మాబద్ధం బనడా

||జ||

౨ ఆకాశమువలె నిత్యం - బవిక్రియం బాత్మ|

కే. కొనుబహురూపంబుల - గలగను మదివలె నిజముగ ||జ||

గీ. కలదనియు లేదు లేదన్న ♦ గలదు జగము

నభమునందున గన్నడు ♦ నల్పుమాడ్కి

నిర్దుణుడు నిత్యుడాత్ముడ ♦ నిశమ ప్రకృతి

నంట డంటియు నీర్తామ ♦ రాకువలెను.

సీ. విశ్వమంతయు జతు ♦ ద్వింశతి తత్త్వమ

యమయి పుట్టునైర్దు ♦ నడగుచుండు

స్వప్నదృష్టజగంబు ♦ జాడ జాగ్రత్ప్రపం

చముగూడ పూర్వ వా ♦ ససనె యనుభ

వింపుచున్నా మవి ♦ వేకముచే రజ్జ

వందు సర్పభ్రమ ♦ నొప్పిందునట్టు

లగపడు విపరీత ♦ ముగ జపలాత్మమం

బచ్చదనంబు కా ♦ మలముదగులు

పానికినోబ్బలి, యీభవ ర వ్యాధి మాన్పు

గలుగుమందు వైరాగ్యము ర కన్న లేదు

తనకు నయ్యది ధర్మవ ర ర్తనముచేత

ధర్మ మెఱిగించుచుండు బె ర ద్దల నడువడి,

మలయమాదుతము—రూపకము

ప|| కలుగుబ్రహ్మాణముల ని - క్కముగు జ్ఞానము

ఆ|| తెలిసెడు మఱిదానికల్మి - దృఢ వైరాగ్యము ||క||

౧ మనపుట్టుక మనమరణము - మనకు దెలియునా |

యనుమాననిదర్శనముల - నవి మనకున్న వనకున్న ||క||

అన్నిప్రమాణములకు మే - లాప్త వాక్యము ।

పన్నుగ నద్దానిబట్టి - వ్యవహారంతము

సీ. వర్ణాశ్రమాచార ♦ పద్ధతి విడువక

ప్రాజ్ఞులవలన గ ♦ ర్తవ్య మెఱిగి

సర్వశ్రుతిస్మృతి ♦ సారముగొని శ్రద్ధ

ధానుడై యేకాగ్ర ♦ మానసుడయి

స్థిరబుద్ధియై యసం ♦ ధిగ్గుడై యున్న యా

తనికి సత్యము తనం ♦ త దెలియబడు

విశ్వగుణనన్బుట్టు ♦ వింతల కెల్ల గ

తము జెప్ప నెవరికిం ♦ దరము కాదు

కొన్నిగుణములు నెడము ♦ లొక్ష్మీవస్తు

పులకు దేవునక న్ధర్మ ♦ ను సహజంబు

ధర్మమె జగతికెల్ల నా ♦ ధార, మద్ది

నీవు, నిన్దాపునన్మునుల్ ♦ దేవుడనిరి.

గీ. జ్ఞేయవస్తువాస్పదము స ♦ న్దేహమునకు

జ్ఞాతనెఱుగ సనాధ్యము ♦ కాన నిజము

తెలుప నేరము వెండియు ♦ న్దెలియ లేము

గీనితో నేమిగాని, య ♦ దిచుమి మిథిల

బిలహారి—రూపకము

ప॥ చాచుచున్నదకో భేరి - స్వాగతము విదేశులకు ।

అ॥ కోటబురుజు మీది జండా - శుచ్చ కదలురమ్మను నాచు ॥చా॥

౧ చెలగునకాలమేఘములు - శిల్పశాలల పొగలచే ।

జలయంత్రము లెల్లెడలక - సమకూర్చెడు జీవనంబు॥

౨ యుద్ధతంత్రములను మప్పు - చుండి రదిగొనై న్యములకు ।

నిద్రలో మిథిలవంటి - దేరుత నమైనగలదా

॥చా॥

ప. సహజలభ్యంబులగు పాయుజలతృణవిశేషంబులం బ్రతుకు, చేపం
 తువులనయిన జంపి తినకొల్లని తమ్ముం బట్టికొట్టి యెన్నియో
 పాట్లుపెట్టి తుదకు బల్కిం భక్షించెడు క్రూరమానవుల కపటోపా
 యంబుల పాల్పడి, తప్పించుకొను నెరవులేక, మ్లేచ్ఛవశంబయి
 బానిసెబిరుదులకలరు చాతుర్వర్ణ్యంబువలె గంటమువ్వల గంత
 బొంతలచే సలంకరింపబడి, పరాధీన నిద్రాహారవిహారంబులన్గొ
 నియు నెంతయున్నంతయుంబులయి, పరోపకారమునకు, మాత్రమే
 జీవించును, మోసమెఱుగని తమచేరడేసి చూపులం దమ్ముచూప
 నొద్దూరంబుగ దోకఁబూపుచుఁ జెవులన్జోరీగల విదల్పుచు, గడు
 నలవాటున న్దారికట్టుతప్పక, కునుకచు నడ్చుచుండియు నొకిం
 తయునోయ్యగులమాడ్కి లక్ష్యంబువిడువక, కూటము లెనయక తాము
 లాగు శకటంబుల నిమరించువారి కేయపాయము న్రానీక, మంద
 శీఘ్రగమనంబుల నెగుడుదిగుడుల బండిపసరము లెట్లెగెడునో,
 గచ్చులేలంబ్రోవు కావింపఁబడు నుసిరికాయలవలె నొంకొంటఁ
 గలయు చెడయుచు. మక్కిపొలమున న్నందగట్టి పొరిబొరిం
 దుమ్ముచు, బలునరుసతో నాల్కబయల్పఁగ వంకమూతులన్ముం
 గటి కాల్దగిల్చి వింతసకిలింపుల మోరలెత్తి యెగురు బంతలవలె
 లఘువులగు లంబాండముల యూతగొని తగ్గితగ్గి బిఱ్ఱానఁ గొ
 మ్ములందాఁకి క్షీకొని దురుసున బోరాడి, యెదిరిం దరుముచు,
 మూర్కొని పండ్లిగిల్చి, రసాస్వాదపరవశంబునజొక్కి మినుఁ జూ
 చుచుం, బలుమఱొప్పీయొప్పనటు లందీయందక పరువిడు పెంతుల
 హోయలుగ తగిలితగిలి కూడు పొట్టేళ్ళనన్ని చేష్టలం బోలియుం
 బూటకపు పోరాట మనుకరించు చింబోతుల చెంగట నెంతయో
 యలకనందాటి దూకి యాకట్టిన తల్లిపొదుగుల గుడుచుచు
 నన్నరపిళి న్నేయని యెఱచుచు స్వభావంబుగనకామోపహాతము

లయ్యు మగయాఁడు వాసిం గడింప కొండొంట లఘించు తరువు
 లానొప్పి పొల్చితకుచుఁ బురిటిపిల్లలఁ జంకలనిడుకొని హద్దు మీ
 జినదాని నదల్చుచు, నెల్లదానిన్నేర్వేరఁ బిలుచుచు గాలివాన
 మొండలకు మొరళ్ళవలె జంకక, నిదురనైనఁ జేతమడ్డు నెత్తిపై
 గొడుగున్విడువక, పనికిమాలిన చదువు న్నాగరభోగంబులకా దెలి
 యని కతంబునఁ జరాయురాకోగ్యంబుల డంబమొలుగకుండు గొ
 ల్లలన్నఱపించి గొజియమేఁకపిల్లల న్నొంపోవు నక్కదొంగలేగిన
 పిమ్మట మేల్కొని గడబిడపడు తమయుజమానులకుం దోచనీ
 కిల్లుచేరినకొలంది మఱింత బిగ్గఱగా నఱచుచు, నూరుకాఁపులవలె
 ననవసరముగ నెల్లరికి నిద్రాభంగముగ గోలచేయుచు, సమయ
 మునకుమాత్ర మక్కరగాక మెడలం బట్టెడలు మెఱయఁ గొలు
 వు బానిసగోటులతో నిటునటు పచారుచేయు కావలికుక్కలు,
 నాలుగెంగిలిముక్కలు నేర్చుకొని అక్క లెరవుగొను మాలకాకుల
 వలె మొఱుగ లక్ష్యపెట్టని ప్రతిభావంతులతీరున నిరుదెసల జయ
 ఘంటలు మోయఁ, దమచూన్నత్యమున నెల్లరిచూపులాకర్షించు
 కొనుచుఁ బిల్లకొండలమాడ్కి నడతెంచు నేనుఁగులకంటెఁ బెద్ద
 యంజవేయుచు, మోరలువంచి పెనువేపచెట్టల శిఖరమ్ములఁ
 జప్పరించు లొట్టియల మోకాళ్ళయెత్తునఁ బర్విడుచుఁ బేరొకరి
 దనుభవమింకొకరి దన్నట్లు కల్లెములిడ కినుపకాల్తోడుఁగులఁదన్నక
 తమ్మధిష్ఠించు సాహిణుల కాజ్ఞ పెట్టని పురుషుల కబలలవలె
 మచ్చికవడి, తోకలవిదల్చుచు బాల్లగట్టి వ్యాయామ మొనర్చు
 గుఱంబులవె చూడుముఁ వాద్యలయానుసారంబుగ నడుగులిడుచు,
 సమాన్యత్య సమవేషభాషలతోఁ బలువిధంబులఁ గలియుచుఁ
 బాయుచుఁ బ్రతిక్షణమునా మృత్యువునెదుర్చుచు వృత్తినుంటచే
 దొరన్యమొల్లక, దేవభక్తియుఁ బ్రభునెడవిశ్వాసము న్మూర్తిభ

వించినట్లున్న పదాతిదళంబు లంతవ్యోతి న్లక్ష్మీంచు పరమహంసల
 తెన్నున నేకాగ్రచిత్తంబున లత్యానుసంధానము సేయు బయలుదే
 నీటియొడ్డున న్నన మొనర్చి సందేవార్చుచుఁ దర్పణంబులు చేయు
 చు, నింగిఁ గృష్ణాయని నేల న్నోడిపిల్లల నెగరదన్ను గ్రద్దలవలెఁ
 జేతఁజిక్కు- చేపలఁ జెంబులో దాఁచుకొను గొడబ్రాహ్మణుల
 సరస, మొగమునకు మాత్రము ముసుఁగు మగనిమోము చూడ
 రాని చీకటికూటమి. మురికిదుస్తులు, మోటసింగారము చేలఁగ
 నెద్దుబరువు గిండిలఁ జంకలనిముచ్చుకొని యేగు బాపనమ్మల చేతు
 లఁ న్మాలికగాఁ గ్రుచ్చఁబడి వారిచూపుల నీడలనఁ దోఁకలాడిం
 చుచు మృత్యువుం దప్పించుకొనఁ బ్రయత్నించు వైద్యులపోల్కిఁ
 దప్పని ప్రకృతి నిద్దల్చుకొన నుంకించు మముక్షువులమాడ్కిఁ
 బదార్థనానాత్వము న్నిరూపించు నై యయికులభౌతి, లగ్ననిర్ణ
 యముచేయు జ్యోతిష్కులవలె, స్వతంత్ర పరిపాలనము న్నోరిన
 కలియుగభౌరతీయుల తీరుచ. స్వకీయజననమరణ స్థితుల న్నర్థింప
 దొరకొను కవిలాగున నెట్లు గింజుకొనుచున్ననో యమ్మిట్టమీలు
 అదే కడవలన్గావిళ్ళఁ గూరగాయ లమ్మబోవువారు, వీరె శివధను
 వుం గదలింపఁజాల కెవ్వనిముట్టు వాడె నాకేసాధ్యము కానపుడు
 లోకములో దానిముట్టుకొన నింకొకని తరమా, కానీ చూచెద
 నిక రేపటిదనుక నీవీరధచర్యగ ముండునుగదా, యీలోపుగా
 నెవఁడైనవచ్చి యావిలైత్త గలిగెనేని వానిపని పట్టించ గూరకుం
 దునా యని తన పరివారముతో బీరము లాడుచు విడిదుల కేగు
 నానారాజకుమాలని పల్కుచు విశ్వామిత్రుడు తనకంతలో
 నెదుర్వచ్చిన జనకమహారాజుచే సత్కృతుండై. యుద్యానవనం
 బున విడిదిగావింపభడి. మాతనికి శ్రీరామ గోద్రుని జూపి
 యిట్లనియె.

మోహన—ఖండగతి

ప॥ చూడుమా యితని నీ - చూపుగవ సఫలముగ ।

అ॥ నే డునేఁ దెచ్చితిన్ - నీకుఁ దగునల్లునిన్

॥చూ॥

౧ పొలఁతి రతనము సీత - పురుషోత్తముఁ డితఁడు ।

బళిరయ్య చెఱకున - న్బండు నేటికిఁ బండె

॥జూ॥

౨ శతమస్మధాకారు - జగదేకపీరునిన్ ॥

తతసద్గుణాధారు - దశరథకుమారునిన్

॥జూ॥

౩ దనుజావళింద్రుంప - ధర్మంబుపాలింపఁ ।

దనువందెనేమొ హరి - తత్వజ్ఞ పోల్చుమా

॥చూ॥

చ॥ ఇతనికిఁదప్ప శంభువులు ♦ నెక్కిడశక్యముకా దిఁ కేరికిన్

క్షీతిపయి సీతకున్దగిన ♦ చెల్వుఁడు విశ్వయ మీతఁడే జగ

ద్ధతముగ మానవాకృతుల ♦ నిట్లుదయించినవార లాదీ దం

పతులు రమాబ్జనాభులు నృ ♦ పా మనభాగ్యముపండె నేటికిన్.

గీ॥ అనఁగవిని జనకుఁడు రాము ♦ నాదరించి

సమ్మదంబునఁ జనెనంత ♦ జనకజాత

చేత శ్రీరామచంద్రుని ♦ చిత్రమూని

పురపురం బొక్కియిటు తల ♦ పోయఁజొచ్చె.

కాంభోజి—సంకీర్ణ జాత్యేక తాళము

ప॥ ఎందరై నవచ్చి - రితఁడురాఁడదేమి ।

అ॥ యందకాఁడు వీఁ డౌ నెనాదునామి

॥వీరి॥

౧ కన్నులున్న ఫలము - కాంచవలయునీని ।

నెన్ని జన్మములే - నెత్తియెనఁగాని

॥యె॥

౨ వీనిపటమెయింత - వెఱిచేసెనన్ను ।

డానెరాఁగఁజెప్పఁ - దరమెనాదుతెన్ను

॥యె॥

3 మిగులరాజులలో - మించియున్నవాఁడు ।

నెగడిమృగములందు స్నింగమువలెవీఁడు

॥యె॥

నీ. ఎక్కడఁజూచిన • నక్కడనే వీని

రూపునఁజిక్కెనా • చూపుదోయి

యేవంకయున్నేని • యిటువంటిరూపరి

కలఁడె నిజముగ జ • గమ్మునందు

మొల్కమీసలు నగు • మోము ముద్దులుమూఁట

గట్టెఁడు నిడువాలు • కన్ను గవయు

సోగముక్కుంగ్రాల • జుట్టెగుబుజములు

కడుసన్నపుంగౌను • వెడఁచఁజూమ్ము

ఎంతసింగారమో బీర • మంతకలిసి

యొడలుదాల్చెను సరియగు • నొడ్డుపొడవు

మగఁడునాకీతఁడైన • మనెద వీనిఁ

బెండ్లియాడిన వెలదియే • వెలది బళిర

- క. శ్రీరామచంద్రుఁడట పే

రాగాలోకై కవీరు • పట మెంతయుఁగ్రొ

క్కరుమొయిలుడాలభినవ

మారత తాకారుఁడితఁడు • మనుజుఁడ వేల్పా

మంజరి—ధన్యాసి

౧ ఇటుల సీతయుందలపోయుచుండ - నేకాగ్ర మానసమున ।

నటకు జనకుండువచ్చి యాపెతో - ననియెన్సంతోషమున॥

౨ అమ్మపటములందు లిఖింపఁబడిన - యందఱ స్వచ్ఛినారు ।

సమ్మదమ్మన ప్రేవుదయము నీ - స్వయంపరంబలరారు ।

౩ శివునిలెక్కిడుమిషపై రావిం - చితివీరల నీవెల్లి ।

అవ్వరా యని జనులన నీకుఁ దగిన - యతని పరించుము తల్లి ।

ర అనవివి రాముడుఁ గూడ వచ్చెనని - యమితానందము గాంచి ।

జనకజ రాముని పటముఁ జూపి తన - సఖకనియొ దత్త రించి ।

బ్యాగు—మిత్రగతి

ప. వెదకిరావే వే - వేగ బోవే ।

అ. ముదితహో యిటువంటి - పురుషు డెందున్నాఁడో ॥ పే ।

గ రాముడంట దశ - రథరాజసుతుఁడంట ।

కోమలి వీనిపై - గోరిక పుట్టినే ॥ వె ।

చ వీరుడంట గ - ర్వితాసురాంతకుఁడంట ।

యారూఢిగా ధ - ర్మావతారమంట ॥ వె॥

క ఎటులనోర్తు వీని నిప్పుడే చూడకున్న ।

పటముఁ గాంచు మెంత - వన్నెకాఁడబ్బబ్బ ॥ పే॥

ద. పటములపై లిఖింపఁబడు • పారలలో నితఁడెంచిచూడ నే
న్నిటఁ గడుమేటి యెల్లదను • నివ్వెఱఁజెందఁగ శంభువిల్లు నీ
దిటువరి యెక్కువెట్టి యరు • దెంచి జయధ్వనిమీఱి నాకుఁ బై
స్మిటియగుఁ దప్పదిద్ది చనుఁమీ మునుముందుగ వానిఁ జూచెదన్ ।

క. అని సీత తనను నెచ్చెలి

ననుప, నచటఁ దోటలోన • నారాఘవుఁడ

క్షిణ వర్ణాశ్రమధర్మము

వినిపించె న్నౌశికుండు • వేషుకి నిటులన్

సారంగ—చతురస్రగతి

ప. సీయ ముఖ్యమగు క్షత్రియధర్మము - నే వినిపించెద వినుచూ ।

అ. రాకొమారుడై పుట్టినయందుకు - రణమున శత్రులఁ బరిమార్చు

వలయు

॥ సేకు ।

- ౧ వివిధవిద్యల సృష్టరుముఖమున - బిన్నప్పడె సాధింపవలెన్ ।
అవలముణద్వయముదీర్చుటకుభా-ర్యాసమేతుడై యుండవలెన్ ॥
- ౨ పుత్రవిన్యస్త రాజ్యభార్యుడై - మునికావలె వార్ధకమందున్ ।
క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞ వివేకమునన్ - జెలగి మోక్షము నొనవలయున్ ॥సీ॥

సీ. స్వక్షేత్ర మొరుల వ ♦ శముచేసి వారి చా

టున మీసములు దువ్వు ♦ కొనుచునుంట

మూన్నా శృబ్రతుకుకై ♦ మూలమూలల డాగి

సిగ్గటి పొట్ట పో ♦ పించుకొంట

తాళంగుటయె కాక ♦ తనవారిఁ గూడ వం

చించి శత్రుల కప్ప ♦ గించుచుంట

కుంట్లకై విమతులఁ గొనియాడుచుం దన

శిష్టాచరణము దూ ♦ పించుచుంట

క్షత్రియున కెంతమాత్రము ♦ న్నా మచితము

వేదశాస్త్రానుసారియై ♦ వివిధజనుల

నేలవలయు సుంతయు ధర్మ ♦ మెడయఁబోక

పొదుషజ్ఞానకీర్తుల ♦ బొహుజుండు.

క. అన్నా నీయెఱుంగనిదే

మున్నది భూభారమడవ ♦ నుదయించిన యా

పెన్నుడవు జనకకూతుడు

నీన్నున్వరియించురేపు ♦ నిజముగ రామా.

గీ. అనుచు సాయాహ్నాకృత్యము ♦ లాచరింప

గాశికుం డేగునంత ల ♦ క్షణమింతోడ

రాముడుద్యాసవసవిహా ♦ రము సలుపఁగఁ

జెలులతో నీయటకు వ ♦ చ్చి యనె నిట్లు.

పూర్వకల్యాణి—రూపకము

ప॥ ఏడే కాన్పించ డెట - నున్నాడే రాము ॥డే॥

అ॥ నేడే నాజన్మము సఫలము - వాడే హా యందకాడే ॥ఏడే॥

౧ పొంది యవ్వాని బల్క - రించి నే ।

మంచి సమయమే వా ॥డేడే॥

౨ చూడు క్రొమ్మబ్బు వన్నె - కాడు వాడు ।

లేడా కన - రాడా యయ్యయ్యో ॥ఏడే॥

సీ. అదిగో వాడేయిట , కరుదెంచు నెంతటి

సుందరుండే వీని , జూడ రెండు

కన్నులుచాలునా ♦ యన్నన్న నామేను

పరనశమయ్యె న ♦ చ్చెట్టుకొమ్మ

చేరువయ్యెనమ్ము ♦ చెట్టుచాటునను జె

వీ యేమొ చూపు మ ♦ శ్చింపలేనె

చిత్తరువందున్న ♦ చెలువముకన్న గో

టంతలితడు సొగ ♦ సై నవాడు

తోటనుగురించి తమ్ముని , తోడ బొగడి

యుగ్గడించు దొలకరి మ ♦ బుట్టుమునట్లు

ఏమిసేయుదు నిటనాగె ♦ వీతడనుచు

సడరసేత రాముడనియె ♦ ననుజున కీలు.

వసంత—ఖండగతి

౧ ప॥ క్రొక్కారు మొలుగులా - గున దళొక్కన మొలుసి ।

అ॥ యిక్కడ మొలుగుపడ ద - దేమొకో తమ్ముడా ॥క్రొ॥

౧ కెంబెదవి గటచుకొని - క్రేగంటి చూపు గా ।

అమ్మున న్నామనసు - లాగుకొన్న నెవ్వతో ॥క్రొ॥

౨ ఆపి వనలక్ష్మీయో - యారాజు కూతురో ।

యూపగిది నన్ను బ్రహ్మ - యించిడాగ నెచటనో

|| శ్రో ||

౩ మళ్ళిరాదేమి నా - మనసామె యెడజిక్కి ।

చెల్లరే యచ్చెలిం - జేకొనక తప్ప దిక

|| శ్రో ||

నీ, నీలసి నాచూడ్కుల ♦ జెలిమి దోడ్కొని యేగు

చేటవాలగు చూపు ♦ లిరుల నీన

రవలకమ్మలు నిగా ♦ గపుచెక్కు లొడ్కొంట

మొలుగులు రెట్టించి ♦ ఖేళిగింప

బల్కరించినపోల్కి ♦ బయ్యెద సరదెహ

కై పెడిగాజాలు ♦ ఘల్లనంగ

జిక్కితివని యెగ ♦ సక్కెమాడుచు బిలుం

మల జడగచ్చులు ♦ త్రొళ్ళిచూడ

మొనగవు, నోరమోము, ను ♦ నిగ్గు వెనుక

దిరిగి యడుగులు పడబడ ♦ నరుగ నెంత

పోడి, మాచేడెపోడవు నా ♦ బుడము బంత

యేమిరువుర మాలుపంగల ♦ మింజ నిజము

చ, బళిబళికొళికుండు మన ♦ పాలిటి వేల్పు, పరస్పరంబు నీ

చ్చెలువయు నేను జూచుకొను ♦ చెల్వొలులంబచరించె, దప్ప కా

విలు దునుమాడి రేపురఘు ♦ వీరుల నిస్తుల బాహుదర్పము

గెలిపెద నెల్లలోకులకు ♦ నెల్లముగా గయికొందు నెచ్చెలి

మంజరి—ధన్వాసి

౧ అని పక్కెడు రామాలాపము గ ర్ణామృతముగ నాలించి ।

జనకజయెంతయు ధన్యపనుకొంచు - సమ్మదంబున న్నించి ।

౨ అమ్మ నీత నీతండ్రి జనకరా - జాజు చేసె రమ్మంచు ।

గొమ్మలు పిలువగ జనె రాముని గ- న్నొని పలుకు అప్పురంచు ।

3 ధరణి జపల్లకి దృష్టికందినం - తమేర రాముడు నూచి ।
యరిగె నెట్టకేలకుఁ దన విడిదికి - ననుజానితోఁ దలయూచి॥

4 కౌశికముని చిఱునవ్వున రాము నె - గాదిగఁ దాఁబరికించి॥
దాశరథి శుభము. పువుఁదోటవిం - త చేమనఁగ శంకించి॥

5. రామచంద్రుఁడనియె • నోమునిరాజ సీ

యెఱుంగనట్టి వింశ • లెవ్వి కలవు

చెలఁగి నీవు కూర్మఁ • జేపట్టు వారికి

వడిఁ దనంత శుభము • వలచివచ్చు.

వచనము:—ఇట్లు విశ్వామిత్ర రామచంద్రులు ముచ్చటించుచుండఁ
సిరియుడిగిన ముదుసలివిఁక ననురాగమున నాకొఱకుఁ జేతు లేల
చాఁచెను, సిగ్గురిమసలక చేతకానపు డొకమూల నడఁగి పరువుఁ
దక్కించుకొనుము, చాలు నీబడుగుసరసమని సూర్యునిఁ దనయిలు
వెడలఁద్రొబ్బి. పలురంగుల సంజకెంజాయ యుడుపుఁదాల్చి, తార
హారంబుల నలంకరించుకొని, పక్షి కూజితంబులనలకల నవ్వుచుఁ,
దన కెదుర్చుచు నభోవేశ్యాంగన కల్ల వేసమున మోసపోయి,
ముందలివానిపాటు తలపోయ కన్యనురాగియై, కళంకియై, నోషా
కరుండై, క్రమంబునఁ బ్రామిన్కులకుదవ్వై చెడునున్న తరుణ
విటుని చందాబునఁ దలనూపి నిగుడు పున్నమఁజేని వెన్నెలనృజింల
వన్నెమించి, గొప్పవారిచుందలి తప్పులవలె విస్పష్టంబులై, కాల
వశంబున మూర్ఖుఁడెందుఁగాని యున్నది లేకపోదని వివిధాకృతుల
ననుకరించి ఛాయారూపంబులఁ న్దోచు చీకటుల నల్లదుస్తుల
నొదుగు జారచోరుల కనిపెట్టలేక మితిమీఱినఁ దెల్విబొరపడు పండి
తుల విధంబున మిక్కుటపు నెల్లనన్మోసపోవు రాజభటులు, నూపిరి
విషుచుటకుఁదప్ప మఱెందుకుఁ బనికిరాక తమ వెనుకటి బీరం
బులు చెప్పుకొనుచుఁ భూర్భువం గొని గూర్మచుఁ నవీనుల నిరసిం

చుచుఁ బిచ్చియొడుచుం, జెప్పినమాటయే చెప్పుచుఁ, బెద్దతనము
 నెసంబునఁ దమయభిప్రాయంబులే సరియైనవి నిశ్చయించుచుఁ,
 బిలువని పేరంటముగ నుపదేశించుచుఁ, జేతకానిపనులకుం బూను
 కొనుచుఁ, దలంపులచేత మాత్రమే కొంత సంతృప్తి గొనుచుఁ,
 దాముతినలేకొరులఁ దిననీక గదుముచు, మిక్కిలి పిసినారితనంబున
 యాచకులఁ దెగడుచుఁ, దమ వ్యర్థజీవనముం బొడిగింపఁగోరి
 యెల్లపు డడ్డమైన మందులు తిని కఠినపథ్యంబుసేయుచు, నందని
 పండ్లు పులుసనునట్లు తమకు లభించని భోగంబులు తుచ్చంబులని
 వదరుచుఁ, దమ్ము లక్ష్యముసేయనివారలకు మిట్టశాపంబు లిడుచు,
 బిసఁగొని చాసల్యంబునఁ జేసినపనినే చేయుచు గేనియందైన నిలు
 కడ పొందలేక సంశయంబునఁ దగిలి, యెద్దియున్విశ్వసింపనేర
 కెవ్వరియెడనైన మైత్రిగొనఁజాల కాకాశపంచాగములు విప్పుచు
 నాసమాత్రమేమిగుల, నందఱికంటె నెక్కువగ మిత్తికై వెఱచు
 జీవన్మృతులగుమునుష్య ననివేకులని యాసఁగించుచుఁ గొందఱు,
 వారిబోధలు వినీవిననట్లు కొందఱుస్పటికిమాత్రము వారియెడ భక్తి
 విశ్వాసము న్మోఁమాటము నగపర్చుచుఁ గొందఱు. వారినోస
 పుచ్చుచుఁ గొందఱి కనైన వై రాగ్యమంది యెచటనో ముక్కు
 మూసికొని ముందుసంగతి కనిపెట్టుకొన కెందుకట్లు పామరత్వ
 మున- బ్రాకులాడు చర్థచింతచేసెదరు, చాలు నీపాటి తాళపు
 చెవులు మాపైఁ బాటవేయుఁ డక్కఱమాలిన సంసారబాధ మీ
 కెండుకని చీవాట్లిడుచు గొందఱు, కనపడదు వినపడదు కాళ్లులేవు.
 చేతులులేవు, మతిలేదు, సుతిలేదు, కాని యన్నివ్యవహారములు
 స్వీరికేకావలయు, నాహా దేవుఁడా యెంతబుద్ధిమాలినవాడవు.
 చెట్లనునటకి మొదళ్ళను మిగుల్చునట్లు పనికివచ్చు పడుచువారిం
 దెగటార్చి ఇమ్ముసలిముద్దల కెంతయాయువిచ్చుచున్నావురా, యని

వీధిందట్టుచు గొంద - ఊహా యాపండుతొండ రూపేమి, హాసి
 నోటితీరేమి. చెబ్బదవపడియేమి బారసాలపీటపై వడకుచు గూర్చు
 న్నసాంపేమి - ముసలీకాలమునకు ముచ్చట్లని యెగతాళిచేయుచు
 గొందలు - కాలముగడపిన పెద్దలుమనలగని పెంచి మనకొకటకె
 న్నియో పాట్లుపడినారు-గౌరవపాత్రులు - వారితప్పుకాదు - బాల్య
 మునకువలె వార్ధకమునకు జాపల్యము స్మృత్యము స్వభావము
 ముసలరికమునకుం బడుచుతనమున కెంతమాత్రము నిట్టదు - వారె
 చుచుంట మనము మనయిచ్చవచ్చినట్లు తిరుగుచుంట - రండంచు
 గొందలు, చిట్టపట్టాడుచు-వీధుల వెంబడి వెట్టిమొట్టిపాటలుపాడుచు
 యుక్తాయుక్త మెఱుంగక నూత్న గళావన సన్నిపాతమదంబున
 స్వపరహానిం దెలియక త్రుళ్ళిపడు పెంకెపిల్లకాయల జతుర్విధోపా
 యంబుల దిద్దుచు-సార్ధకజీవనంబు నలుపుచు - సంపూర్ణబుద్ధివికాస
 జే భవంబున సౌధోపరిభాగములకొ గృహంగణముల స్సంగీత
 సాహిత్య సరసగోష్ఠీవినోదంబుల న్బున్నమవెన్నెల ననుభవించు
 నడివయసువారు - నుపవాసంబుండి పున్నమచంద్రు నర్చించి
 వ్రతకల్పకథాశ్రవణానంతరమున బుణ్యము మూర్తీభవించిన తెఱ
 గున నోమువేసంబున సొగసు రేట్టింప భర్తల సన్నిధి నేరు సతి
 ముగాలు - నిక్కోయిలతీయపల్కు లీ మల్లెపూదావుల జమ్ము
 చల్లగాలు - లీపచ్చకప్రముల్లసిన మంచిగంధపుబూజు - లీచలు
 పవన్నీటిసోన - లీతీయమామిడి పండువించు - లీనిండువెన్నెలయు
 నొక్కసారి యిట్లు జతపడుటెట్టిటిసమయముకొ వృథానిద్రదగ్గ
 పనేల - యని నొకావననివిహారముల్గులుపువారును, గాంతాద్యూత
 పానంబుల న్దగులువారును, నిఖిల సౌఖ్యంబుల నొసంగిన పరమే
 శ్వరుని భజించువారును, దోకలకు దాకిమట్టలుకట్టి బాలేయం
 బులం బెదరించి సరుగై తించుచు . వాని నెక్కుచుం బడుచు పాడ

వాడల సల్లరిచేయు బాలకల కేకలకు నోడుగ జండుకుంగటప
 నెచి మొలుగు గ్రామసింహములకు నెక్కసముగాఁ బున్నమ
 రేయిఁ బవలని భ్రమసి నిదురమాచుకొని కిక్కిరిసేద న్మొలయు
 చంద్రకిరణంబుల నొలికిన పాలను కొని త్రాగనుంకించు కాకుల
 మూడ్పులుం గలిగి - విరహోర్తులగు పాంథులకుఁ దప్ప సర్వజగ
 దానందకరంబగు నాపున్నమ రేయి - సంతోషవ్య విరహతాపంబు
 నఁ బొగులుచు సీతారామచంద్రులు జెప్పలు వాల్చుక సంకల్ప విక
 ల్పశతంబుల గడియలు యుగములుగాఁ గడపు చున్నంత.

సీ. తప్పు బయల్పడ్డ • చొప్పున నోడిన

వెరపున చంద్రుడు • వెల్లఁ గాఁ

సిరి దొరఱంగిన వాని • పరివార మటు సన్న

సన్నఁగ జక్కలు • సాగఁదొడఁగె

గ్రొత్తగాఁగవగుండు • కొన్నదంపతులకు

గుండియల్ గుల్లనఁ • గోడిగూసె

దవ్వెంతయేగియుఁ • దలక్రిందుపిట్టలు

దారిశిప్పక తమ • తావుచోఁ

గలువలున్వారె దమ్మిపూ • వులుచు వీడె

బులుఁగులున్ బ్రోద్దనకు మేలు • కొలుపు పాడె

బన్ను లేకల్లరికినబ్బె • బైరుగాలి

తెల్లముగఁ మార్పు ఇల్లనఁ • దెల్లవార.

ద్వీపవ! అంతట సీత స - త్యంత మోదమున ।

కాంతలచేత సిం - గారింపఁజేసి ।

యద్దాల పల్లకి - యందుంగి జనుల ।

తద్దయు వేడ్కసం - దడి పడుచుండ ।

వీరధనుర్యాగ - వేదికి దెచ్చి ।
 ధారుణీశ్వరుల నం - దలను బేర్వేర. ।
 శౌర్యములేపుచు - జనకుడు పిల్చి. ।
 యార్యాప్రియుని విలు - నగపర్చి యనియె ।

జేగడ—త్రిపుట

ప॥ శివుని విల్లెక్కిడన్ జాలిన - జెట్టికలడా యిచ్చట ।
 అ॥ ఎవ డయిన న్నరే యాతనిక వరి-యించుదప్పక నాకొమాల్లే శి॥
 ౧ అమరవీరులు మర్త్యశూరులు - సందటిట నున్నాడుగా ।
 సమయమిది మీశక్తి జూపగ - జూసకీ మానసముగొనగా శివు॥
 ౨ జగమిది గొడ్డుపోయెనా మీ - సములు గల మగపాడులేదా ।
 తగిన నదుండు జతపడమి నీ - త పెండిలి లేకుండ వలెనా శివు॥

సి. శివచాపమెత్త మా ♦ చేతగాదనుచు ది

కౌలురు తమదెస ♦ ల్పట్టి చనిరి.

హరువిల్లు ముట్ట న ♦ నర్దులమని బాణ

రావణాద్యసురులు ♦ త్రోవబడిరి

అంబి కేశు శరాస ♦ నంబునకు న్నొక్కి

సన్న సన్నగ వియ ♦ చ్చరులరిగిరి.

యెవరికై న నసాధ్య ♦ మీపని యని తక్కు

క్షోణీశులెల్లవా ♦ కొనదొడగిరి.

అంత జనకుని పల్కుల ♦ కసహనంబు

మొల్కనగు నోపఁగొలిక ♦ మునికిమొక్కి

యఖిలజనములు నివ్వెట ♦ గంది చూడ

కంభుధను పెట్టుటకు రామ ♦ చంఘడేగె.

శంక రాభరణ—ఆదితాళము

ప॥ కన్నవార లెంతధన్యులొ శం—కరు ధను వెక్కి—డదలకొనుసీరుని॥గ॥
 ల॥ అన్నలువక్తై న బొగడదరమ య - నంతునక్తై న న్రామచంద్రుని॥
 గ గరుడపచ్చ జిగి మీఱిన కోమల - గండపాళిఁ గూకటులల్లాడగ॥
 ముదుపుచూప వచ్చీరాని మీసలు - మోహరించు జగ దేకమో
 హనుని ॥X॥

౨ వలుదమెడ న్దుత్పాలకంఠుతో - బంగరుదుప్పటి వల్లెవాటుతో॥
 న్నల యెడమకాలి పెండరమ్ముతో—నరుగుదెంచు పుల్లాంభోజాక్షుని॥
 సీ. ఏదియెట్లుండనీ ♦ యాబాలకుని తెగు

నన్మెచ్చదగు నాఘు ♦ బల్కు—నారు
 పోల్చంగ వశమె యే ♦ పుట్టలో నెట్టిపా
 మున్నదో యని లెల ♦ యాచువారు
 నిజముగ విలెత్త ♦ నీ మాననీ కాని
 తగు సీత కలఁడంచు ♦ దలచు వారు
 దేవుడు నేడు తు ♦ త్రియగౌరవము నిల్పు
 నిత డయ్యెనో యంచు ♦ నెంచువారు
 జనము లిట్లుల సంశయూ ♦ శ్చర్యములను
 బొందుచుండగ శ్రీరామ ♦ చంద్రు డంత
 భూమిసుల వైపు శృంగార ♦ ము న్మహేశు
 విలుదెస స్వీరరసము రా ♦ జిలఁగజూచె.

మంజరి—ధన్యాసి

౧ జానకీ స్వయంవర రంగమునకు - జనుదెంచిన రాజులలో
 గానిపించె రాముడు పూర్ణచంద్రు - కరణిన్లెల్ల చుక్కలలో॥
 ౨ కఱకంతు విల్లు ముట్టనలవిగా - క నృపులు వివ్వెటగూస
 చెఱకు కోల మత్త కరి లాగు విటి - చె న్రాముడు తృటిలోన॥

3 ఖండపరశు కోదండఖండ నా - ఖండ ధ్వానం బంతః

నిండఁగ మొందుగ వడఁకఁ దొడంగె - న్నేటిబ్రహ్మాండ మంత ॥

4 తొలకరి మొఱపులవలె నీతయుం దో - ధ్మో నెల్లరు గనుచుండఁ

కలహంసగమన వైచే న్రాముని - కంఠమునఁ బూలదండ ॥

తరుకోడఁ దనకుఁడు రామల - క్ష్మణూను నగరి - సౌధమంతటనివా-

సముగ నేర్పర్చి । తనయుల పెండ్లికిఁ - దరలి రమ్మంచు-దబ్బున

శుభవార్త - దశరథనృపతి ।

కనిపె రామునివంటి - యల్లుడు తనకు - నబ్బుటచే నమ్మ-దాం

బుధిన్ముద్ది । తనమ చుట్టాల నం - దటిని కానించి - తగునట్టులం

బ్రయ - త్నము చేయుచుండ ॥

దేశి—చతురశ్రగణి

ప। సీతారాముల కున్న పరస్పర - ప్రీతి చెప్పతరమా సుంతైన ॥

అ। భూతమున నటువంటి సొగసైన - పూర్వాదంపతులు మఱి యొక
పుట్టరు సీ॥

౧ నచ్చునెపుడు పెండ్లిముహూర్తంబని - ప్రతిక్షణము తెక్కించెదరు।
హెచ్చుగఁ గోరిక లేమేమో గొని-యెల్లప్పుడు వ్యభిచారిదరు సీ॥

౨ సీతకు రాముడు రామునకు న్మఱి - సీతశుభ నగపడ దెదయు ।
నాతరమా భువనంబుల గన్న య - నానిదంపతుల చెలువము
న్బొగడ సీతా॥

సీ. ఆవహానముల క • క్యోన్యవార్తలు దెల్పు

కిమబాదుగ నేను • చెలులచాలు

చలపుజాబుల దమ • గళముల గట్టంగ

బడి టపాలందించు • పావురాలు

ప్రతిహారకొక వింత రసమైన బొమ్మలం

జె. వెలకించెడు • పడగ డాలు

నాదంపతుల వలె • నవ్వారి చెంగట

బలికెడు నామాని • చెలిగుఱ్ఱాలు

వంపుకొందు రొండోరుల కు • పాయనాలు

హానుగా నెద్దియో యొక • యానవాలు

ధరణిజారాముల యెదర • తగులుకోలు

పినుప నాల్కలు కావలె • వేసవేలు.

ఉ. ముమ్మరమైన మోహమున • బొక్కుచు చూర్తురు, దీర్ఘ దర్శియొ
త్రమ్ములజూచుకొందుడు, ప • రస్పరమున్నటి, దూరశ్రావసూ
త్రమ్మున మాటలాడుకొనె • దగ్గ పచరింపుచు వింతచేష్టలక
బొమ్మరవోవుదున్. ప్రకృతి • పూరుషులట్లుల నంటకంటియున్.

మంజరి—మోహన

౧. అంత దశరథుడు భార్యాత్మజయుఁడు - డై వైభవమునరాగ ।

సంతోషముతో జనకు డాశనిక - సత్కరించివే వేగ ।

౨. తనయల రామచంద్ర లక్ష్మణ భర - త శత్రుఘ్నులకు నోలిక ।

దనదు సీతోర్మికామాండవీధు - తక్కింకల నొసగె హాళిక ।

౩. భరణిక సీతాకళ్యాణంబు - త వైభవంబుగ నెపుడు ।

జడగలేగుమఱి యేపెండిలియున్ - సత్యము వచింతు నిపుడు ।

౪. ఎల్లజనుల కుల్లాన మేపాకె - నిలం బువువాన డానె ॥

• తెల్లముగ మేఘగర్జాచ్ఛలమున • దేవదాంతుభులు మ్రోసె ।

సీ. పదులకు గనరాని • వెరవున నొండొరు

సొలపున గ్రేగంట • జూచుకొంట

వంగిలేచుచు బర • స్పరము లాఘవమున

• దోసిళ్ళ దలబ్రాలు • పోసికొంట

లంకెనడిన చెంగు • లన్నప్తపది ద్రొక్కు

తడగొట్టున మిథము • తగులుకొంట్లు

మనసులగల్పిన శ కనుల కన్యోన్యమున్
జల్వకప్రపుబుక్క శ జల్లుకొంటు
బలు వసంతపుబిందెలో శ బరగునుంగ
రంబు వెదకుచు గెంగేలు శ రాచుకొంటు
మొలక నవ్వులు నవ్వుచు శ ముద్దుకొంటు
నవవహూవరచేష్ట లం శ దములపంట

కాఫీ—చతురస్రగతి

ప॥ పెండ్లికూతులు న్బెండ్లికొడుకులు - న్వలయు సాగసు బళిరా ॥ పెం
ల॥ పెండ్లివంటి ముచ్చట రాబ్రతుకున - వెదకిన మఱికలదా ॥ పెం॥
౧ పసుపు నలచిన యొడశ్శం, బచ్చని - పట్టుపుట్టములతో ।
మిసమిసమను నూనూగు వయసుతో - మేలమాడువగతో ॥ పెం॥
౨ అడుగులందు బారాణులతోగ - శ్యాణపు బొట్టులతో ।
నిడుదకనుల కాటుకతోజెక్కుల - నివ్వెఱ చుక్కలతో ॥ పెం॥
౩ ఒకరికొకరు పూసిన గందముతో - నొమ్మారపు నడతో ।
పకపక నగు మాటలతో బువ్వపు - బంతి వేడుకలతో ॥ పెం॥
సీ. తలుపు తెఱచుపాట శ తడబడి యొండొరుం

బేర్కొనసిగ్గున శ న్బెనగులాట
కెంగేలు గలిపిన శ సింగారపు పచారు
నడ్డడున నివాళి శ నందు సౌరు
అబ్బికోర్కి మడుపుల శ నందించుకొను నేర్పు
నిముసమ్ములోన వే శ సముల మాన్పు
యిక్కువలబువుచెం శ డ్డేయు జాణలేనంబు
నెగపక్కెముల మొల్కు శ నగుం డంబు
గడుసుముద్దు వినీవిన శ పడని సుద్దు
కన్నుమెలపు కడున్గుత్త శ కొన్న వలపు

క్రొత్త యాలుమగలు గయి శ కొన్న పగలు
పూచి గడియించుటెటు నల్వ శ యైనగాని.

కాసి—మంజరి

- ౧ అంతదశరథుడు కొడుకులుకోడం - ద్రందఱుదన జెనురాగ
సంతసమున గాధేయవిదేహే శ శ్వరుల సెలవంది నేగ॥
- ౨ అవని కంపింప నేనాయుతుడై - యయోధ్యకరుగన్ జెలగి ।
రవితేజుడు నడుచారిలోబరళు - రాముడడ్డపడి గలగి॥
- ౩ వాహనంబుడిగి వందనమొనర్ప - ప్రబలకోపంబు బూని
యాహాయని జనులడల శ్రీరాము - నండజేరి యహమ్మని।
- ౪ గండ్రగొడ్డలిందీసి జలిపించి - కన్నుల నిప్పుల రాల
అడ్రంబుగబలుకదొడగెనిట్టుల - దెబ్బున గిడుగులు పూల॥

భైరవి—ఖండగని

- ప. ఓరి డింభా నా - యెజ్జవిలు విఱిచితివ ।యో॥
- అ. శ్రీరాముడవునీవ - నీ పేరు చెడగొట్టి ॥యో॥
- ౧ నేరాముడుండగా - నీవును రాముడవ ।
- కారుసింగంబున కా - నూరసింగముమాడ్కి ।యో॥
- ౨ కొలబిట్టకొంచెమ్ము - కూత సునమన్నట్టు ।
- తలకుమించినపనికొ - దమకమున జేసితివ ॥యోరి॥
- ఉ. క్షత్రియులెల్ల నాకుగడు శ శత్రులు, చారల నిర్వదొక్కమాత్
- ధాత్రి సనుస్తము న్నెదకి శ తద్రుధిరంబున సల్పుచుందు మ
- త్వైతృకతర్పణంబు. నిను శ నంటి మహారణశూరమానికికొ
- బోత్రమడంపకూర కెటు శ పోవుమ రుద్రుని ముఖ్యశిష్యుడకొ.
- గీ. పనికిరాదని పిలుగ్రింద శ బాటవై చె
- ద్రవ్యంబుకుడు, త్రుష్టపట్టిన శ దానివిజిది

వీజ్జవీగెదొ, తొడుగుమీ ♦ పింబ శరము
 ప్పంద్యయుద్ధము నీతో, న, ఎల సలిపెద.
 క. అనికొద్ర శాంతరసముల
 నెనసిన మునివీరుఁగాంచి • యెలనవ్వున పి
 ట్లనె రామచంద్రుఁ డెంతయు
 వినయమున న్నేలుమోడ్చి ♦ విబుధులు పొగడెన్.

శ్రీరాగము...మిశ్రగతి

ప॥ మునిరాజమ్రొక్కెదనునీతోఁ-బోరుటకు రమ్మనకుమా సను॥ము॥
 అ॥ కనరు పరపనితల రాఘవులు - కలహమాడరు బ్రాహ్మణులతో॥
 ౧ వన్నుఁజంపఁదలంచెదవేని - నాగశమిదో నటకు దేవా ।
 నిన్ను వంటి మహాత్ముకొరకై - నెమ్మేనుదొఱఁగెదను హాయిగ ॥ము॥
 ౨ నీవెఱుంగనిధర్మ మెయ్యది - నిక్కముగబ్రహ్మర్షి చంద్రమ ।
 చేవ నుపయోగింప నలయును - శిష్టపద్ధతి కనుకూలముగ ॥ముసి॥
 గీ. ఇమ్ముధనువు మిద్బాహుబ • లమ్ము చూడ
 నెంచి తే యనియావింటి ♦ నెక్కు నెట్టి
 శరముఁదొడిగినశ్రీరామ ♦ చంద్రుఁ డాచి
 భార్గవుఁడు భ క్తితోనిట్లు ♦ ప్రస్తుతించె,

గాథ—సంకీర్ణ జాతీయాపవము

ప॥ నీతామనోనాయక - శ్రేతజనాభయదాయక ।
 అ॥ నాతప్పుఁదలపోయక - నపపుమమోక్షసాయక
 ౧ నీవు జగదీశుండవు - నిఖిలమునకు పేతువవు ।
 కేచలానందమయుఁడ కీ ర్తనీయవ ర్తనుండ
 ౨ నీతత్వ మిట్టిదనుచు - నిగమములు నెఱుంగ వేవు ।
 పూతనామ సద్దాహ • పూర్ణ కామ శ్రీరామ

॥నీతా॥

॥నీతా॥

॥నీతా॥

నీ. నీకటాక్షములేక , నిన్నుఁ దెలియనేర

రెంత నేర్చినఁగాని , యెవ్వరైన

సూహకందవు నీహా , హా మాయకొండ వ

న్నియు నీవెయ్యయు నె , ద్దియునుఁగావు

ఇట్ల యిట్లని నిశ్చ , యింపలేకెల్ల మ

తంబు లన్యోన్యము , న్దన్నుకొనెడు

నెట్లు నమ్మిన వారి , కట్టు తోఁచెడు, భక్తి

తప్ప నిన్దనవేఱు , దారిలేదు.

నీకుఁదగు రామనామము , నాకుఁగలిగె

నోజ, రవికహార్ మైన ఖ , న్యోతపదము

మెఱుఁగుడుంబుద్వనకున ట్ల , మేయతేజ

భక్తమందార భవదూర , పరమపురుష.

వచనము:—అని వినుతించి శ్రీ రాముని వీడ్కొని భౌర్ధవుఁడు యథేచ్ఛ
 న్దనియె. నంత దశరథుఁడు కొడుకులం గోడండ్రం దోడుకొని
 చతురంగ సేనాసమేతుడై యచ్చుతానందముల జయశబ్దంబు
 సెలంగ మంగళవాద్యములతో, బ్రశస్తంబులగు తోరణ స్తంభం
 బులచేత పలకృతంబగు నయోధ్యం బ్రవేశించి, నూత్న నఘావ
 దులఁ గనువేష్కతో, జిత్రపటమందు లిఖింపఁబడిన తెఱంగున
 తొప్పలువాల్చుక నిశ్చలంబుగ సకలకృత్యంబులమాని శ్రోవకిరుడై
 సలఁ గ్రీక్కిఁజేసిన వివిధజనుల కేయపాయము వ్రాసి కేన్దులు
 గుఱుంబులొంటి లరదంబులు బండ్లు నడిపించు పెత్తనగాండ్ర కాజ్ఞ
 లిడుచు, నివ్వాలిపట్టు కాంతలకుఁ గనకవర్షము న్దురియించుచు
 నగరుఁజేరినంత మంగళహారములు పట్టుకొని ముతైదువలిట్లు పాడఁ
 దొడఁగిరి.

సురట—మిశ్రగతి

ప॥ శ్రీరఘుకులవర్ధనులై విరాజిలు - సీతారాములకు మంగళంబు ।

అ॥ చాదుశరీరులకు - సద్గుణాధారులకు - మంగళంబగు నిత్య మంగళంబు ॥శ్రీ॥

౧ ధర్మరక్షకై తనువు - చాల్చునాది-దంపతులకు నిత్యమంగళంబు ।
భర్మనీలమ్ముల పోలిక జత - పడు నాలుమగలకు ॥మంగ॥శ్రీ॥

ఇది భారద్వాజస గోత్ర లక్ష్మీనరసాంబా వేంకటచయన కనిష్ఠ
పుత్ర సహజపాండిత్యవిలాస బ్రహ్మశ్రీ మదజ్ఞా డాది
భట్ట నారాయణదాస విరచిత యథార్థ
రామాయణమునందలి సీతాకల్యాణము
ద్వితీయశ్వాసము.

శ్రీ

యథార్థ రామాయణము

శ్రీరామ పాదుకా పట్టాభిషేకము

శ్లో. కరపిహితాధరనీవీం సమానలజ్జం నిమిలితాక్షుంతే ।
 పులకితగాత్రం సంగమ మాద్యం బాలేస్మరామిభవసారమ్.
 శ్లో. స్మేరాపాంగప్రకటిత నిజానురాగం విముగ్ధసల్లాపమ్ ।
 గాఢాలింగనకుతుకం ప్రియోద్వితీయం స్మరామితవసంగమ్.
 శ్లో. వ్యతిహృతచుంబనబహుళం ప్రవాసశంకాకులాతిదీనదృశమ్ ।
 విశదీకృతాభిలాషం స్మరామిసఖి తే తృతీయసంయోగమ్.

ఖిమంచి—ఖండగతి

ప. శ్రీరామపాదుకాపట్టాభిషేకకథ-చెవులున్న సార్థకమువిన్న ॥నీచెవు॥
 అ. ఘోరాపదలకు బాలయ్యు ధర్మముమాను-కొనని లోకోపకారులు
 గణ్యులుకదా

౧ దశరథుం డొకనాడు రాజ్యపాలనముకొ - దన్విగొని వార్థకభర
 మున - దా

విశదముగ సభచేసి మంత్రివర్గముతో - వివరంబుగా నిట్లు - విని
 పింపదొడగె - నా

సీ. రాజ్యభోగముల జి ర ర మనుభవించితి

విసివితి మిక్కి-లి ర వృద్ధునైతి

నీపాటిచాలు నా ర యిల్లాండ్రతోడ వా

నప్రస్థమున గాన ర నమున నుందు

వయసున కుచితమా శ వర్తనముంగొంట

న్యాయంబుగాన నా శ యగ్రసుతుండు

రాముండు భూమిభౌ శ రము డాల్పనర్హుండు

పట్టము వానికిఁ శ గట్టవలయు

త్వరగ సమకూర్పు డెల్ల సం శ భారములను

బ్రచురపర్చు డీవార్తను శ రాజ్యమందు

మంచి దెల్లి యనుచు రాము శ గాంచి పల్కె

నిట్లు లాలించువాడు భ శ లీయనంగ.

శ్లో॥—చతురశ్రగతి

రఘుకులవర్ధన - రామచంద్ర మ - ద్రమ్యతపఃఫలమా - సకల

ఘగుణపుంజమ

॥ర॥

మఘవృడు స్వర్గము - మాడ్కినీసర్వ భూ - మండల మేలుమా

శాశ్వతముగ

॥ర॥

పున్నమచందురు - కన్న నెక్కువుగ - బాహుగంతురు జనులు ।

నీమోమును!

కన్నతండ్రివలె - గాచిప్రజల గల - కాలము పెద్దల - పేరు

నిల్పుమా

॥ర॥

సీ. ఇపుడు సీతయసిర్వ శ దేడేండ్లు నైజము

గానీవు ప్రాజ్ఞుడ శ వేనెఱుగుదు

నాపుణ్యవశమున శ నాకు నీరూపున

స్వయముగ ధర్మదే శ వత జనించె

చిక్రము సీత ప శ విశ్రచరిత్ర మ

నన్యసామాన్య ప శ రాక్షముడవు

నీ బోధించుట శ నీ కనవసరము

సూర్యునకు న్నెల్లు శ జూపునట్లు

భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్న ర లరయ నీకు
దగిన తమ్ములు సీయాజ్ఞ ర దాటలేరు
వలసినన్నాళ్ళు సర్వప్ర ర పంచ మేలి
యన్న సాధించుమా పురు ర మార్గములను.

కాఫి—మంజరి

- ౧ తండ్రితోడ రామచంద్రుడుం జి - త్తమనె నమ్రుడగు చపుడు ।
తండినచేను విధాన మహాత్ముడు - వంగియుండుదానెపుడు
 - ౨ జనపతిరాముడనిదశరథుడు సభ - చాలించెసంజ యగుడు ।
తనయులుగుడిచినదాదెన్నట్లుల - దండ్రియెంతయున్నిగుడు॥
 - ౩ కనెదమెపుడు రామపట్టాభిషే - కం బెపు డినుడుదయించు ।
ననుకొండ్రుజనులు చవులమార్పింగ్రి - యములనిశ మభిలషిం
 - ౪ కదాసిమంథరరామునెడ న - కారణవైరము బూనె ।
ఘూకమునకులోక బాంధవుండు - న్నొంచెమైనహితుడొనె॥
- క. మంథర కేకయి చెంతకుఁ
దొందరగా నేగి వంత ర తోడులినాపెన్
గ్రిందా మీదా కనుగొని
కొందలపడి గుండెబాదు ర కొనుచిట్లనియెన్.

దేశాక్షి—చతురశ్రగతి

- ప॥ అమ్మా నేటిముచ్చ - టయ్యో యేమనందు ।
- అ॥ ముమ్మాటికి న్నము - పుట్టే మున్నిపోయె ॥న॥
- ౧ బాపురే కాసల్లె - బాగమె బాగెము ।
నీపట్టికిన్నీకు - నిల్వనీడ లే ॥దమ్మా॥
- ౨ తెఱ్ఱ మొగమువు గాని - తెల్వైనదానవా ।
వెఱ్ఱబాగులతల్లి - వెన్నిటి న్నమ్మితివ ॥యమ్మా॥
- ౩ సీరాము డొఱేడు - సీతపట్టపురాణి ।
ఘోరుఘోరు లే - కుండ్లు నీకొడ్లు కోడ ॥లమ్మా॥

సీ. తెలియవు సుంతైన శ వెలుపలి సందడి
 పట్టుజేరిన కోడి శ పెట్టమాడ్కి
 నూరకుంటివ విను శ మూరిలోపల మఱి
 కోటలో గందర శ గోళమేమొ
 బంగరు జెండాలు శ పచ్చలతోరణా
 ల్పవడపుం గంబాల శ పందిళులను
 చల్వచప్పరములు శ జవ్వాదీయల్కు ము
 త్యాలముగ్గులు పట్టు శ మేలికట్టు
 కప్పురపుమెత్తడములు న శగరిదియెల్ల
 చెల్లుమీఱగ నేడెక్కె శ సేయబడియె
 నేమిచెప్పామ రేపు నీ శ వీవెకాని
 యశాను గవునల్లె పట్టపు శ జేనితల్లి.

సీ. ఆండ్ర మువ్వురిలోన నీ శ యందు మిగుల
 దగిలినట్టుల గన్ను శ దళిరదుండు
 నీకొడుకు దోసిరాజని శ నిచ్చయముగ
 బట్టముంగట్టు గొసల్లె శ పట్టికెల్లి.

క. కొసల్లె దసరదుండు సె
 బాసాకట్టె పట్టరాని శ బలువేడుకతో
 గై సేయింతురు నగరదె
 మాసందడి నీవెఱుంగ శ వయ్యో వెట్టి.

జెంజోటి—మంజరి

౧ అనవిని కై క యొకింత తలయూచి - గూమంధర క నెనిట్లు
 యినకులమున నన్నకు దప్ప రాజ్య - మిచ్చెద రనుజునకెట్లు।
 ౨ తన కన్నకొడుకు రాజగుట కన్నదల్లికి మఱి మువమెద్ది ।
 ఘన నెటులున్న జనకతీర్థదు చు శ మ్మాధర్మ పదముకొద్ది॥

3 భరతుండేమాత్రమైన రాముని - పాటి పెద్దయానేని ।

యురకుందునె నాసవతి కౌసల్య - యుభేమొ చూతుగాని॥

4 అనుచెద్దియు దోచక కలపరపడె - నక్కైకయు దనలోన ।

తన సాటివారి గొప్పజూచి సుం - తయు నోర్వడు మునియైన

సీ. అప్పుడు మంథర శ యనె నిట్టులో యమ్మ

నినువెంట గైకొని శ నీమగండు

వేలుపు మాకతో శ బెనగు రాకాసుల

గుమ్మ చొకప్పుడు శ సొమ్మసిల్ల

ల్లంది నీవు నీ శ వెనిమిటి నేద దే

ఁనదాక రక్కసి శ మొనల నాప

గడు సంతసిల్లి నీ శ యడిగిన కోరిక

లిడెదననియె నిప్పు శ డడుగుమీపు

దసరమని గట్టి పట్టుపం శ తమ్ముతోడ

నీకొడుకు ట్టనిగా జేయ శ నేడె మఱియు

దబిసియై రాగవుడు కాన శ దండ బదియు

నాలుగేండ్లందు నట్టిదే శ మేలు నీకు.

5. అని జ్ఞప్తి తెచ్చి నన్నన

యనుగు సుతుడు పట్టము దొర శ యగుమార్గము చి

క్కినదని చుముకుచు మంథర

క నె మాటికి బుజముతట్టుచక్కైక యిటాల్.

కాఫీ—చతురస్రగతి

ప॥ మంచియుపాయమే చెప్పినావె నే - మఱచితినే నాటి మాట

సేబాసు

॥మం॥

అ॥ కొంచెమైన నీమేలు మఱుగునా - గోరంత ఛాడు మేలు - కొం

డంత ఛానా

॥మం॥

౧ ఇప్పుడేవచ్చు నాదు మగండు సుం - తేని దబ్బర వల్కు జాల
డతండు । తప్పదు రేపునా - తనయుడే రాజగు దనకు మాలిన
ధర్మ మొందున్నదే ॥మం॥

క. ఈ రేడేండ్ల వఱకు దా

ఘోర విదేశాటన మున • కుంబాలానా

శ్రీరాముడు కదుప గలుగు

నారాజ్యములోన వేరు , నాటిన భరతున్.

మంజరి—మా మా మాళవగౌళ

౧ అదిగో దశరథుడు వచ్చుచుండె నని - యాకై క యల్కు బూని
గదిలో జీకటి నేలబరుండెన్ - గై నేసికొనుట మాని॥

౨ వాలకము వేసి మగని చెంగటన్ - వనితపోవు పోకిళ్లు
చాలుగ వివరించి వాకొనుటకున్ - జాలునా వేయినోళ్ళు।

౩ ముసుగిడి యాలిగి నట్లుడిన తన - ముద్దుపెండ్లాముమోము!
ముసలి దశరథుడు ముద్దిడి లేప - న్నూనె నాపె నొక జాము॥

౪ కల్లనగవులు న్దొంగ నిద్ర యా-కస్మికదుఃఖాశ్రువులు।
పొల్లమాటలు న్జెప్ప దరమె య - బోగయ్యాళి చెయువులు॥

నవరోజు—ఆదితాళము

ప। చీకటిగదిలో నేల బరుంటివి-చెప్పవే పూవుబోడి।

అ। నీకేటివంత కల్లె బల్కువా-నిద్దురా ముద్దులాడి।

౧ నిద్దాచెక్కుటద్దములవేడి క - న్నీగుకొల్చు కొన్నూరి।
పెద్ద కన్రెప్ప యొటందీసి జళి - పించు చూపుతరవారి॥

౨. వెచ్చ నూర్చుచుం దొండపండు మో - విం గందించెదవేల।

మచ్చెకంటి మకిలదుస్తు కట్టిన మర్మమేమె యిల్లాల॥

నీ, పులిమీసములు బెర్కు • పోల్కి నీకున్నోహ

మొవర్తాచరించిరో • చివురుబోడి

జనువింటి కతిఘటై చనగోరి యెవ్వారు

నిన్నలిగించిరో ♦ వన్నెలాడి

జౌర నానాకున ♦ కాహారమాట కే

ములుచ లేదిరిరి నిన్ ♦ ముద్దుగుమ్మ

నీ కపకారము ♦ నెఱపినవారింక

బ్రతుకరుచుమ్మ నా ♦ పసిడిబొమ్మ

ఈవుసంతోషపడుటకై ♦ యేను బ్రాణ

మైన నొసంగెద బళిబళి ♦ యందకత్తె

కల్కగూడ సింగారమే ♦ యనుచు దన్ను

గొగిలించు విభునిదల్చి ♦ కై కలేచి.

చ. జలజలపూలురాల సిగ ♦ జాతి పిఱుందులహస్తమిఱు నం

దేలు ఘలుఘల్లనం బయట ♦ దిద్దుచుమాతియుముక్కుద్రెవ్వుచు

గొలుకుల కంటపీరు కొన ♦ గోటవిదల్చుచు నుస్సురంచు న

వ్యలికదుగ న్నైనంగునటు ♦ వల్లభు కౌగిలుజిక్కి యిట్లనెన్.

జెంజోటి—రూపకము

ప॥ విడువిడు ననుముట్టకు నీ - ప్రేమ తెలిసెజాలు ॥ప॥

అ॥ కడకు నవ్వుపాలయ్యె - గానాబ్రతుకట్టుల మేలు ॥ప॥

౧ కొసల్యకువలె నాకున్ - గట్టవెపునై!

నాసవణి కేలుబడియైన - నాపనిపనై ॥ప॥

నీ. స్మృతిగొను మనిలోన ♦ జేజేలఘటి

దాడియి నన్ను , నీతోనొకప్పు

రథమున నిడుకొని , రణమొనర్చుచు రక్క

సుల తాకు నై పక , సొమ్మసిల్లి

తివి నీవు క్రమ్మఱు , దొప్పిరిల్లిన దాక

పగఱనాపితి విల్లు , పట్టి నేను

[14]

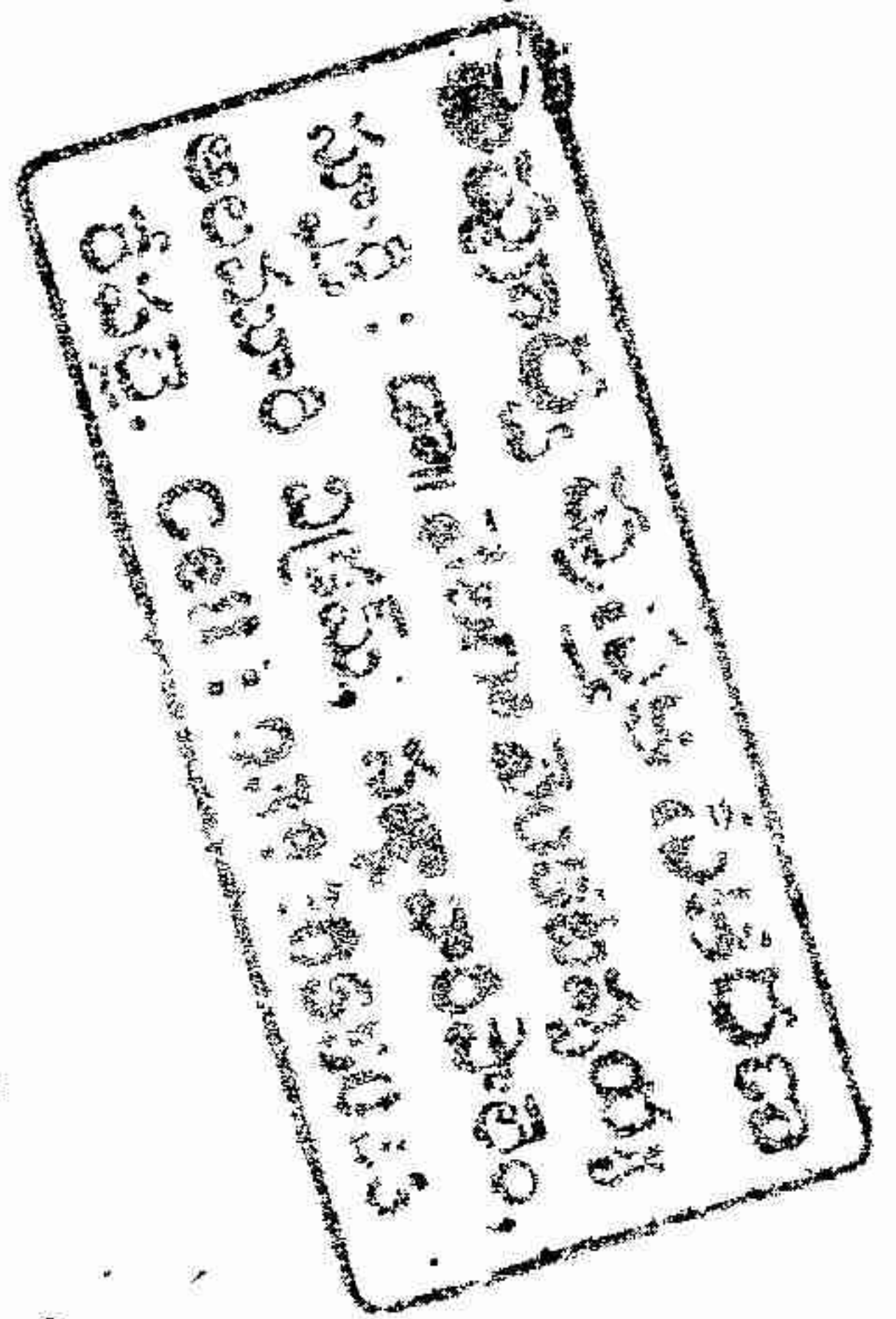
శ్రీరామ పాదుకా పట్టాభిషేకము

నా తేగువకు మెచ్చి , నా కోరినవరంబు
 లిచ్చెదనంచు వా , క్రుచ్చినావు
 వాని నడుగుటకు , స్థిరవచ్చె నేడు
 రాజునొనరించు భరతుని , రాముని బదు
 నాలుగేండ్లంచు కానలో , నన్వపసిగ
 నిలుపు సత్యము నాప్రాణ , ములును సరగ.

మంజరి—ధన్యాసి

- ౧ సత్యబద్ధుడై కై కేయిలో ద-శరధుడు బదలన లేక ।
 యత్యంతభిన్నుడై చతికిలబడె - నటులిటులు పాలుపోక ॥
 ౨ విడుగుమోదిన ట్లారకున్నతన - పెనిమిటివేసముఁగాంచి ।
 కనువడిదండ్రె న్రాముఁడుకనునటు - కై కవార్త బంపించి ।
 ౩ చిటునవ్వున మంధరతో ననియెకా - జెలీ చూడు మీఁజేఁడు
 సోటిబలముల నిరుదెసల లాగబడు - నియతి నెటుజోగఁబోఁడు
 ౪ భరతుడెల్ల యిచ్చటికివచ్చునట్లు - పంపించ వలయు వార్త ।
 త్వరితముగా నేజెస్సినట్లు నలు - పకతీరదునాభర్త ॥

పాదము:—అనుచు గైక పల్కుచుండునంత నడుగోదముంబు కాక
 మునుపె సీతారాముని వశిష్ఠమునిపనుపున గృతన్నానులై పవిత్ర
 వస్త్రంబుల ధరించి మంగళాభరణాలంకృతులై, యెంత ఘోరి
 దంపతులు వీరు రాచగోటిసుమంతయు లేక మునుపటికన్న మనల
 నొదరించి పల్కరించెదరని తమ్ము మిగుల జనులు కొనియాడ,
 సకల సంభారములు సన్నద్ధములుగా మహాద్వలు బ్రాహ్మణో
 త్తములు రాజస్య చూడామణులు మఱియు నెన్నదగిన తక్కు
 జాతుల వారలుం బట్టాభిషేక మహోత్సవము జూడ నేతెంచి
 యుచి తాసనంబుల నలంకరించి యుండ, వివిధకవిగాయక నటనటీ
 వంగిమాగధ వారంగనారత్నములు ॥ ౧ వాద్య

ములు మ్రోయ, లక్షలకొలదిగ బాగు తీర్చి కై సేయబడిన
 గజ తురగస్యందనంబున కొంద టొడ్డు పొడవు వయసు దుస్తుల
 నొక్కపోల్కియై వరుసలుకట్టి యొకతీరగు నన్నీ దుపాకులం
 బటి తమ యథికారుల యాజ్ఞ గనిపెట్టుకొని చిత్రపటమున లిఖింప
 బడిన టెన్నున బదాతులై కొందఱు సభాభవనంబు న్బరివేష్టింప
 శోభముహూర్తం బాసన్నంబయ్యె, సీతారామలక్ష్మణసహితుడై
 శ్రీరామచంద్రుడదె యెల్లరికన్ను పండువుగ విచ్చేయు చున్నాడు,
 దళరథమహారాజదివరకు న్రానికారణం బేమోయని సభ్యులను
 కొనుచుండ. పట్టాభిషిక్తు డవుటకు సిద్ధముగ సమయోచిత
 వేషముతో సీతాలక్ష్మణ సహితుడై వసిష్ఠ పురస్కృతుడై
 శ్రీరామచంద్రుడు సభ కేతెంచుచు గై కేయిగృహమునకు దత్త
 ణమొరమ్మని పితౄజ యయ్యెనంచు సుమంతుడు విన్నవింప
 వెంటనే దళరథునికడ కేగి, చూపుమాత్రమేమిగిలికన్నీడుగార్చుచు
 నిశ్చేష్టుడై మిన్నకున్న యతనింగాంచి తన మనంబున నిట్లు
 వితర్కింపదొడగె.

నాటకురంజి—ఖండగతి

వ. అపచార మేదైన - నాగరించితివా ।

అ॥ యిపుడునాతండ్రి న. - నేమివాపల్కరింప

॥డవ॥

౧ మ్రొక్కినం గైకోడు - మోమైన నెత్తుడు ।

పెక్కివెక్కేడ్చు నీ - వివరీత దళయేమొ

।య॥

౨ పినతల్లి కెక కో - పించియున్న వదేల ।

ననుజూచి తలయూచి - నవ్వెడుం జల్కగా

।య॥

సీ. అక్కటా యిదియేటి ♦ యన్యాయ ముఱుమని

పిడుగట్లు పొడమెనీ ♦ యిడునుదెట్లు

సత్యమా యదిగాక ♦ స్వప్నమా సనుగాంచి

గాంచి నాతండ్రి ♦ తల్లడిల్లు

కతమేదో యొక్కపు , కైకయు దనకొడ్కు
 నకు బట్టముం గట్టు , టకు దలంచి
 తన్ను లోగొనగ నీ , తండు మోమోటము
 తో నిట్లు లెద్దియు , దోచకుండె
 నేము యెట్లని జనకుల ప్రేమపదవి
 కేనుదవ్వెతి నాదుర • దృష్టమిదియ
 ఎఱుగ లేనెతి నింతలో , నిటులగునని
 ఖార స్థితు లెంతవేగము , మారుచుండు.

మంజరి—అహిరి

- ౧ అంతలపోనెడు రామచంద్రునకు - నక్కైక పల్కెనిట్లు
 నినుగాననలేకుండుటచే గల్గె - నీశండ్రి కిట్టిపాట్లు।
- ౨ కనుము నాకోరినటు భరతునకుకా - గట్టవలయు బట్టమ్ము ।
 మునివై నీవీరేడేండ్ల డవికిబోవలయు దత్త ణము।
- ౩ తద్దయు నాకీవరమిడె గావున - దండ్రిచూట చెల్లించు ।
 పెద్దల ఋణంబు తీర్చకున్నచో - బిన్నయెట్టుల దరించు।
- ౪ జనులందఱు నినుధర్మమూర్తివని - సన్నుతించెదరు కాన ।
 నిను గన్నవారిమాట నిలపెట్టి - నీవేగుమా బిఱాన।
- ఉ. పెద్దకుమాగు కీనచుచు , పీరనరేఘుడవంచు ధర్మ మే
 ప్రొద్దును భూమిపై నిలుప • బుట్టిన దేవుడవంచు నీపయికా
 దద్దయు బ్రేమకూపు దన , తక్కిన కొడ్కులమీద గన్నతే
 డదిర యట్టి తండ్రినుడి , వృథముచేయుకు రామచంద్రుడా !
 గీ. అనగనా రామచంద్రుడు , జనకుల యభి
 మతమొనర్చు భాగ్యంబుండు , గతి కలరుచు
 సత్యమున గట్టువడిన ద • శరధుతోడ
 గుడివె నిట్లుల గైక • సూర్యోష మెసగ.

కన్నడ—రూపకము

ప॥ తప్పనాడలేని నా - తండ్రి చింతించెదేల ।

యిప్పుడె నా పినతల్లి య - భీష్మమ్ముల జెల్లింపుము ॥త॥

౧ తలిదండ్రులు కోరుదురా - త్మజులచే దరియించుటకు ॥

ఫలించె నాజన్మము నీ - పలుకు నిలుపు సాధనమై ॥త॥

౨ నిఖిలజ్ఞుడ వీ నెఱుగని - నీతి కలదె లోకంబున ।

నఖిల జంతువులు స్వకర్మ - మనుభవింపక తీఱునా ॥త॥

నీ దైవంబు చేత యం • తయు మేలె సూచించు

దిక్పాచి యంత్రంబు • దీచివలెను.

గానిచో గైక న • న్నానలో బదునాలు

గేండ్లు మాత్రమె యంచ • నెంచు టెట్లు

ఏలాభ మబ్బునో • యేను విదేశాల

నము నల్పుకతన మ • నకలమునకు

జననీజనకల యా • జను నెఱవేర్చెడు

భాగ్యముసాక్షులకు • బట్టు టెట్లు

తల్లిడిల నేల నీవంటి • ధర్మమూర్తి

సుధృఢసత్యవ్రతానూన • సూర్యకాంక్షి

బుత్రమోహంధకారంబు • బోవనూడ్చి

నాయనా వేగ నెలవిమ్ము • పోయివత్తు

క. అనిపల్కి రామచంద్రుని

పినయ వివేకములు తనమ • నెఱరెట్టింపక

గనుగొనల నీరువాలుగ

చనియె నొకంతటను ధైర్య • మానుచు నృపుడుకో

సావేరి—చతురశ్రగతి

ప॥ ఎటుల విడుతు నిన్ను బుత్ర - యేమనందు గులపవ్రిలి ।

ఘ॥ కట్టకటా నేనెఱుగ నైతి - గైకయింత చేయునంచు ।నై॥

౧ నేనునీకు రాజ్యమొసగ - నేడు నిశ్చయించు కొంటి !

తానొక్కటి తలచినంత - దైవమొకటి చేయునయ్యో

॥యె॥

సీ. మిక్కిలి తాను బ్రే ♦ మించినవస్తువు

తనకు దవ్వగుగదా ♦ తప్పకీటుల

నిను తెప్పపాటైన ♦ నేగనకున్నచో

నాబొంది నెటుల బా ♦ ణములు నిల్చు

నీవంటి మంచినా ♦ నిన్బాధపెట్టెను

కై కమానిసియె రా ♦ రాసిగాక

పదునాలుగేండ్లు నీ ♦ న్వనవాసమొనరించు

మనుటకు నాకునో ♦ రాడుటెట్లు

సూన్యతవత్రుడిహాసౌఖ్య ♦ మానలేడు

కొడుకు నెడయుట చేనుసు ♦ ల్లోలుపడుట

మరియు స్త్రీలోలుడని నిందె ♦ బొరయుటయు నీ

రేమినా మరపృష్టమో ♦ రామచంద్ర.

గీ. అనుచుమూర్ఖమున్ది ♦ చుగ లూరిరండిన

జనకుకాళ్ళకెఱిగి ♦ సవతితల్లి

కై క యిడిన నార ♦ కోకలు ధరియించి

భూమి జాతకనియె ♦ రాముడిట్లు.

శహనా—ఖండగతి

ప॥ సీతనే బోయి వ - చెప్పవచ్చు మాయమ్మ

సేన సేయుచు నుండుమా - సుగుణసమేత ॥సీ॥

అ॥ మాతండ్రి నిను నన్ను - మాడ్కిలాళించెడున్ !

మంచిముందున కగుజా - మా నిత్యసంపూత ॥సీ॥

౧ పతి తపోవనమునకు - బవరమున కైన జన!

బత్నియుండుట న్యాయము - గుణసముఖమున॥

ధృతిమీఱఁ బదునాలు - గేండ్లొక దినమ్మువలె ।

నేగడపి తిరిగి ని - న్నెనసికొందు నిచటనే "నీ" ।

కం, అనిపల్కు - రామచంద్రుని

మనసంతయు వీరుసేయు ♦ మాస్కిస్తీనా

ననయై వెడందచూపునఁ

గనుఁగొని యిట్లనియె సీత ♦ కన్నీరొలుకణ,

అసావేరి—సంకీర్ణజాత్యేకతాళము

ప॥ ఎంతమాట పల్కి - తీవు జీవితేశ ॥ఎంత॥

అ॥ ఇంతలోన విడిచి - తే నామీదయాశ ॥ఎంత॥

౧ నిన్నుఁబాపి నేను - నిముస మోర్వలేను !

మన్నుఁబట్లు నీరు - మాని నంత మీను ॥ఎం॥

౨ వలదనకుమ నన్ను - వచ్చెద నీతోడ ।

నిలువదరమె నాయుసులు - నీకుఁ బుడమితోడ ॥ఎంత॥

౩ అలవికాని కార్య - మాచరింపలేవు ।

తొలఁగఁద్రోసెదే నీ - తోడి నీడనివు ॥ఎం॥

నీ, నిరుపమా పౌందర్య ♦ నిధి నిన్నుఁజూడని

యపుడు నానూపులు ♦ వ్యర్థములని

యఖిలజ్ఞ నీమాధు ♦ రాలాపము వినని

వే నావీనులు ♦ విఫలములని

పరమపావన నిన్నుఁ ♦ బ్రణుతియొనర్పని

సమయంబున న్నార ♦ నన వృథయని

జగదేకవీర నీ ♦ చరణాబ్జసేవ సే

యనితటి నాజన్మ ♦ మాఱడియని

యనుకొనెద నిన్నుఁ గోరి పెం ♦ డ్లాశిన నను

నిట్లు చిడనాడి చనుట నీ ♦ కెట్టి తగవు

వీది యింకొక్కనారి న ♦ న్నెడ నెద నను
మీవె క నెదు నా యును టిపు ♦ డెటు లెడలునొ!
గీ. అనుచుఁ దన పాదపద్మద్వ ♦ యంబు బట్టి
వీడువకుండిన జానకి ♦ న్నెంబడిఁ గొన
సమ్మతించిన శ్రీరామ ♦ చంద్రుతోడ
లక్ష్మణుఁడు వల్కెనిటు చేతు ♦ ల నొగిడ్చి.

దేవగాంధారి—రూపకము

ప॥ రామా సీతెంట నె న్కా - రానిమ్మా ।
అ॥ నామనవిం జెల్లింపుము - నన్ను స్నిదరి నుంచుము ॥ రా॥
౧ పలుకు మెపుడు మనము జోడుఁ బాసి యుంటిమో ।
నిలువఁ గలనె నిన్జూడక - నిముసమైనఁగాని శ్రీ ॥ రా॥
౨ ఒడఘాలు రెండుగాని మన - కుల్ల మొక్కటే
యెడయఁజాల నిన్ను నీ - యెఱుఁగని దేమున్నది శ్రీ ॥ రా॥
చ॥ పెనిమిటుల స్సతీమణులు ♦ వెంబడునట్టుల నిన్ను సీతదా ।
ననుసరణంబు సేయు సిజ ♦ మారయఁ బోలును, నేను గాధిసూ ।
నుని యుపదేశ మందితి, ని ♦ నుం బురుషోత్తముగా నెఱింగితిన్ ।
గనుక భవత్సమక్షమునఁ ♦ గాని మఱెచ్చట నుండ నన్నయా॥

మండరి—కాశీ

౧ రామచంద్రుఁడు న్దనతో లక్ష్మణు - రాకకు స్సమ్మతించె ।
నా మువ్వర నతి రయమున గైక ప్ర - యాణంబుం జేయించె॥
౨ కయికకు గురునకుఁ దండ్రికి న్నచు - స్కారంబులు గావించి ।
రయమునఁ జనెఁ గన్నతల్లి యాశీ - ర్వాదంబు న్నొననెంచి ।
౩ తపసివేసమున నచ్చి మ్రొక్కుతన - తనయనట్టె పరికించి ।
యపుడు కౌసల్య గుండె బ్రద్దలయి - యనియె గన్పిడు నించి॥

యదుకులకాంభోజి—మిశ్రగతి

ప॥ ఇద్దియా నీ రాజవేషము కొడుక నా - కిటులబ్బెసా సంతోషము!

అ॥ ముద్దులతండ్రి యాముని రూపదేలరా - యద్దిరా దెప్పుమా యా
లించెద రామా

॥ఇ॥

౧ ననుఁగెక్కి రావైతిని యటు - లేల నోగివై పొలివి
నేనొలు భరియింతు నీచీనుఁ బరికించి - తానేడనుండెని తండ్రి తె
ల్పుమయన్న

॥ఇ॥

౨ కై చేసికొనదేల కోడలు, సీత, ల - క్షుణ్ణున కెందుకీ తపసివాడలు
నా చంటికునా నాకేమియలం దారి - నోచదింతకుఁ గైక ను
దృఢి కతమయ్యె

॥ఇ॥

నీ, కూశమంధర తన ♦ కొంపమున్దిన యటు
లింతలో దుర్యోధ ♦ కేల చేసె
గైకకుఁ, బోని, నా ♦ కట్టడి నవతియా
సత్యకాలంబు ద ♦ శరధుని మతి
యేల బ్రిష్టనో సరి ♦ యే, తాను వలచిన
దానికీచ్చినమాట ♦ తప్పలేక
వట్టమ గట్ట నీ ♦ ధరతునకుఁ, గాని,
నేరమెద్దియు లేని ♦ నీకు నిట్లు
కలిన పరదేశ వాస శి ♦ క్షు నిర్విధించు
శ్రుతిధర్మము, గురుఁడండు ♦ కెట్టులొప్పె ।
నోగివై కానకేగు ని ♦ స్థూచినంత
కడుపు భరియించుటెట్లు నా ♦ కన్నకొడుక!

పున్నాగవరాళి—త్రిపుట

ప॥ అనుభవింపక తీరునా చేసిన కర్మ - మన్యుల ననదగునా ।

అ॥ ననుఁ గన్నతండ్రి యా నారచీరలు గట్టి - నట్టడవిం బదు-నాలు

శంక్షుండువా

॥అను॥

౧ ఎటుల నిన్బాయ గలనప్ప - యొగలేనైతి - నింతలో - నిను
తానని కటకట ననుజంప - గైకవేడుకొనక - యటవికి చిన్నంప
నడుగ నేలరకొడుకా || అను ||

గీ. ఈవులోకై కవీరుడ , వేనెఱుగును

కొడుక సీ కేడనుండిన ♦ న్నొదవలేదు

కాని నీతండ్రి నిన్బాయు , కారణమున

బ్రతుకజాలడనుచు నేను ♦ వగచువాన.

పంచనము—ఇట్లు విలపించు తల్లింబదునాలుగేండ్లు పదునాలుగు నిము

గములవలె గడపినచ్చెదనని యోదార్చి, నాప్రాణములతోడి

వాడీలక్ష్మణుండని సుమిత్ర కభయమిచ్చి, పితృవాత్సరిపాలన

దక్షుడగు శ్రీరామచంద్రుడు సీతాలక్ష్మణహితైరజం

బెక్కిచనుచుండ, నొడ్డునవైచిన ఛేపవలె జిగురుకండెనగిలిన

పక్షికరణి బంగిడింజిక్కిన యేనుంగుమాడ్కి దశరథుడు తల్లడి

లుచుండ, తనలేగన్దాననిగోవుతెన్నున కొసల్య వాపోవుచుండ.

నిక నిష్కంటకముగ భరతుడు రాజ్యముసేయ బైభవంబున

విట్టవీగుచు దనసవతుల నుడికింపవచ్చునని కైకయుబ్బుచుండ.

శ్రీరామచంద్రుడు భూభారమును సమయమబ్బెనని వసిష్ఠుడెల్ల

సిలుచుండ. శ్రీరామచంద్రుని పరికి ప్రభువేడి - యాశితవత్సలు

రాపద్బాంధవు డనాథరక్షకుండు కరుణాసముద్రుడు : శ్రీలో

కై కవీరుడు సర్వజ్ఞుడు సకలదగన్మోహనుడు వేయేల భర్తృసం

స్థాపనముకై యవతరించిన దేవుడే - యా పురుషోత్తముగ

జూడని కన్నులు కన్నులా నెమలిపురికన్నులుగాని. యమ్మహాను

భావుని మధురాలాపంబులు వినని చెవులు చెవులా తాళపు చెవులు

గాని, యమ్మహాత్ముని సేవింపని బ్రతుకు బ్రతుకా మొండి బ్రతు

కుగాని, యడిగిన లేదనకిచ్చు నగు మొగమువాడు - శరణస్స

శత్రువునైన గాపాడు నుదారుడు - కీలమెప్పుడుందప్పని జాగ
 రూకుడు - పలుమాటలేల దేహాధారులలో నిట్టిసర్వసద్గుణ సం
 పూర్ణు డిదివఱకులేడికముందు బుట్టబో - డిప్పరమపావను
 డుండని పురము పురమా పెద్దమ్మకాపురముగావి, యీసచ్చరిత్రు
 నీసుకుమారగాత్రు నీసుజనవిధేయు నిమ్మహాసీయు కడవి కంపించిన
 కైక మానిసియో రక్కసియో - తండ్రిమాట న్నిలుపుటకై
 రాజ్యభోగముం దృణీకరించి జోగియైయడవికేగి యేకవత్సవ్రతుం
 డయ్యు బదునాలుగేండ్లు నాతిగల బ్రహ్మచర్యంబునల్ప బ్రతి
 జ్ఞబూనుకొన్న శ్రీరామచంద్రునివంటి విరాగియెన్నడేని గలడే,
 సీత తనమగని వెంబడించు టబ్బురము కాదుగాని, తనయన్న
 యడుగుదమ్ముల కొలువు తప్ప వెఱెద్దియునొల్లని యగ్రజువెంట
 సరణ్యమునకదుగు లక్ష్మణునివంటి సోదరుడు జగమందుంటాయదు-
 దయో యీపుణ్యాత్ములడఁగి నిడుమలుగుడువ వెడలుట కొప్పియూ
 రకుండవచ్చునా. లెందుమనమందఱముకొ గుంపుగూడి శ్రీరామచం
 ద్రుంబోవద్దు తిరిగి యయోధ్యకు రమ్మ-నీకన్న మమ్మేలదగురాజు
 మఱెవడు మళ్ళిరావేని మేమందఱము గూడ నీసేవలోనరించుచు
 నీవెంటను దెంచుదుమని మొల్ల పెట్టుదము-నీవువచ్చినగాని నీయొద్ద
 నుండికవలమని గట్టిపట్టుపట్టుద, మా రాసత్యసంధుల కిహాభోగము
 దవ్వగుగదా - కనికరమా దశరథుడు స్త్రీలోలుడని నిందా
 పడె - స్థామాంధుడై తానొనర్చిన బాసంబట్టి శ్రీరామచంద్రుని
 వంటి ప్రియపుత్రు నడవి కనుపవలసివచ్చె న్నదా యని ప్రాణాంతక
 దుర్భర శోక దావాగ్ని దందుహ్యమాన మానసుడా యయ్యె -
 సయ్యయో-శ్రీరామచంద్రుడంటేని యీపాదుకొంప యెయోధ్యలో
 గికనుండుట - వృద్ధవిహమాడినట్టు - లూసర డేత్రమున
 విత్తులు చల్లినపోల్కి - నవివేకి స్పెవించిన కరణి - సముద్ర

ములో వానకురిసిన చందమున, నపాత్రులకిచ్చినదాసమునొప్పున
 గ్రుడ్డి కద్దము చూపిన తెన్నునఁ - జెవిటిచెంత సంకూదినరీతిఁ
 బోసినోటికిఁ జెఱకుముక్క - లందిచ్చినలాగున - నీట వ్రాసిన
 మాడ్కి - నరణ్యతోదనము చాడ్చున - మూర్ఖున కొనర్చినసదుప
 దేశముభాతిఁ - గృతఘ్నునకుఁ జేసిన మేలువిధమున - నరసికుని
 కడ వినియోగించిన విద్య తేఱఁగున - లుబ్ధుని ధనముపగిది -
 నస్వతంత్రుని బీరముతీరున - ధర్మశూన్యుని బ్రతుకుభంగి - నూక
 దంపు వలె, - వ్యర్థముకదా, కటకటా శ్రీరామచంద్రుఁడు నాకు
 విద్యనేర్పె - నాహా యాదృఢవ్రతుఁడను నేనును సహాధ్యాయు
 ల, మయ్యయో యా యార్తత్రాణ పరాయణుఁడు మొన్నఁ
 బ్రమాదమున గాలుజాఱి సూతఁగూలిన మాపిల్లని స్వయముగాఁ
 బైకిఁదీసె - బాపురే యాదీన శరణ్యుఁడు నిన్న నే మాపిల్లప్రస
 వింపలేకున్నపు డౌషధమిచ్చి - రక్షించెను - నెబాపా సర్వజన
 ప్రియుఁడు దన సుఖమించుకయు నెచ కందటి కష్టములఁ
 బాపుచుండు - నద్దిరా యంత మించివాఁ డంత పరోపకార పారీ
 ణుఁడు మఱెక్కడ వెదకిన న్నానవచ్చునా - యబ్బబ్బ యాద
 యాళు నీపట్టణమునఁ బిన్న బెద్దలందఱు నెఱుఁగుదురు కావున
 నాబహుజనపోషకుఁ డీయూరు విడుచుచున్నాఁడని యాబాలగో
 పాలమున్దంటఁ దడిపెట్టనివారు వేరు చెల్లరే యన్యహాశ్చుఁడరుగు
 దిక్కు కన్నీరువాఱఁ బసులుకూడ నెట్లుతిలకించి యార్చుచున్నవో
 యహాహా శ్రీరామచంద్రుఁడెచ్చట నుండు నట నుందుము
 రండు - మనకేల యీదిక్కుమాలిన సాకేత - మని పొదులం
 దఱొక్క పెట్టున మూకమూకలుగ బయలుదేఱి శ్రీరామ భక్తి
 పరవశులై పోవు-చల్లదె యరద మదిగోపతాక మదియేపరాగమి
 కెంత చూచినప్పటికా రథము భాడయైనఁ గనుపట్ట దెట్లు వెంబ

డింతు మేమిచేయుదు మనుచు వెట్టె తినట్లు తప్పుదారింబడు
 చున్న జనసమూహములకు వశిష్ఠుఁ డడ్డబడి - యోహా శ్రీరామ
 భక్తులారా! శ్రీరామచంద్రునియెడ మీకుఁగల ప్రేమ యింత
 యొప్పునే - యాసూన్యతవ్రతుఁడీ పాటి సరయూనదిన్దాఁటి వెళ్ళు-
 నొకఁ మీమియిండ్లకు మళ్ళుఁడిదిగో నామాట నమ్ముఁడు -
 శ్రీరామచంద్రుఁడుదువ్వు రాక్షసులఁజంపఁగౌ సల్యాగర్భమునఁబుట్టిన
 విష్ణుదేవుఁడే సుండి - యీ పదునాలుకేండ్లలో నెల్లరక్కసుల
 మర్దించిఁజీరిగి మనకనులకుఁ జల్లగావచ్చి చిరకాలమయోధ్యం
 బరిపాలించుననిచెప్పి యయోధ్యకు మఱలఁ బురజనుల మఱల్చె
 శ్రీరామచంద్రుఁడు స్థితాలక్షణ సహితుఁడై తమసా సరయూ
 నదు లతిక్రమించి సాయంకాలమునకు గంగాతీరంబు దాసిన -
 గుహాఁడను నొకనిసాదపతి యెన్నియో కానుకలు గొనివచ్చి
 శ్రీరామ చంద్రులకు మ్రొక్కి యిట్లనెను.

పూర్వక శ్యాణి - రూపకము

ప। రామచంద్రుఁడా ధ - గృన్వహాపుఁడా || శ్రీరామ ||
 తి। యీమాడ్కి రానేల త్రిజగ - దేకవీరుఁడా శ్రీ || రామ ||
 గ। ధైర్యమందరా నీ - తామనోహరా ।

కార్యమేమిచేయుదు నీ - కాలిబంటు నేనో శ్రీ రామ,
 డి. ఈగతిసేవు రాజ్యమున • కెంతయు దన్వయి పోవునట్టులే
 యుగడకాఁజొనర్చె నవు • రా పరిమా ర్చెద వానిఁ బట్టి వే
 వేగమె చెప్పుమేల నడ • విం జొరఁబాటెదు జోగివొచ్చునో
 రాగవ యాడితప్పని దొ • రా నినుమించిన వీరు లేరరా.

మంజరి - మోహన

గ। తని యడిగిన గుహానకు శ్రీరాముఁడు - దంతమంతయు నివ్వి ।
 పొనర్చి సంధ్యావందనము ఫలం - బులు మాత్ర మాఁరగించి।

- ౨ జానకితో భాషించు చుం బర్ణ - శయ్యమీదఁ బవళించె
దానీరే డేండ్లు లక్ష్మణుఁడు ని - ద్రమానుటకు భీష్మించె।
- ౩ తెలవాతీనంత నిద్దురమేల్కొని - ధీరుఁడు సీతాజాని ।
సలిపి ప్రభాతోచితవిధుల బ్రహ్మ - చర్య వ్రతంబున్ బూని॥
- ౪ వనమునఁ బదునాలుగేండ్లవఱకు - న్వసించఁ బ్రతిజ్ఞఁజేసి ।
యనె సారథికిటు జ్ఞానాసి న్రా - జ్యాశాపాశముఁగొసి!

నీలాంబరి—రూపకము

- ప। చేకొని రథమయోధ్యకున్ - శీఘ్రమె చనుమా।
- అ। కైకతోడ మేమీ గం - గన్దాటితిమనుమా ॥చే।
- ౧ జననీజనకులకు నమ - స్కారంబులు చెప్పుమా ।
వనవాసమైనవెంట నె - వత్తుమని తెలుపుమా॥చే।
- ౨ భరతుని ధర్మముతప్పక - ప్రజల నేలుమనుమా ।
నిరతంబాతని ననువలె - నీవుచూచుకొనుమా ॥చే।

శ్రీ. గ్రామముల్పారఁబోక ♦ బ్రహ్మచర్య వ్రతం
బేపాఁడఁ బదునాలు ♦ గేండ్లవఱకు
వనవాసముననుండఁ ♦ బ్రతినరాముఁడు పూని
గంగఁ గడచెనంచు ♦ గైక కనుమ
ధర్మార్థమైన పు ♦ తప్రవాసం బశో
చ్యమని నాయమ్మ ♦ కయ్యకు నుడువుమ
మెలఁకువతో ముది ♦ తలిదండ్రుల భజంప
వలెనని నాచు త ♦ మ్ములకఁ గెలుపు
జానకీ లక్ష్మణులఁగూడి ♦ నేనుఁ దిరిగి
తప్పకీరేఁడు వర్షము ♦ ల్లాటినంత
మెలఁగెద నయోధ్యనంచు నా ♦ మీఁదఁ బ్రేమఁ
గలుగు పోరులతోఁ బల్క ♦ వలయు నీవు.

మంజరీ—ధన్యాసి

- ౧ ఇటు శ్రీరాముడు సుమంత్రున కాజ్ఞ—యిచ్చి గుహుడోడనడుపఁ
నటత్తరంశోత్థిత శీతాంబుక - ణంబు లొడళ్ళ న్నడుపఁ
- ౨ భయవిస్మయములతోడ సీత త - న్బట్టుకొని చూచుచుండ ।
రయమున గంగానది ను త్తరించి - ప్రమదమున గుహుని దండఁ ॥
- ౩ గనుగొని వచించెనోయీ నీయువ - కారంబు మణివజ్రమ్మా ।
కొనకు నా నగల మిగిలిన యీ యం - గుళిముద్రనైకొమ్మా ॥
- ౪ అని యుంగరిముందీసి యాబోవు - నారామచంద్రుఁగాంచి ।
ప్రణలిచేసి యక్కిరాతపతి యిటు , వాకొనియె భక్తిమించి ।

బేగడ—అదితాళము

- ప! రామచంద్ర సీతామనోహరా - రఘుకుల జలధికశీ పగమాత్మా ।
అ! నీమహిమఁదెలియ నెంతవాడనే—నీముద్రికదాల్చ నాతరంబా ।రా
- ౧ నీవుదేవుడని నేనెఱిగితి నీ - నిర్వాణైకకృప సీదాసుడను
కేవల ధర్మస్వరూప నిన్నుం - గీర్తింపనివారి జన్మమేల ।రా
- ౨ చూచూచూచూష విగ్రహ నా - మదిశోధించెదవా ।యోదేవ॥
రాయినాతిగాజేసిన నీపద-రజమెప్పుడుదాల్చెద నాశిరమున ।రా॥
- సీ. జీవవిభారము మాన్పు ♦ నాశ్రితులంబెంప

నవతరించినదేవు ♦ కవు విజయుగ

గానిచో నీపరా ♦ క్రమము నీరూపము

నీధర్మగుణము మా ♦ నిసులకున్నె

నిమహత్వమెఱుంగ ♦ నేరకు మునులైన

నేగిరాతుడను నిం ♦ దెలియగలనె

నీతేజమునదోచు ♦ నిఖిలచరాచర

ము న్నచ్చిదానంద ♦ మూర్తివీవు

ఏంత హాడపు నీవైన • వృత్తి యొక్క
 తె మనకేను నిక గంగ నా • కించినట్లు
 కడపుమా నన్ను గట్టసా • గరమునుండి
 భక్తమందార భవదూర • పరమపురుష.

వచనము:—అని వినుతించి నిన్నేవించుచు నీవెంబడినుందు నంగీకరింపు
 మని ప్రార్థించు గుహుని బుజ్జగించి వీడ్కొని, సీతాలక్ష్మణసహి
 తుండై శ్రీరామచంద్రుండు దక్షిణాపధారణ్యమునఁ బోవుచు,
 నడచినకొలంది నడుగులు తడబడఁ జెమ్మటవాఱ నలసి వోఁజుచు
 మాటిమాటి కాగుచున్న జానకిం జూచి తమ్ముసితో లక్ష్మణా
 చూడుము కనికరమొచిన్నది కష్టభాజనుఁడనగు నల్లటకొనుటచేతఁ
 గదా యిట్టి శ్రమం బడవలసివచ్చె సక్కటా లేయడుగుల గంద
 నెన్నడుము వడంకఁ బెనవడు చూపురంబులు సవరించుకొను నెపం
 బునఁదనశ్రమమున్నయల్పదశిక వింతపడి దెసలు పరికించుచు
 ధర్మానురాగంబులు మూర్తీభవించిన విధంబునఁ బలుమఱెద్దియో
 ప్రశ్నించునట్లెట్లు నన్దరంబునఁ బట్టి యాపుచలసట దీర్చుకొనుచు
 న్ననో, నామాటవిని గురుల చెంతనున్నచో నీమెక్కిటిపాట్లువచ్చునా
 తనభార్య న్నెంటనిడుకొని విదేశాలనంబు చేయువాడు మొద్దు
 నోబ్ధించు నొజ్జవలె, నన్ని పాతచికిత్స చేయు వైద్యునికరణి, శేష
 ప్రబంధములు కవిమాడ్కి - నెలుగుబంటి నెదుర్కొను వేటకాని
 పగిది - దుపానున నోడనడపు నోడంగిభంగి - గడ్డపైగిటి తిరుగు
 వీటివానిపోల్కి - మ్రుతకాలంబున నులుకు జాఱులఁ జూపు సం
 గీతజ్ఞుని పొలవునఁ, గారకార్థవాద మొనరించు శాబ్దికుని చంద
 మున, నధ్యారోపాపవాదంబుల నిరూపించు నద్వైతి చెలువున-
 ననుమానంబు సాధించు నైయామకుని శీవికా - విధి లిఖితము
 నృతించు మాహూర్తికుల వడుపున - లంచగొండి నొలుచు నత్య

శీలుని గమనికక-మేచ్ఛాధీనుం డగు నాద్యుని విధమున - లుబ్ధు
 రాలితోఁ గాపురము చేయు దాతలాగున - సంసారమునఁ జిక్కు
 ముముక్షువు తెఱంగునఁ బరువు దక్కించుకొంటు దుస్తరము
 కదా. యద్దిరా యాముద్దరా లమగడుగున కింక గమ్యస్థాన
 మెంత దవ్వని యడుగుచు - గార్జ్యకంబుల యటపులకుం ద్రుళ్ళి
 పడుచు, బాదంబుల నాఁటిన ముళ్ళం బెరుకొనుచు - జుర్కు
 టెండ కోర్వలేక పలుమిఱు చెట్లనీడల నొడుగుచు - జలాశయం
 బుల నోర్దమపుకొనుచున్న - దీసరికి మాఁడాఁమడల మేఱ నడ
 వితి మాయగపడుచున్న సరోవరతీరంబున నీరేయి గడపుదమని,
 కమ్మతావిగల చల్లగాలి విసరుచు-బక్షి కూజితంబులఁ బల్కరం
 చుచు-నిష్కారణ ప్రేమ చూపు నన్నదాతవలెనున్న యాయడవి
 కొలనుచెంత - సజ్జ హృదయంబురీతి శీతలంబగు మట్టనీడ న్వసి
 యించి - తమ్మిఱుండ్లు భుజియించి సేదదేటి నిదురించు శ్రీరా
 ముని పాదసేవ యొనరించుచు జాగరూకుడై ధనుర్ధరుడై లక్ష్మ
 యుడు తన మంచంబున - నాహా యీ లోకై కపీరుడీ సుకమా
 రుడీ సత్యసంధుడీ దీనబంధుడీ రాచమిన్న నాయన్నయు నీ
 సత్ప్రతాపిలకము నా వది నెయు నిట్లు వస్సి యిక్కారడవి స్నిగు
 రింప నిలసివచ్చెనా - విధిచేత యెంత విచిత్ర - మయ్యో మంచి
 వారు పరోపకారమునకై మర్యాద తొలంగనేర కెట్టి కష్టముల
 కై న నొడికట్టెదరు కదా - మృష్టాన్నములఁ గుడిచి దివ్యసౌ
 ధాంతరంబునందు హంసశూలికా పర్యంకంబున నచ్చరలు సురి
 టీలు విసర నిక్పతులు బరాబరిక సేయ గంధర్వులు లాలి బాడ బం
 గరు తూగుటుయ్యెల నిదురించు నీప్రియదంపతు లీఘోరారణ్య
 ములో నీచెట్టుకింద నీవట్టినేల నిట్లు బడలి నిదురింపజూచు నాదుర
 దృష్ట మేమనుకొనెద - నబ్బబ్బా నాగుండ నీరగుచున్న దెంత

పుకొన్నం గన్నీరు కట్టకున్న - దింతటి ధర్మనర్తనుడు కావుననే
 యిమ్మహానుభావుని శాతమాది బ్రహ్మర్షులు దేవునిగ వినుతించి
 రని తలపోయుచున్నంతలో శ్రీరామచంద్రుడు మేల్కొని ప్రాతః
 కాలోచిత కృత్యంబు లాచరించి - మిగుల బడలిక చే నడుగిడజాల
 కున్న సీతయొడలు నిమిరియెట్టులో మాపెన్న డిసిండుకొనుచుచిత్త
 కథలు చెప్పి యాపె న్గమనభేదము మఱుచున ట్లొనరించుచు - నడు
 నడుమ సంకటమార్గంబుల నామె నెత్తుకొనుచు - వింత వింత
 రంగుల యడవిపూలామె కొప్పున దుఱిమి లాలించుచు - గట్టు
 మ్రాకూతగా గాళిందీహ్రదంబుదాటి భరద్వాజాశ్రమంబునకు
 జని యమ్మహర్షి సత్కారము న్విడసి యాతని యుపదేశంబున
 యజ్ఞసూచూవృతంబు - నుద్ధాత్మసామగీతప్రతిశబ్దితంబును,
 నానావిధ ఫలవృక్ష పరీవృతంబును - నిర్మల చురుర పర్వత ఝరీ
 సంయుతంబును - విస్రబ్ధమృగ సంకులంబు నగు చిత్రకూటముం
 బ్రవేశించి-యచట నొక పర్ణశాల నిర్మించుకొని ముచుల సావాసం
 బున రాజభోగంబుల మఱచి కాలక్షేపము చేయుచుండె- సపురా
 యన్యోన్య ప్రేమానుబద్ధులగు కలసియున్న యాలుమగల కడవి
 పట్టణముగ - తేమిసంపదగ - గట్టముం గూడ నొక గుఱిముగి
 గనుపట్టుగదా - పరస్పరానురాగముగల దంపతులు - నీష్కపట
 మైత్రిభరగు స్నేహితులు-సమానరాజ్య స్వాతంత్ర్యమున నొ
 ప్పారు ప్రజలు - సంగీతసాహిత్య విశారదులైన విద్వాంసులు -
 సాధన చతుష్టయ సంపన్నులగుముముక్షువులు-రసజ్ఞతాసభ్యులు-
 సేవలకు కష్టేషుము లెఱింగిన ప్రభువులు-ధార్మికులైన నమనుష్యులుం
 భూమికలంకారముకదా - యిట్లుసీతారామలక్ష్మణులరణ్యవాసము
 చేయుచున్నంత నయోధ్యకు భరతుడు శత్రుఘ్నునితో వచ్చి
 కాలగతినందిన దశరథున కపరక్రియ లాచరించి పట్టాభిషేకము

బొంది రాజ్యపాలనము జేయుమనుపుకోహితామాత్యసంఘముతో
నిట్లనియె.

కేదారగౌళ—రూపకము

ప॥ రాజుకొదగినవాడు - రాముడ నేన ।

అ॥ తేజ మొసగువా డా - దిత్తుడ మెట్లు పుర్ణౌస

॥ రా॥

౧ త్రిజగదేకవీరుడు సుచ - రిత్రుడు నాయన్న

ప్రజలనేల జాలు ప్రభు డె - వం డాతనికన్న

॥ రా॥

౨ తనయమోహముచే గుల - ధర్మ మరయలేక ॥

కొనకొని యయ్యో యిట్టుల - గొంపతీసె గైక

॥ రా॥

సీ. అడిగిన దిచ్చెద ♦ నను మాట తప్పని

జనకునిపట్ల దో ♦ పంబులేదు

తాగన్న కొడుకుచే ♦ ధరణి నేలింప వాం

ఛించిన నాతల్లి ♦ నేగిలేదు

అనపాయభక్తితో ♦ నన్న వెంబడిగొల్చు

లక్ష్మణు నెడల గ ♦ ల్మషములేదు

పితృవచనము నిల ♦ పెట్టుటకై కాన

కేగిన రామున ♦ కెగ్గులేదు

కొని, జగదేకవీరు డ ♦ గ్రజుడు నాకు

రామచంద్రుడు సర్వధ ♦ ర్మస్వరూపు

డడవి దపసానరింప ద ♦ దంక్ష్ఠిరజము

నైన బోలని నేనె రా ♦ జౌట తప్ప.

సాధనామక్రియ—రూపకము

ప॥ రాచకొలము నందు - బుట్ట రాదు

॥ జౌ॥

రా చెప్పరాని రట్టు - రవ్వలకది పాదు

॥ రా॥

౧ ఎంతఘోరమై ననాచరించుదా - నేలికగాగోరి చేనకి యెవరినైన
ద్రుంచు || రా||

౨ ఒరుల మంచిచెడ్డ లరయబోడు తా - నొక్కడే యధేచ్ఛడియగ
నుబుకుచుండు తోడు || రా||

మ. అవురా నే జనియింపబోనియెడ న ♦ న్యాయంబుగా నాదుత
ల్లి వగంబిమ్మనివేడి యాడితిరుగ ♦ స్లేకున్న నాతండ్రి పు
త్రవియోగంబునగూలునట్లు కడు ని ♦ ర్బంధించునా, ధర్మమూ
ర్తి వని న్దారసహోదదుల్గొలువ నా ♦ ర్తింబొందునా రాముడుకో.
సీ. చట్రాణి నాతిగా ♦ సలిపిన పదనలి

నంబులకున్ముండ్లు ♦ నాటెనేమొ
పక్వాన్న రుచి కల ♦ పడినట్టి నాలుక
కసుగాయల బెరడు ♦ గట్టునేమొ
మంజుతూర్యంబుల ♦ మరగిన కర్ణముల్
కఠిన హింప్రాధ్వని ♦ న్నలగె నేమొ
యంచిత్రక్కలదిండు ♦ నానెడు శీర్షంబు
మిగుల తాతలగడ ♦ న్నొగిలె నేమొ
కోమలాంగ వినిర్జిత ♦ కోటిమదన
సుందరుం డక్కటా రామ ♦ చంద్రుడన్న
యడవి నిడుమలబడగ న ♦ న్యాయముగను
దమ్ముడ న్నాకు రాజ్యభో ♦ గ. మ్మిదేల.

అధోగి—కూపకము

ప. ముమ్మాటికి ధన్యులు నా - తమ్ముడు సీత।

అ. సమ్మదమున రామసేవ - సలుపుట చేత ||ము||

౧ శ్రీరామునితో వెలుంగు - చిత్రకూటము।

సారంబున మించు నహహా - స్వర్గవాటము ||ము||

౨ రాముగొల్వకీపుడు నాకీ - రాజ్యమెందుకు ।

రామభజనమే ఫలంబు - బ్రతికి నందుకు ॥ము॥

సీ, ఎందుకు, మిగిలిపో ♦ యెనుగాని యత్తఱి

నేనెయుండిన యెడ ♦ రింతయగున

తల్లితో దుర్బుద్ధి ♦ తగదని చెప్పనా

చెనటి మంథరను శి ♦ క్షింపబోన

స్త్రీలుస్వార్థాయత్త ♦ చిత్త లచ్చట మాట

తప్పవచ్చుననినా ♦ తండ్రికనన

సవతమ్మమరపదే ♦ శమునబోరాదని

యన్నయ్య యడుగుల ♦ కడ్డపడన

ఱుపుడు మించినదేమి యె ♦ తేని ద్వరగ

చరిగి యాబె లగోపాల ♦ మందఱమును

రాజ్య మొనరించుమని వే ♦ రామచంద్రు

దోడితె త్తము మఱల సం ♦ తోష మలర.

మంజరి—కౌశీ

౧ భరతుడు శ్రీరామభక్తి మూర్తి - భవించిన ట్టలరారి ।

త్వరగ బ్రజం బయనంబు గావించి - భాగీరథి దరిజేరి ।

౨ చతురంగబలముతోడ నిద్రించిన - సచూచారంబుదెలిసి ।

యతిక్రుద్ధుడై గుహుడిట్ల నెదన - యాప్తవర్గమున్గలిసి ।

శ్రీరాగము—చతుర సగతి

ప। జౌకార బరతు డెంతదండగీడు

సీరాముని మీద వండెత్తి నాడు - ।జౌ ।

౧ పోనిస్తునా యూరకే నేను వీని

బోరాడి యెల్లెన - బొగరూడ్తు గాని ॥జౌ॥

౨. ఈగనై న వాల్మీకినా నేను ।

రాగ వయ్యపై నాపానమిడినాను

॥జౌ॥

నీ మోసముజెలియడు శ బొంకాడనేరడు

మారాగవుడు కడు శ మంచివాడు

శ్రీరాము నెంతచూ శ చిన దన్వితీరడు

చక్కనిచామన శ చాయవాడు

ఈలేడుజగములు శ పోరాడవచ్చిన

జిటికలోనన్నుగు శ చేయుమగడు

తండ్రిమాటకొనిల్పు శ దా దొరగానొల్ల

కాలితోగానల శ కర్దినాడు

పెక్కులింకేల మనపాలి శ వేలుపతడు

పుడమిపై దమ్మమున్నిల్పు శ బుట్టినాడు

బరతుడాతనిపై బగ శ బట్టెనేని

మొనలతోగూడ నట్టేట శ ముంచివత్తు

క. అనపల్కి తనదు పైశ్యము

గొని యుగ్రత వచ్చినట్టి శ గుహునిం గని క

న్గొనలందు వేడినీర్గొ

బ్బున జిమ్మగ భరతుడనియె శ బొగల జనంబుల్.

దేశి—చతురస్రగతి

ప॥ గుహుడా నీవెంతధన్యుడవు - కొలిచితివాశ్రీరాముపాదముల ॥గు॥

అ॥ నహహనేనేల బ్రతికియుంటినో - యడవిలోన రాముడిడుమలం
బడ ॥గు॥

౧ కైకపామరత్వమున గోరె దొర - గాజేయగనన్న రాఘవు
ననుప నడవితెన్ను ॥గు॥

వానదప్పలేక రామాయనుచు - బ్రాణమెడిసె నాతండ్రి
మున్నున్ను ||గు||

౨ రాముడడవికేగి నన్యాయముగ - రాజౌదున నేను - మఱి - రాజ్య
మొల్లబోను ||గు||

రామసేవసేయకున్నవారికి - బ్రతుకువ్యర్థమాను ||గు||

సీ. రామునకుందగు శ రా జ్యమాసించిన

తనగృతఘ్నుని శ యఘముగొందు
నన్నయడవికేగ శ చనుమతించితి నేని

వృద్ధుపెండ్లాడు కి శ ల్బిషముగందు
నీశుడేరాముడం శ చేనమ్మకున్న చో

గన్యనమ్మినపాత శ కమువహింతు
స్మృతియైనరామ శ భక్తిస్థడపనియెడ

సేవకుడౌవిప్రు శ సేగిగాంతు
రామదాసులమైత్రి నా శ రయనిమెడల

వ్యభిచరించినవారికి శ డంటుకొందు

రామచంద్రుడుచనిన య శ రణ్యమునకు

మార్గముంజూపుమోమహా శ మహుడగుహుడ

మంజరి—ధన్యాసి

౧ అనిరామభక్తిపరవశుండై రా - మాయనిభరతుండాడ
ననెజనమురామచంద్రపరబ్ర - హ్మణేనమ యనుచుగూడ

౨ అపుడుగుహుడుబ్రహ్మనందముతో - నాభరతునకున్నొక్కి
విపులనౌకల జనులగడపుచు - న్నేడ్క బాడెనిటుచొక్కి||

భూపాల—త్రస్యగతి

ప॥ శ్రీరామచంద్రా - శ్రీరామచంద్రా ।

అ॥ సీతామనోహ రా - శ్రీరామచంద్రా

॥శ్రీ॥

౧ జగదేశవీ రా - సజ్జనాధారా ।

సత్యావతా రా - శ్యామలాకారా

॥శ్రీ॥

౨ రాశినాతిగజేసి - బ్రతికించినావా ।

భూతేశువిలుద్రుంచి - భూరిప్రభావా

॥శ్రీ॥

౩ తండ్రిమాటన్నిల్పు - ధర్మన్వదూపా ।

తరమానినుంబొగడ - దైలోక్యదీపా ।

౪ ననున్దాటించుమీ - నట్టేటనుండి ।

నినుజూచుదాక మ - న్నించుమాతండ్రి

॥శ్రీ॥

౫ మునులైన నిన్దాంచి - మోహంతురన్న ।

పుడమిలో నీకన్న - బురుషుడెవడెన్న

॥శ్రీ॥

వచనము—ఇట్లు శ్రీరామసంకీర్తనంబు సేయుచుసకలజనంబులుగంగా

నది నుత్తరించి రంత, రామలక్ష్మణులు జడలుధరించుకొనిబ్రహ్మ

చర్యాదినియమంబులు గైకొన్న మఱ్ఱింగాంచి భతరశత్రుఘ్నులు

శ్రీరామపట్టాభిషేక మహోత్సవముం గన్నవఱకు దాముగూడ

జటలు ధరించుకొని బ్రహ్మచర్యమున నుందుమని భీష్మించి, యా

వటవృక్షమునకు మ్రొక్కి, తత్త్వరంబున జడలు ధరించుకొని

వల్కులభారులై, పాదచారులై, జలజాంకుళాది రేఖలుగల

శ్రీరామచంద్ర పాదపద్మతింబట్టి నడుచుచు గందమూల ఫలముల

మాత్రమేభక్షించుచు, రామచంద్రునడుగుజాడలున్న మార్గమున్,

రాముడు విడిసినచోటున్, రామునిగాలి సోకిన యరణ్యమున్,

రాముతో సంభాషించిన పాంథులన్, రాముని కాతిధ్యంబొసగిన

ఋషిమండలమున మిగుల గొనియాడుచు. సీతారామలక్ష్మణులు
 మాపుణ్యపశంబున మాకగపడి రేమిచెప్పగలవారమా మువ్వురు
 ప్రకృతీశ్వరజీవులు మూర్తీభవించినట్లుండిరి, మాయగ్రహారంబుల
 నొక్క పూతున నిల్వడని యెంతప్రార్థించినను గ్రామంబుల
 సారబోవ మని వాక్రుచ్చిరి. యోహో యారామచంద్రుడు
 రాజమాత్రుడా కాడు, ధర్మసంరక్షణార్థము భూమికవలరించిన
 దేవుడే కానిచో నట్టి సర్వసుగుణసంపూర్ణు నెన్నడైన కంటిమా
 వింటిమా, చేయెత్తుపొడవువాడు గాని శ్రీరామచంద్రుడు పసిపాపని
 వలె ముద్దులు మూటగట్టుచుండు, గొల్ల సరిచూచినట్లు దిద్దిన
 తీరున దూచినవిధంబున శ్రీరాచంద్రునం దొక యవయవమున
 కొక యవయవమీడు తీయకున్న, దేయంగమెన్ని యుగంబు
 లయిన జూపఱు తమశరీరమంతయు న్నన్ను గావించుకొని చూచి
 నప్పటికిన్దన్విదీఱ, దాహో యాజగదేకసుందరుని మైవన్నె దెసల
 గరుడపచ్చలతుకు, నద్దిరా యాయుదారుని దరహాసచంద్రిక
 మృతులనైన బునర్జీవితలనొనర్చు, నేమిసేయుదుము గంపెడూహ
 మామనసులో నున్నదిగాని శ్రీరామచంద్రు డిట్టివాడని వర్ణంప
 దగు శబ్దమొకటియైన స్వయముగా వాగ్దేనిమానాబ్ధిన్నిల్చినచో
 నుచ్చరింపగలమేమో వేయేల, మునీశ్వరులైన శ్రీరామచంద్రుని
 జూచిన తమచూపులమఱల్పజాలకున్న యెడమాబోంట్లంజెప్పనేల,
 యాత్రిభువనైకపీఠునకు దగిన భార్య సీత మఱియు దమ్ముడనదగు
 వాడు లక్ష్మణు డామువ్వురి ప్రతిమలు చేసికొని యీదేశవాసుల
 మందఱము ప్రతిదినము న్బాజించుకొనుచున్నామని పల్కు జాన
 పదులకు వస్త్రాభరణంబు లొసంగుచు జనిచని యెట్టకేలకు
 జతురంగ సేనాసమేతులైన చిత్రకూటము న్సమీపించుచున్నంత
 శ్రీరామచంద్రుడు లక్ష్మణునితో నిట్లనియె.

చక్రవాకము—రూపకము

ప. ఏబెడదయు లేనిమాని - వృత్తియే, సుఖంబరయంగ ।

అ॥ రేబవళ్ళు సాగునొక్క - రీతిగ నీయరణ్యమున ॥ నే॥

౧ మచ్చరింపఁ బోవరెవరు - మనలఁజూచి యిచ్చోట ।

నిచ్చకములు కొండెములు మ - టిచటఁ బల్కువారులే ॥ రే॥

౨ ధర్మాధర్మవిచారణ - తగవులు తంటాలులేవు ।

తార్మారయ్యెఁ దీరుపని - తబ్బిబ్బిడువారులే ॥ రే॥

సీ. ధరణితివాసి. వి ♦ తానము విను, వ్రేల

బడు దీపగోళము ♦ లుడులు, వెల్లు

చూపెడు దివిటీలు ♦ సూర్యచంద్రులు, కొండ

గాలి జంత్రము. తల ♦ గడలురాలు,

సౌధరాజము పర్ణ ♦ శాల, కార్మకములు

ద్వారపాలురు, మంటి ♦ యరుగుగద్దె,

కరములు బంటులు ♦ కాళ్ళు గుఱ్ఱములు, దుం

పలు భోజనము, చెట్లు ♦ పట్టదుస్తు,

జడలు సొమ్ములు, ధర్మర ♦ క్షణము ధనము,

దుర్గము గుహ, యధాలాభ ♦ తుష్టిమాళి

శమము మిత్రము, శుద్ధ ♦ సత్త్వము సచివుడు

యడవిరాజ్యము, మఱి మన ♦ మధిపతులము.

మ. అవురా యెక్కడికక్కడే సమత నీ ♦ ప్రాప్తించు చందంబునకో

వివిధావస్థలనొక్కపోల్కి మది తృ ♦ ప్తిం గాంచుఁగా, రానురా

ను వనంబిట్టుల రాజధానివలె, జం ♦ తుల్మంత్రు లట్టియెడకో

భువిపర్యంకముమాడ్కి భక్త్యములటుల్ ♦ మూలంబులు న్దోచునే

మోహన—రూపకము

ప. ధర్మాత్ములకే కష్టము - దైనము కల్పించుఁగదా ।

అ॥ ధార్మికులకు సంసారము - దంబునకుం జాలదవ్వు

॥ ధ॥

౧ మాటఁ దప్ప లేకీట్లుల - మనలఁ బొసి మనజనకుఁడు ।

మేటి వార్ధకమున వంత - మెలఁగవలసెనా శివశివ ॥ధ॥

శా. నిద్రాహారవిహార సౌఖ్యమెడకా ♦ నీ బాంధవు ల్కష్టసా
ముద్రాధోగతిఁ బొందనీ, యుసులు గో ♦ లోపినిమ్ము, లోకోపకా
రద్రవ్యంబగు నీతినెంతయును దూ ♦ రనోచక, ధర్మాత్ముఁడా
హా ద్రుంచున్లద సర్వమోహములనా ♦ యయ్యట్లు నిష్కాముడై
నీ. వార్ధకంబునఁ బన్ని ♦ వచ్చిన తనయుల

నెడఁబొసి తలిదండ్రు ♦ లడలవలసె

సడవిపట్టిన తమ ♦ యన్నదమ్ములకయి

మిక్కిలి సోదరు ♦ లొక్కవలసె

మగలు భోగమ్ముల ♦ మానుకతన భార్య

లున్నాడ సౌఖ్యము ♦ ల్మొఱఁగవలసె

గడు నిరుత్సాహులొ ♦ నొడయల బొడగాంచి

పురజనంబులు చిన్నఁ ♦ బోవవలసె

నెఱుఁగరాదుకదా యెప్పు ♦ డెట్లులగునొ

యెంత యస్వతంత్రపు బ్రతు ♦ కిద్దినూర

ఇందఱున్నాడ నన్నుండి ♦ యిడుమలఁ బడ

కుండ్రు నిజముగ నేఁ బుట్టకున్న యెడల,

గీ. కష్టసుఖములు మబ్బులు ♦ కరణివచ్చు

నరిగెడు దమంత నవియుఁ ♦ జింత్యములు కావు

ఏది యెట్లుండినప్పటి ♦ కీబ్రతుకున

ధర్మపద్ధతి సుంతయు ♦ న్దప్పరాదు.

మంజరి—మోహన

౧ రామచంద్రుడిట్లు వాకొనంగఁ బ - రాగంబు చదలఁచోఁచె ।

నేమొకోయంచు లక్ష్మణుండు వి - లెత్తి యబ్రమున లేచె ॥

- ౨ సేన యెద్దియో వచ్చుచున్నట్లు - చిన్నె లగపడ న్నొడఁగెన్ ।
జానకియు వెఱపుతోడుత న్రామ - చంద్రు వెన్వెన్క నడఁగెన్॥
- ౩ త్వరగనంత భరత శత్రుఘ్నులు - స్వచ్చి కొంతదూరమున ।
నరసి జానకీ రామలక్ష్మణులు - ననుకొనిరి యబ్బురమున॥

బీలహారి—రూపకము

- ప॥ అదిగో మనయన్నయ్య - యకట యెంతచిక్కిపోయె ।
అ॥ నెదుట న్దనకుడిమీసము - నెడమచేత దువ్వుచుండె ।అ॥
- ౧ వీరాసనమున నుండిన - శ్రీరాముని పజ్జ నదో ।
యశారా యరుంధతి వలె - సగపడి యగపడదు వదినె ॥య॥
- ౨ మన సేనాకలకలము - నివనుచు నున్నత స్థలమున ।
ధనువెక్కిడి లక్ష్మణుడదె - కనుఁగొను దెసల నబ్రమున ॥య॥

సీ. ఈనల్ల పాపాణ ♦ మా నీకు గద్దె యా

హారామచంద్ర లో ♦ కైక వీర

యీవల్కలంబులా ♦ నీవలిపెపు దుస్తు

కోమల తనుజిత ♦ కోటిమార

యీ మంపలా నీకు ♦ న్వాదు పక్వాన్నముల్

చాగురే రిఘుకుల ♦ సార్వభౌమ

యీక్రూర విపినమా - నీకద్ది రాజాన

కీచాని తులలేని ♦ రాజధాని

తమ్ములము పోల్చుమాభవ ♦ త్పాదకింక

దులము మమ్మన్న భరతశ ♦ శ్రుఘ్నుల మిదె

కొనుము మా మ్రొక్కనుచుఁ బల్కా ♦ ననుజలఁగని

సంతసం బబ్రమమంది దా ♦ శరథి యనియె,

శుద్ధబంగళా—రూపకము

ప॥ తమ్ములార మీరుగూడఁ - దాపసులైతిరా నా ॥త॥

అ॥ ఇమ్ముగ మనరాజ్యమిప్పు - డేలువార లెవ్వరింక ॥త॥

౧ వృద్ధులైన తలిదండ్రుల - కేమిచెప్పిరి ।

యిద్దర్ముమీకు బోధ - యెవరుచేసిరి. ॥నాత॥

౨ కంటనీరు పెట్టిరేమి, - కతమొ తెల్పుడి ।

వెంటఁబెట్టుకొని సైన్యము - వెదకుచు మమురానేల నా ॥తమ్ము॥

సీ, జనకుని కంత్యద ♦ శస్త్రన్నకొడుకులు

పజ్జనొక్కరు లేక వచ్చినార

దొడ్డాసతోడుత ♦ దొరతన మిప్పించు

జనని ముచ్చట రిత్త , సల్పినార

క్రొత్త జవ్వనమునఁ ♦ గొమరారుచుండిన

భార్యల పొందెడ బాసినార

జనుల నందఱ నరా ♦ జకదుర్ద శాంబుధి

ముంచియిట్లుల నరు ♦ దెంచినార

ఎంతపని చేసినారు, ర ♦ వంతయైన

సరయ కాతుర సన్యాసం ♦ మందనేల

మీరు బాలురకద తమ్ము ♦ లార, యకట

కీడురాదొంటిగాఁ దోడు ♦ గూడికాని.

క. అని వాకొను రామునకు

బ్రణామపూర్వంబుగా భ ♦ రతశత్రుఘ్నుల్

వినిపించిరి సీతా ల

క్షుణ్ణు లడలం గంటినీరు ♦ మడుగులు గట్టన్.

రామప్రియ—ఖండగతి

ప॥ ఏమందు మోదేవ - యిట్లయ్యె మాత్రోవ ।

ఇ॥ రామాయనుచయ్య దశ - రథుఁడు దివికింబోవ ।ఏ॥

౧ వాస్తవము స్త్రీబుద్ధిః - ప్రళయాంతక యను నుడి ।

విస్తారమేల మన - వీడుండె బాడువడి

॥ యే ॥

౨ జగదేకవీర నీ - చరణమే శరణమిక ।

మగిడి రాజ్యంబేలు - మా సీతానాయక

॥ యే ॥

సీ. ఆడితిరుగబోని ♦ వాడుగావున మన

యయ్య నాతల్లి య ♦ న్యాయమైన

కోర్కెచొప్పున నిన్ను ♦ ఘోరాటవికి దన

యగ్రసుతు న్భవ ♦ నైక వీరు

ప్రాణతుల్యంబంపి ♦ వంతచే గృశియించి

సూనులెవ్వరు చెంత , లేవిపట్ల

వార్ధకంబున నన , పత్యువలె నిక్కు

మాలి యక్కట యసు ♦ ళ్లోలుపోయె

చెలువుగానీవు పట్టాభి ♦ పిస్తుడవయి

రాజ్యమేలుదు నున్నప్పు ♦ రామచంద్ర

యీ జటా వల్కలంబుల , నేముగూడ

బాసియుండెద మనినోము , పట్టినాము.

మంజరి—కాఫీ

౧ వేగి తండ్రిలెనన నేడ్చె వెక్కి - వెక్కి జానకీజాని ।

ప్రేగుసంబంధ మెడయునె యెంతటి - వివేకికై నన్నాని॥

౨ అంత నయోధ్యావాసుల గని బి - ట్టడలజొచ్చె రాముండు ।

వంత తనవారలం గనునప్పుడు - పదిరెల్లు హెచ్చుచుండు॥

౩ పిదప నొండొరుల నోదాద్పుచెంది - పితృతర్పణ మొనర్చి ।

పదపడి శుద్ధుండై శ్రీరాము పాదులతో సభతీర్చి॥

౪ కర్తవ్యం బెఱిగింప నుండగా గై కేయి రాముగాంచి ।

భర్తృవియోగంబున గుందుచు నిటు - పల్కె గన్నీరునించి।

కురంజి—ఖండగతి

ప॥ నన్ను మన్నింపుమా - నా మొఱ్ఱానించుమా।

అ॥ కన్నతండ్రీరామ - కారుణ్యధామ

॥నన్ను॥

౧ ఇటులుండె విధియాజ్ఞ - యేమందు సర్వజ్ఞ !

కటకటా యీముప్పు - గావించెనాతప్పు

॥నన్ను॥

౨ పెనిమిటి న్గోల్పడితి - వెతలు కొడుకులకిడితి।

నినవంశమునకిట్టు - లేనై తి సనిగొట్టు

॥నన్ను॥

సీ. రాదగినదిసీకు , రాజ్యంబు దశరథ

సుతులలో నీవు జ్యేష్ఠ ధృడపుగాన

నినురాజుజేయ నీ ధృజనకుడాయత్తుడై

యుండగ మంధర , కొండెము విని

ముహపరంబులకు ద ధృవ్వేనై తి నిర్భాగ్యు

రాలనో నాతండ్రీ ధృరామచంద్ర

నీవంటి మంచివా ధృనినష్టవెట్టించి

నాన నాయాడు జ ధృన్మంబు దఱుగ

భరతశత్రుఘ్ను లేనెల్ల ధృవాదుకలిసి

నిన్ను బతిమాలుకొనెదము ధృనీవు తిరిగి

వచ్చి యేలు యయోధ్యను ధృబ్రభుడ వగుచు

రాఘవాన్వయదీప ధృ , ర్మస్వరూప.

వచనము:—ఇట్లు పశ్చాత్తప్తురాలై కై కేయి బతిమాలుచుండ, మితి

మీఱిన దుఃఖంబున నెద్దియు ననజాలక కౌసల్యా సుమిత్రలు

దీన దృష్ణాత్రా వశిష్టలై యుండ. దశరథుకోడండ్రు నల్వడం

గూడ దిగులు చెందియుండ, బౌరులందఱుచ్చెరువడి చూచు

చుండ, శ్రీరామచంద్రుడు వశిష్ఠునకు నమస్కరించి కేకయితో,

నమ్మా నీతప్పావంతయు నేను. విధిన్దాటవాటముకాదు. పూర్వార్థితకర్మ మనుభవించకతీట దూరడిలుము. పితృవచనము నిలుపుటకై చేకొన్నయరణ్యవాసవ్రతము పదునాల్గేండ్లు పదునాల్గు నిముసముల వలెగడపివచ్చెద నంతదనుక భరతుడు నాకుమాటుగాఁ బ్రజాపరిపాలన మొనర్చునన విని కృతాంజలియై శ్రీరామచంద్రునితో దేనా తాము వనవాసవ్రతముఁ గడపి తిరిగి యయోధ్యకు వచ్చువఱకు భవత్పాదుకలకిదె పట్టాభిషేకంబుఁ గావించెదఁ ద్వన్నామంబున రాజ్యరక్షణముచేయుచు నందిగ్రామమున నేలినవారి రాకకై నిరీక్షించుచుండెదనని మంగళతూర్యధ్వనులు మ్రోయ సింహాసనమున శ్రీరామపాదుకలుంచి వశిష్ఠాదిమహర్షులు స్వస్తివాచనంబులొనర్ప భరతుడు సలుపు శ్రీరామపాదుకా పట్టాభిషేకంబున నదుంధత్యాదిమునికాంతలు నివాళిపట్టి యిట్లు మంగళహారతులు పాడిరి.

సురట—మిశ్రగతి

పా. ౧. శాంతిగఁజేయు - రాముపాదముల వి - రాజులు పాదుకలకు మంగళంబు॥

భూతిలమునఁ దండ్రుమాటనిల్పు ధర్మ - మూర్తి పాదుకలకు మంగళంబు ॥ రా॥

౧. కౌశికయజ్ఞముఁ గాచినసీతా - కాంతుపాదుకలకు మంగళంబు ఈశునిధనువవలీలఁద్రుంచిన పర-మేశుపాదుకలకు మంగళంబు॥ రా॥

ఇది శ్రీభారద్వాజున గోత్ర లక్ష్మీనరసాంబావేంకటచయ
నికనిష్ఠ పుత్ర సహజపాండిత్యవిలాస బ్రహ్మశ్రీమదజ్ఞా
డాదిభట్ట నారాయణ దాస విరచిత యథార్థ
రామాయణమునందలి శ్రీరామ

పాదుకాపట్టాభిషేకము
తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ

యథార్థ రామాయణము

శ్రీరామ సుగ్రీవ మైత్రి

శ్లో. రక్షంతీ వంశమర్యాదాం తన్వన్తీ గృహసంపదమ్ ।

సహమానాపరాధాన్మే సమసార్వీ రసురప్రియే.

శ్లో. ప్రియం తేరామచరితం పిబరామాయణామృతమ్ ।

తాపత్రయోపశమనం సుముఖిత్వత్ప్రియోదితమ్.

శ్లో. ఉగ్రషష్టివ్రతంకృత్వా ప్రాప్నోస్వంతానసంపదమ్ ।

చాపల్యమక్షోఃస్థిరతా తవై వాలోకిమానసే.

శ్లో. నిశ్చితజాహృదలక్షణ సూచనమస్మత్కులాభివృద్ధికరమ్ ।

ద్విగుణితరూపందయి తే తవాద్యదుగ్ధోదయంస్తామి.

హుసేని—త్ర్యసగతి

ప॥ రామసుగ్రీవమైత్రి - రమ్యకథామృతమూగ్రోలి ।

అ॥ పామదులైనం దరింతు - పాతకములఁ బాఱఁదోలి

॥ రా॥

౧ తమసౌఖ్యములై నమాని - ధర్మమునిల పెట్టువారి ।

విమలచరిత్రంబెప్పుడు - విచవలయుం గోరికోరి

॥ రామ॥

తరువోజ-భరతుఁడట్టులఁదన - పాదుకల్పిరము - పై మోసికొనిప్రజన్

బాలింపనేగ - ధరణిజాలక్షణు - ల్దనుఁగొల్చిరాఁగ - దండకార

ణ్యము - దండరాముండు - చరియించుచిత్రయా - శ్రమమున

కరుగ - సంకోషమొప్పనా - సంయమిండుండు - త్వరగ నెదు

ర్కొని - భక్తితోనిట్లు - ప్రణుతించెనానంద - బాష్పముల్వాఱు॥

కాంభోజ—ఆదితాళము

ప। రామా కోమలమేఘశ్యామా - రవికులాబ్ధినోమా - గుణధామా॥

అ॥ భూమిజామానసాభిరామ సం - పూర్ణకామ దివ్యసార్వభౌమ । రా

౧ జగదాధార ధర్మావతార - శతమదనాకార - దయాపూర॥

నిగమాంతవిహార పాపదూర - నిఖిలదుష్టరాక్షసమదవిదార ॥ రా॥

అ భువనాధ్యక్ష సూన్యతదీక్షా - పుల్లాంభోజాక్షాశితరక్ష ।

వివిధదుష్టశిక్ష సాధుపక్షా - వితతభవబంధమోక్షశ్రీవక్ష ॥ రా॥

సీ. వలయరేఖకుబోలి ♦ వశమే తెల్పుంగని

కాదిమధ్యాంతము • లప్రమేయ

యెల్లజగంబుల ♦ కీవె యాధారము

తెక్కలకన్నింటి ♦ కొక్కటివలె

ధర్మమువై పె యెం ♦ తయుజోగుచుందువు

బలుపువంకన్ద్రాసు ♦ ములువిధమున

బెలుగవు తలుగవు ♦ విభజింపబడవు శూ

న్యాయమువలె నక ♦ లంకచరిత

పిన్నకుంబిన్న పెద్దకు బెద్దవివు

కొలతకందవు నిన్నెన్న ♦ నలవికాదు

చెలగుసరి బేసియైసివు ♦ తలచినంత

భక్తమండారభవదూర ♦ పరమపురుష

మంజరి—జెంజోటి

౧ అంతసతీమణియృత్రిమునిభౌర్య - యనసూయ యరుగు దేంచి ।

సంతసమునసీతకు గుంకుమముక - సన్నవలువనర్పించి॥

౨ పలికెనోయమ్మ యీతిలకముచే - బరుడునిన్నంట వెఱచు ।

౩ నిగియించిరగట్టినంత నా-కలిదప్పి నిదురమఱచు॥

3 పురుషో త్తముండు నీ పెనిమిటి నీ - పుణ్యమేమందునీత ।
యిరువుగనీకు నృసివ్రతల తెలు - గెటిగింతు లోకమాత ।

తోడి—త్రిపుట

ప॥ తల్లిదండ్రులకన్న పెనిమిటి - తదణి నిన్సుఖపెట్టుగా ।
అ॥ యెల్లపుడుసామేనుగా దన - యిల్లాలిగనిపెట్టుగా ॥ద॥
౧ ప్రాణపదముగ వాడుకొనుదన - భార్యనొరులకుజూపడు ।
తానాపెపయిబోతుటిగ - యైనవాలుటకోపడు ॥ద॥
౨ అన్నిటన్దనపైదనాలుప్రి - యంపడనొత్తులొత్తెడున్ ।
మన్నితనసతిసుగుణముతగ - మగడు మతితలయెత్తెడున్ ॥ద॥
3 వల్లభుడుకడు గష్టపడితన - పత్ని పద్మనిలువబెట్టెడున్ ।
వెల్లడిగ దనపోల్కినాపెయు బిల్లలగన మినుముట్టెడున్ ॥ద॥
సీ. నగలుకావలెనంచు ♦ మగనిబీడింపరా

దత్తమామలకెదు ♦ రాడజనదు
ధవునికగటెన్ముందె ♦ తాదినగూడదు
పొరుగిండ్లకొంటిగా ♦ బోవదగదు
పెనిమిటిన్ హాస్యంబు ♦ నొనరింపవలవదు
తనకులాచారంబు ♦ తప్పవలదు
పరులన్నవాని వ ♦ ప్పన్బిల్వబోలను
పతిసేవనేమర ♦ వలనుకాదు
ముదిసి సంతానవతియగు ♦ ముదితగాని
వెయ్యియేల పత్రివ్రత ♦ యయ్యెనేని
గాంతుడీల్గినవిదప నొ ♦ క్కక్షణమైన
మనగజెల్లునెయోజగ ♦ న్మాత నీత,

కన్యాసి—ఆదితాళము

ప॥ ధరలోమూడు తెఱంగులపత్రివ్ర - తల్లలరమ్మా నీత ।
అ॥ వరునివప్పుచిరపురుషుల వనితల - వలెగను నుత్తమసుగుణసమేత॥

౧. అన్నవలె న్దనకన్నకొడుకుగతి - సన్యఃగాంచెడు మధ్యమ
తిన్నగఁజలించినచిత్తముమఱల-దిద్దుకొనుఁగులధర్మమరసియధమ॥
- గీ. బ్రతుకు నిడముగఁ గడు నస్తి ♦ రమని శాలిసి
పతియెడన్గానుపించు లో ♦ పముల పైచి
కన్నవారి కత్తింటికి ♦ స్వన్నైశెచ్చి
మగనితో స్వర్గమేగెడు ♦ మగువ మగువ.

భైరవి—మంజరి

౧. అంతట సీతారామలక్ష్మణులు - ననసూయాత్రుల కెఱిగి ।
సంతసమున ఘోరారణ్యంబునఁ - జనుచు భయమ్ము దొఱిగి॥
౨. క్రొత్తచవులఘలము లారగించుచుఁ-గొండగుహలఁ బడుకొనుచుఁ
జిత్తము లలర నెలదోళ్ళ మునుఁగుచుఁ-జిన్నిపూఁదేనె దినుచు ।
౩. ధనుష్టంకారములచే మృగములఁ - దఱుముచు నొండొరుగనుచు
ఘనమార్గశ్రమమునమఱచుటకై - గతచర్య చెప్పకొనుచు॥
౪. దైవస్పష్టి కత్యద్భుతపడుచుకొ - దక్షిణాపథం బేగఁ
ద్రోవలోన వీశెంచె నొక్కకొద - తొట్రిల జానకి వేగ ।
- సీ. ఇరుగడల న్బడ ♦ నీక మూఁపున శరాల

ముంచి దోనుఁగుల చూ ♦ గించుకొనుచు

బంతులవలె నాల్లు ♦ పర్వతశిఖరము

ల్కేలున నొకటఁ ద్రు ♦ శ్చించుకొనుచు
నరకపాలంబుల ♦ నాల్కతో నంకుపూ

సలవలె మాలిక ♦ సల్పుకొనుచు

కాలివేళ్ళంబట్టి ♦ ఘనవృక్షము వీక్షి

పేర్చి యొండొంటఁ గె ♦ ల్లాడ్చుకొనుచు

మురళి ముక్కున నూఁదుచుఁ ♦ బరుగు లిడుచు

జస్మిదంబులు మెఱపుల ♦ సరశినీల

మేఘసమశరీరంబున ♦ మెఱయుచుండ
 నగపడె విరాధుడను రాక్ష ♦ సావధాని,
 గీ. అద్భుతంబుగ నిట్టులా ♦ యసురవచ్చి
 మొనసి తనయవధానకే ♦ శిని ముగించి
 భూమిజన్మాంచి గూఁపె సొం ♦ పునకు మెచ్చి
 యనియె నిట్టుల రామల ♦ క్షణమలతోడ.

అథాణా—ఖండగతి

ప॥ పొండు దయదలఁచితెన్ - పొలఁతి నిట విడువుండు ।

అ॥ కండక్రొవ్వున్నేని - కదనమునకున్ రండు

॥పొం॥

౧ అసురుల జయించుటకు - నానకుఁడు భ్రమలెదన్ ।

గసుగాయలటుమిమ్ముఁ - గసపిన న్నమలెదన్

॥పొం॥

౨ చిక్కకే చిక్కెనా - చేతజక్కెరబొమ్మ ।

యెక్కడై నప్పటి క - దృష్టమొక్కరిసొమ్మ

॥పొం॥

౩ రక్కసులలోపల వి - రాధుడే నెఱజాణ ।

యిక్కలికి సొగసుగన - నెవరి కొదవదు రాణ

సీ. తుత్తిపాసలుతీర్చు ♦ కొనుటకై యేయన్న

పానములైన దా ♦ నానవలయు

కామోపశాంతికై ♦ కంటికిం పైనచో

గవగూడవలయు నే ♦ యువిదనైన

నేయుపాయముచేత ♦ నేనిసుఖముగ జే

వించుటకై యంగ ♦ వింపవలయు

దనపనికడ్డము ♦ తగిలిన నేప్రాణి

నైన దప్పక తెగ ♦ టార్చవలయు

విధినిపే.ధంబు లనున వె ♦ వ్యయును లేవు

తానుతప్ప మిగిలినదం ♦ తయును మిథ్య

చెలగితోచినయల్లుల ♦ జేయవచ్చు

తధ్యమిదియె మూరాక్షసా ♦ ద్వైతమతము,

మంజరి—కన్నడా

- ౧ అనిసీతంబట్టుటకుంకించెడు - నారాక్షసునికరంబు ।
 దునిమె గోపమునలఘ్నణుండొక్క - శూపుచేదత్త ణంబు॥
- ౨ సామాన్యండపుకాపుర నీవీక - జచ్చితివని దనుజుండు !
 తామసమున శూలము వై వద్రుంచె - దబ్బునశ్రీరాముండు ।
- ౩ దానపుమిగిలినచేయిగూడ స - త్వరముగఁదనుమాడంగన్ ।
 దానసురుండామేనుఁ దొఱఁగి గం - ధర్వరూపము చెలంగన్ ।
- ౪ సాష్టాంగముపడి చేతులు మొగిడ్చి - సన్నుతించెనిర్రామున్ ।
 దుష్టరాక్షస విరామున్ విబుధ - స్తుత్యసుగుణాభిరామున్ ॥
 గమకక్రియ-సంకీర్ణ జాతిత్రిపుట-2 వ కాలము-సమగ్రహము
- ప। జయజయజయ జానకీమనోభిరామ - జయజయ శి రామ ॥జయ॥
- అ। జయజయజయ నవనీలాంబుదశ్యామ - జయప శి రం ధామ॥జయ॥
- ౧ జయజయ త్రిభువననాటకసూత్రధార - జయరఘు శి వీర ॥జయ॥
 జయసుందర మాయమానుషవిగ్రహ - సదయానుగ్రహ ॥జయ॥
 (శివ కాలము) పదనిస-రిసనిధ-పమగరి (4వ కాలము) తాకిటతక
 ధరి-కిటతక ఝంకిటతక - తరికిటతక ఝం (శివ కాలము) ధనిసరి-
 గమపమ-గరిసని (4 వ కాలం (తదిత్తో-తకిటదదిగిణతదధిగిణత
 దధిగిణత॥జయ॥ (ఒక్కయావృత్తములోనేవేయవలెను) ఆక్షరమున
 కెడమప్రక్క యంకము మాత్రల సంఖ్య దెల్పును.
- నీ సగుణుండవై యొక్క శ సమయమందిఁకొక్క
 వేళ నిర్గుణుండవై శ వెలయుచుండు
 వలరెదు జ్ఞాన స శ త్యానంతలక్షణ
 ములబ్రహ్మశబ్దనా శ ముండవునీవు
 భవదీయసంకల్ప శ వశమున లోకమం
 తయుఁబుట్టుఁబెర్గెడున్ శ లయముఁజెందు
 ద్రష్టుద్వద్వశ్యత్రి శ తయరూపుడవు సాధ
 నములేక కార్యము శ ల్పడిపెదీవు

తావకీన మహిమ నెన్నఁ ర దరముకాదు
నలువకై నను వెయినోళ్ళ ర చిలువకై న
నౌర నీదుచరిత్ర మ ర త్యద్భుతంబు
భ క్తమందార భవమార ర పరమపురుష.

క. ధనదాఁడు శపింపఁ మంబురుఁ

డను గంభర్వుఁడను రాక్ష ర సాకృతిఁగొంటిన్

బ్రణతార్తి హరణ నీకత

మున గాశాచంబుదీతఁ ర బోయెద రామా.

మంజరి—భైరవి

౧ అని తుంబురుఁడేగిన నద్భుతపడి - యనుజుఁడు సీత వెనుకొనఁ !

జనిరాముఁడు కతిపయదూరంబున - శరభంగమునిఁగనుఁగొన!

౨ ఆమానిశేఖరుఁడు రామునక - ర్ఘ్యముంబాద్యమ్మిచ్చి !

యిమ్మాడ్కి- నిచ్చుతింపఁదొడఁగెనెం - తేదనభాగ్యముమెచ్చి!

వసంత-చతురస్రజాత్యటతాళము-నాల్గవకాలాక్షరములు

గాల్గితముగ నెత్తబడి

ప. (2కా.) రామానవచనమేఘశ్యామా - రఘుమలాబ్ధిసోమ | రా||

అ|| భూమిజామాననాభిరామ సం - పూర్ణ సర్వకామ || రా||

౧ సత్యజానానందస్వయాప - సజ్జనహృద్దీప !

స్తుత్యసణకలాపప్రతహరచాప - సురవినుతప్రతాప || రా||

(3) నిసగరి-సనిధని-సరిగమ-ధమనిధ-మదమగ-నిధనిస-రినిధగ -

రినిధమ ధారి ౩ - హర్షుణు 4 - రిహ - తర్షుణు (4) తాకిట

తకధరి - కిటతకతోం - కిటతక తరి - కిటతకతోం - సమగరిగ

ధమగ - మనిధమధసనిధ - రినిధమతద్ధితోం - దరికితటక ఝుణు

తధిహతకిణతకు - దరితకిటదధిగి - తతదధి. తత - దధిగిణత || రా||

(రెండావృత్తములు)

సీ. ఉర్వీజలాగ్ని వా ♦ యువులకాధారమా

విన్నునీపాదమో ♦ వేదవేద్య

క్రీగుణతత్త్వంబులకొ ♦ గ్రీడించెవపు నీకు
 నీవె వేటొచు నో ♦ దేవదేవ
 క నెవపు స్వప్నజా ♦ గ్రతుఁబుఁబ్బుల విశ్వ
 తైజసప్రాజ్ఞ భే ♦ దముల నీవు
 బీజదీపంబులు ♦ వృక్షకాంతులకట్టు
 లీవొదు కారణం ♦ విజగతిక
 నల్పశక్తులుజీవు లీ , పథికశక్తి
 కంకణంబు లుదధివలె ♦ గాని యంత
 కన్న వారికి మఱియు నీ ♦ కున్నెవాసి
 భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

కేదారి గొళ-మిశ్రజాతి త్రిపుట-అయిదవకాలాక్షరము

తెన్నిదింటిపై ఎత్తుబడి 2 వ కాలము పల్లవి

ప। కమలాక్షానీకై నేనిటు - కనిపెట్టుకొంటి।

అ। అమలచరిత్ర నాదెంతపు - ణ్యమో నినుగంటి

॥క॥

౧ నిలువనోప నొడలను చెరలో - నేనతి దీనుడ।

సెలవిమ్మా నీలో నిఁకఁ గల-సె దఁ ద్వదధీనుడ

॥క॥

౨ దాశరథీయాభవకారా - ద్వారిము తెఱచును।

యాశించిన నీపదభక్తుని - యజ్ఞతఁ జెఱచును।

॥క॥

(3వ కా) మగరిస - నిధవని - సరిపమ - గరిహత - ద్దిం-ధా-

రిహ-ధర్ములు - త - ధిహిత ధైర్యపవని నిధవన - నిధవమ-గరిప

(4కా) తర్ములుతద్దిహి - తగ్గధర్ములుత - ద్దిగితగ్గధిత - తద్దిరు

గుడుధా - ధిరుగుడు (5 వ కా) దిరుగుడుదిరుగుడు (4) ధారి

హత ధైర్యం (5) ధిరుగుడుధిరుగుడుధిరుగుడుధైర్యంతరి - కిటతకతళం

గుతకదధిగిణతో - యుంతరికిటతకతళంగుతకదధి - గిణతో

ఘంటరికిట తకతశంగుతకదధిగిణతోం ॥క॥ (అక్షరములపై నున్న బొట్లుతాళఘాతలను మఱియు సంకెలాయక్షరకాలము, నిల్వగీటు లావృత్తములను దెల్పును.)

సీ. కలయందుమాడ్కి జా • గ్రదవస్థలోఁగూడ
సకలకార్యము లవ • శతగ జరుగు
నస్వతంత్రపుబ్రతు • కద్దిరా యిది కోరి
నట్లుల కాకుండ • నబ్బు వంత
ప్రకృతిపంజరమునం • బడివిధిప్రేరణ
న్వేలువడు మార్గముఁ • దెలియకుంటే
దృష్టానది న్మున్ది • తేలెడు నాకు సం
తుష్టి యనెడు నొడ్డు • దొరక దకట
నాప్రయత్నము సర్వము • స్వర్గమయ్యె
నావెలితిఁదీర్చి నన్బోచు • నాథు డెవఁడు
నీవుతప్ప దయామయ • దేవదేవ
భక్తమందార భవదూర • పరమపురుష.

మంజరి—నాథనామక్రమము.

- ౧ అని శరభంగుం డిగ్గుం ననదే - హంబాహుతి నొనరించి।
- చనియె స్వర్గమునకంశట నత్యా - శ్చర్మంబున నటమించి।
- ౨ అసురులచే భక్షితులౌమానుల - యస్థిరాశుల న్నాంచి।
- కసిగొని రాముఁడు దుష్టరాక్షసులఁ - గడపఁ బ్రతినఁగావించి।
- ౩ తాపసులకెల్ల సభయమిచ్చిన - స్థపసులు సంతోషించి।
- యాపన్నశరణ్యుడగురామునిఁ జి - రాయువుగా దీవించి।
- ౪ తపము హాయిగా నల్పుచుండ సీ - తాజాని న్దర్శించి।
- విఘ్నమోదమున సుతీర్ణుఁడిట్లుల - వినుతించెం బులకించి।

జేగడత్ర్యసజాత్యట-మూడవకాలాక్షరములు 2 విడిచి

యెత్తుబడి 2 కాలపల్లవి

ప॥ శరణు శరణు రామా - స మద దనుజ భీమా ।

అ॥ సుదుచి రాస్య సోమా - సూర్యకుల లలామా ॥శ॥

౧ అమల కమల నేత్రా - యవనిజా కళత్రా ।

యమోహసుగుణపాత్రా - యథుల తాల ఏత్రా ॥శ॥

(2 వ కాలము) పద-పమ-గిరి-ధారిత-హత-యుగ-తథి-హిత-కిణి

గధ-మా-గరిసరి-గమ-పథ ప-సా-రి-నీ-ధవ (మూడు కాలము

లందు తదధి గీతా- (ఒక్కయూవృత్తములో)

సీ. ఎల్లవస్తువుల గు ♦ రైలుగుచు బరులకు

నాయూహా దెల్పు ♦ జానంబు కల్గి

తాపత్రయంబుల ♦ బాపుకొంటుకు దారి

పెదకుచు గురుబోధ ♦ కశ్యపింది

నైరాగ్యమంది యి ♦ వ్యసమున నీకొఱి

కెదురుచూచుచునుంటి ♦ నిన్ని నాళ్ళు

నీకృపకతమున ♦ నీదర్శనం బిచ్చి

నను గృతార్థు నొనర్చి ♦ నావు దేహ

తరమె నీభ క్తవత్సల ♦ తన్నుతంప

నాదెడంద నిక న్నివు ♦ పాయకుండు

జనకజాలక్షిమలతోడ ♦ జలజనేత్ర

పద్మనాభ దయానిధి ♦ పరమపురుష.

శా. రమ్మా నాదుగురుండగ స్త్యముని యీ చాంతంబున న్నొప్ప య

జమ్మునల్పెడు నమ్మహాత్ముని తప ♦ స్సామర్థ్య మేమందు, సు

ద్రమ్ముండ్రా వెగుటుక్కున కొగుడపె విం ♦ ధ్యత్సాధరాద్ధత్య, మ

న్నమ్మగర్భముజేర జీర్ణ శను బొం ♦ దంజేన వాతాపినిక.

క. అని చెప్పి సుతీర్ణుడు రా

ము నగన్యాశ్రమమునకు బ్ర • మోదంబున కో

క్కొనియేగె గుంభసంభవ

మునియు న్రాఘవున కెదురు • వోయి యిటుల నెకో,

శుద్ధసావేరి—సంకీర్ణజాత్యట ప్రథమకాలపల్లవి సమగ్రహము

4 3

ప॥ సోతపంబిన్ని ఏ-నంబులకుం బండె-నారామ ।

8

అ॥ పూతనా మనపాం - బుదశ్యాను నదం - బుధి సోమ । నా॥

8

౧ జగత్స్పృష్టిస్తీతి - సంహారి మూలకు - జాలోల ।

6 8

రిగవకాలపాలవిఃసహతదనుజజాల - నృపా తి । నా॥

(1వ కాలము) రి-మ-ప-ద (2వ కాలము) ధి-న్న ధా-రి-తహ-ధ-

ర్ముణు (3వ కాలము) సధపమ-రిన (4వ కాలము) తాకిట-తక

ధరికిటతక - ఖాంధరికిటతక - (3వ కాలము) పధపమ-రిమరిన-

రిమపధ - సధపమ - తాకిట - తకధరి - కిటతక - క్షేకిట ।

తకధరి కిటతక - ధర్గుడు-ధర్గుడు-ధర్గుడు-హ త-తాధిన్న తా-పధ

పమ-రిమరిన-రిమపద-సధతతి-ఆతిదతి-ఆతిదితి-ఇతిగితి-ఇతిణతి-

అతితతి-అతితతి-దతిధి-గితిణతి-తతితద ధిగిణతి (2 తాళావృత్త

ములు) (అక్షరముమీది బొట్టు తాళఘాతములను దెల్పును.)

సీ. ఎల్లంచువారల • కట్టు తోచెద వేవి

లేనమేయ నాచెట్టా • దవెదు మాడ్కి.

నాయున్ని కేప్రమా • ణంః యన్న దో యట్టి
 యాత్మానుభవవే • ని • న్నగపటచెహు
 ద్రిగుణంబులందాల్చి • క్రీడిం చెదవు నైజ
 ముగ విశ్వయాపుడ • వగుచు నీవ
 యన్నిటికాధార • మాకాశ • మాగతి
 గారణంబౌదు జ • గమున కెల్ల
 నీవునిజ నే చబద్ధంబు • నిశ్చయముగ
 నిన్ను • జూచుచు నన్గన • నే కిరంగనుక
 దీనబంధు దయాసింధు • దేవదేవ.
 భక్తమందార భవదూర • పరమపురుష.

మంజరి— ధన్యాసి

- ౧ శిష్టరక్షణము దుష్టశిక్షణము - చేయుటకై యిట్టివు ।
- ౨ సృష్టిసితిలయ కర్తవ్యము ని - యిల నవతరించినావు ।
- ౩ నీతాలక్ష్మణులతోడ నీవు వ - సించును నామచిత్రోన ।
- ౪ బ్రీతిస్సరించెద న్నియిప్పటి - వేషము భక్తాధీన ।
- ౫ రామచంద్ర నీకక్షయతూణీ - రం బమోఘమైనవిలు ।
- ౬ ప్రేమనిచ్చితి వ్రణమున నీచే - ద్రైశ్చైదరెల్ల దనుజ్జులు ।
- ౭ పంచపటి స్తోదావరియొడ్డున - ససించుము రామభద్ర ।
- ౮ మంచి నీకగున్గాల సంతతము - మానిత సుగుణ సముద్ర

ద్వీపద:—అంత నగస్త్యాజ - నంది రాముండు ।

— సంతత సుజన ర - ఊణ దీక్షితుండు ।

ధరణిజ కందించి - తనకరంబునత ।

యరిగి లక్ష్మణానితో - నరసె సంపూత ।

శీతాంబుకణ విరా - జితపాత పోత ।

ధూతకోమలశిఖా - తుందిలచూత ।

పల్లవాస్వాదన - పరపికగీత .
 సల్లలితశ్రుతి - స్ఫారాళిజాత .
 శిగజిత మంజులం - చిత సుః మకుంజ .
 పుంజాగ్రభేలత్క - పోతక శింజ .
 గీట మధుస్వరా - వృత నికటంబు .
 పాటల వంజుల - వకుళోత్కటంబు .
 పిహిత గోదావరీ - విపుల తటంబు .
 బహుమృగశోభిత - పంచవటంబు .

సీ. అగ్నికిలొంగని ♦ యల్లెండ గాలివా

నలకు లోబడని చం ♦ దమున గారు
 మొకముల కలవిగా ♦ నికరణే బాములు
 సుంజైన జొరసందు ♦ చూపని యటు
 పిడుగుపాట్లకు నేల ♦ వడకులకుం దొంగ
 లకు బగతురకర వీ ♦ ల్కానిపగిది
 వలసిన తెమ్మెర , వెలుతురు మంచి నీ
 రిచ్చు జంత్రమ్మలిం ♦ పెసంగు నటుల
 నెల్ల చదువుల కిటుకులు ♦ నెఱుంగు జాణ
 యాఱు పూటలలోవేల్పు , లబ్రపడంగ
 హాయిగాఁ దనవదినియ ♦ యన్నయును మె
 లంగుటకుఁ బన్నె నొకయిల్లు ♦ లచ్చనుండు.

సీ. కడువేగమే పూచి ♦ కాచునె టెలచా

యల ఫలవృక్షము ♦ లంట్లుగట్టి
 నడిమి కరుగ వీలు ♦ పడనటు గోరంట
 వరుసఁ బద్మప్రసాహ ♦ ము రచియింభి

జోడుగఁ బెరిగిన శ సోమిదపుంజెట్ల

యందు దట్టముగ ను శ య్యాలవేసి

పిల్లనఁగ్రోవితో శ పిలిచి నానావిధ

ఖగమ్మగములు మచ్చి శ క వడఁజేసి

పంచవటమును భూ శ తల స్వర్గమువలె

సలిపి యెంతయు నఖిలోప శ చారములను

క్ష్మాసుతా రాముల నహర్ని శ శంబుఁగొలిచె

సూక్ష్మతమ బుద్ధిశేషుండు శ లక్ష్మణుండు

౪. అంతట నొక్కనాఁడు జన శ కాత్మజతోడుత గౌతమీనదీ

ప్రాంతమునందు రాముఁడు వి శ హారము నల్పఁగ నేగుదెంచి య

త్యంత కుశూహలంబున ద శ శాస్త్రిని చెల్లెలు చుప్పనాతి యా

కంతు సహస్రసుందరు నె శ గాదిగఁజూచి తలంచె విట్టులక.

మోహన—మిశ్రజాతి—రూపకము

ప। పీఠేఁతో యందమైన - వాఁడు నెబాసు

॥పీ॥

అ। ఈడేఁజేడైన వీని - కీరేడుజగముల లేడు

॥పీ॥

౧ కూడఁ దగిన మంచి కోడె - కాఁడు

॥హాహా॥

నేడు నాకబ్బకబ్బి - నాఁడు నాకేడుజోడు

॥పీ॥

సీ. ఆనెరు లావీను శ లానుదు రాజామ

లాచూపు లాచెక్కు శ లాముకాబ

విరిగెడ్డ మాకెంపు శ పెదవులా సుప్పాణి

కోవపల్వరుస యా శ గుండ్రనిమెడ

అ. శిశువుమూఁపు శ లానెడంద యెడంద

యాలోతు పొక్కిలి శ యాయలంతి

కొనానిడుద కేకలుఁ శ గవ యాబటువుతోడ

గా బిగిపిక్కలా శ యడుగుదోయి

మొఱపు చిరునవ్వు క్రొమ్మబ్బు శ మేనిచాయ
యులుము పేరెల్లు తిన్నని శ యొడ్డుపోడవు
తనిని తీఱుమ వీనిఁజూ శ చిన కొలంది
నింత సొగసైన మగవాఁ డిఁ శ కేడ లేడు.

గీ. నలువ వీనికిఁ దగిన పెం శ ధ్లాముఁగూడ
నిట్లు జతఁగూర్చెఁగాని నే శ నెట్లులెన
వీని లోఁబర్చుకొని యిప్పు శ దీనినిఁ జేగ
హఱ్ఱుఁ గాకున్న నాయన్న శ కప్పనిఁక.

క. అని తలఁచి శూర్పణఖ రా
ముని చెంతకుఁ జిన్నపశుచు శ పొలపుచఁజని పా
కొనఁ జూసవ్వపఁ బయ్యెదఁ
గొనకొలు వృద్ధకొనునుఁ శ గుల్కుచు నిలులక.

కాశీ—చతురస్రగతి

ప. ఏనీకుఁ జిక్కినా నోరీ మందకాఁడ - యిప్పుడే నన్నేలరా | యే॥

అ. నీనుండవలెఁగాని నీకుందగిన జో - డెప్పరాసిదేలరా | యే॥

౧. ఈచాటుచకురమ్మ మంతనముఁ జెప్పెద - నీవెట్లు యాఁకొట్టెదో

పూచెందులివె సిరి కోరివచ్చినప్పు-మోఁకొలడ్డవెట్టెదో || యే॥

౨. జగమెల్లఁ జూచితి న్నీవంటి సొగసుకాఁ - జగపడ లేదదిరా

మగఁడ దాఁసనేల నన్ను మించినజాణ-మఱిమఱి లేదెదిరా | యే॥

నీ. ఎవ్వతె ననుకొంటి శ వీరేడుజగము లే

లెడు రావణునకుఁ జె శ లెలను నేను

అడ్డులేకెచ్చటి శ కైన దబ్బుననేగి

యలయక మళ్ళిరాఁ గలను నేను

ఏతెవు లేనిఁగా శ నీ తెప్పపాటునఁ

దూలఁగొట్టెడు వెజ్జ శ రాల నేను

కోరినరూపు గై ♦ కొని యిచ్చకొలది కూ
డిక వేడ్కనోలలా ♦ డింతు నేను

చులక జూడకు నిన్ను నే ♦ వలచితినని
వీని మ్రింగెద నెందు కీ ♦ చేబె నీకు
రమ్ము నావెంట హాయిగ ♦ బ్రదుక వలచి
తేని యిప్పుడె యరమర ♦ మాని తేడ

క. అని పల్కెడు శూర్పణఖ
గని బెదరెడు సీతనొక్క ♦ కరమున దనయ
క్కున నదుముకొనుచు రాముం
డ నెనిటు చిటునవ్వెసంగ ♦ నారక్కసికి
బిలహరి—ఖండగతి

ప॥ జాతిసేతి తలంప - కీతీడుగాబల్కి ।

అ॥ తే తోచినట్లెల్ల - నెవతెవైన నల్కి

॥జా॥

౧ నిక్కమగు మగవాని - కొక్కాని యొకమాట ।

పెళ్ళేల రక్కసీ - వెళ్ళు వచ్చినబాట

॥జా॥

౨ కలమునకుజెడి కాని - కూడు గుడువగనెన ।

నలుపగూడదు హాని - జగతి కేమిషనైన

॥కా॥

సీ. అగ్నిహోత్రంబు సా ♦ త్యముగబెండ్లాడిన

భార్య నెన్నడు నెడ ♦ బాయజనదు

తను గోరి వలచి మీ ♦ దంబడినన్నాని

సరభామినులకు లో ♦ బడగరాదు

శన్న నం ♦ దముగ నున్నప్పటి

తలను మో ♦ హింపవలదు

శయు

శగగు

ధర్మమార్గ మొకింతయు • న్దప్ప లేము
 రఘుకులంబున బుట్టిన • రాజు లేము
 రక్కసీ నిన్ను జూచి యీ • రమణి బెదరె
 వెళ్ళుమిక వెట్టి మొట్టి పో • కిల్చుమాని.
 క. అని పల్కిన వేగిరపడి
 కనుగొనల పల్ల వంత • గొట్టుచు నిటు వా
 కొనె నువ్విళ్ళూరుచు శూ
 ర్పణఖ పెదవి చప్పరించి • రామునితోడన్.

జెంజోటి—మిశ్రరూపకము

ప. బళిరసీవు పెట్టు చీ - వాట్లుకూడ ర త్తికట్టు ।
 అ॥ అలరుచుండు నీకునొ - కందమై చిరాకు ||బ||
 ౧ అవురసీదుపల్కు చిటు - నవుము తైములొల్కు ।
 సవతియొద్దనన్నుబ - ల్చిన సేయకు కొల్తునిన్ను ||బ||
 ౨ ఓరివన్నె కాడ న - న్నుంచుము నీతోడ ।
 మేరమీతనాన కను - మీనాపై నీన ||బ||

సీ. తెగిలివేయుము దీని • దబ్బున బుట్టింటి
 కాలి కా దిద్ది నీ • పాలిమి త్తి

యిస్సో సనివలె • నెటుదాపరించె నీ

కిద దీనికతన నీ • కెగుమూడు

బనికిరానిముసలి • వార్పన్నతగవులు

విని సుగములుమాను • కొనుట వెట్టి

వలచినచెలిని జ • వ్వనమున గలియకు

న్నన్నన కేల న • నా

బమ్మకూతుర నేను

రావణుడు ఈ

నిన్ను నేలించు నాతడి ♦ నేల నెల్ల

కెంగిలితనమ్ము మాని న ♦ న్నుం గవయుము.

మంజరి—కాశీ

- ౧ మ్రుంగెదస్తీని దొలుత నాపిదప - మేకొనవేనిన్నన్ను ।
బ్రుంగించెద నాతోడపుట్టువుల - బురికొల్పి సరగనిన్ను ॥
- ౨ కోరి చెడ కనుచుజుప్పనాతి బ - ల్హోరాక్కారముబూని ।
ధారుణీసుతకబోదువ నుంకింప - ద్వరగ లక్ష్మణుడుదాని ॥
- ౩ ముక్కు సెవులు గోసి పాటదఱమిన - మొట్టోయనిరాకాసి ।
గ్రక్కున దిక్కులు పగులనేడ్చుచుక - ఖరాసురుని దరిజాసి ॥
- ౪ నెత్తినోడు మొత్తుకొనుచు నిట్లనె - నెత్తురు వరదలుగ్గాఱు ।
నత్తెడిదన వికృతరూపముంగను - నందఱికి జాలి మీఱు ॥

ఆహిరి—త్ర్యసగతి

- ౧ పీమందు స్థయ్యము నా - కింతదెచ్చునే ।
నామగడున్న నీపాట్లు - నాకు వచ్చుచే ॥ ౧ ॥
- ౨ ఏలనీకులుజములపొగ - రింకనన్నయ్యో ।
కూళయొకడు ముక్కు సెవులు - గోసెనాకయ్యో ॥ ౨ ॥
- ౩ తబుసుచేయు నాకొడుకుం - దాదెగటాత్తె ।
నుబుసుపోక నాకుండిన - మొప్పన్జాత్తె ॥ ౩ ॥
- ౪ పోటరి మానిసిచే నా - పొలుపు పొలిసెనా ।
నేటికి రక్కసుల పర్వ - నీట గలిసెనా ॥ ౪ ॥
- ౫ నీ గోదరిచెంత నా ♦ కులపాక దాగట్టు

కొని యొక నల్లని ♦ కోడెకొడు

పెండముతో విట్ట ♦ వీగుచుండె నెదురు

గానని కొదమసిం ♦ గంబు మాడ్కి

బొగరున వానిత ధమ్ముడు దపంబొనరించు

నాకొడుకుం స్తంపి ధ నా డని విని

యేనేడ్చు చుంబోయి ధ యిదితగ దనగ గో

సెం బయి పెచ్చునా ధ చెవులు ముక్కు

చెలగి నీయట్టి జగజెట్టి ధ చెల్లెలనయి

మఱియు బొమ్మకు ముద్దుకొ ధ మారినయ్యు

నింతవచ్చెను నాకు ని ధ కేల జాగు

పగను దీర్చుకొనుము మాగ ధ వాడవై న.

క. అని జల్లున నెత్తురు చి

మ్మనగ్రోవుల నుండి యుబుకు ధ మాడ్కికొ దన గో

సిన ముక్కు సెవుల నెగురగ

వనరెడు సోదరికినిట్లు ధ పలికెకొ ఖరుడక

గంబీర నాట—త్ర్యేసజాతి—త్రిపుట

ప॥ వనరకే యాయధమనదులం - బట్టికట్టి నీయెదుట బెట్టెద ॥వ॥

అ॥ వసజనేత్రుడైన న్నిపగ - వాడు వాని నాకాశ్చమట్టెద ॥వనర॥

౧ అద్దిరా నాముద్దుచెల్లెలి - కగునె యను నరు డెంతకొవ్వె ।

నెద్దీనె బులినిగఱచె గొట్టె - యేమివింత పుట్టెనవ్వె ॥ప॥

శా. పోనీ యెందుకు నీవెవెంటగొని యీ ధ పూర్వమరత్రేష్ఠులక

నానాయుధ ప్రవీణులక గడుబిరా ధ న సూర్యురక, బొమ్మ త

ల్లి నీయిచ్చకువచ్చినట్లు, నిను వె ధ త్రింబల్పు నాద్రోహులక

బ్రాణంబుల్చెడనీక తెమ్మిచటి కా ధ పైసంగతి నూచెదక .

గీ, అంత జుప్పనాతి ధ యసుదుల దండుకో

వచ్చుచుంట జూచి ధ యచ్చెరుపడి

భనువుడాల్చిరాము ధ డనియె లక్ష్మణునకు

నీట్లు మందహాస ధ మింపుమీఱ.

శ్రీరాగము—ఖండగతి

ప॥ చూడుమా వచ్చెనిదె - శూర్పణఖ పగపట్టి ।

అ॥ వాడి రక్కసులతో - వడిగ బర్వులు వెట్టి

॥చూ॥

౧ వదిలముగ సీతతో - బర్ణగృహమున నుండు ।

తొదముట్ట మావెదక - దొడ్డ రక్కసిదండు

॥చూ॥

సీ. ఒరుల హాయిగ నుంట ♦ కోర్వక దుర్మార్గు

లెదియో మిషవెట్టి ♦ యేచుచుండ్రు

కానిచో నెంచుకీ ♦ కఠినరాక్షసి మన

తోడ గోరి జగడ ♦ మాడజొచ్చె

నింతకు న్దలప య ♦ భేచ్చవచ్చెను విప

రీతదైవము నడ్డ ♦ చెవరితరము

ధర్మపథంబొకిం ♦ తయు దప్పరా దెద్ది

యెట్టులైనప్పటి ♦ కీ బ్రతుకున

నేగుమిక సీతతోనీవు ♦ వేగ నదిగొ

మించి రాకాసి మొన సనిగా ♦ పించుచుండె

రనుచు నెమరేగు రామున ♦ కనియెనిట్లు

సుతయు నిగ్గులేక యా ♦ చుప్పనాక,

కామవర్ధని—త్రిశ్రగతి

ప॥ ఇంకనైన మాట విందువ - యిపుడునన్ను గూడి యుందువ॥ఇంక॥

౧ ఏడివాడు పాతిపోయెన - యెడ్డెనవతి మాయమామెన

॥ఇం॥

౨ వచ్చెమళ్ళి ముక్కు సెవులివె - వన్నె కాడ నన్ను

॥ఇం॥

సీ. వలచివచ్చిన నన్ను ♦ గలియుము జవ్వన

మున నటుపెట్టుము ♦ ముసలి తగవు

జోగముల్ గడువ నీ ♦ బొంది యబ్బెన్నాని

మునుముట్ట బిచ్చినో ♦ ములకు గాగు

కాసంతయుఁ జూణ ♦ గాకున్న యీ మొద్దు

పెండ్లాము నీ కేల ♦ తిండిచేటు

కఱకురక్కసులు ని ♦ నట్టినొంచు టయ్య

యో యిప్పునాయుల్ల ♦ మొప్పకుండె

గాని మాటలతో సరి ♦ కావునీవు

రండు రాకాసు లిక బట్టు ♦ కొండు వీని

గొందఱా లోయలలోన డా ♦ గు పగవాని

డక్క బెట్టుడనగ రామ ♦ చంద్రుడలిగి.

మ. తృటినా దైత్యశతోత్తచూంగముల ధాత్రిక దుల్చియోరక్కనీ

యటునీవైతివి మారకగ్రహము దై ♦ త్యక్తేణికినొప్పమ్ము వే

యిటకున్దొక్కనిరమ్ము సాధువుల కెం ♦ తేబాధ గావించుచుకొ

మగుమాయ ల్పచరించు దానవుల ని ♦ మ్మైనందఱ న్మన్నెదన్.

గీ. అనగ ఇప్పునాతి ♦ యతిరయంబున నేగి

ఖిరునిచెంత వినిచి ♦ జరిగినపని

యనుజ్ఞఁడై సదూష ♦ ణునిసేనతోదెచ్చి

పలికె. రాఘవుచకు ♦ నెలనగవున.

కాంభోజి—ఖండగతి మొదలన్ని గతులయందును

ప॥ ఎందులోయెదవు నీవింకనోమగవాడ—యిప్పుడై నమాటవినవేడ ॥ఎ॥

ప॥ కందువలనాతోడ - గాదనకుమాతేడ - కలియుమా నను వన్నె

కాడ

॥యెం॥

అ వచ్చెనాతమ్ముడ - బాబికానివాడు - పట్టికట్టున్నిన్ను నేడు ।

నెచ్చెలిన్ననూడు - నీకునేదగుజోడు - నీపిచ్చిపట్టుదల వీడు ॥ఎ॥

చ. వలచిననన్ను గాదనెద ♦ వా యుచూడకు మెఱవాటి యి

ట్లుగుట నాయమా సవతి ♦ యందలి మక్కువ వీడలేనిచో

నలవడి నామె నేను నొకఁ ♦ టై నినుఁ గొల్తుము కూర్చితోడ వం
తులు గొని నాదుబందుగుల ♦ తోడును మేనిక మాటతప్పినన్.
గీ. పొమ్మనుచు వీసడింతువా ♦ పొదవుఁ డితని
రక్కసులనంగఁ బై బడు ♦ రాక్షసులను
దూషణునితోడ రాముఁడు ♦ త్రుంచెనంత
ఖరునకు న్జుప్పనాతి యి ♦ క్కరణిఁబల్కె.

మరంజి—ఖండగతి

ప। నిక్కముగ నలఁతి మా - నిసి గాఁడువాఁడు
అ। రక్కసులనందఱున్ - జక్కాడినాఁడు ని।
౧ నీవుగాకెవ్వఁడతనిం బట్టలేడు ।
వావిరిన్నాకుఁగల - పగఁదీర్చునేడు ॥ని।
౨ అన్నమనకున్న మరి - యాదఁగాపాడు
చిన్నచెల్లెలికిఁజే - సినకీడు చూడు ॥ని॥
ఆ. ఇటులఁ జుప్పనాతి♦యేడ్చుచుఁ బురికొల్ప
బయలుదేటి మూల ♦ బలముతోడ
ఖరుఁడు రామచంద్రు ♦ దరిజేర జానకీ
లక్ష్మణులు మిథమిటు ♦ ల ననుకొనిరి.

నీలాంబరి—భైరవి

స్తోత్ర-ప। రాముఁడొక్కఁడు మఱి - రక్కసులు పెక్కు-వేల్-రణమెట్లు
జరుగునోచుమ్మా ॥రా॥
లక్ష్మణుఁడు—అ। ఏమట్లు భయపడెద - వీరేడు లోకమూల నెదురేది
నీవిభుని కమ్మా ॥రా॥
స్తీ. ౧॥ నానాస్త్రశస్త్రముల్ - నలుదెసల నుండిపడ - నామగఁడు
కాచుకొనుటెట్లు ।

అ॥ ఈ నెలపు నన్నూడు - నీఁగైన వాలనీ - కెగచు బాణములన
 లట్లు ॥రా॥

సీ- ౨। తేపతేపకుదబ్బు - దిబ్బించుఁ జప్పుడగు - దెల్లముగ నేమ
 గునదబ్బు ।

అ॥ ఈపగిదిఁగూలుచుం - ద్రేపుచెడి రక్కసులి - కేమందు
 నాయన్న దెబ్బ ॥రా॥

సీ. దర్శించుమీ దూర ♦ దర్శి యంత్రమ్మున
 మండలీభూతకో ♦ దండుఁడగుచు
 దనుజతమిశ్రము ♦ లద్వయిచెడఁ జండ
 తర సహస్రాంశు వి ♦ ధమున నెట్లు
 లలరు నీభర్త ప్ర ♦ త్యాలీధముగఁ దూపుఁ
 దొడఁగుట సుంతయుం ♦ దోచదైన
 విఠిగెడు నరదము ♦ లొఱగెడు గుఱముల్
 తెగిపడు సిడములు ♦ త్రెళ్ళుకరులు
 మొత్తముగ నాడు మొండెము ♦ ల్ముణుకుబంఠి
 పాటునెత్తురు వరదలు ♦ భళిరయట్టి
 యఖిలలోకై కవీరుని ♦ యనుజుడనయి
 నే నతనిపత్నివై నీవు ♦ నెగడినాము.

గీ. జానకీలక్ష్మణులు పర్ణ ♦ శాలనుండి
 కనుచుండ యుద్ధంబుల్లు ♦ ఖరుఁడు రాము
 విలుఁదునిమి ఘాలమున మూఁడు ♦ ములుకులేసి
 యట్టహాసంబు మీఱగ ♦ నిట్లు లనియె

భైరవి—చతురస్రజాతి రూపకము

ప॥ కాచుకొనుము యోరి నీ - గర్వమడపెద ।

అ॥ రాచవాడ నిన్ను నే బి - రానఁగెడపెద ॥గా॥

౧ పేదరక్కసులను జంపి - విఱవీగెదో ।

యేదీ నీమగతనమిప్పు - డెట్లు సాగెదో

॥౧॥

సీ. ఎంతటిముద్దరా • లీ చుప్పనాతి నా

చెల్లెలు నీ కేమి • చేసె నెగ్గు

రక్కసులంత నీ • రసులను కొంటివా

యింతులమీద నీ • కెంత తెగుప

వెట్టిబాగులయాడు • పిల్లకు ముక్కు సె

వుల్లోసినాడవు • బుద్ధి లేద

నీపొగరూ డ్చెద • నిలునిలుమా యెట

కేగెద వింక నీ • కేది మఱుగు

కనుము నిన్ను బట్టి • కట్టెద నేనిప్పు

డనుచు ఖరుచు వల్కు • నంతలోన

వేఱువిల్లు దాల్చి • పిన్నన వ్యెలయగ

నసురతోడ రాము • డనియె నిట్లు.

కన్నడ—చతురస్రజాతిరూపకము

ప. సెబాసు నీవు కొంత - వీరుడోరా నా ।

చేతివిల్లు ద్రుంపగల్గితేరా

॥౨॥

౨౦ అధర్ములై నవారల శిక్షింతు

నరసి యెల్ల సాధుల రక్షింతు

॥౩॥

ఉ. స్త్రీయని దీని జంపనయితి • న్నడు బాపని నీదుచెల్లె లా ।

హా యిది ముద్దరాల సక • లాసురకోటికి జుక్కవాలె యి ।

మ్మాయిని దీనిమూలమున • మ్రందగలర్చిను బోటరక్కసు ।

ల్వయి యి కేల ధర్మమెడ • లించిన వెంబరవిత్తు నెగ్గునే ।

మంజరి—కన్నడా

౧. అనిపల్కి రామచంద్రుడాదనుజు - నంత విరఘునిం జేసి ।
 తునిమె వానిశిర మవలీలకొ దో - ప్తో వైష్ణ వాస్త్రమేసి ।
 ౨ తక్కురక్కసులయందటిపై గాం - ధర్మశరమేయ వారు ।
 గ్రక్కున నొకడొకని రాముడనుకొని - కలహమాడి తెగినారు ।
 ౩ సర్వరాక్షసుల మర్దించి రామ - చంద్రు డెలనవ్వు నెగడ !
 నుర్విజాలక్ష్యులగుండి హాయి - నుండె దనుమును ల్వాగడ ।
 ౪ అంత జుప్పనాటి లంకకుం జని - యనియె దశకంఠతోడ ।
 వంతమీఱి దన వికృతరూప మ - వ్యాడబ్రమ్మన జూడ ।

శాలిపంతు—ఆదితాళము

- ప॥ పాపానిసరిససా సససీసరి - సాసీధపామ గరిరిససీ ।
 నీయంతటి జగజెట్టికిజెల్లెల నేనయ్యునిట్లు కుడిచితినా ।
 అ॥ సారిగరీమప - ధామాగారిస - నాససని సారిగరిరిససా ।
 వేయియి కేలర - యన్నారావణ - వెల్లడిగ సిగ్గు విడిచితినా ॥సీ॥
 ౧ పదమపానిసరి గారిసానిధా - ధాపమగరిసరి గారిససీ ।
 పొగరుబోతోకడు కాలులాడినా-ముక్కు సెవులు తెగగోసెనయో
 సనినిసాసరీధాపమగరిసరి - సానిసారి సాగరీరిసా॥
 నగెదరందలున్నా సరివారలు - నన్నుజూచి మొట్టో కుయో ॥సీ॥
 సి. వినుమన్న సీరాము ♦ డను నొకమానిసి

దొర యాలుదమ్ముల ♦ తోడ బంజ

పడిముస నాకుల ♦ పాకలో నెలకొని

తబిసిమానాపట్టి ♦ లలను నటికీ

వీచ్ఛలవిడి గడు ♦ బెచ్చురేగ న్దగ

దను నన్ను నెగసక్కి ♦ యంబులాడి

ముక్కు సెవుల్లోసి ♦ యక్కట కరుదొట్టి

యెల్లరాకాసుల ♦ యేపడంచె

ఏమిచెప్పుదు నీవార శ లిట్లు వడగ
 నూరకుంటివి సుంతైన శ నారయ కిటు
 బందుగుల సేమమరయని శ వానిగొప్ప
 యడవి గాచిన వెన్నెల శ యాగదప్ప
 క. అని నిష్ఠురంబు లాడుచు.
 దనయడుగులఁ గంటిసీట శ దడిపెడు నా శూ
 ర్పణఖకు రావణుడిట్ల నె
 మనికతపడి బాంధవాభిమానము తోడఁ.

శంక రాభరణము—చతురస్రజాతి రూపకము

ప. ఆశ్చర్యం బాశ్చర్యం - బసురులు మానిసి చేబడుట || యీ ||
 అ. నిశ్చయమిది నీపగతుడు - నేడే నాచేతజెడుట || యీ ||
 ౧ సురలక్ష్మి న లొంగబోని - జోడుమిన్న ఖరుడు ।
 దురములోన వానిగూల్చె - దుదకు నొక్కనరుడు || యీ ||

శా. ఏమీ యూవిపరీత మెంతపని య శ య్యె న్మానవుండేడ సం
 గ్రామంబందు జయించుటేడ ఖరు నా శ కంటెంబలింబాపురే
 పామున్మింగెనుగప్ప వ్యాఘ్రమును వ్యా శ పాదించె జీంబోతు నే
 నామర్జ్యం దెగటాఱు చూరడిలుమ శ మ్మా యిప్పుడేపోయెదఁ,
 క. అనిపల్కిన జిలునగవున

గనుగవ నీనొత్తుకొంచు శ గడువడినా శూ
 ర్పణఖ యనె రావణునితో
 వినుమా శ్రీరాము నాలి శ విత మెఱిగింతుఁ.

ఖమాచి—త్ర్యస్రగతి

ప. అగవడ దేచోట నైన శ యట్టివన్నెలాడి || యీ ||
 అ. సుగపడు మా పూవుబోడి - జోడుగూడి యాడి || యీ ||

౧. ముగుదకాలి గోదనైః - బోలునె నీనాతి || య ||

యగునుదానిచెంత రంబ - యైన నొక్కకోతి || య ||

౨. దెబ్బన నద్దాని జిదిమి - దివ్వె పెట్టవచ్చు
అబ్బోటిన్మాడ నతివ - కై న వలపుహెచ్చు || య ||

నీ. కొప్పు నిలువబడి ర విప్పిన న్నీలిగా

జల మలారము పోల్కి ర జెలగు నేల

నేవంకగన్గొన్న ర నావైపుననె నల్ల

కల్వలు దండలు ర గట్టుచుండు

చిన్నారిపొన్నారి ర చిలునవ్వు నవ్విస

జలజల ముత్తెము ర లొలుకుచుండు

పలికిన గోయిలల్ ♦ చిలుకలు గోరలు

బ్రమసి మ్రోగుచు జేర ర బాటుచుండు

బళిర యాయింతి యద్దాని ర చెలువు చూచి

తీరవలె గాని కొనియాడ ర నేరితరము?

యాపెతో నొక్కసారి మా ర టైన నాడ

కున్న నీమగబ్రతు కన్న ర యుత్త రిత్త.

క. అప్పుడు రావణుఁ డెంతయు

నుప్పొంగి రథంబునెక్కి ర యుదధి గడచి యా

చొప్పున మారీచునితో

జెప్పిన దనపూన్ని నతడు ర చేడ్పిడి యనియెకో.

కేదార—మిశ్రగతి

ప|| పండువంటి లంక - పాడుచేయుట కే-పాపి చెప్పె నీకీబుద్ధి|| రావణ||

అ|| కండక్రొవ్వున నన్య - కాంతను దెచ్చిన - గలుగునా సౌఖ్య

సమృద్ధి || రావణ|| ప||

౧ కొఱవితోడ దల - గోకుకొన్న ట్లీవు-కోరితెచ్చుకొనకు వైరము
రావణ । కొఱగానిపనిజేసి - కులమెల్ల జెఱచెదొ-కోర్కె యేమి
యీ ఘోరము । రావణ

॥ ప ॥

సీ. అవుని యాశ్రీరాము ♦ డెవ డనుకొంటివి

మనుజ మాత్రుడుకాడు ♦ మాధవుండు

దుష్టశిక్ష న్మఱి ♦ శిష్టరక్షణముచే

యన్ధాత్రిపై నిట్టు ♦ లవతరించె

గానిచో నీకు శ ♦ కృముకాని శివధను

వెడమ చేతన్గొని ♦ యెట్లు విఱిచె

ద్వత్తుల్యుల నిర్వరా ♦ ధ ఖరదూషణుల నె

ట్లవలీల నాహవ ♦ మందు దునిమె

అట్టి బగదేక వీరుని ♦ యాలి పొందు

గూడవచ్చి తె నీకేమి ♦ కీడుమూడె

గ్రొవ్వున న్ముక్కు పెవులు పో ♦ గొట్టుకొన్న

ముండ మాటలువిని చెడి ♦ పోకు మన్న.

ఉ. ఆజగజెట్టి యస్త్రమిటు ♦ లబ్ధిదరిం బడునట్లు నన్ను నూ

ర్యోజనము ల్ముహూర్తమున ♦ అువ్వెనొకప్పుడు వానిచెంత ర

క్షోజన మాయ చెల్ల దెటు ♦ సూర్యుని జీకటి దాకుగాన నీ

వాజతలంపు మాని యిక ♦ వచ్చినత్రోవను బొమ్ము రావణా.

చగ రావణుడల్లి సా ♦ యపడవేని

గొనెదన మారీచు ♦ డొప్పుకొనియె

తమిా ♦ ప్రాంత మందు

కుము ♦ బల్కెనిట్లు.

భూపాల—చతురస్రజాతి రూపకము

ప॥ ప్రాణేశ నాకికే కొడు - వ నేసికిల్లాల

అ॥ నేనోములనోచినానా - నీప్రేమామృతము గ్రోల

॥ప్రా॥

౧ బౌరా శతకోటిమన్న - ధాకారా రఘువీర

వేరుగ నేనుండనోప - వేగనీలోజేర్చుకోర

॥ప్రా॥

నీ. మునులైన నినుజూచి ♦ మోహము నొందగ

నతివను నాబ్రతు ♦ కనగ నెంత

తేప తేపకు నిన్ను ♦ దిలకింపనొల్ల నీ

సొగసునకున్ దృష్టి ♦ తగులు నంచు

నలినాక్ష షణ్మైన ♦ ననుబాయ నెంచకు

మక్కటా నాయుసు ♦ తొగదుచుమి

నినుదేవుడని మును ♦ లునుతించునపుడు నా

యామోదమునకిక ♦ హద్దుగలదె

యెన్నిజన్మంబులెత్తిన ♦ నిన్నె పతిగ

గొల్పుచుండు నదృష్టము ♦ న్నోడకొందు

నఖిలలోకై క వీర ధ ♦ ధ్వావతార

సేవకజనకృపావేశ ♦ జీవితేశ

మంజరి—మోహన

౧ జనకజ యిట్టుల బల్కుచుండ నా - సమయమున నొక్క లేడి ।

కనుపట్టెనాల్లుబారలదూరము - గానిట్టట్టలాడి ।

౨ బలభిన్నీలము కుందనంబు ను - ప్పాణులు గలిసినయ

కడుదానియొడలు గొల్పుచునుండెన్ - గన్నులం

నీ. చేతికందియు నందక ♦ చిక్కులిడుచు

జాటుచు నడుముద్దులు - మూలము

గోమఘ్రిపామిన ♦ నెగురుచుండు

జేరువన్నాల్లాట ♦ బోరగిలంబడి

దొరకియు దొరకక ♦ త్రుళ్ళిపాటు

నట్లుగుడుగుడు గుంచము ♦ లాడిదవ్వు

నెలుగ నీ కేడుక్రోసుల ♦ వఱకు దెచ్చి

తికమక న్నొల్పియలయించి ♦ తిరుగులేడి

నసురుడని పోల్చి రాఘవు ♦ డాగ్రహించి.

క. ఫాలమున శరము నాటగ

వై శంబుగ బర్ణశాల ♦ పజ్జనెచటనో

హాలక్ష్మణా యనుచు దీ

నాలాపముచేసి యసుర ♦ యసువుల దొఱగెన్.

క. ఆయా ర్తరవమువిని నీ

తాయయు బల్లిగులుజెంది ♦ యడలునన య్య

య్యోయేమీ నానాఘం

డాయాసపడె ననితలచి ♦ యనె మరదికిటుల్.

సావేరి—ఆదితాళము

ప॥ అన్నాలక్ష్మణయింపిలెన్నీ-యన్న యేమిజరిగెనోకదాకను ॥మ॥

అ॥ అన్నన్నా యెద్దియు దోచకుండె-నరుగుమటకు వేగనామాటవిను॥

౧ ఊరకుండలేక నేనేలనయ - యోపంపినానునాభ ర్తనట్టు ।

దూరమెంతయోలేదువేపోమ్మ-తోడ్చుకొనిరమ్మనీతోడబుట్టు॥

నీ. ఏవంకనోగాని ♦ యీచేరువనె నొచ్చి

నీయన్న నినుబిల్చె ♦ నిక్కముగను

నీవెలుంగవ రాము ♦ నిగళరవంబది

యేలజాగికబరు ♦ గెత్తుమయ్య

పరుడునన్నంట బె ♦ దరెడు నాకనసూయ

యిడిన తిలకపు మ ♦ హిమముచేత

బదులెద్దియైనఁ జె ♦ పృకుమీపు నామాట

యాలింపవేని నా ♦ యానసుమ్మ

యనుచు బతిమాలుచున్న ధ ♦ రాత్మజాత

యడుగుదమ్ములపైదృష్టి ♦ నాని మిగుల

వినయమునఁ గేలుమోడ్చి ల ♦ క్షణమిడు భయము

భక్తిపెనఁగొన నాపెతోఁ ♦ బల్కెనిట్లు.

ఆరభి—చతురస్రజాతిరూపకము

ప॥ అమ్మాభయపడకుమ నా—యన్నపిల్పుకాదానడి

॥య॥

అ॥ ఇమ్మాడ్కి—వీరమాళి—యేలపల్కుదైన్యపునుడి

॥య॥

౧ ఈమిష నన్నిచటినుండి—యెడఁబాపి యెదోక్కిలో

భూమిజాత నీకుసల్పఁ—బూనిరి రాక్షసులునేడో

॥య॥

గీ. లేడియై నీకుఁదోఁచిన ♦ వాడసురుఁడు

దూరముగ రాముఁ గొంపోయి ♦ తుదకు సతని

బాణమునఁగూలు చిట్టులఁ బల్కెఁగాని

మఱి యెదియుఁగాదు నమ్మునా ♦ మాట తల్లి.

తరువోజ

ఇంతియెకాక ని—న్నేమిషనైన—నెడయవద్దని యాజ్ఞ—యిచ్చెనాయన్న॥

సుంతలోవచ్చునా—శూరాగ్రణియన—తోణిజమిక్కిలి శోకింపఁదొడఁగి

పంతముతోరాను—భద్రమనికడకుఁ—బంపెలక్షణు నయ్య—వసరమువేచి॥

యంతటరావణుఁ—డతిధిరూపమున—నరుదెంచిపల్కె—నయ్యతివతోనిట్లు॥

శహనా—త్ర్యస్రజాతిత్రిపుట

ప॥ ఏలనేపైయుపచారమి—వెంతచేసిన వట్టిదండుగ

॥యే॥

అ॥ త్రోలించి నీయధరసుధ నో—కోమలీ నన్దనుపు మెండుగ

॥యే॥

౧ చుప్పనాతిచెప్పెనాతో ♦ సోయగమునీసామ్మేయని ।

యప్పటినుండి వేఁగుచుంటి—నన్నమున్నిద్దుర మానుకొని ॥యే॥

సీ. ఏ నెవ్వడనుకొంటి ♦ వేయేదుర్లక యీ
 త్రేలోక్యమేలెడు ♦ రావణుండ
 జగములోఁగలయెల్ల ♦ సాగసుకత్తెల నెంచి
 యెంచి కొంపోయి సు ♦ ఖించువాడ
 నీకెందుకే వట్టి ♦ నిర్భాగ్యుడౌభర్త
 రమ్మనాతోమేటి ♦ రాణివగుచు
 నీకునాయాండ బా ♦ నిసలఁ గావించు స
 త్యముగ నీదాసుడ ♦ నాదునేను
 స్వర్గపట్టణము నైభ ♦ వమున మించి
 నట్టినాలంకఁ బాలింపు ♦ మాబిరాన
 నంచుఁ దనుఁగొఁగిలింప నుం ♦ కించియు వెలి
 కిలఁబడు దశాస్యుతో నీత ♦ పలికెనిట్లు.
 కన్నడదర్బారు—ఆదితాళము

ప॥ అగ్నిలోదుముకఁబోవు మిడుతవలె - నారాయణమరాక్షసాచెడదవ!
 అ॥ సిగ్గటిముక్కు - నెవులుచెలచుకొన్న - చెల్లెలువలెనీతలఁగోల్పడెదవ॥ అ
 ౧ ఉండుము నానాఘండు వచ్చువఱకు - నోమూర్ఖా నీపనిచక్కఁబెట్టు!
 కండకావరముతోఁబ్రతివత - న్నాంక్షించి నీవింకఁబ్రతికెడెలు ॥య॥
 సీ. తెలిసెనా నీకు సా ♦ ధీమహత్వం బిప్పు
 డెటుల నన్నంటఁబో ♦ యి పడినావొ

నీగొప్ప నీవె వ ♦ ర్ణించుకొంటివ తుంట
 రీ నీబ్రతుకనంగ ♦ నెంతపాటి
 కాలులాడెదవ దొం ♦ గతనమ్మునక వచ్చి
 సిగ్గిడి నీకేమి ♦ చేటు మూడె
 దగిన నోదరుడ వెం ♦ చఁగఁ జుప్పనాతికి
 బ్రతుకు కావలసినఁ ♦ బాటిపొమ్ము

కొఱవితోడుత తలఁగోకు ♦ కొన్నయట్లు
కోరి నీయంతట నెచ్చు ♦ కొనకు ముప్పు
ఏది వీరుడవైన నొ ♦ క్రింత యాఁగు
మేమిచేయునొ నిన్నునా శ స్వామి వచ్చి.

క. అన నిని దశాస్యుఁ డప్పుడు
తనఘోరాకృతినిఁ జూప ధరణిజ మూర్ఖు
మునిఁగె న్వాఁడాపె న్నెల
పున నిలపెల్లెత్తి యరద ♦ మునఁ గొనిపోయెన్.

గీ. భూమిజాత యొకంతట ♦ నూర్చుఁ దేటి
తనదు దుస్థితి తలపోసి ♦ ధైర్యమెడలి
వలనుఁ జిక్కిన జింకకై ♦ వడి దలడిలి
యెంతయు నాల్లఁరఁగ వెక్కి శ యేడ్చె నిట్లు

శుభపంథవరాళి—త్ర్యంసగతి

ప. రామారామానాథానాథా - రావారావా దేవా బీటబీటనో
అ॥ ఈమూర్ఖుడై త్యుం డేలాన - నిట్లు ల్పట్టెం బెట్టెన్ జెఱనో ॥ రా
ం ధాత్రీధా త్రీజనకాజనకా - దబ్బున నన్రోపివ నెవరైన రాచా ।
యీత్రుళ్ళు ముచ్చిక్కుశరాకాసి - యిటు నన్నుంగొంపోవచూర
కున్నారా ॥ రా॥

సీ. భూదేవికిం గన్న ♦ పుత్రికనై జన
మఁడు పెంచుకొన్నట్టి ♦ కూతుర నయి
రవివంశవార్ధిచం ♦ ద్రముడగు దశరథ
క్షోణీశునకుఁ బెద్ద ♦ కోడల నయి
అతిరథులయిన భ ♦ రతలక్ష్మణులకును
వెరిసూదనునకు ♦ స్వదినయ నయి

హరువిల్లు విటిచిన ♦ యమ్మహజగ దేక
 వీరరాఘవునకు ♦ బెండ్లము నలు
 కడకు నేనొక్క దుష్టరా ♦ తునుని చేతి
 కొంటిగాఁ జిక్కితలడిలు ♦ చుంటి నకట
 వేగ ననోప్పివరాచేమి ♦ వేల్పుమీర
 పతికి నావార్త దెల్పుచో ♦ పక్షులార.

మంజరి—భైరవి

- ౧ దశరథుడోడల ననుమొఱవిని య - త్తటి జటాయు వను పక్షి ।
 దశాస్యునరదమున కడ్డపడ సం - తసించె నాజలజాక్షి ॥
- ౨ జటాయుఁడు నావణుని భర్జించి - చంచు నఖింబులఁ జీల్చి
 పటురణము సల్పఁదొడఁగె నాదైత్యుఁ - బట్టి పుడమిపైఁ గూల్చి॥
- ౩ రావణుం డెట్టకేల కాపక్షి - రాజు అక్కల న్నటికి ।
 పోవఁజొచ్చె సీతన్గొని శీఘ్రుం - బుగఁ దన లంకకు నుటికి ।
- ౪ ధరణిజ కోతులకడ నడుత్రోవం - దన నగలు పాటవైచి ।
 యెరఁగి సూచించె నిజవృత్తాంతం - బించుక విరహమునైచి
- ఆ. రామచంద్రుఁడంత ♦ రాక్షసమాయచే
 వంచితుండనైతి ♦ నంచుఁ దిరిగి
 వచ్చుచుఁ దనకెదురు ♦ పడిన లక్ష్మణునకుఁ
 బలికె నిట్లు తొట్టు ♦ పాటుతోడ.

నాటకురంజి—మిశ్రగతి

- కీ॥ వచ్చి తేల నీ - వదినయ న్నదలి ।
- అ॥ అచ్చెరువయ్యెనొ - రారా యిటు కదలి ॥వ॥
- ౧ నాయాజ నెటుదాటి - నావో సౌమిత్రి ।
 హా యేమానో యుటజ - మందు భూపుత్రి

మ. అకటా యప్పుడె సంశయింపవలసెన్ ♦ హాలక్ష్మణా యంచు మా
మక బాణంబున నీల్లుచెల్లిడియె న ♦ మ్మాయా కురంగంబు త
ప్పక నాపిల్పని యమ్మొఱ్ఱభ్రమసి ని ♦ స్వంపించెగాబోలు జా
నకి భీతిన్దొని, దైవకృత్యమును మా ♦ స్పృశక్యమే యేరికిన్.
గీ. సాధులోకోపకారము ♦ సల్ప ధర్మ

వర్తనం బాచరించెడు ♦ వారె తమకు
నురక లభియించు కష్టము ♦ ల్గురకు సేయ
రింత కడ్డదరమె విప ♦ రీత విధిని.

తరువోజ

అను చనుజుని తోడ-నతివేగ రాము-డరు దెంచిపర్ణగృ-హంబునసీత ।
కనుపడమి న్నలు - గడలందు వెదకి - గజిబిజివడికడు-గట్టిగాబిలిచి ।
జనకజ జాడయె-చ్చటనై నగనక - సంశయంబున బది-సారులుపిచ్చి ।
గొని యరసినచోట-క్రమ్మరిచూచి-కొనకు నిరాశతో-గుండెనిబ్బంగి॥

యదుకులకాంభోజి—విలంబత్ర్యస్రజాతి త్రిపుట

ప। ఏమైతివోసీ - వింతలోపల సీత - యిటులుండెనా విధివ్రాత ॥ యే॥
అ। కోమలీ నిన్నాచు - కొననినాపౌరుష మి-సీమతెందు కే చెప్పవేసుగు
ణాలకుప్పవే ॥ యే॥

౧ ఇప్పుడిప్పుడేకదా - యీమల్లెసాదరింట-నిరువురు సుఖముంటిమి-
యేమనుకొంటిమి ।

కప్పురగంధి నిన్ - గాంచక నాకన్న-గవయెట్లేమ్మనో చూడవే
మాటాడవే ॥ యే॥

సీ. ఎందుకు మనకడ ♦ కేగుదెంచెన్ముద్దు

లూరుచు మేల్మిబం ♦ గారు లేడి

నచ్చెబో నీవేల ♦ పంతంబున న్దాని

బట్టితేమ్మని నన్ను ♦ బంపినావు

పోని మృదేల చె ♦ ప్పమ కోలదాక నా
యట్లు హోలక్షణా ♦ యంచు బిల్వ
సరిగాని నాచేవ ♦ నరయ కీవంత యొ

ట్టుంచి నీమఱది బు ♦ తైంచి తేల
మఱియు నింతలోపల నెట్లు ♦ మాయమైతి
వింకొకటి కాదు తప్పకీ ♦ యిడుమ కెల్ల
గతము మోసకాండైన ర ♦ క్కసులె యగుదు
రెఱుగరాదుకదా ముంది ♦ కేమి యగునొ.

ఉ. ఒప్పుగ మానవు ల్నిజకు ♦ లోచిత ధర్మము మానగూడ దే
ముప్పు లభించినన్ సుజన ♦ పోషణము న్మఱి దుష్టశిక్షయున్
దప్పని నాపను ల్లనుక ♦ దల్లడమందక ధైర్యమూనినే
నిప్పుడె జానకి న్స్వదుక ♦ నేగెద దబ్బున నెల్లచోటులన్.
క. అనసూయ యిడిన కుంకుమ

మున నిన్నే ప్రాణియైన ♦ ముట్ట నలవికా
దనువున రక్కసుడెవఱో

కొనిపోవన్వచ్చు మాయ ♦ గొలిపి మృగాక్షి.

గీ. ఇట్లు తలపోయుచు న్రాను ♦ డెదుట నో ద
శరభపుత్రుడ మత్స్యాణ ♦ సఖుని కొడుక
రామ యనిపల్కు నొకపక్షి ♦ రాజును గని
వెంటగొని యిటు లనియెన ♦ వ్యిహగ పతికి.

సారంగ—ఖండగతి

చ॥ ఫల నాపేరెత్తె - దీనో హగనాథ ।

అ॥ వ్రాలి తెక్కల దొరిగి - పడెద వెందుకు బాధ

॥ ౧ ॥

౧ రాముడన్నేదాశ - రథి నిసీకిష్టుడన్ ।

గోమలిన్నాయాలి - గోల్పడిన కష్టుడన్

॥ ౨ ॥

౨ అగపడెన నా - యర్థాంగి యశా సీత।
ఖగరాజతెలుపుమా - కావించు ని నె జోత

॥౪౪॥

ద్వి ప ద

అనిపల్కురాముఁ గ - న్నారంగఁగాంచి।
తనజన్మమీడేరె - దప్పకం చెంచి।
యరుసముతోఁ బల్కె - నాజటాయుండు
సరనాథ రావణ - నామధేయుండు।
రక్కసిజేడె - నీరమణినిఁ గొంచు।
నుక్కునఁ జన నాపె - యున్మోతొ యంచు॥
రాముభార్యక దళ - రక్షుని కోడలను।
నా మొఱాల్చించుఁడి - నన్ను నివ్వలను।
గొని యేగు నిదెయొక - కూశ రాకాసి।
యనియేడ్వ నేను ర - యంబునడాసి।
రావఁబతోడ సం - గ్రామంబు సేసి।
యీవిధికి బడియుంటి - నెఱకలఁ గాసి।
నేనింత వరకును - ర్నిల్పు కొన్నాడ।
నీనాతిగతిని విన్పింప నోజేడ।
యని యీల్గిన ఖగేంద్రు - నరసి రాముండు।
తన జనకునక లు - త్తరక్రియ ల్మొందు।
కొలిపి జ్ఞానకి కొఱ - కుఁ దిరుగుచొక్క।
యెడఁ గబంధుని వధి - యించి యాప్రక్క।
శబరికి మోక్షము సమకూర్చి వేగఁ।
బ్రబలకాననము మా - ర్గంబున నేగ।
హనుమ సుగ్రీవుని - యనుమతి న్వచ్చి।
ప్రణుతించి యిడెనిమి - ఘలముల న్మోచ్చి॥

బెహగ్—సంకీర్ణజాతిధృవతాళము, రెండవకాలము

రెండవయక్షరముపై నెత్తుబడి

ప॥ రామచంద్రాయ తేనమోనమో నమోస్తు—రాక్షసాంతకాయతే
నమో నమో నమోస్తు॥

అ॥ కామసుందరాయ తేనమో నమో నమోస్తు—క్షౌసుతాధిపాయతే
నమో నమో నమోస్తు॥

(2కా॥) పపమగామగరిసనిసరిగమపమ (3 కా॥) తాకిటతకఫరి
కిటతకర్పుంతరికిటతకతకధద్ధిత్తోం (3 ముక్తాయిలు) ర్పుంతరికిట
ధళంగుతకదధిగిణత్తోం

॥ రామ॥

శ్రీ. సత్యస్వరూపాయ ♦ సాధుహృద్దీపాయ
పాపతాపాయ తు ర భ్యంనమోస్తు
భువనైకవీరాయ ♦ మోహనాకారాయ
భ్రమనివారాయ తుభ్యం నమోస్తు
రాజీవనేత్రాయ ♦ భూజాకళత్రాయ
ప్రణుళిపాత్రాయ తు ♦ భ్యంనమోస్తు
రాజలలామాయ ♦ రాక్షసభీమాయ
ప్రాప్తకామాయ తు ♦ భ్యంనమోస్తు
ప్రణతసంరక్షణాయ తు ♦ భ్యంనమోస్తు
వారినిధిగభీరాయ తు ♦ భ్యంనమోస్తు
కోమలాంభోధరశ్యామ ♦ రామచంద్ర
భక్తమందార భవదూర ♦ పరమ పురుష.

క. అని తన పదవనజంబుల

మునుకొని యానందభాష్ప ♦ ములఁ గడిగెడు నా

హనుమ న్నొగిటఁగొని యి

ట్లనియెన్ శ్రీరామచంద్రు ♦ డనుకంప మెయిన్.

దే!తోడి మలయమారుతము—చతురస్రజాతిరూపకము
ప। ఇంతమంచివాడవునీ - వెవ్వడవోయన్న ।

అ। సంతోషించితి నాయెడ - సహజప్రేమ నీకున్న

॥దిం॥

౧ వానరేంద్ర సీతయనుస్త్రి - వచ్చెనాయితెన్ను ।

నేనరుండ దేవుడని వ - ర్ణింపకుమా నన్ను

।ఇం।

సీ. బిట్టుచీకటివై న ♦ వెల్లుదివ్వటి వెల్లు

దోవదే యా ♦ మించుబోడి చెంత

నిండారపండిన ♦ దొండపండ్లైన వి

డ్వదె చిల్కయాపెకెం ♦ బెదవిజూచి

విరిదమ్మినింగూడ ♦ సరకుసేయునె తేటి

యాముద్దుగుమ్మ నె ♦ మోముగాంచి

సీతనందైన న ♦ చెచ్చెరువుగ బదులుకూ

యదె కోయిల చెలిప ♦ లొకలకించి

గండుమీల్త్రుశ్శవా యాపె ♦ కన్నులరసి

డాగు దనకొప్పులోన నా ♦ తగెబోడి

సొగసుమంచితనమ్ము నా ♦ ముగుదసామ్మె

యీడుపదునెస్మిదేండ్లు నా ♦ యింతి కిప్పుడు.

క. అక్కలికిం బల్మింగొని

రక్కసు డెవడేని యితై ♦ రవున న్జనెనా

యక్కొంత నాకు నిల్లా

లక్కట యామెకయి యిట్టు ♦ లడలుచు నుంటకొ.

గీ, అచ్చముగ దేవుడయ్య భ ♦ క్తావనంబు

ధర్మసంస్థాపన మొనర్ప ♦ ధరణిలోన

మనుజుడై యిడుమల బడు ♦ మాధవు గతి

పోల్చి హనుమంతు డనియె కే ♦ లోడ్మిచ్చి యిట్లు.

అభేరి—చతురశ్రగతి.

ప॥ హనుమంతుడ. నీపాద సేవకుడ - ననిలపుత్రుడ న్రామా॥

అ॥ నినుదేవుడె యని పోల్చినాడ నే - నీకృప నబ్ధిశ్యామా ॥హ॥

౧ నాయేలిక సుగ్రీవు డదిగొ నీ - నాతి వార్త వినించు ।

మాయామానుష విగ్రహ యిటు - మామీద న్నరుణించు ॥హ॥

త ద్మహో జ

అనివేడిసుగ్రీవు-నండకు రాము-ననుజన్ముతోదెచ్చి-హనుమంతుడప్పు
డనలము సాక్షిగ-నాయుభయులకు నతిమైత్రిగావించి యానవాల్లుటిచి
జనకజవైచు భూ-షణముల జూసి-జానకిం గాంచిన-జాడ నుప్పొంగు
నినకుల శేఖరు - నెంతయు బొగడి - యిట్టుల నుల్లాస-మేపార గాడె॥

సురట—ఖండగతి

ప॥ జయము నీకోరామ - జలధర శ్యామ ।

జయము రాక్షస భీమ - సంపూర్ణ కామ ॥జయ॥

౧ మంగళము నీకు శత - మార్తాండ తేజ ।

మంగళము సంశ్రితా - మరకల్పభూజ ॥జయ॥

ఇది శ్రీభారద్వాజస గోత్ర లక్ష్మీనరసాంభావేంకట
చయనికనిష్ఠపుత్ర సహజపాండిత్యవిలాస
బ్రహ్మశ్రీమదజ్ఞాడాదిభట్టనారాయణద్వాస
విరచిత యథార్థ రామాయణము
నందలి శ్రీరామ సుగ్రీవ మైత్రి
చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ

యథార్థ రామాయణము

హనుమత్సందేశము

శ్లో॥ కింబ్రవీమి ప్రియే హస్త విచిత్ర ధిచేష్టితమ్ |
 త్వయాసహగతోత్సాహ మపిభ్రామ్యతిమేవపుః |
 శ్లో॥ కథంశక్నోమి సంవోధుం త్వద్వియోగభరం ప్రియే |
 ఆర్థీకృతశరీరోఽహం తుణమప్యతిదుస్సహమ్ ||
 శ్లో॥ త్యజజాగ్రద్దశాంచిత్తి ప్రియావిరహమాషి తామ్ |
 స్వప్నావస్థాంభజాజనం కాంతా సంయోగ భూషితామ్ |

కాంభోజి—రూపకము

ప॥ హనుమత్సందేశ మెంతో - యాలింప బ్రమద మిచ్చున్ |
 అ॥ వినువారలకు న్దప్పక - వికుంతపదవి హెచ్చున్ ||హం॥
 ౧ రామాయణ కథాసుధా - రసము గ్రోలుచున్న చెవులు |
 తా మాసింతునె నిజముగ - దక్కుకతల చప్పచవులు |హం॥
 గీ॥ రావణుడు సీతనుంచిన ♦ తావు వెదకు
 సాధనం బెది యనుచువి ♦ చార పడెడు
 జానకీభర్తతోడ నం ♦ జలి మొగిడ్చి
 పలికె సుగ్రీవు డిట్టుల ♦ బ్రణతు వగుచు.

తోడి—రూపకము

ప॥ ఏల యిట్లు విచారించె న దీవు నెచ్చెనీ |

అ. వాలివలన భయము నాకు - బాపు మా తొలి

॥ ఏ ॥

౧ ముని శాపముచే నతడి - మూలకు రాడు ।

చ నెదనేని మఱెట్లకై న - జంపును వాడు

॥ ఏ ॥

సీ. నాకన్న బలశాలి ♦ నాయన్న తప్ప నీ

రేడు లోకంబుల ♦ లేడితరుడు

వాలి దశాస్యులు ♦ భయులు పరాంగనా

రతులు గావున వారి ♦ కతుల మైత్రి

నాయాలి నెడబాపి ♦ నన్ని ల్వెడలద్రొబ్బె

నా సోదరుం డెదో ♦ దోసమెన్ని

ధర్మార్థమై యవ ♦ తారమెత్తిన దేవు

డివని తెల్పెనా ♦ కీ హనుమడు

గనుక నాయగ్రజుం డున్న ♦ దనుక నేను

పనికి రానెట్టులెన నా ♦ భార్యను నను

గలుపుమా తొల్లి యా మీద ♦ ఊణములోన

భూమిజ న్నిన్ను గూర్చ నా ♦ పూచి రామ.

సీ. అనవిని శ్రీరాము ♦ డనె మిత్రమా నీవు

నోయి నీయన్నతో ♦ భూపు చొకడు

శరణగతతాణ ♦ బిరుదుడు దుష్ట శి

క్షుకుడు నాతోడ న ♦ ఖ్యంబు సలిపె

నాయాలినాకిచ్చి ♦ నను యువరాజు గా

వింపకున్న న్నిను ♦ జంపు ననుము

నీ మాట వినకనికా ♦ హింసింప దొరకొను

నేని నీయగ్రజు ♦ నే దునిమెద

ననగ సుగ్రీవు డపుడు డై ♦ ర్యమున నరిగి

వాలి నాహ్వన మొనరించి ♦ పటురయమున

బటపటం బండ్లు కొఱికి కో ♦ పమున వచ్చు
నాతని సరకు సేయక ♦ యనియె నిట్లు.

భైరవి—రూపకము చతురస్రజాతి

ప. క్రొవ్వున మునుపటివలె రా - కుమ నాజోలి ।

॥క్రొ॥

అ. యొవ్వమి నిప్పుడు నీప - ప్పడుకమ వాలి

౧ నెపమువన్ని నీసోదరు-నీవు కెడపితో ।

॥క్రొ॥

అపసద దోసమనక నా - యాలి నెడపితో

సీ. దశరథ రాజనం ♦ దనుడు సీతాకాని

పశుపతి కార్ముక ♦ భంజనుండు

భార్గవదర్ప వి ♦ ధ్వంసనకారి దు

ప్రాసుర తిమిర స ♦ హస్తకరుడు

శరణాగతత్రాణ ♦ బిరుదుడు శ్రీరామ

చంద్రుడు నాకిట ♦ సఖుడుకలడు

కనుక గర్వముమాని ♦ మునుపటివలె నన్ను

గనవేని నీకు జీ ♦ వనము సున్న

సోదర ప్రేమ తీరక ♦ సీదుమేలు

నరసి చెప్పితి నామాట ♦ సరకుగొనుమ

యనెడు సుగ్రీవు నదలించి ♦ యాగ్రహమున

బలికె నిట్లుల నావాలి ♦ తెలివి మాలి.

కన్నడా—ఖండగతి

ప. ప. గామపథనిసరిసని - సనిధనీపథపమ ।

సె. బాసు రణమునకు భయ - పడునెవాలి॥

॥సె॥

అ. గు. బాలుననానిమ్ము - ప్రళయశూలి

౧ ఉ. సుబ్బలచి యొరుశరణు - జొరునె మగడు ।

॥సె॥

ఇ. నీపరువులేనిబ్రతు - కెంత యగడు

శా. ద్రోహి యాలిన కోలుపోవు నరుడెం ♦ తో శూరుడంచీవు న
 న్నాహాహా బెదరింప నచ్చితివాకో ♦ మా మర్త్యునిని మర్త్యుని
 న్నాహా గర్వముమీఱ నొక్క-తృటిలో ♦ నన్నట్టి మల్లాడి యి
 ప్పే హింపించెద నిన్ను నీకీపుడు ది ♦ కై-వ్యాసురా దుర్మతీ.
 క. అని పిడికిట బొడిచిన రా

మునిచేంతకు గావుమనుచు ♦ బోయెడు సుగ్రీ

వుని వెంటదఱుము వారికా

జనుమఱ శరమేసి రామ ♦ చంద్రుడు గూల్చెన్.

గీ. ఇట్లు శరవిద్ధుడై వాలి ♦ మెదుటనున్న

రామచంద్రుని గాంచి ద ♦ ర్పంబుదొలగి

చేతులు మొగిల్చి సన్నతి ♦ చేసె మిగుల

భక్తితో వేల్పులెల్ల నె ♦ బాసనంగ

కేదారశాశ—మిశ్రజాతి త్రిపుట

ప॥ జయజయశ్రీరామా రఘుకుల - జలనిధిసోమా ।

అ॥ జయజయ సంపూర్ణ కామ - సద్గుణధామా

॥జయ॥

చ॥ జయజయ దుర్జనభీమా - జలదశ్యామా ।

జయజయజయ దైవలలామా - శాశ్వతనామా

॥జయ॥

(వికా) సనిధప - సగరిగ - రిసరిమ-పమపని-సరిమగ-రిససరి-ససారి-

నీధప - పదపపా - ధపా - మగరిసా-రిమగస-రిపమ-పనిధపా -

నిసరి - మగరిసా - సరిససా - పదససా-సరిస - సా-(4కాలము)

ధాకిటతకదరి - కిటతక 'ధోంకిట'ధోంతదధిగిత

॥జయ॥

నీ, ఐహాలాకిక సంప ♦ దంధుండు నీమహా

త్వంబెండ ఘూకము ♦ వలె దెలియడు

తన మహంకారము ♦ స్థిగనిదేహి నీ

వే సర్వ కర్తృపం ♦ చెంచబోడు

నా మదమిట్లుఁజ్ఞిచ్చి ♦ నన్ను గాపాడితి
 వీవు నిర్హేతుక ♦ కృపదలిర్ప
 భ్రాంతికల్పితశరీ ♦ రవ్యాధిగాసి హా
 యిగ బ్రతికెదను నీ ♦ యెడ సిరముగ
 నిపును నాయరిషడ్వర్గ ♦ మపనయించి
 పెంచినాడవు నీకంటె బ్రయు డి కేడి
 రఘుకులేంద్ర దయాసాంద్ర ♦ రామచంద్ర
 భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

మలయమారుతము—త్ర్యంసజాతి—జంపెతాళము

స. ఒల్లనొల్లనింక ని - క్కల్లబ్రతుకు రామచంద్ర ||యొల్ల||
 అ. మళ్ళి నన్ను బ్రతికింప - మది నెంచకు దయా సాంద్ర ||యొ||
 ౧ అద్ద మరసి పిచ్చుక పో - రాడదా తన నీడజూచి ।
 అద్దిరయ్య నేను - నట్టె భ్రమసినాను ||బ||

(1 కా. పగపరిగస - గరిగ సరిని-రిసరినిసప - ధనిరినిసా(2కా||)
 తధింతా ఝణుతకిణాంతా గధిత(3కా||)సరిగపగరి సరిగరి సనిధని
 సరి (4 కా||) తాకిటతక ధరికిటతకదిరుగుమ (3 ముక్తాయిలు)
 ధళంగు తకదధిగిణతోం ||ఒల్ల||

సీ. నీకృపచే నిష్ఠు ♦ నిక్క మెఱింగితి
 నిజము కాదెద్దియు ♦ నీవు తప్ప
 లీలకై జగము గ ♦ ల్పించి క్రిడింతు న
 గుణుడవై యిట్ల సం ♦ గుండ వయ్యు
 పలు రూపముల బొంది ♦ బంధమోక్షముల వి
 ద్యా విద్యల యధేచ్ఛ ♦ నందె దీవు

దయతోడ నాయజ్ఞ ♦ త న్మాన్చు మా వెన్క
హాయిగ నీవె నే ♦ నయి వెలుగుదు

అభయహస్తము నామస్త ♦ మందునునిచి
యడుగుమంటివ నరమునా ♦ కిడు త్వదంఘ్రి
తామరస యుగభక్తితో ♦ రామచంద్ర
భక్తమందారభవదూర ♦ పరమపురుష.

త రు వో జ

అనుచునీల్గినవాలి-యందుండిమిగుల-నరుదుగనొక వెలు - గంతటవెడలి
కనువారలెల్లరు-నడు వెఱగంద-గలసెరామునిలోన - త్మోసుతాజాని !
తనతలపంకించి - తఱువాయిదీర్చి - దబ్బునరాజ్యప - దవినివహించి!
యొనరిచియంగమ - న్యువరాజుగమఱి - యునాబనిచెదయ-యొదవ
సుగ్రీవు!

క. చిత్తమనుచు సుగ్రీవుం

డత్తతి గిష్కింధకేగె , నారాముడు తక్

బత్తిమయి లక్ష్మణుండు మ

రుత్తతనయుడు గొల్వ బ్రౌద్దు ♦ పుచ్చుచునుండెన్.

వచనము:-అంత న్నొండయెక్కెడుపోల్కి, నూబియిసుకలన్నడుచు
విధంబున, గొడిరాళ్ళన్నుండ బర్విడుతెన్నున, బస్తుండు తె
జుంగున, బల్మిన్జాగరంబు సేయుకరణి, గాఢముగ నలవడిన వ్యస
నముల మానుకొను వడువున, స్వభావము నడ్డుమాడ్కి గట్ట
తరమైన శ్రీష్టమునడిపి, కాకొను మబ్బులంగని పించెములు
విప్పి శ్రీశైలాగ్రమునన్నమాత నుల్లసిలు శివభాగవతులవలె
దాండవ మొనర్చు నెమళ్ళును, జిన్నులెపుడువడునోయని దేవా
లయప్రసాదమునకు గనిపెట్టుకొను తీర్థవాసులభంగి నోరైట

చుకొనిచూచు చాతకంబులును, బ్రకృతీసంపర్కంబున సగు
ణులవలె దోచు పురుషులచందంబున గ్రొమ్మొయిగుల నీలి
చాయల నల్లినట్లుండు మెట్టలుచు, నీరిగాలింజల్ల బాచి యాకలి
తీతిన వెన్క శాంతిస్వహించి యచుగహంబుమాపు ప్రాణుల
సౌబగున సంచారయోగ్యంబులైన సైకతప్రదేశంబులును, మిం
టితో సంధిచేసికొన బుడమిపంచిన రాయగారితీరున నెగయు
పరాగంబుచు, గిరికిలసంఘన దళుక్కున మెఱసి దోబూచులిడు
రాణివాసమువలె హంబునకోచి తోచకుండు తీగెమెఱపు
లును, ద్రిస్థాయిక్రమంబున వినబడుచు ధృష్టులన్నానినులు తమం
తఁగొగిలింపజేయు నుఱుములును బలివ్రతాశాపంబుమాడ్కి
నప్రతిహతంబులగునశనిపాతంబులును సజ్జనులవలెగణనార్హంబులై
పచ్చివట్టివేళ్ళతెన్నున నేలగమ్మని తావి పుట్టించు వలుద
చిన్నులును, కర్పూరఖండములరీతి ముత్యాలసేసలకరణి బుడ
మింబడు వడగండ్లును, సచురేఖలై యొంపొంటగలియక వాయు
వశంబున నొకప్పుడు ఋషువులై యింకొక వేళ నేటవాలులై సమాన
న్యూనభార విశేషంబులఱుపు త్రాసుముండ్రపోల్కి గన్పట్టి
రాజభటులవిధంబున బ్రచ్చన్నవస్తువులం బయలుచేయుచు
సాధువర్తనమురీతి గల్మషంబువాపుచు మిఱ్ఱుచుండి పల్లమున
కుదొడ్లునట్లు సత్వరంబులై యగ్నిజ్వాలలసౌబగున దేలనూ
పులభంగి సూర్యగాములుగాక ప్రేమదృష్టుల పొలపున గ్రిందుగ
బ్రసరించుచు లేజవ్వని కేశపాశమువలె, గార్కొను వరి
మొక్కల చెలువున నిబడంబులై పడు సలిలధారలును, లంచ
గొండి ధనమురీతి బానగోష్ఠికా స్నేహముకరణి దొంగవిన
యముమాడ్కి ప్రసూత్యాది వైరాగ్యమువలె నల్పజ్ఞుని గర్వ
మురీవిక సందర్భవిహీనాలాపము తెన్నున గపట స్థువి

ధంబున సోమరియొడిలిరితి నైచ్చు పెరిగి చుర్రనముభాతి
 రంధ్రాన్వేషణం బొనర్చుచు మంచిచెడ్డలరయక ప్రవ
 ర్తిల్లుచు మదపుటేనుగుకరణి నొడ్డులబడగూల్చు చెమరు
 తగులునెడ సుడివడియు శూరసైన్యమురీతి వెన్కనాగక
 త్రోవజించుకొని ముందంజవేయుచు జెత్తలనంచుగట్టిపొర్లి
 పాటు వఱదలును, ఘనస్వస్తిచెప్పనట్లు. కుతపసంగీతముమాడ్కి
 విలంబమధ్యద్రుతలయ లింపార గుంపుకట్టి రొదవెట్టు కప్పలును,
 కెంపులుతాపిన తివాసివలె నాచుద్రపురుగులనొడయు పచ్చిక
 బయళ్లును-సాత్వికాన్న దానముననశించుపాపములమాడ్కి బధ్యా
 శనమున నుపశమిల్లు రోగంబులకరణికి దైవభక్తిన్దులునంతశ్శ
 త్రువర్గంబుతెన్నున మాపుమాసిన కొండపోళ్లును - స్త్రీమనసు
 మాడ్కిలోతెలుగరాని జలాశయంబులును - వృద్ధులయింది
 యంబుల తెలుగున చనుపయుక్తంబులగు త్రోవలును- నూత్నా
 ధికారులకు బ్రత్యుత్థాన మొనరించు పౌరులవలె గ్రొత్త
 విందులం బ్రతీక్షించు ఘాటకూళ్లవాండ్ర చందమున వింతవింత
 సరసులన్గనిపెట్టు వెలయాండ్రపగది న్నొన్నటికెదురునడుచు మిట్ట
 మీలును జెలంగ - క్షేమవార్తవలె సంతాపోపశాంతికరంబై
 దాతెమాడ్కి బహుజీవన సంధాయకంబై తూచినట్లు సమానా
 హారాత్రంబై వర్షాకాలమతిక్రమింప-సాధుహృదయంబుల తీరున
 బ్రసన్నంబులైన నీటిపట్టులును ధర్మసభలమాడ్కినిష్పంకంబు
 లైన మార్గంబులునుశ్రీహరిభజనమందిరముకరణిన్విమలాభాంచిత
 విష్ణుపదంబును భాగవత సమాజంబుపోల్కి స్వచ్ఛజీవనంబును
 సత్ప్రభుపరిపాలనంబు పౌలుపున సముల్లసిత కువలయంబును వణి
 గ్గహంబు తెలుగున సకలధనధాన్య సమృద్ధంబును- మరీచరసము
 విధమున సమశీతోష్ణంబునగు శరత్సమయంబున శ్రీరామచంద్రున
 గపర్చి లక్ష్మణుడు హనుమంతున కిట్లనియె.

అభోగి—చతురశ్రజాతిరూపకము

ప. వినుమా హనుమా రఘు - వీరునిదెసఁ గనుఁగొనుమా ||వి||

అ॥ జనకజనెడసి యీమగఁడు - సరిగఁగన్మూసి యెఱుఁగడు ||వి||

౧ ఎంతయోర్పుచుండెనో - యీప్రభువద్దిరా ।

వంతనుఁదొలఁగింపనిక ను - పాయమెద్దిరా ||వి||

సీ. ఎంతటి గంభీర ♦ హృదయుఁడో రాముఁడా

వంతయుం దననొగు ♦ లగపఱచఁడు

నాయన్నకన్నెఱ్ఱ ♦ జేయ నీవెఱుఁగవా

భగ్గునజగమెల్ల ♦ భస్మమగును

కాని తోఁచెడు నీని ♦ గర్వచూడామణి

వినతుఁడై భువనైక ♦ వీరుఁడయ్యు

దారవియోగ సం ♦ తప్తుఁడయ్యు న్విన్నఁ

బోఁడేమొ యీ జగ ♦ న్మోహనుండు

ధర్మరక్షణ కొఱకాప ♦ దక్ష భరించు

రామచంద్రునిఁ గనుఁగొని ♦ బ్రహ్మవేత్త

వీవెయిటు కంటిసీర్వంప ♦ నేమి చెప్ప

వలయు నాబోంట్లవంత య ♦ బృ హనుమంత

ఉ. క్రూరులచేత సాధులకు ♦ క్షోభ లభించినయపు తప్ప నీ

వీరుఁ డొకింతయైనఁ దడి ♦ వెట్టఁడు కంట నిజాపదర్థమై

యశార పసిండిపోల్కి విర ♦ హానలతాపితమా కొలంది నీ

ధీరుని మేనుడెందమును ♦ దేజము మీఱె నిదెంతచోద్యమో

గీ. లక్ష్మణుం డిట్లు పల్కఁగ ♦ నాక్షణమున

వినయమున వచ్చు సుగ్రీవు ♦ ని నగపఱచి

యంజలి నొనర్చి యిబ్బంగి ♦ హనుమ యనియె

సంతసము మీఱ శ్రీరామ ♦ చంద్రుతోడ.

పూర్వకల్యాణీ - చతురశ్రజాతి త్రిపుట

(5-వ కాలాక్షరములు 4 అతీతముగా నెత్తుబడి)

వ॥ దేవదేవ శ్రీరామచంద్ర వై - దేహీ మానసాంభోజాతమిత్ర॥

అ॥ కేవలానందమయ ధర్మమూర్తి - కిల్బిషలతాలవిత్ర సుచరిత్ర॥ దే॥

౧ దీనబంధు కరుణానూనసింధు - త్రిజగదేక వీర సత్యాధార ।

మౌనివంద్య పాదమంజువాద-మత్తదనుజతిమిరవిలయసూర ॥ దే॥

(4కా). సానిధాపధప. సాని తాకిటతకధిన్న - రీగరీగమగధా (5కా).

ధిరుగుడు ధిరుగుడు ధిరుగుడు. సనిధపమగరిస (3 ముక్తాయిలు)

ఝుంతరికిట తకతళంగుతకదధి గిణతోం ॥ దే॥

సీ. కీర్తించు మూఢ భ ♦ క్తి భవదాఖ్య జ

గద్గురుఁ డౌ మూఁడు ♦ కనులవేల్పు

కొంతవఱకు నిన్నుఁ - గొనియాడి మఱి పాలు

పోకశ్రుతు లోనరు ♦ మూసికొనియె

నిన్నుఁ దాము తెలియలే , మని మాత్రమె తెలిసి

కొనఁగలిగిరి కొట్ట ♦ కొనకు మునులు

వేయిమాట లిఁకేల ♦ నోయితండ్రీ నీ మ

హిమము నిక్కముగ నీ ♦ కే తెలియదు

నాతరమ నిన్నెఱుంగ న ♦ నాధనాథ

కవివలె న్బల్కుకపిని న ♦ న్నావుమన్న

రామచంద్ర దయాసాంద్ర ♦ రఘుకులేంద్ర

భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

సీ. నీలోనఁ గలిసిన ♦ వాలితో సాదసాచ్చె

దబ్బున నాతని ♦ దార తార

నీతోడ సఖ్యంబు ♦ నెఱపిన సుగ్రీవుఁ

డంగదనకు రాజ్య ♦ మప్పగించి

తారాజనామ మా ♦ త్రమ్ము వహించి నీ

తను నిన్నుఁ గూర్చిన ♦ దాకి బ్రహ్మ
చర్యవ్రతం బూని ♦ జానకి నరయ నల్

దెసల వానరులఁ బు ♦ తైంచి వచ్చె
తృణమగు న్మహామేరు వీ ♦ విచ్చిరింప
నెంతపనియైన నాధింతు ♦ మేము కపుల
మయ్యుఁ దావకీన కృపాక ♦ టాక్ష మహిమ
రాతి నాతిగఁ జేసిన ♦ రామచంద్ర.

క. హనుమం డిటు వాకొను నం

తనె సుగ్రీవుఁ డరుదెంచి♦దండం బిడఁ గ

న్దొనలఁ బ్రమదాశ్రు జల మూ

ర నుతించె న్బులకరించి ♦ రఘురాము నిటుల్

దేవమనోహరి—మిశ్రజాత్యటతాళము

తొమ్మిదింట విశ్రమము

ప॥ సని ధని పథా నీ స నీ ధా నీ-పామారి మారి సరి మపాధనిసాని॥
శ్రీరామ చంద్రా దయాసాంద్రా - నీతామనః కమల దినేంద్ర
యతీంద్ర ।

అ॥ సారి నీరి నీధ నీప మాపామప-థాని పథా పామపథానీసరీని॥సా॥
మేరుధీర కోటిమన్మథాకార య - మేయదయా పూర త్రిలోకైక
వీర ॥శ్రీరా॥

౧ రీమపాధనీసా నిపథా నీప-థామమరీస రీమపాధని సాని ।

శ్యామవర్ణసర్వాంతర్బహిః పూర్ణ-సద్గుణధామ దుష్టరాక్షసభీమ ।
థాని పాధ సామ పాథానిసరిస-నీధనీ పమరిసరి మపాధనిసరిని ॥స॥
సామ వేదలోల నిశ్రేయసమూల - సంహృత దురిత షరమపావన
చరిత ॥దే॥

(1-వ కాలము) సనిధనిప (2 కా) కిణరుణు-త నిపధ-నిప (1 కా)
 దనిసరి ని (2 కా) ధరి కిటత (1 కా) మ రిసరిమ (3 కా) ఝం
 తరికిట తక తళంగు తక దధిగిణ తోం తరికిట తక తళంగు తక
 దధిగిణ తోం కిట తక తళంగు తకదధిగిణతోం || శ్రీ ||

సీ. ధర్మావతార నీ ♦ దాసుఁడో వాఁడిచ్చ

గించునా స్త్రీభోగ ♦ మించుకై న

జగదేకనాథ నీ ♦ చరణాశ్రితుఁడు తృణ

ప్రాయముగా స్వర్గ ♦ మైనఁ జూచుఁ

బరమాత్మ నిన్నెప్పు ♦ ప్రణు తించువాఁడు సం

సార సౌఖ్యంబు తు ♦ చ్చముగ నెంచు

సత్యస్వరూప నిఁ ♦ శరణు పొందిన వాడు

వేఱు దైవముల భా ♦ వింపఁబోడు

అమృతము న్మాని మఱి యెవ్వఁ ♦ డాను విషము

విడిచి నీభక్తి యైహిక ♦ విషయములను

వెఱివాఁడు దలంపఁచో ♦ వేద వేద్య

భక్త మందార భవదూర ♦ పరమ పురుష.

గీ. ఊపిరాడు చోట ♦ నుర్వియం దెందైన

క్షీతిజ యున్న పట్ల ♦ వెతకి యొక్క

నెలకు వచ్చు భటుల ♦ నేఁ బంపి నాఁడను

హనుమ లంక నరసి ♦ యరుగు దెంచు.

సీ. ఈఋష్యమూకమం ♦ దేను నా యన్నకు

వెఱచి యుండఁగ నాదు ♦ వెఱపు దీర్చి

నాకు నీ తారక ♦ నామ మంత్రోపదే

శము చేసి నీదుద ♦ ర్శన మిట నగు

సంచును సమ్మించి ♦ హానుమన్న స న్నుద్ధ
 రించెను నిన్నుఁ జూ ♦ పించి యిటుల
 భవదీయభక్తి రూ ♦ పము గొన్న యట్లున్న
 యితని మహాత్వమిం ♦ కేమి కలదొ
 తానకీన దాసున కసా ♦ ధ్యంబులున్నె
 పంపు మీతని నీయాన ♦ వాలొనంగి
 సీతచెంతకు ధైర్య ని ♦ ర్జితగిరీంద్ర
 ప్రణత పాలనని స్తంద్ర ♦ రామచంద్ర.
 గీ. అంత నంగద జాంబవ ♦ దాది కపుల
 నడుమఁ జేతుల మోడ్చి త ♦ న దెస భక్తి
 చెలఁగ నీక్షించు హానుమంతుఁ ♦ జేరఁ బిల్చి
 జాలితోడత నిటు రామ ♦ చంద్రుఁ డనియె.

నాదనామక్రియ—రూపకము

ప! హానుమ నాకు నీకన్న - నాపుఁ డెవడెన్న
 అ! నను విరహాంభోధిఁ గడపు - నావ వీవన్న ॥హా॥
 ౧ ప్రాలుమాలి యిల్లాలిఁ - బాపుకొంటిని
 కాలవై పరీత్యమున కిటు - కలఁగుచుంటిని ॥హా॥
 ౨ రక్కసు బాటిక జానకి - గ్రాఁగవలసెనా
 నిక్కముగా సౌఖ్యమిట్లు - నీటఁ గలసెనా ॥హా॥
 ౩ సీతను నను మఱలగూర్చి - చేయుమ హితవు
 కోఁతివికా వీవు మా - కులదేవతవు ॥హా॥
 సీ. నిన్నుఁ బాసిన మొదల్ ♦ నీభర్త౯ద౯ బ్రతు
 కంతయు న్జప్పన ♦ యయ్యె ననుమ
 నీపతికి నిర్ది ♦ నిన్జూడగల్గెడు
 నాసమాత్రమె యుసు ♦ తొఁపె ననుమ

నీకాంతః డెంతయు ♦ న్వేగమే శత్రుల
 బరిమార్చి నిన్జేట ♦ పట్టు ననుమ
 నీజీవనము నీపె ♦ నిమిటి ప్రాణముగూడ
 నీవు తాలిమిఁగొని ♦ నిల్పు మనుమ
 జనకు పూఁదోఁటలోఁ బర ♦ స్పరము మనము
 చూచుకొన్నది జ్ఞప్తి తె ♦ చ్చుకొను మనుమ
 నీత కీయుంగరము గుర్తు ♦ చెప్పి యిచ్చి
 యెంతలో వచ్చెదో త్వర ♦ నేగు హనుమ.
 క. అని పల్కెడు ♦ రాముని పద
 వనజము లానంద బాష్ప ♦ పటలి గడుగుచున్
 వినయంబున హనుమంతుం
 డనియె నేదోయి మోడ్చి ♦ యందలు పొగడన్.

కోసలము — మాపకము

ప॥ ఎంతభి క్తవత్సలుండ - వీవాహా రామచంద్ర
 అ॥ యింత మన్ననకుఁ దగుదున-యేఁ దిమ్మడఁ దయాసాంద్ర॥ ఎంత॥
 ౧ తృణము, మహామేరువు నీ - యిచ్చనగున్
 ప్రణుతించకు నన్నుఁ బిచ్చి - వాఁడు నగున్
 ౨ ప్రాకృతునలెఁ బరమపురుష - పలుక నేటికి
 నీకింకరకింకరుడను - నే ముమ్మాటికి ॥ ఇంత॥
 (2 కా) సనిధప. మాపదనిసరీ । సనిధని. పధపమగారీ । గ-ష.మ.కిణ.
 (3) ఝణు ఝంతరికిటతక తళంగుతక. దధిగిణతోం జణు. ఝంతరి
 కిటతక తళంగుతకదధిగిణతోం ఝంతరి కిటతక తళంగుతక దధిగిణ
 తోం. తరికిటతక తళంగుతకదధిగిణతోం కిటతకతళంగుతకదధిగిణ
 తోం తకతళంగుతక తధిగిణతోం. తళంగుతకదధితోం గిణతక
 దధిగిణ. తోం ॥ ఎం॥

నీ. ధర్మమూర్తి నీవు ♦ దప్ప వేతెద్దియున్

గాదు వాస్తవము ప్ర ♦ జ్ఞానరూప
క్రీడింతువీవు తు ♦ రీయుడయ్యున్ విశ్వ

తై జసప్రాజ్ఞభే ♦ దంబు లంది
బంధ మోక్షంబులు ♦ పడసిన ట్లుందువు

సేవక సేవ్య వి ♦ శేష గతుల
నీవేదవాక్కులే ♦ నిన్నెఱుంగ న్దమ

శక్యము కాదని ర చాటుచుండు
పిచ్చికోరిని నిన్ను నే ♦ మెచ్చు గలనె
యఖిలభువనై కమూల ద ♦ యాలవాల
రాజదేవేంద్ర గుణసాంద్ర ♦ రామచంద్ర
భక్తమందార భవదూర ♦ పరమ పురుష.

గీ. అనుచు నంగద జాంబవ ♦ దాది మహిత
కపివరేణ్యులతోఁగూడి ♦ గంతు లిడుచు
యామ్యదిశ పట్టి పోవుచు ♦ హనుమఁడిట్లు
రాము భజియింపఁదొడఁగె గ ♦ రములు తట్టి.

(3 కాలపుకీర్తన) భైరవి - ఆదితాళము.

(5 కాలాక్షరములునాల్గింటిపై నెత్తుగడ)

ప॥ రామా రఘుకుల వార్నిధిసోమా - రాక్షసభీమా మేఘశ్యామా ।

అ॥ తామసవిలోమ తేజోధామా- తారకనామా దైవలలామా ॥రా॥

౧ జగదాధారా ధర్మావతార - సత్యవిహారా శ్రితమందారా ।

నిగమాంతవిచార మేరుధీర- నిఖిలలోకపీర పాపమారా ॥రా॥

౨ విశ్వనియంతా దుర్జనహంతా - విమలస్వాంతా సీతాకాంతా ।

శశ్వచ్ఛ్రీమంతాయనంతా-సాధువనవసంతాశ్రుతిగంతా ॥రామా॥

(1-వ కాలము) పమగరి (2 కా) తధిహిత, కిణజణు (౩ ఆవృత్తము)

(3) నినిధప 1ధమపమధధపమపగమప (4 కా).దిరుగుడు (5కా).

తాపాథర్థుణు తాపాథర్థిగి. (2ఆ) । గమపమగరిగమాపథమపథ
(4 కా). ధిరుగుడు. ధిరుగుడు తాధిరుగుడు తద్ధిరుగుడు (3 కా).
తక్కిటత (3 ఆ) తజ్జ ణుతతద్దిహితతా హితాధితపా.ధపామపగా
మ. పామపాగనిధ.1 (4ఆ) పథధినతజ్జ ణు గధితగ్గధి(4 కా)ధిరు
గుడు ధిరుగుడు ధిరుగుడు ఝంతరికిటతక తళంగుతకదధిగిణధోం
ఝంతరి. కిటతకతళంగుతక దధిగిణధోంఝంతరి.కిటతక తళంగుతక
దధి గిణధోం 5 ఆవృత్తములు

॥ రా॥

సీ. ఎఱుక తొఱంగి న ♦ ధైల యుండెదవు స

ర్వజ్ఞుడనయ్యు బా ♦ వనచరిత్ర

యడఁకువఁ జూపె దే ♦ లాత్రిలోకై క వీ

రాగణివయ్యు స ♦ త్యప్రతిజ్ఞ

అర్థివిధంబున ♦ నగపడెదేలా స

మ స్తేశ్వరుడ వయ్యు ♦ నార్తపోష

బతిమాలెదేల నీ ♦ భటుల జగన్నియా

మకుడ వీవయ్యు ధ ♦ ర్మస్వరూప

రాతినాతిగఁజేసిన ♦ రామచంద్ర

యెఱుగ శక్యమె నీతత్వ ♦ మినకులేంద్ర

సాధుసంచార జానకీ ♦ స్వాంతచోర

భక్తమందారభవదూర ♦ పరమపురుష.

వచనము:-అనుచు హనుమదంగద జాంబవదాది కపివీరులు శ్రీరామ

చంద్ర భక్తిపరవశులై, కట్టెతోఁగై లాసమేగ నుంకించు ముముక్షు

వుల లాగునఁ, బూర్వపశ్చిమ భూగోళంబులకురాకపోకలకై యేక

బిలము ద్రవ్వయత్నించు క్షేత్రగణితజ్ఞులవలె, కుజమండలముతోఁ

దంత్రీవార్త లేర్పర్చుచూహించు శిల్పులకరణి, రసభస్మము చేయ

నెంచు వైద్యులచందంబున, హేమ విద్య సాధింపఁ గోరిన

ప్రకృతివే త్తలవిధమున - సగుణపరమాత్మనిరూపణమునకై తం
 టాలుపడు తార్కికుల పాబగున బృథివ్యప్తేజోవాయువులు తప్ప
 నితరద్రవ్యమే లేదని సిద్ధాంతీకరింప దేవులాడు నా స్తికుల చెలువున-
 భూతహింస మాన్పింపదొరకొను కారుణికులరీచి-గ ర్తవ్యమాలో
 చింపుచు-నొకపుడు దశదిశలక సంశయముతీరక చూచినచోఁటె
 పలుమార్లు చూచు చొక్క వేళ నెల్ల సందులు లోయలు నెఱియలు
 గుహలు మూలలు వెదకుచు, గొమ్మలొకులు చివుళ్ళ యడుగులు
 న్నూడఁ దిరుగవైచి శోధించుచు, దేవతాప్రత్యక్షమునకై భాగవ
 తులమాడ్కి, బాతాళజలధారోత్పతనముకొఱకు యంత్రకూప
 ఖనికులవలె-భిషక్సమావేశమునకై విషమజ్వరార్త బంధువులరీతి,
 నాలోగ్యస్నానమునకై దీర్ఘ రోగులచాడ్పున, దరుణభార్యాప్రథమ
 ప్రసూతికై యధికధనవంతులగు వయసు మళ్ళిన మగలపోలిక-
 గారాగృహవిముక్తికై బందెలచొప్పున, సువృష్టికై తామ పీడితుల
 తీరున నిద్రాశనపానంబులకై పస్తున్న దేహధారులకై వడి, న్నిత్య
 సంతృప్తికై సంసారులవడువున, సీతాసందర్శనార్థమై ప్రతీక్షించుచు,
 మాఱువేషంబులతో బట్టణంబులకై బల్లెల న్గలయరోయుచు, వైదే
 హిన్మూర్చి యెల్లసాంధుల నడుగుచు, జెట్టుల న్నెకలించుచు,
 బర్వత శిఖరంబుల నుత్పాటించుచు, భూతలము న్ద్రివ్వుచు, యోజ
 నంబుల మేర నింగి కెగసి నలుదెసలం బరికించుచు, శ్రీరామ
 చంద్రునివంటి మంచి ప్రభువునకుపచరింపని తమజన్మము వ్యర్థమని
 నిద్రాహారంబుల నొల్లక తల్లడిల్లుచు, నేమిచేయుదు మెట్లు రక్షించి
 మాకు దారి చూపెదవో నీవే శరణము తండ్రీయని శ్రీరాముకై
 బ్రార్థించుచు, నమ్మినవారికై శ్రీరామచంద్రుం డుపేక్షింపఁడిది
 నీశ్చయమని మఱలమఱల నుత్సాహంబున బ్రవర్తిల్లుచు నొక
 ప్పడు డప్పిగొని జలమెందున్నానకొక యామడలోతుగానున్న

కొండలోయలో భూమియడుగునుండి బాల్లగట్టి గమనాగమనంబు
 సల్పు జలవిహంగములఁ గనుంగొని యచటి కతిప్రయాసంబున
 దిగి నాల్గు గజముల చుట్టుకొలతగల బిలము న్జూచి యాకుంచిత
 శరీరులై యక్కపివర్యులొండొరుల వెంబడి నొక్క పెట్టునగాఢాంధ
 కారబంధుర మగు నా భూరంధ్రములో దిగబడి పదియామడలవఱ
 కూపిరి బిగియబట్టి నిరాధారముగ మూర్ఛితులమౌడ్కి నమనస్కు
 యోగులపొలపునదఁమ్ము దామెఱుంగక క్రిందికిఁబడుచుఁ గ్రమ
 క్రమముగ యోజనపరిమితమై యన్నివైపులకల్పప్రయత్నమాత్ర
 మునఁ బోవ సందిచ్చు జలపూరమువలె నిండి చలించు శీతలవాత
 పోత ప్రభూతంబై యతిమంద సూర్యకిరణప్రకాశితంబై - నానా
 రత్న ధాతు ప్రభాపూరితంబై - స్రవదంబు స్నిగ్ధపాషాణమయ
 సకల పార్శ్వంబై - పోనుపోనునెట్టకేల కేబది యోజనంబులకు
 వివిధ మధురఫలవృక్షంబుల నంచుగట్టిన విశాలకాసారంబునడుమ
 శోభిలునేడంతస్తుల రత్న సౌధశిఖరంబున వ్రాలియత్యద్భుతామో
 దంబుతో నామేడక్రిందికి జని యొక్కెడ సహస్రయువతీసంసేతయై
 కిన్నెరం జేబూని శ్రీరామ సంకీర్తనంబుచేయు స్వయంప్రభ
 యను నారీరత్నముం గాంచి యాపెతోఁ దాము గూడ భక్తివిప
 శ్చలై కొంతవడి నీతాకాంతుఁ భజించి యాపెకు మ్రొక్కి
 యిట్లనిరి.

అమృతవాహినీ—ఖండజాత్యేకతాళము.

ప॥ రీమాపాపానీ దపా-రి-పాపాదపామా ।

అమ్మా నీ వేసీతవా-ద-శాస్యాసురా నీతవా-యఖిలలోకమాతవా-
 మా ॥య॥

అ॥ పాపపా పాదపమ పద పసనిదా పమప - దాదదా పధపామ -
 మాదపమ గారిరిసా ॥అ॥

నమ్ముమా మేము రఘునాయకుని దూతలము - యిమ్ముహితల

మైన - నెత్తఁగల కోఁతులము ||అ||

౧ తల్లి నీ వడలనేలా - యో - దాశరథి యిల్లాలా ||త||

కల్లగాదు నిను నీ - కాంతుతోఁ గూర్చెదము - ప్రల్లదుని రావ

ణుని - బట్టి తెగటార్చెదము ||అ||

నీ, కన్నతండ్రీ నన్నుఁ ♦ గావు మంచు న్రాముఁ

దలఁచెదు గాన నీ ♦ త వెటులొదు

పతివిరహార్త యశా ♦ సతి నీయటులు ధౌత

వస్త్రచందనచర్చుఁ , బరగు తెట్లు

రామచంద్రుని భక్తు ♦ రాలవు కావచ్చు

రాముని బంటుల ♦ మేముఁ గూడ

నోయన్వ కనుక నీ ♦ తాయి సమాచార

మెఱిగితివేని మా , కెఱుకపర్చు

నిన్ను బతిమాలుకొనెదము ♦ నీ సహోద

రులము మము దయగను మన ♦ నలరియా స్వ

యం ప్రభయుఁ బల్కె నిటు స్వగా ♦ నార్ద్రరత్న

వేదిక నిన్నఁగాఁ దన ♦ వీణ నిల్పి.

జెంజోటి—రూపకము

ప॥ జౌదు న్దూతుర సీతకు - నఖిలలోక మాతకు నే ||సౌ॥

అ॥ సోదరులారా మిముఁగని - యొందితిఁ బాపవిముక్తిని ||జౌ॥

౧ భవపాశము లూడురామ - భద్రుఁ జూడఁగలను నేడు ।

అవురా యిప్పటికి నలువ - యన్న మాటకబ్బె విలువ ||జౌ॥

నీ, శ్రీరామచంద్రుఁ నీ , క్షీంచుటకై తొల్లి

నాచరించితి దపం ♦ బజునిఁ గూర్చి

భూమిజ స్వేదకు క ♦ పులఁ గన్నమాత్ర రా
ముని దర్శనంబగు ♦ ననియె నల్వ
యమరకన్యకను స్వ ♦ యంప్రభ యందు రీ
గుహ మొదలొక కొండ ♦ కొన నెసంగుఁ

జెర్విది లంకకు ♦ సిద్ధపురికి మధ్య
నగోదయాస్తమ ♦ యములఁ గనదు
దక్షిణాంబుధి కీదారి ♦ తక్కుత్రోవ
కన్న వెయిరెట్లు చేరువ ♦ గాడు పిచట
మిమ్ముఁ దేలించి యటఁ బ్రవా ♦ హమ్ము కరణిఁ
జేర్చుఁ జనుడన్నలార మే ♦ ల్చెలఁగు మీకు.

క. అని రామచంద్ర దర్శన

మునకు స్వయంప్రభయుఁ జనియె ♦ మోదము మీఱన్
వనచరులా గుహ వెలువడు
చొనర్చి రిటు రామభజన ♦ మొకస్థాయి మెయిన్

(2-వ కాలపు పల్లవి) మోహన—చతురస్రజాత్యేక తాళము

(3-వ కాలపు అక్షరములు, నాల్గవీతముగా నెత్తుబడి)

- ప॥ రామారామారామారామా - రామాసీతారామ ॥శ్రీ॥రా॥
అ॥ రామారామారామారామా - రామాసీతారామ ॥శ్రీ॥రా॥
౧ జగదాధారా మారాకారా - జానకీ చిత్తచోరా ॥సర్వ॥
నిగమాంత విహార పాపదూర - నిఖిలలోకై కవీర రణధీర ॥రా॥
౨ సిరసత్కీర్తి ధర్మమూర్తి - దేవతా చక్రవర్తి - సు ॥సిర॥
కరుణామూర్తి సత్యస్ఫూర్తి - ఖండిత సకల సజ్జన భవాన్తి ॥రా॥
1. ధసపధపధధస 2. ధరిధరిధగరిగ 3. రిపగపగధపధ 4. సధాద పధ
5. రిసాసరిధస 6. గరీగిగసరి 7. సధాదసధా 8. రిసాసరిసా
9. గరీరిగధరీ 0 పగాధప 11 గరీరిధాగ 12 రిసాసధాధ 13 ధాసధాపధ

పథసస 14. ధారిసరిధరిరి 15. ధాగరిగసగగ 16. రిపపగదధపథ
సస 17. రిధధసపపధగ 18. పరీగసా 19. రిధాసపా (5) యం
తరికిట తకతశంగు తకదధిగిణాతోం (3 వ కాలపు 1 వ ముక్తాయి)

సీ. సౌందర్య ధిక్కుత ♦ శతకోటి మన్నధ
నిన్ను వీక్షింపని ♦ కన్ను లేల

సంతత పావన ♦ చారిత్ర నీపేరు

జోలి పోకుండిన ♦ నాలుకేల

అఖిలధర్మస్వరూ ♦ పా నీ విమలకీర్తి
విన నోమఁజాలని ♦ వీనులేల

సజ్జనోద్ధరణ దీ ♦ తౌ కంకణాంకితా
త్వచ్చింత సేయని ♦ బ్రతు కిదేల

సచ్చిదానంద మూర్తి స ♦ చ్చక్రవర్తి
సకల భువనైకవీర రా ♦ క్షుస విదార
దశరథ జ్యేష్ఠపుత్ర సీ ♦ తా కళత్ర
భక్తమందార భవదూర ♦ పరమ పురుష.

త రు వో జ

శ్రీరామచంద్రు భ-జింపు చిమ్మాడ్కి-జెచ్చెరన్లుహగడ - చిష్టవగ
వరులు॥ వారాశిలోని ప-ర్వత నితంబమున-పఱతెంచి నలుదెస-ల్పరి
కించి భూమి! దూరమైనందు కెం-తో యబ్రమంది-దుడుకున దము
మ్రుంగ - దొరకొను గ్రద్ద నారసి రక్షణో - పాయమె య్యెదియు -
నరయక రాముని బ్రార్థించి రిట్లు.

యదుకుల కాంభోజి—మిశ్రగతి—దేశ్యభైరవి.

ప॥ రామచంద్ర యార్తరక్ష - మమ్ము - రక్షించవేల యుపేక్ష॥రా॥
అ॥ ఆమాడ్కి నీవు జ - టాయువు న్నాచితి-వకట మమ్మి గ్రద్దకా
యెరవైచితి ॥రా॥

౧ అబ్బియీ యాపదఁ దీర్చ వా - జ -టాయు నట్లు దరిజేర్చవా!
దెబ్బనఁ గావు మపారకృపాశరథి - దీనబాంధవ దేవ - దేవదాశ
రథి || రా||

త రు వో జ

అంతట సంపాతి - యనెడు నాగ్రద్ద-యతిమోదమున తెక్కలాడించి
కపుల | చెంతకువచ్చి యో - స్నేహితులార-శ్రీరామనామము-చెవు
లారవిన్న | యంత సపక్షుడ - నైతిని మరల | నాజటాయువుడు
నా-యన్నయే సుండి | యంతయు నేలగు - నరుగుడు లంక-కాసీత
కలదు ద - శాస్యుని యింట |

గీ. రామచంద్రుని కన్న శ ♦ రణ్యుఁ డెవఁడు
రామనామము కంటెఁ దా ♦ రకమిఁకెది
రామభక్తిని మించు సా ♦ మ్రాజ్యమేది
దయను సెలవిండ్తోహో రామ ♦ దాసులార.

క. అని సంపాతియుఁ జన న
వ్వనచరు లందఱునుఁ దమ జ ♦ వము నొకఁడొకడే
హనుమఁడు తక్కనిటు ల్వా
కొనఁ జొచ్చిరి వార్ధిఁగడుచు ♦ కోరిక మీఱక.

శంకరాభరణము—మిశ్రగతి

ప॥ ముప్పది యోజన మ్ములుదుమికెద నం - బోధిననియె వికటుండు!
అ॥ చెప్పెద మఱి పది-చెలఁగి దాటెద నాపై - జేతకాదనియెనీలుండు

శాశ—చతురస్రగతి

ప॥ ఏఁబది యామడ - లే దాటెదనని - యెన్గడఁగి దుర్ధరుండు॥
అ॥ నాబల మాపయి మఱి పదియోజ - నమ్ము లనియె న్నలుండు॥

కాఫీ—త్ర్యస్రగతి

ప॥ డెబ్బది యోజనములు దా - టెద ననె ద్వివిదుండు |
అ॥ గొబ్బన నెనుబది యామడల - కు నొప్పె దారుండు॥

కేదార—ఖండగతి

ప। మునుపటి నాబీర - మ్మునెవఁడు నమ్మగలఁడు।

అ। చ నెదఁ దొంబదామడ - యనియె జాంబవంతుఁడు।

బేహగ్—సంకీర్ణ గతి

ప। శతయోజనములైన దాఁటెదఁగాని-సంశయమిటకుఁదిరిగివచ్చుట
వినుండు।

అ। ప్రతికిరాజాల నొక కారణముచేత - వాస్తవ మిదియని వాకొనె
నంగదుండు.

సీ. ఏమిసేయుదును నూ ర తామడ లంభోధి

దాఁటి రావణుని ప ర త్తనము వెదకి

ధరణిజ న్లనుగొని ర మరలి రాఁగల వీరుఁ

డెవ్వఁడు సుగ్రీవుఁ డేర్పఱచిన

మితి మూఁడునాశ్శకు ర మించి తోఁచదు రాము

పని నెఱవేల్పుని ర బ్రతుకిదేల

యంబుధికి న్రాబ్బణ ర మప్పగించెద నని

పొగలెడు నంగదు ర న్బుజ్జగించి

జాంబవంతుఁడు శ్రీరామ ర చంద్రపాద

భక్తులకు నెందునైన లో ర పంబు లున్నె

వగవ కుండుము జ్ఞప్తికి ర వచ్చె ననుచుఁ

బలికె హనుమంతుతో నిట్లు ర ప్రమద మొప్ప.

రీతిగౌళ—రూపకము

ప। ఏమయ్యో మహానుభావ - యిట్టు లూర కున్నావా

॥యే॥

అ॥ రామభక్త శిఖామణి - తైలోక్యైక వీరాగ్రణి

॥యే॥

౧ సీకసాధ్య మెందు కలదు - నీయీ యుపేక్ష వలదు।

నీ కుంగరమేల యిచ్చె - నిన్ను రాముఁడేల మెచ్చె

॥నే॥

౨ మర్కట మాత్రుడవు కావు - మఱి మహాబలుండ వీవు।
 తర్కింపక వార్ధిదాటి - ధరణిజగని రమ్మిపాటి ॥యే॥
 నీ. ఉబికితివేని స్రష్టార్థ లోకంబులు
 గిరగిర సుడివడి శ తిరుగకున్నె
 త్రొక్కితివేని య శ ధో భువనములెల్ల
 దట్టముగా నట్ట శ గట్టకున్నె
 యూదితివేని మ శ హోదధు లన్నియుం
 జిఱుతుంపురై మింట శ జెదరకున్నె
 గ్రుద్దితివేని మే శ దుధరాధరం బైన
 మఱితుమురై మచ్చ శ మాయకున్నె
 సత్య సంకల్పుడవు మనో శ జవుడ వీవు
 కామ రూపి వప్రతిహత శ గతివి నీవు
 నీమహత్వ మొకింతయు శ న్ని వెఱుగవు
 గాని హనుమ్మ నీవు సా శ ట్టాచ్చివుడవు.
 గీ. అనుచు బోధింప మునిశాప శ మున మఱచిన
 తనయథార్థ స్థితి జ్ఞప్తి శ గొని హనుమండు
 మిగుల నుత్సాహమున విజృంభించి పలికె
 దోడికపు లెల్లరు న్గడు శ వేడుకపడ

పూర్వకళ్యాణి (సారంగ) - చతురస్రగతి

ప॥ రాముకరుణ నపారభవాంబుధి - లంఘించిన కపివీరుడ।
 అ॥ నీ మున్నీటి స్థాటుటెంత పని - యేను సమీరకుమారుడ ॥రా॥
 ౧ బాలుడనై రవి పండని భ్రమపడి - పట్టుకొన్న జపశాలినే
 యాలములోన యథార్థముగానే-నయ్యెదన్ బ్రళయశూలినే॥రా॥
 ౨ లంకలోనున్న సీతను గని యా-లస్యము సేయక వచ్చెదను।
 గొంతులేక నన్నెదరిన రాక్షస-కోటి యమపురికిఁబుచ్చెదను ॥రా॥

సీ. రామ పాదాంబుజా ♦ రాధకునకు నసా

ధ్యంబగు కార్యమెం ♦ దైనలేదు

రామకథాసుధా ♦ ద్రావెడు వానికిఁ

బ్రళయాన్ని కూడ వె ♦ న్నెలవలె నగు

రామనామము పల్కు ♦ పామరుండుకొ బృహ

స్పృతికన్న బుద్ధి సం ♦ పదవహించు

రామునిభక్తులం ♦ బ్రేమించువానికి

ముంగొంగు బంగారు ♦ మోక్షపదవి

రామకార్యార్థమై పుట్టి ♦ నాము మనము

రామచంద్రుడె మన మనో ♦ రథముఁ దీర్చు

రాముదేవిని వీక్షించి ♦ రహినివత్తు

ధైర్యమున నుండుఁడి రామ ♦ దాసులార!

వచనము:—అనుచుఁ గనకాచలమువలె మేనుపెంచి హనుమంతుడు
కుప్పించి, చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొల్పుచు, దళుక్కున దేహం
బుమెఱయ, మంగళపాఠంబుల బాంధవులంపకము వెట్టురీతిఁగొంత
వడినైకలి రొదసేయుచు మహావృక్షపాషాణంబులు మింటన్దను
వెంబడించి మల్లుచు నముద్రంబున కానకట్టసలుప, నిజపరాక్రమ
పరీక్షకై దేవతలంపిన సురస యనుశక్తి నావినువీధికి యోజ
నంబుదాఁక నోరుదెఱచుకొని చరించుమహాజల సర్పంబుకడు
పుంజొచ్చి బయల్వెడలి, బహుయోజనంబుల పొడవునందైనఁబోవు
భేచరంబుల లాగుకొని పదియామడల చుట్టుకొల్తం బాతాళంబు
బయలుచేయుచుఁ బ్రళయాంబుద నిర్ఘోషంబున గిరగిరదిరుగు
సింహికయను పెన్కుడలి సుడికొ జిక్కువడక దానికెదురుగఁ బరి
భ్రమించి యదిమఱెన్నఁడుం దలచూపనట్లు నిశ్చేషంబుగ నొక్కు
మ్మడి నుపశమిల్లఁజేసి, విశ్వాసంబుమెయిఁ దనకాతిధ్యంబునొ

సంగ నుత్సహించు మైనాకపర్వతరాజున్దేలనంటి సంతోషపర్చి
 పెక్కామడలపొడవు దళసర్లతోఁ దన కడ్డముఁ దగులు మంచు
 గడ్డననశరీరంబను నాగ్నేయాస్త్రమునవలెఁ జించి తృటిలో బల్బి
 లంబు సల్పి నెలువడి దక్షిణధ్రువంబు త్తరించి దక్షిణపారావారంబు
 గడచి తద్దక్షిణతీరంబున లంకాపురికి సమీపముననున్న సువే
 లాద్రిశిఖరంబునఁ గాలూని మింటికెగసి, యుదయశిఖరిశిఖరంబుల
 వలెఁ బ్రసారితారుణ ప్రభాదేదీప్యమానంబులగు జాంబూనదస్థ
 గిత నానారత్నవిచిత్ర సౌధాగ్రంబులును, సముద్రధ్వని నొక్కింత
 యున్వినఁబడనీక యోదనీకుహరంబు భేదిలదేవళంబు లన్నగరు
 లన్మోఁగు సంధ్యాసమయసూచక ఘనసుషిరానద్ధవాద్య ఘోషా
 విశేషంబులును, వివిధపశుపాపహామగన్ధిల ధూమావృత సకల
 దళదిశావకాశంబులును, నిఖిలసముద్రతీరదేశంబుల వాణిజ్యము
 న్నకై రాకపోకలుసల్పుచు యంత్రబలముచే శరవేగమున్దిరస్క
 రించు నానావిధ నౌకలనొప్పారు బహుయోజనాయత పయోధిపరి
 ఖావలయంబు నపూర్వరచనా ప్రకల్పితక్రీడాపర్వత సరోవరో
 ద్యానకృత్రిమ సరిజ్జలయంత్రంబులును - బదిలక్షల బురుజులతో
 నాకసమంటు దళసహస్ర వజ్రప్రాకారంబులును, వేడిమిచూపని
 సూర్యకిరణంబులన సర్వవస్తుప్రకాశకంబులగు విద్యుద్దీపంబుల
 నలంకరింపఁబడిన సమస్తవీధులును, బహువిధశిల్పశాలల గుఱ్ఱుదె
 ల్పుచుఁ జుక్కలనెగఁదన్ని చంద్రసూర్యబింబముల మఱుఁగుపర్చు
 పొగ నెలుపు ధూమస్తంభంబులును, రేబవళ్ళు తెఱపి లేకంగ
 డుల సంచరించు వ్యవహార్తుల కలకలధ్వనులును, పదియామడల
 పొడవగు పర్వతంబునకుఁ గ్రిందుమీఁదుల నొకక్రోసువెడల్పున
 శతయోజన పరిమితపృథ్వాకారంబులై దబ్బకాయమట్లవలె నున్న
 వీధుల కిరుదెస నరక్రో నెడముగఁ బతాక బిరుదాక్షరంబుల

బట్టి తప్పమఱెఱైన నోబ్బల్చవీలుకానట్లు సమానాకృతుల వెలయు
రత్నభవనంబులును, శతసహస్రమనుష్యాది జంగమప్రాణులకొ
బలియిచ్చిన యానాఁడుప్రతిహోరకుకొ జారులందఱికిన్జాటు ఘంటా
నాదంబులెడలే కహోరాత్రంబు నలుపు దశసహస్రయజ్ఞవాటంబు
లును గలుగు రావణ రాజధానిం జూచి క్రోధోగ్రమూర్తి
యై నిజలాంగూల విక్షేపణంబున నొక్కపారి నప్పరి సంతయుం
బిల్లకాయ వెన్నెలకుప్పలం జెఱచునట్లు సముద్రంబున గలుప
నుంకించియు నచ్చట సీతఁఁగున్కి నెంచి శ్రీరామచంద్రాజ్ఞ న్దలంచి
శాంతించి పరమాణురూపంబు ధరించి సింహద్వారంబు సొత్తెంచు
సంత నాకోటకావలి శక్తియగు లంకిణి బ్రహ్మాద్రాది దేవతల
కైన నలంఘ్యంబగు తన సాంసుర్ధ్యముకొ దృఢీకరించి లోనికేగు
నమ్మహావీరున కెల్లెత్తి మ్రొక్కి యిట్లనియె.

కురంజి—ఖండగతి

ప॥ ఓమహా వీరుడా - యో రామ కింకరా !

అ॥ నామనవి వినుము దా - నవకుల భయంకరా ॥ యో॥

౧ నిను జూచుదాక న - న్నిల్వమనె నలువయిట॥

హనుమ నీరాక నీ - యసుర పురిపొలయు నట ॥ యో॥

౨ కరుణతో నెలవిమ్ము - కలుగు నీకు న్నేలు ।

త్వరగ నీకగపడుకొ - దాశరథి యిల్లాలు ॥ యో॥

ద్వి॥ అనుచు లంకిణి పల్క ♦ నాపెను మెచ్చి

హనుమ యదృశ్యుడై ♦ యాపురిం జొచ్చి

బలికయి మనుజులకొ ♦ బక్షుల న్గొడ్డ

బలుగుంపులుగ నిల్పు ♦ బందెలదొడ్డ

కలుమాంసములు తఱు ♦ గని వంటయిండ్ల

సొలపు చొక్కులఁదీఱు ♦ సోరణ గండ్ల

చలిపిందల న్నాట్య ♦ శాలలం బడుల
 నలరుల తోటల ♦ నన్ని యంగడుల
 నాయుధాలయముల ♦ యజ్ఞవాటముల
 నాయక గృహముల ♦ స్థర్మకూటముల
 పానగోష్ఠుల ద్యూత ♦ భవనంబు లందు
 కో నేళ్ళదరి దుర్గ ♦ గుళ్ళలో సందు
 పేటలం గోటల ♦ పెరడు వాకిళ్ళ
 జాటు చోటుల రచ్చ ♦ సాల ముంగిళ్ళ
 నంతఃపురంబుల ♦ నఖిల స్థలముల
 నింతులక బురుషుల ♦ నెల్ల వేసముల
 నాహార నిద్రా వి ♦ హార తత్పరుల
 నోహారి సాహారి ♦ నుల్కు- నసురుల
 జెఱబడి తలడిల్లు ♦ సిద్ధ భేచరుల
 బఱబఱ భక్షింప, ♦ బడియెడు నరుల
 నన్నివైపులఁ బుర ♦ మంతయు నెనుకి
 యన్న గాగ్రంబున ♦ కవలీల దుమికి
 యటనుండి యక్కొండ ♦ యంతరాంతరము
 తటుకునఁ జొచ్చి యం ♦ దలి గూఢపురము
 పై పట్టణము మించి ♦ పరఁగుట గాంచి
 యా పుటభేదన ♦ మంత శోధించి
 చతురమై నాల్గు యో ♦ జనముల మేర
 నతికిన పుష్పక ♦ మందఁ జెల్వార
 జుట్టంచు గట్టిన ♦ చుట్టాల యున్ని
 పట్టుల నడుమ ది ♦ వ్య స్త్రీలు విన్ని
 గ్రగ వీణ వా ♦ యించుచుం బాడ

మంపుకన్నుల సురా ♦ మత్త తోడఁ
 బదితల లిరువది ♦ బాహువు లెనఁగ
 నిదురించు రక్కసు ♦ ని న్నావణునిగ
 నెంచి యారాకాసి ♦ యెదనాని చొక్కు-
 నంచయాన న్వాని ♦ యాలని తక్కు
 నక్కడి దివ్య మ ♦ ర్త్యస్త్రీలఁ జూచి
 గ్రక్కున నాపుష్ప ♦ కము డిగ్గివై చి
 మీటప్రాపునఁ గిందు ♦ మీదుల కేగు
 పాటరుల స్థూడి ♦ వారల లాగు
 ప్రీతినటించుచు ♦ వేయి యామడలఁ
 బాతాళమరిగి య ♦ ప్పట్ల నల్లడల
 రత్న దీధితుల వి ♦ రాజితంబై న
 నూత్న కంకేలి బం ♦ ధురవనిలోన
 బహుళయంత్రాసీత ♦ వాతపోతంబు
 బహువికృతాసురీ ♦ వ్రజసేవితము
 వివిధసౌఖ్యావహా ♦ వేదిని జూచి
 పవనజుఁ డిటులూహా ♦ పడెఁ దలయూచి.

సారంగ—త్రిపుట

- ప. ఇందుఁదప్ప సమస్త లంకా - ద్వీపము న్మోధించి చూచితి।
 అ॥ సందుగొందులఁ గ్రిందుమీఁదుల - సకలము న్గాలించివై చితి॥ని॥
 ౧ సీత యిచ్చట లేనియెడలఁ - జిచ్చువెట్టెద లంక కంతకు
 పోతరించిన దుష్టదనుజులఁ - బోదోలెదఁ జమునిచెంతకు ॥ని॥
 ౧ ఒక్కమొగి భూతమయుండనై - యుర్విజ న్నాలోనఁ గాంచెద ।
 నిక్కముగనే రామదాసుఁడ - నేని నాపని నిర్వహించెద ॥ని॥
 గీ. సంశ్రితాభీష్టదుఁడు రామ ♦ చుండ్రుఁ డౌర
 కారు మబ్బుల మధ్యఁ దొ ♦ ల్కరి మెఱపటు

కాచుకొనియున్న కూళ ర ♦ క్కసుల నడుమ
నదిగొ నగపడె సీత లో ♦ కై కమాత.

శుభపంథవరాళి—రూపకము

ప॥ అమ్మా యిట్లుంటివ సీత - యా - హావిధిచేతఁ ॥య॥

అ॥ ఎమ్మెయివ్రాసె నీకీవ్రాత - జగ - దేకమాత ॥య॥

౧ ముద్దుగ జనకుఁడు గనుబాలా - సం పూత శీలా ।

ప్రొద్దిటు గడుపవలసె నేలా - రా - ము నిల్లాలా ॥య॥

సీ. చెక్కిటం జెయిచేర్చి ♦ వెక్కి వెక్కేడ్చుచుఁ

గన్దోయి వేడి నీ ♦ గ్గాత్తెదేల

ముక్కర నల్లాడు ♦ ముత్తెము విరియఁగ

నుస్సురంచు న్వెచ్చ ♦ నూర్చెదేల

పలవించి వడి సొమ్మ ♦ సిలి వడంకుచుఁ జల్వ

చప్పరంబున నొడ ♦ జ్జార్చెదేల

యట్టగట్టిన కొప్పు ♦ నట్టిటు పీకి కొం

చౌర సామీయని ♦ యాత్తెదేల

అవనిలో ధర్మము న్నిల్ప ♦ నవతరించు

నాది దంపతులార య ♦ న్యోన్యవిరహ

తాపమునఁ గ్రాగుచుంటిరా ♦ తల్లిదండ్రు

లార యోజానకీ రాము ♦ రార మీదు

గీ. తుఱుము కన్నంగవ యెడంద ♦ పిఱుఁదు దోయి

దవ్వలకు నాణిముత్తెపు ♦ తఱ్ఱుదప్పఁ

గానరాకుండు చెల్వము ♦ జానకి దను

రాము పలుకెంత నిజమయ్యె ♦ నీమె యెడల.

గీ. ఐన నింక నిదానింతు ♦ ననుచు హనుమ
యడఁగియుండెను జానకి ♦ కడ నశోక
వృక్షమున నంత రావణుఁ ♦ డేగుదెంచి
యనియెఁ గామాంధుఁడై యిట్టు ♦ లామెతోడ.

శహనా—రూపకము

ప॥ ఇంకనైన నీదయరా - దేలనే మిటారి ॥నా॥
అ॥ వంకఁద్రిప్పు మొకపరి నీ వాల్చుపుకటారి ॥ఇం॥
౧ దోసిలొగ్గినాను నను - సంతోసపర్చవేల ।
దాసుఁడనైతి న్నను నీ - దరిఁ జేర్చుమ బాల ॥ఇం॥
౨ బతిమాలుకొనెద నాతోఁ - బల్కు ముద్దుగుమ్మా ।
బ్రతికెద హాయిగ నను నీ - పదములొత్తనిమ్మా ॥ఇం॥
సీ. నాయాజ్ఞ లేకెండ ♦ గాయ వెఱచు రవి
కడఁగి నాయానతి ♦ న్నాలి వీచు
సకల దిక్పాలుర ♦ స్మత్పాద కింకరుల్
త్రైలోక్యమెల్ల నా ♦ రాజ్యపదవి
నాయిచ్చుచొప్పున ♦ నడచెడు న్నాలంబు
నాకుఁ ద్రిమూర్తులు ♦ న్నోకువ చుమ
యైశ్వర్యశౌర్య ♦ విద్యారూపముల నాకు
సాటి యెవ్వండు ము ♦ జ్జగములందు
అట్టిరావణుఁ డిప్పు నీ ♦ యడుగు దమ్ము
తొత్తవచ్చిన నొప్ప వి ♦ ట్లుచిత మగునె
వేలుపుల నేడిపించు నన్ ♦ జాలిపెట్టి
నావు నాకంటె కట్టడి ♦ వీవె సీత.
గీ. పొగలె దెందు కట్లు ♦ పూఁబోడి యాకేద
రాచతపసి ముచ్చు ♦ రాక గోరి

వాఁడు కడలి దాఁటి ♦ వచ్చి నిన్గొనుట బ
ధమ్ము చెవులపిల్లి ♦ కొమ్మువలెను.

క. అన నల్కయేవ దుఃఖ

మ్మునుఁ గడు ముప్పిరిగొనంగఁ ♦ బూరిపుడుక రా
వణునకు నడ్డముగ నిలిపి

యనియెన్ శ్రీరామచంద్రు ♦ నర్థాంగి యిటుల్.

బిలహారి—రూపకము

ప॥ రామరామ విన నేరన్ - రామచంద్రు దూఱఁబోకు ।

అ. పామరుఁడా కోరి మిత్తి - వార్తజొరఁ బాఱరాకు ॥ రా॥

౧ పొగరెక్కిన తగరు సింగ - పుం బెంటి న్గలియఁగోరు ।

పగిదియయ్యె నీవు నన్ను - వలచినచ్చినట్టి తీరు ॥ రా॥

౨ జాతిసీనిలెంచవ నీ - చదువంతయుఁ జట్టుముట్ట ।

పోతరించి ప్రేలకు దే - వుఁడు నీతలలెల్లఁ గొట్ట ॥ రా॥

౩ తోడబుట్టులు తల్లి కూ - తులు న్మఱి నీకు లేరా ।

చూడవెందు కట్టులఁ బర - సుదతుల నోక్రూరా ॥ రా॥

సీ. రాముఁడు మదహస్తి ♦ దోమ వీవా రఘు

పతి యనంతుఁడు వాన ♦ పాము వీవు

రామచంద్రుఁడు బాల ♦ రవి నీవు మెఱుఁగుడు

పురుగువు రాముఁ డం ♦ బోధి నీవు

చౌడబట్టెవు రామ ♦ చంద్రుఁడు కల్పవు

క్షము నీవు ముదిబొమ్మ ♦ జెముడు తుప్ప

నరసుఁడు రాముఁడు ♦ సమదసింహము కడు

గండడంగిన గాలి ♦ గాడవీవు

నాకమా రామచంద్రుడు ♦ నరక మీవు

వీరుఁడా దాశరథి దివా ♦ భీతుఁ డీవు

ఈశుఁడా రాఘవుండు ప్రాకృతుఁడ వీవు
సిగ్గిడి పొమ్ము నావిభు రు చే మడియుము.

గీ. అనగ లజ్జయు నభిమాన రు మినుమడింప
వెల్ల బాటియు నొక్కింత రు వెకిలినవ్వు
తెచ్చుకొని మొండితనమునఁ రు దెలిసినట్టి
మూర్ఖుఁ డా రావణుఁడు పల్కె రు భూసుత కిటు.

బేహగ్ — రూపకము

ప. వేయుగంబులైన నిల్లు - పెట్టుమనను జీవాట్లు ।

అ. హాయి నీయుపన్యాసము - నాలించుటె కై లాసము

॥ వే॥

౧ విననేలా పైజనముల - పిచ్చి పిచ్చి శాసనముల ।

మనసు వచ్చినపని చేత - మాప్రభుధర్మము సీత

॥ వే॥

౨ వదలను నాప్రాణమున్న - వఱకు నిన్ను నన్నుమిన్న

యది యిదనక మదికింపగు - సంతయు ననుభవింపఁదగు

॥ వే॥

సీ. తాఁ గోరినట్టి ప ధవిని జతుర్విధో

పాయంబుల న్రాజు ధ పడయకున్నె

త్రైలోక్యవిభుఁడ స్వ ధ తంత్రుఁడ నాసాత్తు

కానిపదార్థ మొ ధ క్కటియు లేదు

రసికుఁడౌ నానంటి ధ ప్రభువు చేజిక్కిన

నీబోటి సుందరి ధ నిద్దుచుటెల్లు

బలశాలి తనకుఁ గా ధ వలసినదెల్ల న

శక్తునుండి కొనుట ధ సహజనీతి

రాఁగలడె యిట కాపెద ధ రాచముచ్చు

వచ్చిన నొకప్పు నన్నోర్వ ధ వాని వశమె

పనికిమాలిన యాసతోఁ ధ బస్తులుండి

జవ్వనము వ్యర్థవుచ్చకే ధ జానకి యిటు.

గీ. నీకు గడువు రెండు ♦ నెలలప్పటికి నైన
నొప్పకుంటివేని ♦ దప్పక నిను
బల్మిఁబట్టి చెఱచి ♦ ప్రాణము వ్రీసెద
నంచు నేగె రావ ♦ కాసురుఁడు.

గీ. అంత నాయాంజనేయుని ♦ మంత్రమహిమ
కతన సీతనుఁ గాంచు ♦ రాకాసు లీల్లి
నట్లు నిదురింపఁ జొచ్చిరా ♦ యవసరమున
దల్లడిలె నిట్లు జానకి ♦ తనగతి గని.

హింసాస్థానీ భైరవి—గుతురస్రగతి

ప॥ రామచంద్ర యార్తావనలోలా - ప్రాణనాయకా రావ। ననుగావ।
అ॥ ఏమిదారి నీవిరహ మెట్లుసైతు - నిట్లుపేక్షించినావ। దేవమహాను
భావా ॥ రా॥

౧ ఏకమైయున్న మనలను దుర్విధి - యిట్లు లెడపినాడ। తేడ ।
రాకాసి చెఱందప్పి యెట్లుందు - రామా నీతోడ । నాజోడ, నిండు
మగవాడ ॥ రా॥

౨ ఎంత మొండి యాయుసులు నాయెడలి - నింక విడువదేల । భూ
పాల॥ అంతపుచ్చివైతు నాబ్రతుకెట్లు- లైన నివ్వేళ। నిక నోర్వ
జాల దయాలవాల ॥ రా॥

సీ. చెంగుచెంగున దాటి ♦ దొంగ బంగరులేడి
యేల సన్నటు భ్రమి ♦ యింపజేసె
జేసెబో యద్దాని ♦ జెచ్చెర నైమ్మని
బలిమిమై నిన్నెలఁ ♦ బంపినాను
పంపితిఁబో దీన ♦ భావముతోడ నీ
పిలుపేల నాకట్లు ♦ వినఁబడియెను.

వినఁబడెఁబో నీదు ♦ వీరత్వముఁ గడించు
మఱఁది తోడేల ♦ నే మానుకొంటి
అంతలోపల నేల నా ♦ యఃసుర వచ్చి
మోసమున నన్నుఁ దెచ్చి యీ ♦ మూల నుంచె
ఎంతనిర్భాగ్యురాల నే ♦ నింక నీ వి
రహము భరియింపఁజాల నో ♦ రామచంద్ర

గీ. అనుచుఁ దనప్రాణము స్తీసి ♦ కొనఁ దలంచి
స్తీత నిదురించు రాకాసి ♦ చే కటారి
లాగుకొని నీటిబుగ్గల ♦ లాగు నశ్రు
లుబికి ప్రవహింప నిట్లు తా ♦ నుమ్మలించె.

ముఖారి—రూపకము

ప॥ జీవితేశ నెలవిమ్మా - చేరెద నీలోన ।
అ॥ నీవేనా పెనిమిటి వగు - మెన్నిభవము లైన ॥జీ॥
౧ ఈరాతిరె నీకు నాకు - ఋణము చెల్లు నాధ ।
యేరితోడఁ జెప్పకొందు - నిప్పటి నా బాధ ॥జీ॥
౨ ఇన్ని దినమునయ్యె నింక - నెప్పుడు నినుఁ గందు ।
నెన్నఁగ నీ విరహాబ్ధికి - మృత్యువె తగు మందు ॥జీ॥
౩ నా మగఁడా నా ప్రాణమ - నా సద్గుణసాంద్ర ।
రామరామరామ రామ - రామ రామచంద్ర ॥జీ॥
ఆ. అనుచుఁ బొడుచుకొనఁగ ♦ నప్పోటుఁ దప్పించి
స్తీత చేకటారి ♦ క్షీతికి డుల్చి
ఱంజనేయుఁ డనియె ♦ బ్రాంజలియై యిట్లు
భావెతోడఁ బిన్న ♦ రూపమంది.

నీలాంబరి—త్రిపుట

ప. సాహస మేలనో యమ్మా - రామ - చంద్రుని ముద్దుల గుమ్మా!
అ॥ నే హనుమంతుడ నన్నంపె నీపతి - నినుఁ జూచి రమ్మనె! గొను
జనని నా ప్రణతి ॥సా॥

౧ వారిధి దాటితిఁ జమ్మా - నేను - వాయుపుత్రుడను సీతమ్మా
నే రామచంద్రుని దూత-నిపుడు-నినుఁ గంటి జగదేకమాత ॥సా॥

౨ మరి చింతిల్లకుము నాతల్లి - నీకు - మంచిదినములు వచ్చె మళ్ళి
త్వరగా నిన్నొనునీ విభుండు-దుష్ట-దనుజనాయకు తలల్ చెండు॥సా॥

నీ. శతకోటి మన్నన ♦ సౌందర్య మూర్తి దా

శరధి నీపతి జగ ♦ చ్చక్రవర్తి

నీభర్త రాముడు ♦ నీరద శ్యాముడు

హరువిల్లు విఱచిన ♦ యట్టి జెట్టి

నిఖిల మునీంద్ర వం ♦ దితుడు లక్ష్మణుని పై

దోడు నీ విభుడు బొం ♦ కాడలేడు

పుణ్యస్వరూపుడు ♦ భువనైక వీరుడు

జనని నీ మగడు కౌ ♦ సల్య కొడుకు

జనకు పూదోటలోఁ బర ♦ స్పరము మీరు

తొలుదొలుతఁ జూచుకొంట గు ♦ ట్టునెఱిగించి

యిమ్మనియె నానవాలుంగ ♦ రమ్మతల్లి

యనఁగ నద్దానిఁ గైకొని ♦ యవనిజాత.

చ. పలుమఱు నుంగరమ్మపయి ♦ వ్రాసిన తారక మంత్రరాజమున్

గలగల కంటి నీరొలుకఁ ♦ గా బరియించును రామముదికన్

జెలువుగ ముద్దుపెట్టుకొని ♦ చేర్చు నెడంద బరాకుపడ్డ న

వృల నునుసిగ్గుల న్మఱలఁ ♦ బొల్చును సీత ముదావహమ్మునన్

గీ. గ్రహ వినిర్ముక్త శశిబింబ ♦ కళలు మఱల
మొకమున న్దోప రామము ♦ ద్రిక ధరించి
సత్యముగ హన్మ శ్రీరామ ♦ చంద్రు దూత
యనుచు దృఢముగ నమ్మి యి ♦ ట్లనియె సీత.

పున్నాగవరాళి—త్రిపుట

ప॥ తిరిగి రాముఁడునక జేపట్టునా-నా-తీవ్ర విరహార్తి తుదముట్టునా ।

అ॥ యెరియుచు నానాథుఁ - డిప్పుడెందున్నాఁడో - యెఱిఁగించు నను
గూర్చి - యింకేమన్నాఁడో ॥తి॥

౧ రాముఁడు మఱల నన్గూడునా - శీ - ఘ్రముగా నాకీచేఱి వీడునా ।
నా మనోహరు చిలు - నగుమోము గందునా - నాముద్దు మగని
చెం - త న్సుఖముందునా ॥తి॥

సీ. ప్రాణనాయక నీవు ♦ పజ్జనుండినఁ గాన
యైన స్వర్గముకన్న ♦ హాయి యనును
ప్రియసీ నీవమ ♦ ర్చిన ఫలహారమే
యమృతమంచుం దన్ని ♦ నది తినును
పూఁబోడి నడువకు ♦ ముండ్రడుగుల నాటు
నే యంచుఁ గూర్చి న ♦ న్నెత్తుకొనును
ధర్మముతోల్త సీ ♦ తా నీవు తరువాతఁ
ప్రియము నాకనుచు నక ♦ బ్రేమఁగనును
అట్టి శ్రీరామచంద్రుఁడా ♦ ర్తాపనుండు
నన్ను నెడఁబాసి యిప్పుడె ♦ ట్లున్నవాఁడో
కన్నతల్లివలె న్నను ♦ గాంచు లక్ష్మ
ణుండు తన్బుజగింప నా ♦ థుండు హనుమ.

ఉ॥ రాముఁడు మంచివాఁ డఖిల ♦ రాజ్యసుఖంబులనందుఁగాని సు
త్రామునిమాడ్కి నేనె శని ♦ లాగునవానికి దాపరించుటక

బాములఁబొందఁగావలసెఁ ♦ బల్మఱతండు మఱెవ్వఱెనఁ బెం
డ్లామగునేని నావిభుడు ♦ హాయిగఁ దా మనునేమొ మారుతీ,

భూపాల—చతురస్రగతి

ప॥ చూడామణియిదె యానవాలుగాఁ - జూపిరామునిన్తోడ్డమ్మా!
హనుమ॥

అ॥ లేడు నీకన్న మాకువేల్పు తం - డ్రీ మసలక వేగమెపొమ్మా!
కనుమ హనుమ
॥చూ॥

౧ వింటివ యప్పదితలలరాకాసి - ప్రేలుట నీచెవులతోనే । హనుమ!
కంటివిగా నాదురవస్థల ని - క్కారన్నీవు స్వయముగానే ॥కనుమ
వినుమహనుమ
॥చూ॥

౨ రామునంతవీరునకిల్లాలకొ - రాదగునా నాకీపాట్లు । హనుమ
నామొఱొలించి చప్పునరమ్మను - నాపతినిక్కడున్నట్లు । కనుమ
వినుమ చనుమ హనుమ
॥చూ॥

నీ. అలరుతోట న్గన్నె ♦ నై తొలుదొల్త నీ
కగపడి పొంచున్న ♦ పొగడగున్న
నాగవలిన్వసం ♦ తపుబిందె నుండి నీ
కన్న ముందుగఁదీసి ♦ కొన్న బటువు
కొనగోళ్ళుదువ్వి నా ♦ కొప్పు మొగిలిలేకు
లమరించి నీవు నా ♦ కల్గిన జడ
నాతోడముక్కున ♦ న్రక్కినేరమునై పు
మని నీమఱుగుఁ ♦ జొచ్చినట్టికాకి
గుఱుతు లివి తేడ యింక నీ ♦ కొఱకు వేచి
పానము ల్చిక్కబట్టితి ♦ న్వడిగ రమ్మ
యంచు నామనవిగఁ దెల్పి ♦ హనుమ తెమ్ము
రాగపుల నిచ్చటికి పొమ్ము ♦ సరగరమ్ము.

చ. అదే తెలవాటుచుండె నక ♦ టా కడుఁ బిన్న వికెట్టు లేగదో
 పదుగుడ కూశరక్కసులు ♦ పట్టినఁ జిక్కెదవే మొ సందియం
 బొదవెడు నంచు సీత వెఱ ♦ పొదఁగ హన్మఁడు మ్రొక్కితల్లి నా
 కెదురెది రామదాసుఁడ ని♦ దే దయయుంచుము పోయివచ్చెదన్.

వచనము—త్రైలోక్యజననీ - సీతారామపాదపద్మ ధ్యానామృతపాన
 మత్తచిత్తుండ నా కసాధ్యకార్య మెద్దికలదు, పిన్నగానన్నెన్న
 వలదు నెలవిమ్మని, వై దేహికీ దనపరాక్రమముంజూపి నమ్మకము
 పుట్టించి మఱియుఁ బోనెంచి హనుమంతుఁడు సీత చెంగటఁ దన
 మంత్రమహిమ నిడురించు కావలిరాకాసుల నూర్వూర నొక్క
 మొగిఁ దనవాలంబునఁ జుట్టి యశోకవృక్ష శాఖలకుం దలక్రిందుగ
 వ్రేలాడఁగట్టి మేనుపెంచి విజృంభించి ప్రళయాంబుదమువలె
 గర్జించుచుం జెట్లంబెఱల్పుచు ఫలపుష్పంబుల రాల్పుచుఁ గ్రీడా
 భవనంబులన్నేలఁ గల్పుచు - సరసులం బంకభూయిష్ఠంబులుగఁ
 గాల్సేతుల స్థలియఁ గ్రుమ్ముచు - రత్నకుట్టిమంబుల నుఱుముఁగా
 వింపుచు జలయంత్రంబులం బాడుసేయుచు - నశోకవనమెల్ల
 ధ్వంసము సల్పుచుఁ - దన్నెదిర్చిన తోటకాపులం బదివేపుర
 నొక్కుమ్మడిఁ జంపిన - హతశేషులు తనవృత్తాంతము రావణున
 కెఱింగించి జంబుమాలియను రక్కసిజోడు నేఁబదివేల రాక్షస
 మల్లులతో దోడితెచ్చిన-వారల నెల్ల నశనిపాతంబు కరణి నొక్క
 నిముసమునఁ జక్కాడిన-నావార్త తెలిసి దశకంఠుఁడు పదిలక్షల
 దానవభటులఁ దోడి చిచ్చి తనపుత్రుండగు నక్షయుం బంపినవాఁ
 డౌద్ధత్యంబునఁ దలపడి యంగదునంత కపివీరుఁడు న్నూడ నా
 పేరుచెప్పినమాత్ర న్నడంకుఁగదా యీ మ్రుక్కడికోతి యన
 నేపాటిదని బిగ్గరబీరంబులాడుచు నానావిధ శస్త్రాస్త్రంబుల తనపైఁ
 బ్రయోగింప సరకుగొనకాతని న్వానిభటుల నల్లులరీతి స్థరాంఘ్రుల

రాచి పోకార్చిన నా కఠోర సమాచార మాకర్ణించి తన్ను
 ననన్యసామాన్య పరాక్రమ శాలిగా నెన్ని దశాస్యః డింద్రజిత్తును
 తన పుత్రాగ్రణి నలువదిలక్షల దనుజవీరుల వెన్నొని తప్పక
 పట్టితెమ్మని పుత్తెంచిన నయ్యింద్రజిత్తుం దక్కఁ దక్కినరక్కసుల
 నెల్ల నొక్కపెట్టునఁ బ్రచండవాల సంతాడనంబునఁ బొరిపుచ్చిన
 నేమీ యాశ్చర్యమిట్టి ప్రభావమెట్టి వేల్పులందైన న్నాన నిలయ
 భైరవుఁ డిక్కపివేషంబున సర్వనక్తంచర నాశంబుచేయ సమకట్టె
 నామాయా బలంబున్నా నానాయుధసామర్థ్యంబు నీ మహావీరుని
 యెడ వ్యర్థంబులయ్యె నేమిచేయుదునని యారావణి రిత్తవడి
 చూచుచుండ-వీనిన్లుండఁ జంపిన నిక నద్దశాస్యనకీ యుదంతము
 న్దెల్పు వాఁడొకండు నిట మిగులలేదు కనుక నీతనికి లొంగినట్లు
 వాలకమ్మువేసి వీనితో నద్దశకంఠునొద్దకేగి శ్రీరామ సందేశమెఱిం
 గించుట కర్తవ్యంబని యూహించి కడుఁ జిన్నతిమ్మని చెలువున
 నమ్మారుతి వెఱచినట్లట్టిటు పర్విడుచు మూలమూలల నొదుగుచుం
 గిచగిచలాడుచుం బండ్లిగిల్చివెక్కిరించుచు పుచ్చంబగపర్చుచుం
 గన్నులు చికిలించుచు వెలికిలఁబడి కడుపుగోతుకొనుచు గొంతు
 కూర్చుండి కాయపండుల న్గొఱకుచుం బలుతీరుల మొగ్గలు
 వేయుచు మచ్చికపడినట్లు చెంతఁజేరి మూర్ఛన్ మునింగినతెన్నున
 నున్న నా హనుమంతుని న్దనబ్రహ్మాస్త్రనిబద్ధునిగా భ్రమపడి
 మెల్లనజంకుచు న్బట్టుకొని పూచెండురీతి న్జుల్కనై న యమ్మహాత్ము
 నానందాద్భుత భయసంశయంబుల నెత్తుకొని వీరాలాపంబులు
 నింగిముట్ట వైదేహిబాత్తిగా నానదొఱంగ-భేదమో దాశ్చర్యంబు
 లంబోరులు వెంబడింప నిండుకొల్వున్న తనతండ్రి మ్రోల న్నదియ
 కోడునకొక చిన్నత్రాటనట్టిపెట్టిన, నద్దశముఖుండదంతయుం దన
 కొడుకు ప్రతాపమే యనుకొని సంతసించి చిఱునగవునం దిమ్మా

తెమ్ము నీ వేసములుచెల్లవు నీపనిచక్కఁబెట్టెద నీవు వచ్చినపనిఁ
జెప్పుమని పరిహాసించి చేతఁగదలించిన న్జప్పన నాంజనేయుండు
భీకరాకారంబుదాల్చి సింహనాదంబుచేసి సభ్యులెల్ల భయకంపి
తులై నిన్వేటపడిచూడ రావణుం డుల్కిపడఁ దత్సింహాసనము
కన్న నెత్తుగఁ దన లాంగూలముం జుట్టలుచుట్టి దొంతరపెట్టి
గద్దియ నొనర్చి కూర్చుండి యిట్లనియె.

అథానా—రూపకము

ప॥ పరిహాసించ కింతయు నీ - బాలకు బలమని యెంచకు

అ॥ మెర మెర నిట్టుల నవ్వకు ♦ మిత్తికెదుటఁ గాల్డువ్వకు

॥ప॥

౧ పరస్త్రీరతోత్కంఠా - పరమనీచ దశకంఠా

చరిమెద నీకొక్కదెబ్బ - చప్పన దిగు నీయబ్బ

॥ప॥

౨ ఎవతనుకొంటివి నీత - యిజ్జగముల కెల్లమాత ।

తవిలి దివ్వెనంటు మిడుత - దారినైతివీ విడత

॥ప॥

నీ పోఁగాలమా నీకు ♦ బుద్ధిలేదా కోరి

కొఱవితోడ న్దల ♦ గోఁకుకొనెదొ

రామచంద్రుండు ధ ♦ ర్మస్వరూపుఁడు దేవ

దేవుఁ డాతనిసతి ♦ న్దెచ్చినావ

పాతకీ నిన్నిష్ఠు ♦ పాఁతివైతున్నాని

యాఁగవలసె బ్రభు ♦ నాజ్ఞవలన

నీవొక మగవాఁడ ♦ వే తుంటరీ పిట్కి

దొంగ సాధుద్రోహి ♦ దున్న ముచ్చ

రాముదూతను నేను పే ♦ ర్హనుమఁ డంద్రు

మనఁదలంచితివేని నా ♦ మాట వినుము

రాఘవుఁడు శరణాగత ♦ త్రాణపరుఁడు

సీతనర్పించి రాము భ ♦ జింపు మీవు.

ఉ. సీతయథార్థ తత్వము వ ♦ చింతుఁ జరాచర భూతకోటికి
స్మాత తదీయభర్త రఘు ♦ నాథుఁడు దేవుఁడు ధర్మరక్షకై
భూతలమందు వార లిరు ♦ వుర్ చరియింతిటు లాదిదంపతుల్
పోతరమూడి రాము పద ♦ ముల్బజియించి తరించు రావణా॥

గీ. శాశ్వతైశ్వర్యవంతుఁ డీ ♦ జగతిలోన
రామపాదంబుజ ధ్యాన ♦ రతుఁడొకండె
ఘోరసంసారరోగ ని ♦ వారకమగు
మందు శ్రీరామచంద్ర నా ♦ మ జప మొకటె.

క. అనిపల్కు నాంజనేయుని
ఘనసాహస ధైర్యశౌర్య ♦ గాంభీర్యంబుల్
గని యద్భుతము న్భయమున్
బెనఁగొన రావణుఁడుపల్కె ♦ వెకిలీ నగవునన్.

నాయకి—రూపకము

ట॥ వాచఱవకు కోఁతి - వంకర నీమూఁతి ॥వా॥

అ॥ చీ చపలమృగమ్మా - సిగ్గులేని తిమ్మా ॥వా॥

౧ ఆనరునకు దూత - వా వానరపోత

నే నుంచెద వాఁత - నీకుఁబొగరుఁబోత ॥వా॥

౨ పలుగాకీచూడు - తలకుఁదగునటాడు ।

తులువ నీదిక్కెవ్వాఁడు - తునిమెద నినునేడు ॥వా॥

సీ. అమృతదేవుఁడు మధ్యుఁ డౌటెట్టులీ యసం

దర్భ ప్రలాపము ♦ ల్నమ్మఁదగునె

హనుమత్సం దేశము

తనకుఁ దాకర్త స్వతం ♦ త్రుఁడాత్ముండు య
 ధేష్ట కర్మఫలంబు ♦ తెనయుచుండు
 భోగింపలేనికా ♦ పురుషుండు దైవము
 న్నల్పించి పేరున ♦ కై భజించు
 ధీరున కన్యమే ♦ దీ స్వీయమేకాని
 తన కోరుకొన్న ప ♦ దార్థమెల్ల
 సహాపదతి బలువుఁ డ ♦ శక్తునుండి
 కొనుచు నెఱైన ♦ గోరిన దనుభవించు
 పలువిధంబుల ధర్మము ♦ పరగు నెవని
 ముక్కు వానికిఁ దిన్నన ♦ నిక్కముగను.

ఉ. రమ్మను చేతనైన రఘు ♦ రాముని గీముని నెంతయేని నై
 న్యమ్మునుఁగూర్చుకొమ్మను తు ♦ ణంబునఁ జంపెద శత్రువర్గమున్
 బొమ్మిఁక సీతనీను, పులి ♦ నోజను బట్టిన కండవీడునే
 తిమ్మఁడ తోఁకఁ గాల్చి నిను ♦ దెబ్బున నిప్పుడె దారిఁ బెట్టెదన్.

ద్వి॥ అని రావణాసురుం ♦ డనిలజు వాల
 మును నూనెలోపల ♦ ముంచిన చేల
 ములఁజుట్టి వెల్గింప ♦ మ్రుక్కడి భటులఁ
 బలువుర కాజ్ఞ స ♦ ల్ప న్వార లటులఁ
 బొవరింపఁ దనదోఁకఁ ♦ బొడవుగఁ బెంచి
 ఘనధూమ కేతువు ♦ గతిఁ బచరించి
 యట్టిటు దాటుచు ♦ హనుమఁ డింటింట
 బెట్టిదముగ వడి ♦ నెట్టి యామంట
 జ్వాలామయంబుగ ♦ సల్పి లంకంత
 కాలించి ధ్వంసము ♦ కావించి యంత

సీతకౌటగి తన ♦ సేమముం దెలిపి
 ప్రీతిగ రాము హృ ♦ త్వీతిలో నిలిపి
 వచ్చినత్రోవ త ♦ ప్పక వార్ధిమించి
 యచ్చెరువుగ నంగ ♦ దాదుల గాంచి
 వారికి సంతోష ♦ వార్త వినించి
 శ్రీరాముఁ ద్వరగ ద ♦ ర్శింపఁదలంచి
 యరుగుచు ననుచరు ♦ లందఱితోడఁ
 గరతాళముల నిటు ♦ ల్లడఁగె దాఁబాడ

హైమవతి—ఆదితాళము

ప॥ సీతారామా సద్గుణధామా - శ్రితకుముదపూర్ణ సోమా ॥సీ॥
 అ॥ పూతచరిత్రా శ్యామలగాత్రా - పుల్లాంభోదుహానేత్రా ॥సీ॥
 ౧ భువనాధారా రఘుకులవీరా - భూతదయాపరిపూరా ।
 ప్రవిమలశీలా సజ్జనపాలా - రాక్షసవన దవకీలా ॥సీ॥
 ౨ ధృతకోదండా యమోఘకాండా - వృజిన తిమిరమూర్తాండా ।
 ప్రతపనతేజా సత్యవిరాజా - భాగవతకల్పభూజా ॥సీ॥
 పసానిధని సరిసనిసరిసని ధనిప నీదపదనిధ పమపథ మపథమ ధాప
 మపథమ నీధపథనిదప సాని ధనిసరి (పై కాలము)కిణ తక్కి
 నాంగు తక దధిగిణతోం ॥సీ॥

సీ. సంకల్పమాత్ర సం ♦ జనిత విద్యభవాండ
 మండలాయ వినతా ♦ ఖండలాయ
 దాక్షిణ్యకరుణా క ♦ టాక్షరక్షితభక్త
 నికరాయ సర్వమా ♦ నిసుకరాయ
 వోర్దండకేళిప్ర ♦ తుండిత శంభు బా
 నాసనా యామోఘ ♦ శాసనాయ

కోదండసింహాళీ ♦ లాదండితాసుర

వారణాయ భవవి ♦ దారణాయ

దీనజనతా ర్తినాశాయ ♦ తేనమోస్తు

దివ్యవేదేదాంతద్యాయ ♦ తేనమోస్తు

జానకీచిత్తచోరాయ ♦ తేనమోస్తు

భక్తమందార భవమార ♦ పరమపురుష.

గీ. జయతు జయతు రామ ♦ చంద్ర యనుచు నంగ

దాది కపులు తన్ను ♦ ననుసరింప

కార్యసిద్ధి ముఖవి ♦ కాసమునకా దోష

హనుమ పల్కె రాఘు ♦ వులకు నిట్లు.

ఆరభి—చతురస్రగతి

ప। కంటిస్సిత స్తంకలోన నీ - కైబ్రతికున్నది రామచంద్ర ।

అ॥ కంటిసీశ్శన్మునిగి తేలు న-క్కటా యాపతివ్రత దయాసాంద్ర॥క॥

౧ రావణుండు కామాంధుండై యన-రాని మాటలాడి పోవగొబ్బిన।

దేవి యాత్మహత్య కావించుకొనఁ-దివిరె నేనడ్డపడితిన్దబ్బిన ॥కం॥

౩ దేవా నేనెలవిచ్చిన మాటలు - దెలియవర్చినీయుంగ్రంబిడంగ।

నావసుధాసుత నిన్నుఁజూచిన-ట్లనందాంబుని లోలలాడంగ॥ కం॥

౨ నీభటుడనంచు నిక్కముగాన - నివ్వశ్వసించి యోమిత్రకులాగ్రణి

యాభువనై కమాత నీకిమ్మని-యానవాలిడియెని దెచూడామణి॥క॥

తర్జునోజము.

చెనఁటికాకమునిన్ను - జెందినశరణు-చెప్పుమనియెగుఱు- చెలఁగి నే

నంత। ఘనసాహసమునన-క్షయకుమారాది-క్రవ్యాదులశతల-క్షల

నుక్కడంచి। దనుజనాయకునకుఁ-దగుబుద్ధిఁగఱపి-దబ్బునలంకనం-

తయుఁగాల్చితిరిగి। జనకజనెలవంది - చనుదెంచితి నిది - సర్వము

నీవిలా - సము రామచంద్ర॥

గీ. నీత యెడబాటునకుఁ గడున్ ♦ జింత యాపె
 సుముఖముగ బ్రతికుంటకై ♦ ప్రమద మెనయ
 హనుమ శీరము ముద్దిడి ♦ యనియె నిట్లు
 రామచంద్రప్రభుండు చూ ♦ ధామణిగొని

ధన్యాసి—రూపకము.

ప॥ హనుమా నీయుణముఁ దీర్ప - నలవికాదు వినుమా - యో॥హ॥

అ॥ నిను శ్రమపెట్టితి నైచుమ - నీ వెల్లప్పుడు మనుమా ॥హ॥

౧ నాపాపమె వై దేహిన్ - నన్నిపెడఁబాపె

నా పెద్దల పుణ్యంబే - నాకు నిన్నుఁ జూపె ॥హ॥

౨ శివుఁడు దక్క నిట్టిపనిన్ - జేయ నెవనివశము

అవురా నీసామర్థ్యం - బనిలజ యసదృశము ॥హ॥

గీ. ఐహిక సుఖంబు సుంతయు ♦ నాసపడక

యెట్టి కష్టంబులయిన న ♦ యిచి పరోప

కారమునకు నీ జన్మంబు ♦ ధారఁబోసి

నావు హనుమన్న నీకన్న ♦ దేవుఁ డేడి.

ఉ. క్షౌసుతమాడ్కి నాపె తలఁమానిక మక్కునఁదాల్చియెంతయున్

భాసిలు రామచంద్రుఁ గని ♦ ఫాలమున న్గరము లొగిడ్చి సం

తోసముతోడ లక్ష్మణుఁడు తోయజబంధుసుతాది వానరుల్

వాసిగ నాత్మదృక్కులు ని ♦ వాళిగఁ బాడిరి మంగహారతిన్.

సురట—మిశ్రగతి.

ప॥ మాయామానుష విగ్రహ - ఖల నిగ్రహ

ఖలనిగ్రహ భక్తానుగ్రహ రామా - మంగళంబు॥

అ॥ కాయజ శతకోటిసుందర - ధైర్యమందర

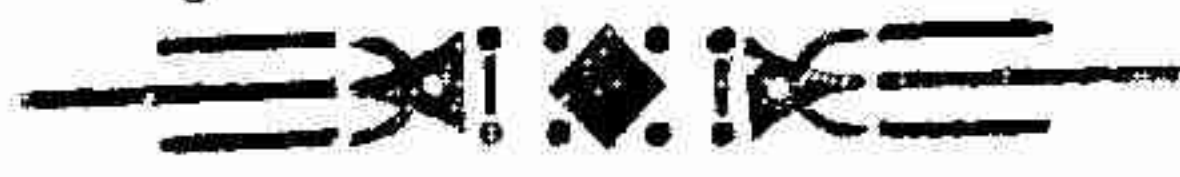
ధైర్యమందర - రాజ పురందర రామా ॥మం॥

౧ భానుకులాబ్ధి సుధాకరా - సుగుణాకర
 సుగుణాకర - రాక్షసభీకర రామా ||మం||
 జానకీచిత్త చోరకా - భవతారకా
 భవతారక - భువనోద్ధారక రామా ||మం||

ఇది శ్రీ భారద్వాజస గోత్ర లక్ష్మీనరసాంబా వేంకటచయని
 నిష్ఠపుత్ర సహజపాండిత్య విలాస బ్రహ్మశ్రీమదజ్ఞా
 డాదిభట్ట నారాయణదాస విరచిత యథార్థ
 రామాయణము నందలి హనుమత్సం
 దేశము పంచమాశ్వాసము

శ్రీయథార్థ రామాయణము

సా మ్రా జ్య సి ద్ధి

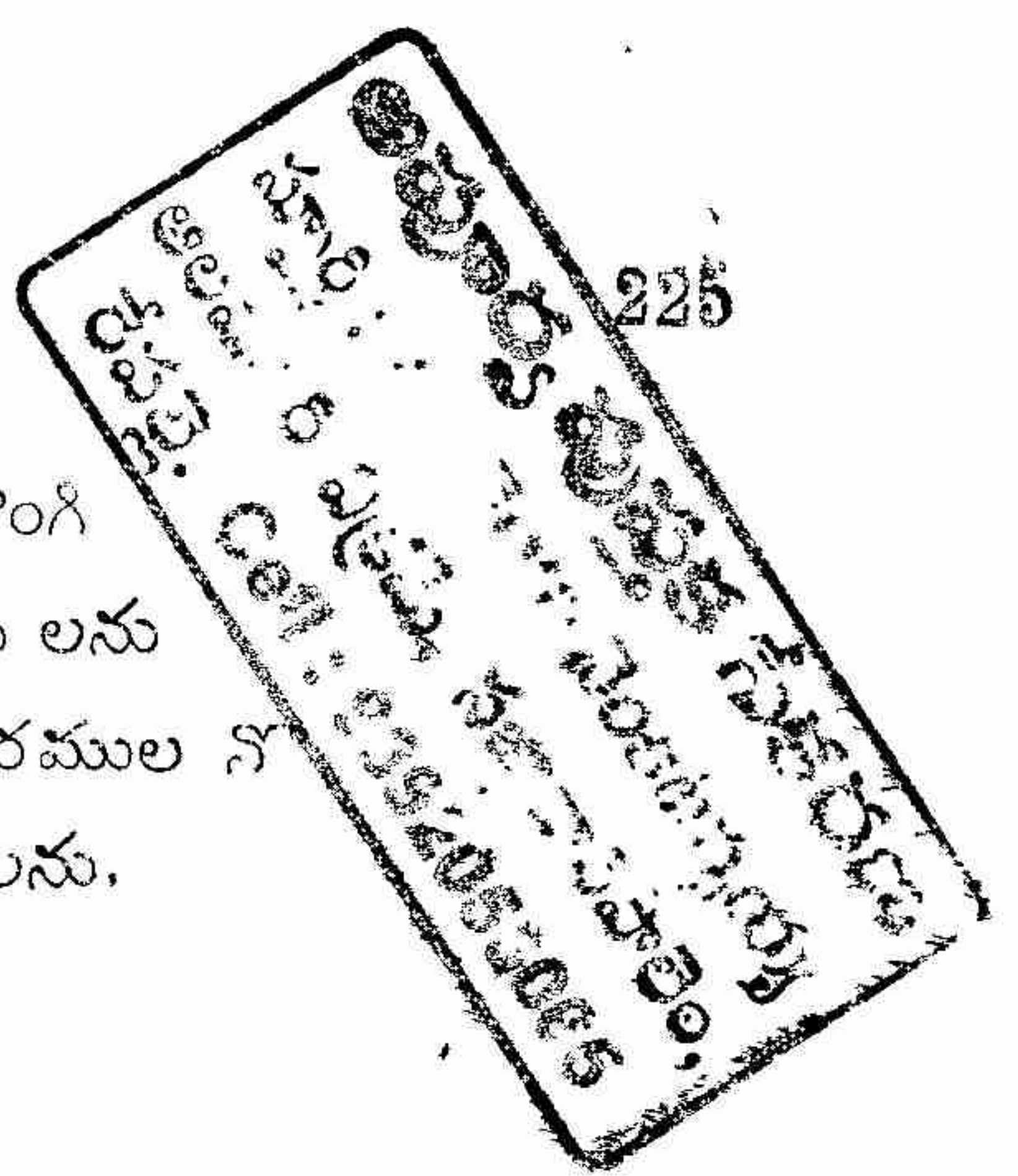
- శ్లో॥ రసనానరసమ్మృతచ్ఛతి త్వదధరసుధయావినాప్రియే ।
ముహూరచ్ఛ్వసితీవభస్త్రికా జ్వలయతివిరహోనలగతేనుః ।
- శ్లో॥ కిమ్మమోత్కంఠ తేచేత స్త్వయీనమపిప్రియే ।
గాఢానురాగమూఢాత్మా పశ్యన్నపినపశ్యతి ॥
- శ్లో॥ శ్రీరామచరితేనేతం తవనామస్థిరీకృతం ।
జానం స్త్వమేవాహమితి కైవల్యానందమాఘ్నవమ్॥

అనందభైరవి—జంపె

- ప॥ శ్రీరామనామ్రాజ్య - సిద్ధిచరితమువిన్న
జేకురునభీష్టార్థము - ల్సకలజనులకు ॥శ్రీ॥
- అ॥ కారుణ్యమువహించి - కడుజీవులంబెంచి
కలుషంబులంద్రుంచి - ఘనశ్రద్ధఁగదించి ॥శ్రీ॥
- ౧ లంకపైదండెత్తి - రామలక్ష్మణులు శత
లక్షకోటికపింద్రులు - తమునుత్సాహంబున గొలువఁగ ॥ల॥
పంకజభవాండమున - బహులకోలాహలము
పరిపూర్ణముగనిండ - వారిదరిఁజేరిరా ॥శ్రీ॥

గీ. రామచంద్రునిఁ జూచి వా ♦ రాశిపొంగి
నురుగు చిఱునవ్వున నేచి ♦ కరడము లను
బాహువులఁ జూచి నులివుకై ♦ వారముల నొ
నరుచునట్లుండె దండప్ర ♦ గామములను.

మంజరి—జెంజోటి

- ౧ రామలక్ష్మణులు కపులతోడ వా - రాశీదరిఁజేరినంత
నామాట దెలిసి కొలువునరావణుఁ - డనెఁ దలయూఁచి కసింత
 - ౨ పిన్నపామునకునై నఁ బెనుదెబ్బ - వేయుదగునంచు నెంత
నన్నరాధములగోఁతిమూఁకతో - యమచాలికిఁ బుత్తెంత
 - ౩ దండభేదమ్ములేగాని సామ - దానములు పనికిరావు
దండుసిద్ధపడి కావవలయు నలు - దట్టుల న్నడలిరేవు
 - ౪ నామతంబు గిట్టనివాఁడెవఁడై న - జేయ తత్వలయు
నామనుజులతో గోల్పోవు నట్టి - యసురుఁ డవ్వాని తలయు
- గీ. అపుడు రావణుసభలోని ♦ యసురవీరు
లందఱు స్మిన్నకుండె ♦ మాటాడలేక
కాని కేల్మోడ్చినిల్చి యా ♦ దానవేంద్రు
పిన్నతమ్ముఁ డిట్లనియె వి ♦ భీషణుండు.

పూర్వకల్యాణి—రూపకము

౪. అన్నా ఘన్నించుము మా - తాడినందుకు
- అ. తెన్నుతప్పు ప్రభువునకై నఁ - దెలుపవలయుఁగదా మంచి యి.
- ౧ దనుజకులవినాశకమగు - దారినడువఁబోకు
మొనసి చెవులపిల్లికాళ్ళు - మూఁడే యని వాదించకు ||య||
- ౨ పరునిభార్యఁ బాపమనక - వలచి తెచ్చినావు
సరగ సీత నిచ్చి రామ - చంద్రుశరణువేడుమీవు ||యన్న||

సీ. వాలి నొక్కమ్మునఁ ♦ గూలనేసిన రాము
 బల ముమానుష మని ♦ తలఁపవేని
 లంకఁగాలిచి నిరా ♦ తంకముగా నేగు
 హనుమఁడే శివుఁడని ♦ యరయవేని
 శలభమునకు దవా ♦ నలమటు నీకు ధా
 త్రిజ యంటరాదని ♦ తెలియవేని
 బ్రహ్మసీకిడిన య ♦ వధ్యతావిభవము
 నృపుచేఁ జెడునని స్మ ♦ రింపవేని
 రామునకు సీతనర్పించి ♦ యామహాత్ము
 పాదములఁబడి యభయము ♦ పడయవేని
 మంచి కఱపువారి నవమా ♦ నించెదేని
 సపరివారంబుగా నొందె ♦ దపజయంబు.

మంజరి—భై రవి

- ౧ అనవినిరావణుఁడిట్లనియె న్నా - లాగ్నివలె బిట్టుమండి ।
 ఘనగోపమున నిగ్గనుటికి త - తణమె తనగ దైనుండి ।
 ౨ భళిర స్వధర్మనిధనం శ్రేయః - పరధర్మోభయావహా యని ।
 తెలిసికొనక బేలా శ్రేయదొడై - తేయమతము మానుకొని॥

భై రవి—ఖండగతి

- ప॥ రాముఁడు స్త్రీముఁడు న్నాముందనఁగ నెంత-ప్రళయ భై రవునై నఁ-
 బడఁగూల్తురణములో ॥నా॥
 అ॥ నామహాత్మ్యమెఱుంగు నలువ - నీకేమె
 ఱుక - నరునిం బొగడగ నీనాలు కెట్లాడెరా ॥రా॥
 ౧ గ్రుడ్డు పిల్ల న్వెక్కిరించెనన్నటు నాకు - గురుబోధచేసె దపురపుర
 భ్రాతృద్రోహి - యడ్డవడు నేమొ నీవామర్త్యశరణుచోరు - ప్రాణ
 ముల్లీసెద న్నికువానికిఁగూడ ॥రా॥

సీ. సకల వేదంబులు ♦ శాస్త్రము ల్బదివితి

బ్రహ్మవల్ల నభీష్ట ♦ వరము గొంటి

నాచేత నాతల ♦ ల్నఱకి బలిచ్చితి

గాలకంతునకు ని ♦ మ్మాముడనయి

దశదిశాధిపుల నా ♦ దాసులఁగాఁజేసి

త్రైలోక్యమెల్ల నే ♦ నేలుచుంటి

కేలనెత్తితి నవ ♦ లీలఁగైలాసమున్

వేల్పులందఱును ని ♦ వ్వెఱఁగుపడఁగ

కులవిహిత ధర్మముల్మాను ♦ కొని యసంభ

వమగు నవతారకథనమ్మి ♦ పనికిరాని

పంద నీవలెఁగానిమ్ము ♦ భాగవతుఁడు

పొమ్ము భ్రష్టుఁడ! లంకాపు ♦ రమ్మువిడిచి.

ఉ. పతితుఁడ నిన్నుఁ బామునకుఁ ♦ బాలిడి పెంచినచందమయ్యె, దు

ర్మతి పెనుకాకుచిచ్చువలె ♦ రాక్షసవంశమునందుఁ దప్పఁబు

ట్టితివి సరాధమాంఘ్రుల వ ♦ డింబడి బీరముమాని తుచ్చమా

బ్రతుకును గావ నెంచితివ ♦ పండితమాని తొలంగిపోమ్మిఁకన్.

గీ. యోగనిద్రనొందు ♦ టొండె యుద్ధంబున

కొడలినప్పగించు ♦ టొండె గాని

యన్యపథము పూరు ♦ షార్థదూరంబని

యెఱుఁగకున్న బ్రతుక ♦ దెంతకోత.

వచనము:—అనిదశముఖుం డెడమకాలితో విభీషణుని కరవాలంబు

నఁ దలనఱక నుంకింప నంద కప్పరమభాగవతాగ్రణి నలుపురు

మంత్రులుతోడ్పడ మింటికెగసి యగ్రజా యింతక్రొర్యము నీకేలా

ప్రత్యుత్పన్నవిపత్తి మూఢమనస్కుఁడు యక్తాయుక్త మెఱుంగ

నేర్చునే, మద్దదాఘాతంబున నంతకునె న నులుముచేయుసాము

ర్వంబుండియు నై హింకవిభవంబు ఊణభంగురమనియు, స్వాధి
 పరతమాని పరోపకారం బొనర్చుటయే జన్మమునకు సాఫల్య
 మనియు, నిఖిలజగత్సృష్టికారణంబగు శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మము
 న్నవవిధ భక్తిమార్గంబుల భజించుటయే కై వల్యపదవియనియుఁ
 గ్రతువులెడపెట్టి యాభిచారిక హోమంబులగర్హించి సత్వగుణ
 ప్రధానుండనై యహింసావ్రతంబూని కుస్మరిపురుష్ చందమ్మున
 సంసారము నంటియంటకుంటి, నక్కటా సర్వదనుజ కుల వినాశ
 కరమగు నధర్మమార్గమునం దైలోక్య మాతయగు సీత న్వంచ
 కుడవై బలాత్కారంబునఁదెచ్చి చెఱునుంచి కోరి మృత్యు
 ముఖముఁజొరఁబాటుచున్న నిన్దప్పింప యత్నించినందుకా నన్దన్ని
 తలఁదీయఁ దలకొంటివి నీదుర్విధిన్నాన్న నాతరమా నీగతికీవే
 గుమవు గాక, దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ దక్షుండై ధర్మసంస్థాపనం
 బునకై శ్రీరామచంద్రరూపమున నవతరించిన పరమపురుషునారా
 ధించి భవసాగరమున్దరించెద, నంచుఁ తనతల్లికిం గుంభకర్ణునకా
 యుదంతమంతయుంజెప్పి యుత్తరాభిముఖుండై వారాశిన్దడచి
 తత్తీరంబున దశలక్ష చతురశ్రయోజన పరిమితంబును, బహువిధా
 గణితపతాకా విభూషితంబును, నానావిచిత్రాయుధ నిర్మాణ
 కుశలాపరిమిత శిల్పశాలా విరాజితంబును, వియచ్చుంబిత నీల
 తానాచ్ఛాదితంబును, లంకాపర్యంత సముద్రోర్ధ్వాధః ప్రదేశ
 ద్వయ సులభసంచారధూమశకటా యోమార్గద్వితయ విరచనా
 నిపుణబహుల యంత్రప్రయోక్తృజనసంకుల కోలాహల ప్రతిశ
 బ్ధిత దశదిశావకాశంబును, నిద్రాహార విహరోపయుక్త సకల
 సంభార సంపూర్ణంబును, నిఖిలయుద్ధవ్యూహకల్పనాశిక్షక చికిత్సక
 ప్రచారదక్షుంబును, శతసహస్రచమూనాధలాలాటికాయమానా
 పరార్థసంఖ్యాత ప్లవంగభటవీరాలాపానుకారిక చతుర్విధవాద్య

రస పరవశీకృతసమస్తజంగమస్తావరప్రాణివిశేషంబునయి యభూత
పూర్వంబగు వాహినిన్దాంచి. లక్ష్మణసుగ్రీవ హనుమజ్జాంబవదంగ
దాది మహావీరసంవాహిత చరణకమలుం డగు శ్రీరామచంద్రునిం
గన్నులారఁ జూచి బ్రహ్మానంద పరవశుడై యా సీతాపతి కిట్లు
విన్నవింపఁ దొడంగె.

తోడి—త్ర్యసగని తృతీయకాలాక్షరములు రెండింటిపై నెత్తుబడి॥

ప॥ శరణు శరణు శరణురామ - చంద్రాశ్రికతరుణాసాంద్ర. ॥శ॥

అ॥ చరణసేవకుడ నను గని - కరించు సీమోలనుంచు ॥శ॥

౧ సంసారాంబుధిఁగడవ - జ్ఞాలను దరిచేర్చ వేల ।

హింసింపననుం దెచ్చితి - గేన్మశంసకుడనుగాను ॥శ॥

సానిధామ ధనిధామ గామశమ వీధమాగరి గ-రీసనిధ నిరిని

సారిగామ ధమదాని సారిగరి-ససారిసనినిధ నిసీస

నిధదమధధానిధదమగ-మగారిసా (పై కాలము ధనినరి)-గగామమ

మాదధదానినిసీప-తకిటతకదధిగిణతకిటతకదధిగిణతతకదధిగిణత : శ

సీ. సీదయచేత నీ ♦ పాదసరోజ భ

క్తి యుదయించిన యట్టి ♦ దేహి తప్ప
సతతసంతోషమీ ♦ బ్రతుకునఁ బొందరా

దేప్రాణియేని మ ♦ తెట్టులెన
త్రిగుణముల న్దొల్చి ♦ జగదాత్మకుండవై

యాడుకొనెద వొక్కఁ ♦ డయ్యు నీవు
సృష్ట్యంతముల మార్పు ♦ చెంచుచుండియు శాశ్వ

తము నుందువు సత్వ ♦ ధర్మముమెయి
నాతరమ నిన్నెఱుంగ న ♦ నాథనాథ

దేవుడవునీవు నేనునీ ♦ సేవకుడను

శరణు శరణు నన్తావుమో ♦ జానకీశ
భక్తమందార భవదూర ♦ పరమపురుష.

సీ. ఇతరజీవుల కెట్లు ♦ లేని హింసయొనర్చు
నేర్చున సహజ పం ♦ డితులమేము

కంటఁబడిన పర ♦ కాంతలనెల్ల వం
చనఁజెఱఁగొను నెఱ ♦ జాణలేము

అన్ని భక్ష్యంబుల ♦ కన్నఁబ్రിയంబుగ
మనుజులఁబట్టి న ♦ మలుదుమేము

గురువులా పులు బంధు ♦ కోటిభోధించిన
న్నాని మామూర్ఖత ♦ న్మాన మేము

క్రూరులము నై జముగ జగ ♦ ద్రోహులేమ
యసురులము మేము మమ్మల ♦ క్ష్యము సలుపక
యగపడితి మాకుఁగూడ నీ ♦ యఖిల సమత
యే మొకో కరుణాసాంద్ర ♦ రామచంద్ర.

చ. పరసతి బల్మిఁ దెచ్చుటతి ♦ పాపము జానకి నప్పగించి స
త్వరితగతి స్రఘూర్వహుని ♦ పాదసరోజము లాశ్రయించు మ
ప్పరమదయాబ్ధి నిన్బెనుచు ♦ వైశమన న్ననుఁ దన్ని పొమ్మనెన్
గరుణయొకింత లేక దశ ♦ కంధరుఁ డాతని పిన్నతమ్ముఁడన్.

గీ. అనుచు దండప్రణామము ♦ లాచరించి
ధర్మమూర్తి త్వదీయసం ♦ దర్శనమున
నైతి ధన్యుఁడ నని సమ్మ ♦ దాశులఁదన
యడ్లుల న్గడ్లు నసుర కి ♦ ట్లనె రఘుపతి.

సారంగ—రూపకము

ప॥ కులమెదైనగానీ స - ద్గుణయుతుఁడవు చాలదా

॥నీ కు॥

ప్ర॥ నిలిపెద నెల్లపుడు లంక - నీవేలుమ నిశ్శంక

॥కు॥

౧ శరణాగతరక్ష దా - శరథులకు స్సహజదీక్ష ।

హరిభక్తశిఖామణి - యగుమానా మిత్రాగ్రణి ॥కు॥

౨ అవుర నెనరుపాదు క్ర - వ్యాదుడవీ వెట్టులొదు ।

ప్రవిమల మృదుభాషణ - భయపడకుమో విభీషణ ॥కు॥

గీ. సర్వలోకోపకారము ♦ సలుపు బాహు

జుండు శిష్టులంబెంచు దు ♦ ఘోరను ద్రుంచు

గనుక నిన్దాతు రావణు ♦ గర్వ మడఁతు

విశ్వసింపుము నన్ను వి ♦ భీషణుండ.

క. నాపెద్దల పుణ్యంబునఁ

బ్రాహ్మరిటు నాకునీవు ♦ ప్లవగోత్తము లే

నాపంక్తి కంతుని గెలిచి

నాప్రేయసి చెఱవదల్చు ♦ నయము దెలుపుమా.

ఉ. రావణుఁ డెట్టివాఁడు మఱి ♦ రాక్షసవీరుల మొత్తమెంత నై

న్యావళి నడ్చు యోధుఁడెవఁ ♦ డస్త్రవిశేషము లెవ్వి యున్నదా

జీవము చిక్కఁబట్టుకొని ♦ సీత చెఱంబడి యిన్నినాళు లో

యీ విహితాగ్రణి తెలుప ♦ వేయని సేయఁగ నుత్సహించెదన్.

మంజరి—జెంజోటి

౧ అని దేవుడయ్యు మమతంబలెక్కడు - నా రామచంద్రుఁ గాంచి

యనె విభీషణుం డచ్చెరువుభక్తి - యలర నంజలి ఘటించి

౨ దేవదేవ నీలీల లెవ్వండు - దెలియఁజాలునో యబ్బ

రావణుండెంత యంతకు నైనం - బ్రతుకనీదు నీదెబ్బ

౩ ప్రాకృతువలె వాక్రుచ్చే దేల స - ర్వజ్ఞుఁడా రామచంద్ర

నీకై ప్రాణంబులు చిక్కఁబట్టి - నిలిచెనీత నిస్తంద్ర.

వచనము:- ఆకస్మి కాపదంబడి పొగలెడు పండిత మానసంబువలె
 నా జగదేశమాత నీత యతిక్రూరరావణ కారాగృహంబున సాం
 ద్రతమశ్చన్న పద్మినివలె భవత్కటాక్ష భాసూదయంబు వేచి
 యున్నది ధర్మ సంస్థాపనార్థ మవతరించిన సకలలోక జననీ జనకు
 లైన మీరలి ట్లనోయ్య విరహతాపంబునఁ గుందుచుంట చూచు
 టకన్న మేటి యంశల్యము మీ పాదభక్తుల కింకెద్ది, యద్దిరా
 నిత్యానందమూర్తులు సర్వజ్ఞులు నిర్లప్తులు మీ కేమిగాని -
 లక్కబొమ్మలు క్రిందఁబడి చితికిపోయె నెంతదెబ్బతగిలెనో యేమి
 సేయుదు నమ్మాయని యెడ్చు తెలిసీ తెలియని పిల్ల కాయలవలె
 భ్రమోపహతులమై నిర్గుణులగు మీయెడల మాకుఁగల భేదమో
 దము లారోపించు మూఢులము మమ్మెట్లు రక్షించెదనో యనాథ
 నాథులారా నీతారామచంద్రులారా శరణుశరణు, దాశరథీ రాక్షస
 బలమేపాటిదని యడిగెదవా మనవిచేసెద నాలకించుము, త్రిలోక
 రావణుఁడు రావణుఁడును, మహాబాహుబల పరీక్షో తీర్పుఁడు కుంభ
 కర్ణుఁడు స్నీకుఁడప్ప నితరుల కవధ్యులు, బహువిధ మాయాసంగర
 భండితదేవేంద్ర గర్వోన్మాదుఁడు. మేఘనామఁడు సమాప్త ద్వాద
 శవర్షాహార నిద్రావర్జన వ్రతుఁడగు సామిత్రిచేఁ దప్ప నన్యులచే
 నీల్గబోఁడు, మేరువునైనఁ దమ భుజాబలమున నొక్కుమ్మడి
 దలక్రిందు చేయఁజాలిన యసహాయశూరులు కోటాను కోట్లు
 రాక్షస సేనానాయకులు, తారల నైక్కింపవచ్చునుగాని రావణ
 రాజ్యమందలి దానవభటుల గణింప నలవికాదు నిశ్చయం బిది
 యిటుండ - లంకనంతయు న్మఱియుఁ బదునాల్గు భువ
 నంబులన్నాడఁ బిడికిటం బిండిచేయఁగల యమృతుడు నీపాదకింక
 రుఁడీ హనుమంతుఁడు సాక్షాత్ చ్ఛివ్రుఁడు నీభటుఁ డేనెఱుఁగుదు -
 నిట్టివారు మఱెందఱో నీ పక్షమున - నచింత్య నై భవ్రుఁడనో

రామచంద్రా విశ్వరూప ధరుండవగు నీకు మాతెద్ది, యమోఘ
సంకల్పక్షేదపు భవదిచ్ఛామాత్రమున బ్రహ్మాండములెల్ల లుద్భవ
స్థితి నాశంబు లందు నింతకన్న నేమందుదేవా నీచిత్తమని పల్కిన
విభీషణుని సౌహార్ద్రమునొచ్చి యతని భుజముతట్టి యాశ్రిత వత్స
లుండగు జానకీజాని లక్ష్మణునిచే సముద్రజలంబులఁ దెప్పించి
విభీషణుని లంకారాజ్యాభిషిక్తునిఁ గావించి శుభ ముహూ
ర్తంబునఁ బయనంబై సముద్రముక్రింది భూమిం దొలిచి
యమర్చిన దశయోజనాయతలోహనాశమునుండియు న్నావ్విధి
జలోపరితలంబున షోలాయమానంబయి గాలిదెబ్బకు దొర
కక సంప్లవమాన లోహకుంభస్థగితమగు సేతువుపై నుండియు
నిముసమున కొకయోజనమేగు యంత్రశకటంబుల న్నొంతనై న్యం
బును విమానంబులనొంతసేనయు న్వెంబడింపఁ బ్రభూతాకారం
బున సంధ్యాభ్రమువలెమెఱయు హనుమనిమూఁపున ననుజనహి
తంబుగ నధిష్ఠించి సంజకడ లంకాసమీపంబున నున్న సువేల్మాది
న్విడిసి సకలచమూ పరివృతుండై యంగదు న్నావించి వాలిపుత్రా
నీ విపుడులంక కేగి దశకంఠునితోడ నామాటలు విన్పించుమని
యిట్లనెను.

నాట—రూపకము.

ప॥ అవృశారా క్రూరరాక్ష - సాధమా నిచుఁగాచుకొనుమ ॥అ॥

అ॥ అవనిజ నాకప్పగించి - యసరాధం బొప్పుకొనుమ ॥య॥

౧ ననుశరణగు పొంగిపొమ్ము - నగరమెడసి యెట్లకై నన్

మనఁదలంతువేని లంక - మా విభీషణుఁడేలు నింక ॥య॥

౨ పరనారి న్ముచ్చిలించి - బ్రతుకఁ దలంచితివా

దురమొనర్చితేని నిన్ను - ద్రుంతు బ్రహ్మయడ్డపడిన॥య॥

ఉ. వంచన వృత్తితోడ మగ ♦ వరలు చెంగట లేని సందునకొ!

బొంచి పతివ్రతా తిలక ♦ మున్నులిమి న్నొనిపోయి కారలో!

నుంచితె కూళరక్క-సుడ ♦ యుబ్బడఁగించెద నీకుఁబోరి కే!

తెంచుముగాక బుద్ధిగొని ♦ తిన్నగ జానకి నప్పగించుమా॥

ద్విపద॥ అంత నంగదుఁడు రా ♦ మాజ్ఞ వహించి

గంతులువై చిలం ♦ కా పురిగి జొచ్చి

గుడులు గోపురములు ♦ గూలఁదన్నుచును

వడిరేగి ప్రళయ ప్ర ♦ భంజను మాడ్కి

సంతలంగళ్లు ని ♦ ర్జనముగఁజేసి

బంతు లఁజేనులం ♦ బట్టి వినదుచు

నిచ్చకొలంది దా ♦ రేర్పర్చుకొంచు

విచ్చలవిడి యిండ్లు ♦ విఱుంగఁ ద్రొక్కుచును

హనుమంతుకన్న నూ ♦ అంతలు బీర

మును జూపుకోతి య ♦ బోబ్బిదియనుచు

రాకాసిమూఁకలు ♦ రయమునఁబాఱ

భీకరగర్జల ♦ నివనువీధి పగుల

రావణాసురు సభా ♦ రంగముఁజేరి

పావిరి పిడుగులు ♦ వడఁగ నిట్లనియె॥

అథాణా—ఖండగతి.

ప॥ నీనుఁ జంకలోఁబెట్టి - నీయాలోఁ జేపట్టి.

అ॥ ననుఁగాంచె వాలి నా నామ మంగదుఁడోరి - చేనటి వినరా
కోరి - చేతులఁగొంటివో ॥ చె॥

౧ వాలి నొక్కమ్మున - స్థూల నేసిన జెట్టి-తెల్లొక్కవీరుఁడా - దాశ
రథి సుగుణనిధి! యాలించుసందేశ - మంపె నాచేనీకుఁ - జాలించు
నీ పొగడు - చావ కన్యాయముగ ॥ జెనటి॥

సీ. అఖిలదేవతలు నీ ♦ యట్టిదైత్యులు ముట్ట
 జాలని విల్లవ ♦ లీల విఱిచె
 తన పదస్పర్శ మా ♦ త్రమ్మున నొక్కపా
 షాణము న్గౌతమ ♦ సతి నొనర్చె
 పితృవాక్యపాలనా ♦ వ్రతమూని వనవాస
 మంది సంసార సౌ ♦ ఖ్యములు విడిచె
 దుష్టులశిక్షించి ♦ శిష్టులరక్షించి
 త్మోచక్రమేలఁ గం ♦ కణముగట్టె
 అట్టి శ్రీరామచంద్రు న ♦ థాంగలక్ష్మి
 నేలఁదేచ్చితి నీకుఁబోఁ ♦ గాలమటర
 అలఁతిగా నెంచ కతఁడు నా ♦ రాయఁబండు
 శరణుపొందు మాప్రభుఁడు ని ♦ న్గరుణఁ గాంచు.
 గీ. సీత దైత్యలోకమాతఁ జె ♦ చెప్పర బరువడి
 రామచంద్రుని కర్పించి ♦ బ్రతుకు మీవు
 వెడలి యెచ్చటికేని వి ♦ భీషణునకు
 రామచంద్రుఁ డొసంగె నీ ♦ రాజ్యమెల్ల.
 క. అనవిని దశవక్తుఁడు రా
 ని నవ్వు తెచ్చుకొని మిగుల ♦ నిరసింపుచు ని
 ట్లనె డాపలి పది మీసము
 లను వలచేతులను దువ్వి ♦ లజ్జ నెడయుచున్.

కన్న డా—ఆదితాళము

ప॥ నామరూపముల లేకుండిన యా - నారాయణుఁడా మానిసి ।
 అ॥ ఏమిర మూఢా యెఱుఁగకప్రేతద-వింతపితృద్రోహివాయీసీసి॥నా
 ౧ దొంగదెబ్బ నీతండ్రికిఁ గొట్టిన - తుచ్చునిఁ బొగడెద వేలరా ।
 క॥ గాఢున నిను జంపనొల్ల నీ-కన్నతల్లి యేమనుకొనునోయని॥నా

౨ శరణుఁజొచ్చునా రావణుఁడిఁక ని -స్సారమ ర్త్యకీటకమునకహహః
కరుణించితి నినుఁదిన్నఁగఁ బోపో-కలఁడెనాకన్న దేవుఁడింకొకఁడు॥

ఉ. ఆలిని దొంగిలించి గృహ ♦ మందున నుంచి సుఖంప నెంచు నా
భీలపరాక్రమాన్వితుఁ డ్రి ♦ విష్టపజేతను నన్నెదిర్చి నీ
వాలముచేయ నోడి యిటు ♦ లంపకు చెల్లని రాయబార మా
వాలినిగాను బొంచి పడఁ ♦ నైచుటకోరి నిరస్త పౌరుషా.

గీ. తగినవాఁడననే కదా ♦ దక్కెనాకు
సీత నీకేల నిర్భాగ్య ♦ జీవనుఁడవు
ఆలికిందోడు ప్రాణము ♦ లేలఁ బాపు
కొనెదు కోఁతుల నాడించు ♦ కొనుచు బ్రతుకు

సీ. అని చెప్పు మా యభా ♦ గ్యునితోడఁ బోనిమ్ము
నీవుండు నాచెంత ♦ నిన్ను రాజు
సలిపెదఁ గిష్కింధ ♦ కల యయోధ్యకు మఱి
సుగ్రీవ రాముల ♦ నిగ్రహించి
ఇందుకు నీతల్లి ♦ మండ్లోదరియుఁ బ్రమో
దించుఁ బితృణము ♦ న్దీర్చెదీవు
సీకొకపోల్కి తం ♦ డ్రిని గాన నా యుప
దేశంబు గొనుము కా ♦ దేని నిన్ను
గట్టి చెఱసాలనుంతుఁ ద ♦ త్త ణ మనంగ
నంగదుఁడు సింహనాదము ♦ నం గడువడి
మకుటములు మల్లునట్టులం ♦ బం జీకంతు
నకుఁ దగు కిరీటపూజ నొ ♦ నర్చియేగె

౪ చనము:—అటులంగదుఁ డ ప్రతిహత వేగంబున శ్రీరామచంద్రుని
చరణంబులవ్రాలి రావణు నుదంతంబంతయు నివ్వన్నవించె నంత

కేదార గౌత — మాపకము

పులు గోసి మనబంధు ♦ పులను జంపె

జలపట్టి యందుకై ♦ జానకి నైచ్చితిన్
 మొనసి యామాయా మ ♦ నుష్యుడిపుడు
 నామర్మమెఱిగి శా ♦ ఖామృగంబులఁ గూడి
 పోతరమున లంక ♦ ముట్టడించె
 వీరధర్మము మాని వి ♦ భీషణుండు
 ప్రాణములతీపిచే శత్రు ♦ పక్షమూనె
 కదన మొనరించి శాశ్వత ♦ ఖ్యాతిగొందుఁ
 గాని యాయసుర ద్రోహి ♦ నేను విడువ.
 గీ. తనువుదాల్చిన ఫలము శా ♦ త్రవులఁ ద్రుంచి
 యైహికాభీష్టసుఖముల ♦ నందవలయు
 పౌరుషమున కసాధ్యమా ♦ పనియెలేదు
 గగనసునుమటు దైవము ♦ కల్లమాట.

మంజరి—మోహన

౧ అనవిని నీయెఱుఁగని ధర్మంబె - య్యది యగ్రజన్మ వినుమా ।
 మనతమ్ముఁడు లంక నేలునని సుర - మాని వచించె న్ననుమా ।
 ౨ కాలగతులు తప్పింప నెవరికిం - గాదు తరంబోయన్న
 యాలమునఁ బగఱ మర్దింపకున్న - నసుర పౌరుషము సున్న ।
 ౩ నిదురనుండి లేపితివి బలిమి న - స్తేనిచో నెవ్వఁడేని ।
 యెదుటఁబడి బ్రతికిపోవఁగలఁడె తా - నెంతవాఁడైనగాని ।
 ౪ ఐన నేమయ్యె నెలవిమ్మా నే - నవలీల న్వానరులఁ
 బ్రాణములతోడ మ్రింగివైచెద - న్బట్టి యక్క-నటనరుల
 నీ. సంజకెంజాయచే ♦ నంజనాచలమటు

కావిదుస్తుల నీల ♦ కాయ మమర
 నిరుగడ మేరుశి ♦ ఖర మినచంద్రుల
 వలెఁ దలకుండలం ♦ బులు వెలుంగఁ

గ్రోమ్యేఱుంగుల తోడి ♦ క్రొక్కారు మబ్బల్లు

తారహారముల నె ♦ ద విలసిల్లె

గొండలఁ న్మలైపూ ♦ చెండులగతి నెత్తె

జాలిన శూలము ♦ కేలఁ దనర

ప్రళయభైరవు వలెఁ దాండ ♦ వము సలుపుచు

నట్టహాస మశనిశబ్ద ♦ మపహాసింప

కోటగోడ నొక్కమగున ♦ దాటి కుంభ

కర్ణుఁ డేతెంచె గపులు న ♦ ల్గడలఁ బాట

వచనము:- ఇట్లు కుంభకర్ణుఁ డేతెంచి యేడి రాముఁడేడి రాముఁడని

సింహగర్జనలు సల్పుచు నొడుగఱచుచుఁ గపులఁ గొందఱ న్నాల్సే

తుల నల్లలమాడ్కి నేలరాయుచుఁ గొందఱ న్నెనగలవలె నమ

లుచుఁ, గొందఱ న్వెన్నదముల కరణి మ్రింగుచుఁ, గొందఱ న్నోమల

లాగునఁ దోలుచుఁ, గొందర న్బొడుమట్లు దిగఁబీల్చుచుఁ, జేఱకు

తోట విఱచి తిను మదపు టేనుఁగు తీరునఁ, బచ్చిపుట్టలఁ గొమ్మల

విదల్చుచు బలిసిన పచ్చికబయలునఁ జెఱలాడు కొఱపోతురీవి,

నైదలకుఁ దలపడిన యెల్లుబంటి విధమున, నెండుపూతిక కుప్పన్ద

గిలిన కార్చిచ్చు చందమునఁ, బ్రళయభైరవునిరీతి నివృజ్ఞంభింప

నద్దనుజుని యుచ్చాస్య నిశ్వాసంబుల నవశులై చిక్కువారును,

మఱియును రోమకూపద్వారముల వెడలువారును, గొండమీఁద

చీమలబారుమాడ్కి నమ్మేటి రక్కసునిమేన సంచరించుచు మెల

పునఁ దమసూక్ష్మోపాధి సాహాయ్యంబున నయ్యసుర దెబ్బ తప్పించు

కొనుచు నతనికను ముక్కు చెవులఁ జొచ్చి బాధించుచుఁ జచ్చుచు

నొచ్చుచుండ సుగ్రీవుఁడా రాక్షసవీరుని నడి నెత్తి నొకవర్వత శిఖ

రంబు వైచి నొప్పింపఁ జలింప కమ్మానుషాశనుఁ డా వాలితమ్ము

నిం బిడికిటఁ బొడిచిన నెత్తురు గ్రక్కుచుఁ గనుల తేలవైచి రామచంద్ర

ద్రావసి నేలసోలిన వాని కొక కేలఁబట్టుకొని రెండవ కేల న్మూలము
 ద్రిష్టించుఁ గపివీరుల న్దనగరిఁ జేరనీక రొప్పుచు లంకాభిముఖుడై
 చనుచున్నంత శ్రీరామలక్ష్మణుల న్దన మూఁపున మోయుచున్న
 యాంజనేయుఁడు నిజవాలముంబెంచి యక్కుంభకర్ణుం బోసీక లాగి
 న న్విభీషణాగ్రజుఁ డౌరా విపరీతదైవ మొకకోతి తోకచే నిట్లు
 లాగఁబడితినా యని వెఱఁగందుచున్నంత సుగ్రీవుఁడు మూర్ఛఁదేటి
 యద్దానవుని నాసాకర్ణములు గఱచి యూడఁబీకినం గొండపై
 నుండి దెబ్బునంబడు నెలయేళ్ళచందమున నెత్తురుబికి ప్రవాహమై
 వానర సేనన్ముంచుచుండు నారాక్షసవీరుఁ ప బిట్టలిగి హనుమంతు
 నిస్తనశూలమునఁ బొడువనుంకింప, శ్రీరామచంద్రుఁ డెలనవ్వున
 శూలముతోఁ గూడఁ గూబకర్ణుని కరము నొకశరమునఁ దునుమ
 నాన క్తంచరాగ్రణి రెండవచేత గదనంకించి మోహరింప నచ్చేయి
 గూడఁ దెగవైచిన మందరగిరి గుహతీరున నోరు తెరచి రామా
 రామా నిలునిలు నీవా, హనుమతో నిన్న్రింగెద న్నాచుకొను
 మని పై బడు నారావణానుజుని శరము నచింత్యవై భవుం డగు
 శ్రీరామచంద్రుఁ డొకభల్లమున డుల్ల నేపినఁ మిట్టునుండి దొర్లుచు
 నక్కుంభకర్ణ కబంధము కోతిమూకలఁ బిండిచేయుచుఁ దనరక్త
 ప్రవాహమున రెండామడల మేరఁ బొంగునట్లు సముద్రమునఁ
 బడియెనంత నటరావణాసురుఁడు నెత్తుకోడుచున్న కృత్రిమ రామ
 లక్ష్మణుల శిరస్సులు తనచేతంగొని సీత కగపర్చి యింకనైనదన
 వశము కమ్మని బెదరింప నాపై దేహి యిట్లనియె.

థాతువర్ధని—రూపకము

ప॥ పచ్చిమోసమున నిట్టుల - బ్రతుక నెంచినావా

అ॥ అచ్చముగాఁ జుప్పనాతి - కన్నపు కావా

॥ప॥

౨ అగ్నిచెంత మిడుతపోల్కి - నాటలాడఁబోకు

సిగులేని పాటుఁబోత - చీచీ చేర నాకు ||ప||

౩ పరమాత్ముఁడు రాముఁడు నీ - వశమగునా మూఁఢా

దొరకొంటివ మాయఁజూప - దుష్టమదారూఢా ||బ||

సీ. చేటు కాలముసీకుఁ ♦ జేకూరె నుర్మతీ

కనుక సాధుద్రోహ ♦ ము నెఱపెదవు

రామచంద్రుఁడు పర ♦ బ్రహ్మము గాని సా

మాన్యుఁడు గాఁడు నా ♦ మాటవినుము

నీవంశ మెందుకు ♦ నిర్మూల మొనరించు

కొనియెద విట్టులఁ ♦ గోరికొరి

పరకాంత నాసించు ♦ పామరుఁ డిహపరం

బులకు రెండింటికిం ♦ జెడు నిజముగ

బుద్ధిగొని యింకనైన రా ♦ మునకు నన్ను

నప్పగించు మా ప్రభుఁడు ద ♦ యాబ్ధిగాన

శరణు వేఁడు నిన్నాచు ని ♦ స్సంశయముగ

మనఁ దలంచెదవేని నీ ♦ మమత మాను.

గీ. కొలఁది పూటలలోనె నీ ♦ క్రొవ్వడంగు

బాలిశా పొమ్మనుచు సీత ♦ పల్కునంత

కుంభకర్ణుఁడు రణములోఁ ♦ గూలె ననెడు

గోల విని రావణుం డొంటఁ ♦ గుండె నిట్లు

నీలాంబరి—రూపకము

ప|| పౌరుషంబు గవ్వకై నఁ - బనికీనచ్చునా||

అ|| ప్రారబ్ధముతప్ప దెట్టి - వారికై నను ||పౌ||

౧ తెలివిగల్గు ఫలమేమీ - దేహధారికిఁ

గుడువకతీరదు చేసి - కొన్న కర్మము |పౌ||

౨ కలదా యసంభవ మగు - కౌర్య మొక్కటి।
పులిని గొట్టెకూడ నొక - ప్పడు జయించును ॥పా॥

౩ బమ్మ యైన రామబాణ - వహ్ని కోర్చునా।
యెమ్మెయి సాధించలే నిఁ - కేమిసేయుదు ॥పా॥

సీ. జేజేల ధిక్కరిం ♦ చిన దైత్యవీరు ల
త్యల్పులచే నంత ♦ మంది రిట్లు
చేరవశము కాని ♦ సీతచే జీవాట్లు
తినియును నాబుద్ధి ♦ తిన్నబడదు
గురువు లా ప్తులు బంధు ♦ కోటి బోధించినఁ
గాని నా మూర్ఖత ♦ న్మానలేను
శివుని మెప్పించిన ♦ జెట్టిని నే నొక్క
పేదమానిసి కాళ్లు ♦ పిసుకుపెట్లు
కోరి కొఱవితోడన్ దలఁ ♦ గోకులకొంటి
నందరానట్టి పండున ♦ కాసపడితి
తెలిసియు నధర్మపథమునఁ ♦ దిరుగుచుంటి
నొర తప్పని విధి నెవ్వఁ ♦ డడ్డగలడు.

క. ఇటులం జింతాకులుఁ డై
కటకటపడు తండ్రిపాద ♦ కంజంబులకున్
నిటలంబు సోక మ్రొక్కిడి
యిటు వాకొనె నింద్రజిత్తు ♦ ధృతి పెంపారన్

దర్బారు—రూపకము

ప॥ అబ్బా సర్వజ్ఞుడ వీ - వడలనేల గతమునకై ।
అ॥ దబ్బరగునె యద్భావ్యం - తద్భవిష్యతి యనుమాట ॥యా॥
౧ తనువెత్తిన ఫలము వీర - ధర్మంబున నుసుతెడలుట।
క్షణభంగురమైహికై - శ్వర్య మిదొక చింత్యంబా ॥బా॥

౨ జగజ్జెట్టిని సకలవేద - శాస్త్రతత్వకోవిదుడవు ।

అగణిత వైభవుడవు నీ - యంతవాని కెదురున్నే ||అ||

౩ పగమూకల నేడు, నేల - బడగూలిచి రాకయున్న ।

ఇక నీకొడుకు న్నాను జు - మీ వినుమా నాప్రతిజ్ఞ ||య||

వచనము:—ఇట్టింద్రజిత్తు ప్రతిజ్ఞపట్టి తండ్రిపాదములకు మ్రొక్కియతని
యనుమతి వ్వడసి, యగ్నిదత్తంబగు దివ్యరథం బెక్కి యదృశ్యుం
డై గర్జిల్లుచుఁ గపిసేనపై శరవర్షంబు గురియింప శ్రీరామచంద్రుం
డు లక్ష్మణుంజూచి. తమ్ముఁడా మేఘనాదుఁడు బ్రహ్మాస్త్రప్రభా
వంబున దుర్మిరీక్ష్యుఁడై యున్నవాఁడు మనకుఁ గూడ నమ్మహానీ
యాస్త్రంబు మాచనీయం బనుచున్నంతలోనయింద్రజిత్తు వివిధా
స్త్రంబులు ప్రయోగింపఁ గుప్పగుప్పలుగఁ దన్నుకొని యీల్లువా
రును, గటగటా యిదియేటి యాశ్చర్యము. వట్టిబయలిట్లు గొట్టు
చున్నదని బల్కుచుం జచ్చువారు నయి స్థవంగ పై న్య మంతయు
నిశ్శబ్దంబుగ రూపుమాయుట పరికించి మేఘనాదుఁ డాసంతోష
వార్తం ననతంక్రికిఁ దెలుపనేగెనంత శ్రీరామనామ మంత్రప్రభా
వంబున బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ దప్పిన జాంబవద్విభీషణులు శ్రీరామ
చంద్రపాదాంబుజధ్యానపరవశుడగు హనుమంతునితో నిట్లనిరి.

యదుకులకాంభోజి—ఖండగాత్యేకతాళము

ప॥ ఓ యాంజనేయుడా - యోజగత్పాణసుత ।

అ॥ ఈయెడన్గరుణించు - మెల్లర న్నృదికించు ||మా॥

౧ రామలక్ష్మణులకున్ - బ్రమదంబు నిండార ।

సామీరి వేవేగ - సంజీవి గొనిరమ్మ ||యో॥

౨ సాక్షాచ్ఛివుండవున్ - సర్వజ్ఞుడవు నీవ ।

యీక్షణంబునఁ బ్రాణ - మిమ్ము యీ యంధటికి ||నో॥

3 ఏమిగల్గు నసాధ్య - రంగభక్తుడ వీవ

॥యో॥

గీ, ఉండు నిచటికిఁ దిన్నగ ♦ నుత్తరదిశ

ద్రోణగిరి నాల్గులక్షల ♦ తొంబదైదు

వేలయోజనముల మేరఁ ♦ బాలకడలి

నడుమ నద్దానిఁగైకొని ♦ వడిగ రమ్ము.

మంజరి—చతురస్రగతి

౧ అనవిని సీతారామాయని తా - నన్నంతలోన వెల్లి ।

హనుమానుఁడు తనచేత ద్రోణగిరి - నంకించివచ్చె మల్లి ।

౨ జాంబవద్విభీణులు జీవనౌ - షధములు రాయబిరాన ।

సమ్మదముగఁ గపులుండ రాచుల క్షృణులలరి రంతలోన ।

3 పై నమునకు ముందుండిన జవన - త్వంబులతోఁ బెంపారి ।

వానర సేనయు రామలక్ష్మణులు - బలువేడుక నలరారి ।

౪ కడున్దొత్త యుత్సాహములతో లం - కాపురి న్ముట్టడించి ।

వడిగ విజృంభింప రాక్షసులు తల - పడిరి దొమ్మినేతెంచి ।

వచనము:—అంత నకంపనప్రజంఘ యూపాక్ష విరూపాక్ష శోణితాక్ష

కుంభనిఘంభులు ద్వంద్వయుద్ధంబునఁ గ్రమంబుగ నంగద మైంద

ద్వివిధ సుగ్రీవ హనుమంతులచేఁ బొలసిరి. ఖరనందనుఁడగు మక

రాక్షుఁడు రామచంద్రునిచేఁ గీటడంగె. నింద్రజిత్తు మాయాసీత

న్వానర సేన హాహాకారంబు లొనర్పఁ బరిమార్చి రాఘవులం గొంత

తడవు భ్రమపెట్టి నికుంభిలాహామంబున్గావించి వాచరులచే విఘ్నిత

హాముఁడై లక్ష్మణునిచేఁ జచ్చె. నవ్వార్త విని మిగుల దుఃఖించి

రావణుఁడు సీతన్దంప గమనించి మంచోదరిచే నివారితుఁడై వానర

సేనపైఁ దన మూలబలముం బురికొల్పు శ్రీరామచంద్రుఁ డొక్క

గడియలో నా రక్కసి మూఁక నంతయు నక్కాడఁ బొక్కు

బ్రళయభై రవువలెఁ గుపితుఁడై దళకంఠరుఁడు రథంబెక్కి
మారిమసంగినట్లు వానర సైన్యముంబొలియించుచు శ్రీరామ
చంద్ర సన్నిధి న్బులకి తాంగుఁడై భక్తిపరవశుఁడై యున్న విభీ
షణున కిట్లనెను.

యాగప్రియ—రూపకము

ప॥ ఈనరుఁడా నిన్నుఁగాచు - నిస్సీసీ పేదతపసి !
అ॥ దానవకుల మందు నీవు - తప్పఁబుట్టినావు చెహగ ॥ యీ॥
౧ రాముఁడు రీముఁడన నెంత - రానిమ్మా ప్రళయశూలి ।
పామరుఁడా కాఁచుకొనుము - పరిమార్చెద నిన్నిప్పుడు ॥ ఈ॥
సీ, మానిసి బొందితో ♦ మలయునా దేవుఁడు
తిండిలేకిట్టుల ♦ దిక్కుమాలి
యాలినిఁ గోల్పోయి ♦ యడలునా దేవుఁడు
కోతుల సాయంబు ♦ గోరి యిట్లు
సర్వసముండిట్లు ♦ జరుగునా దేవుఁడు
పనివడి దనుజుల ♦ పైఁ బగగొని
తనకంటెనన్యము ♦ తలపని దేవుఁడు
భ్రాంతుఁడై యిట్టుల ♦ బాధపడున
ఓరి! యవివేకి! పుట్టిన ♦ వారికెల్ల
ననుభవింపక ప్రార్థన ♦ మాఁగుటెట్లు
సహజధర్మము మాను ని ♦ స్వంపెద నిదె
కావనీ నిన్ను రాముఁడు ♦ దేవుఁడేని.

ద్వీపద. అని రామచంద్ర పా ♦ దాంబుజధ్యాన
మున మున్గియున్న త ♦ మ్మునిమీఁద మయుని
సత్తివై వంగరామ ♦ చంద్రుఁ డడ్డపడి
ముత్తునియలుగ న ♦ మ్ములచేతదానిఁ

గొట్టియు వాని తేఁ ♦ కువ నెద మెచ్చి
 బిట్టల్క రావణున్ ♦ విరథుఁ గావించి
 కఱకుటంపఱచేత ♦ గర్వమున్నాన్ని
 చిఱునవ్వుతోడ వ ♦ చించెనిమ్మాడ్కి

కేదార—రూపకము

ప॥ దుర్మార్గుఁడవు కావేని - దొడ్డవీరుఁడవె రావణ
 అ॥ ధర్మపద్ధతికి మించిన - దైవము మఱివేఱె కలఁద ॥దు॥
 ౧ హద్దుతప్పరాదని సూ - ర్యాచంద్రములున్ ఋతువులు
 తద్దయులోకులకెల్లన్ - దమనడువడి బోధింపఁగ ॥దు॥
 ౨ ఇంక నైనసీతను నా - కిచ్చి బ్రతుకు మెదటనేని
 లంక విఙ్గిషఁబునిది నీ - లావు తెలిసెఁగదా యిటుల ॥దు॥
 సీ. సహజ రజస్తమ ♦ స్సత్వగుణంబుల
 దేవుఁడు విశ్వమూ ♦ ర్తిగ నటించు
 నొక వేళఁ దనకన్న ♦ నొండుగానక యూఱ
 కుండు నిర్గుణుఁడయి ♦ యోగిమాడ్కి
 బహురూపుఁడై తన ♦ పద్ధతులకుఁ దానె
 లొంగి కర్మఫలంబు ♦ లం గుడిచెడు
 తెలిసి తెల్పుఁగరాని ♦ దేవునిమాట య
 టుండనీ నీవలె ♦ నొరులు గూడ
 నాపదలకు వెఱుకు రంచు ♦ నరయవేల
 క్రొవ్వి సాధుల కపకార ♦ మివ్విధమున
 నెఱపు నీతపమంతయు ♦ న్నేటితోడ
 ముగిసె నీగర్వమిఁకఁ జెల్ల ♦ బోదు చుమ్ము.
 క. అనవిని కోపము సిగ్గున్
 వనటయుఁ గొని మిగుల వేద ♦ నంబడి యార్థా

వణుడేగె కోజుచుం దన
 వెనుక నొకండైనలేక ♦ భీతిలిపురికిన్,
 గీ. చిన్నబోయి మిగుల ♦ ఖిన్నుడై యెద్దియుం
 దోచ కాకసంబు ♦ జూచుచున్న
 మగనితోడ నిట్లు ♦ మండ్లోదరియుం బల్కె
 సాధ్య కుచితమైన ♦ సరణి మిగుల,

కాంభోజి—మిశ్రగతి

ప॥ పానమేలువాడ చిన్నబోతి వేల-బాపురె జగజెట్టివి-నెఱజూణవు॥
 అ॥ కానున్నకర్జంబు కాకపోదుమఱి-గడచినపనికి వ-గవరాదునీబోటి॥
 ౧ చిచ్చుజొచ్చె నింద్ర-జిత్తు నాలి తన - చెలువుని నెమ్మనితో-వా
 సిమిఱు | వచ్చెలంకకురా - వలసిన చేతుల్ల - హెచ్చుతగ్గులెవరి
 కేని సాజంబులు ॥పా॥

౨ కూళ చుప్పనాతి - కొండెము వినియిట్లు - కోరితెచ్చుకొంటివి
 తంటా కోరితెచ్చుకొంటివి - ఆలముచేయలే - కడలివచ్చినావ -
 యశారార చేసికొ - న్నది కుడువవలయు ॥పా॥

సీ. అకట మీసమువచ్చి ♦ నట్టి రక్కసి మగ
 వాడెల్ల నీలిగె ♦ న్నవరమందు
 సనిచుక్కవలెనేల ♦ జానకిందెచ్చితి
 మనపాలి మిత్తిది ♦ మగవ కాదు
 నీరాముడొకమాని ♦ సి యనుకొంటివ తగ
 వున్నిల్పబుట్టిన ♦ వెన్నుడతడు
 మనవారలన్నాడ ♦ దనబంటులటు బ్రది
 కించు వెండియును మ ♦ న్నించు నిన్ను

విన్నఁటికి జావులేనట్టి ♦ తెన్ను వెదకి
 హాయిగా మందు మాతని ♦ యడుగులఁ బడి
 పదము నామాటవినుము ని ♦ న్బాయఁజాలఁ
 చెల్లనపు డెందు కిటు వట్టి ♦ త్రుళ్ళగింత.

వచనము:—అనవినిదశకంతుఁడు చిఱునవ్వున నోముద్దియానీ కేమెఱుక,
 దేహధారులకు జననమరణంబులు నై జంబులు, సకలై హిక
 విభవంబు లశాశ్వతంబులు, శాత్రువుని శరణువేడుట వీరధర్మము
 కాదు. రాముఁడుమనరాక్షసులకు సహజశత్రువు, యశోవా
 మృత్యుర్వా యనునట్లు రిపుమర్దనము న్గావించెదనొండె గాని
 చో వీరస్వర్గముంగై కొనెదనొండె, యూరిసిలుమనిర ధారూధుండై
 జయధ్వనులుమ్రోయ దశకిరీటకాంతులు దిక్కులంబిక్కటిల్ల
 రణరంగమున కేతెంచి మాయఁగావింప, శ్రీరామలక్ష్మణ హనుమ
 జ్ఞాంబవద్విభీషణులు తప్ప నమ్మాయచేదక్కినయందఱున్వివశులై
 భూమినొరగిరంత, రామచంద్రుఁడు తనతో వివిధశస్త్రాస్త్రంబుల
 నహోరాత్రంబులెడలేక పదునెన్నిది దినంబులు పోరాడురావణుని
 భుజంబులుంగంఠంబులు పరార్థసంఖ్యాకంబులు నుఱుము గావించి
 పదునాల్గుభువనంబులు సంతసిల్ల నాత్మైలోక్యకంటకుఁ డగు
 దశకంతుని సంహరించి, వానిమాయస్ఫూహ్యస్త్రమున నిర్మూల
 నంబు గావింప సకలపై న్యముతో మూర్ఛదేహి తనయడుగు
 దమ్ములకెఱఁగిన సుగ్రీవునితో రామచంద్రుఁడోప్రాణమిత్రమా!
 నీవంగదునితోనేగి యిద్విభీషణుని లంకారాజ్యాభిషిక్తుం జేసి
 సింహాసనాసీనుఁ గావింపుము. మఱియు నాంజనేయుడు నీత కీ
 విజయవార్తఁ దెలిపి విభీషణానుమతి నాజానకి నిటకుందోడి తెచ్చుఁ
 గాకయని యాజ్ఞాపించినంత సుగ్రీవాంగదులు విభీషణున్లంకాధి

పతినొనర్చి భద్రాసనమునఁ గూర్చుండ బెట్టిరి. హనుమంతుఁడు
 సీత చెంత కేగి శ్రీరామచంద్ర పాదంబుజ ధ్యానపరవశయై యున్న
 యెవ్వేదేహితో బద్ధాంజలియయి యిట్లనియె.

ఆనందభైరవి—చతురస్రగతి

ప॥ శుభవార్త - విజయంబు - సుఖము శ్రీరాఘవులకు ।

అ॥ నభయంబు ప్రజకెల్ల - హ్మోసీతా

॥ శు॥

౧ రావణున్లడ తేర్చె - రణమందు రాముండు ।

నీవిప్రు రాతల్లి - నీనాథు సెలవయ్యె

॥ శు॥

౨ చెంత నేయున్నాడు - శ్రీరాములక్షణులు ।

సంతోషమలరార - జానకీ విచ్ఛేయు

॥ శు॥

ద్వీపద॥ అంతసీతాదేవి ♦ నందలమందుఁ

గాంతలచేత సిం ♦ గారింపజేసి

సంతోషమున విభీ ♦ షణుఁడు కాల్పడక

నెంతయు మునుకొని ♦ యోబదివేల

కన్నెలతౌర్యత్రి ♦ కంబు దలిర్ప

వన్నెవన్నెలపూల ♦ వానలు గురియ

సరమయుఁ ద్రిజట విం ♦ జామరల్వీచు

చిరుదట్ల పల్లకి ♦ కింపుగ నడువ

జానకీశ్వర జయ ♦ జయరామ యంచు

దాసవకాంత లం ♦ దలమును మోయ

హనుమయు సుగ్రీవుఁ డంగదుఁ డెలవి

మును బరాబరికలం ♦ బొనరించి నడువ

రామదాసు లగుచు ♦ రక్కసులెల్ల

ముఁ గీర్తించి న ♦ ర్తనము లొనర్చ

బాదులు తీరిచి ♦ స్లవంగ సైనికులు
 శ్రీరామచంద్రు ధ ♦ రికిఁ దోడితెచ్చి
 దూరంబునందుఁ జే ♦ తులు మోడ్చి నిల్చె.
 సీ. మోద భేదము లొక్క ♦ మొగి నెండయు న్వాస
 కలసిన యట్టు త ♦ మ్మలముచుండ
 ప్రాణవల్లభయును ♦ పల్కుమాత్రమె సిబ్బి
 తి వగసై పమి గద్గ ♦ దిక వెలువడ
 తమతోడ నెల్ల ♦ భూతములు నివ్వెఱుగున
 జిత్రింపబడినట్లు ♦ చేష్ట లుడుగ
 వ్రతవత్సరంబులు ♦ పదునాల్గు గడవ సం
 దడివడి కాముఁడు ♦ దుడుకునేయ
 చప్పునఁ దమంత నిలువాలు ♦ తెప్పలెగయ
 నింద్రియంబులకెల్లఁ దా ♦ మే ప్రతినిధు
 లగుచు నొండొంటఁ దాని స ♦ హజఁపుఁబ్రేమ
 నదికె జానకి రామ క ♦ టాక్ష రుచులు.

ఉ. అంతట రామచంద్రుఁడు ధ ♦ రాత్మజతోఁ బ్రియురాల యింత ప
 ర్యంతము నిన్ను రక్క-సి ♦ పరంబుగ నొంచిన శౌర్యహీను నై
 రింతువుగాక నన్ననుచుఁ బ్రేముడి నాపెఁ గవుంగిలించి య
 త్యంతకృతజ్ఞత న్బలికె ♦ నచ్చటివారలఁ జూచి యిట్టులన్.

చక్రవాకము — రూపకము

ప॥ హాయిగలిగె మాకు స్మీ - యందటి దయచే ।
 అ॥ నీయెడ నాతరమా మీ - ఋణముఁ దీర్ప హితులారా
 ౧ పదునాలుగు వర్షంబుల - వ్రతముచెల్లెను ।
 శ్శదీలముగ మఱిల నా - భార్యవచ్చెను

ఈ సంపదకెల్లఁ గతం - బిమ్మహాత్ముఁడే
వాసిగ నీహనుమకన్నఁ - బ్రాణబాంధవుండుఁ కెవఁడు

॥హా॥

నీ ధారవియోగసం ♦ తప్తుఁడౌనాకునె

చృలిమి సుగ్రీవుతో ♦ సలిపినాఁడ

యంబుధిన్లంఘించి ♦ యప్రతిహతగతికా

సీతసేమము వడిం ♦ జెప్పినాఁడ

కఠినాహవములోనఁ ♦ గసుగందనీక మ

మ్మందన వీపున ♦ మోసినాఁడ

పలములోసంజీవి ♦ పర్వతముందెచ్చి

మనలనందఱ నిట్లు ♦ మన్నినాఁడ

తనదుసౌఖ్య మొకింతయుం ♦ దలఁపబోక

కష్టపడినాఁడ లోకోప ♦ కారముకయి

యన్నివిధముల నాహను ♦ మన్నకన్నఁ

గలఁడ నిక్కపువేల్పు జ ♦ గంబునందు.

గీ. అనఁగవిని సీతలక్షణు ♦ డనిలసుతుఁడు

జాంబవంతుఁడు సుగ్రీవుఁ ♦ మంబదపడి

రావణుని పిన్నతమ్ముఁడు ♦ న్రామచంద్రుఁ

బ్రస్తుతించిరి క్రమముగ ♦ భక్తిమీఱ.

బేహగ్ — ఆదితాళము

సీత. హ॥ జయజయజయరామచంద్ర సద్గుణ-సాంద్ర మనోహర-రాఘ
వేంద్ర! జయ జయ నవనవమేఘశ్యామా - శాశ్వతనామా
రాజలలామ

॥జ॥

లక్షణుడు. సత్యజ్ఞానానంతలక్షణ సజ్జనరక్షణ రాజీవేక్షణ!

నిత్యనిరవధికధర్మమూర్తి - నిఖిలభువనకచక్రవర్తి ॥జయ॥

హనుమ. నీకేచెల్లునప్పనిప్పా - నిన్నెఱుగఁదరమె యొప్పులకుప్పా
నాకేలా యీతగని గొప్ప-నన్నుందరిఁజేర్చుమునాయప్పా॥

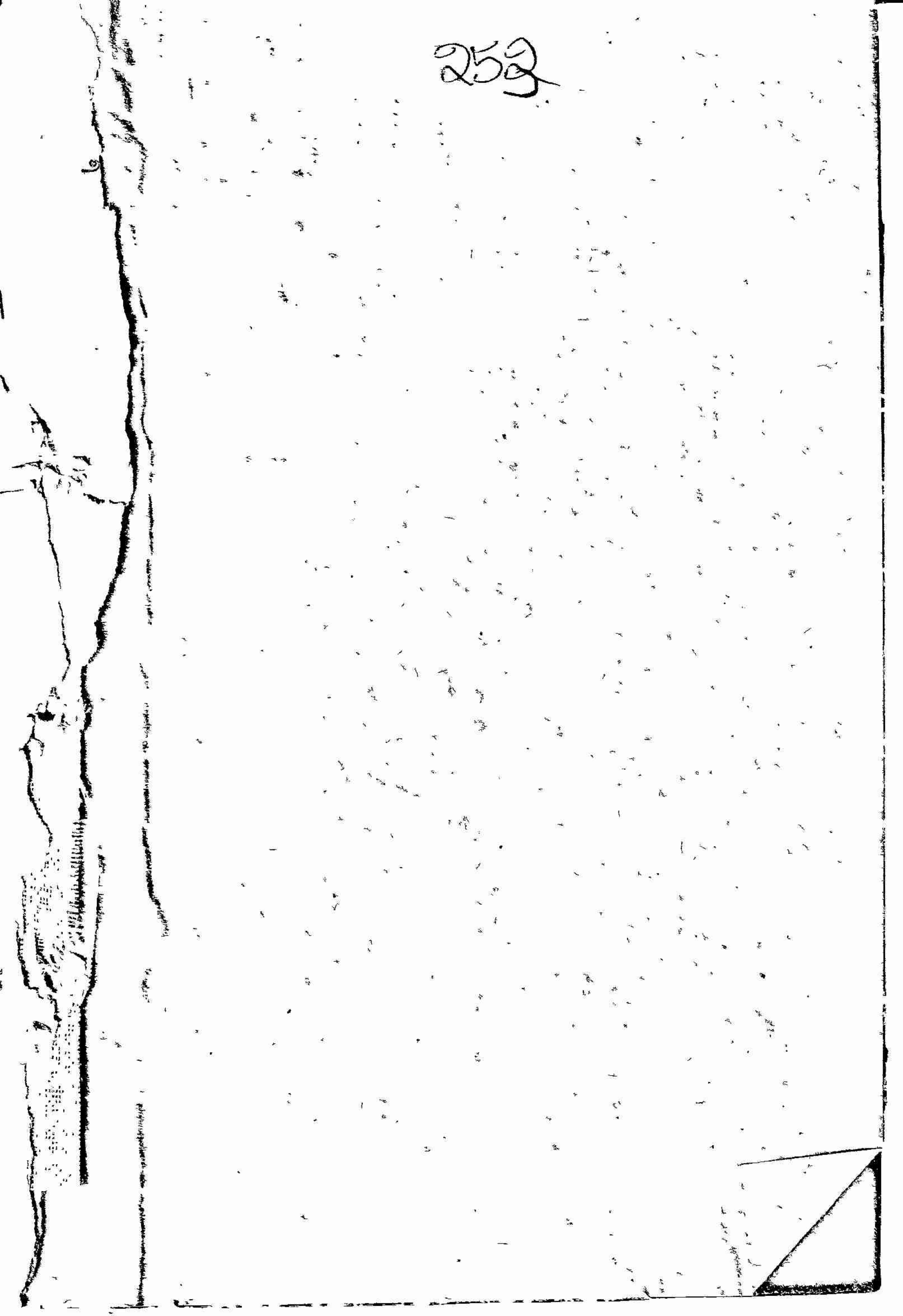
జాంబవంతుడు. పుడమికన్నమును - బుట్టినవాడ - మొదట నా
నవి వినుమాఁడే! అడుగఁబోవను మఱెదియునిన్ను - నన
మునీకడనుంచుమనన్ను ॥జ॥

సుగ్రీవుడు. నిన్నునిక్కముగఁ దెలియనెత్తి - నేనయ్యోమతివ
నకోఁతి! మన్నించుము నన్నో చెలికాఁడా - మాఱులే
క్కని యెకిమిఁడ ॥జ॥

విభీషణుడు. జగదాధారా శ్రతమందారా-జానకీదివ్యమానసచోరా
సుగుణాలవాల ధర్మమూల-సూరివినుత సత్కీర్తివిశాల ॥జ॥

వచనము:—మఱియు విభీషణుడు కేలొడ్డి యిట్లనియె, దేవా,
కుంభకర్ణుని కుక్షిలోజీర్ణమైన యలఁతివానరులు దప్పదక్కినయం
దఱుస్సంజీవ నౌషధమహిమంబ్రతికి సుఖమున్నారు. స్త్రీలుంబది
యేండ్లవయసు లోపుగలబాలకులు న్మఱియు నేనుందక్కలంకలో
నిరాక్షసులెల్ల రణనిహతులైరి యచింత్యమహిమాస్వీతుఁడ వదే
మోగాని యిపుడులంకలోని యాబాల గోపాలముస్థవద్ భక్తి
పరవశులై నిన్భజింపఁదొడఁగిరి లంకాపురియంతయున్న భజనమంది
రముగామాతెను సచ్చిదానందమూర్తి శ్రీరామచంద్ర నీపదధ్యా
నముదక్క, నింకెవ్వియునియైహికభోగంబులు చింత్యంబులు కావని
నిశ్చయించినేనింద్రజిత్తుని పెద్దకొడుకు న్యువరాజు న్నానించుట
కలరి నావదినె మంజోదరి తనభర్తయగు రావణునితో పనుగమ
నంబు చేసె నిదిగో కామగమనంబగు కౌశేరపుష్పకం బిద్ధానిపై
నయోధ్యకు విచ్చేయుము నీపట్టాభి షేకమహోత్సవముంగన్నురా

252

253p

Check List

Book Number	SSR02A166	Date	13-09-21
Front Cover	Yes	Back Cover	Yes
Blank Pages	CI, II, 33 252		
Missing Pages			
	NO		
Prepared	Sk. Shameera	Scanned	Sk. Shameera
BOOK SIZE	H 8.0 W 5.3	Pages	267